

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GEÇİCİ HUKUKÎ KORUMA TEDBİRLERİNE
KARŞI KANUN YOLLARI

Sümeyye Sena FIRAT

2501181413

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Murat ATALI

İSTANBUL- 2021

ÖZ

Geçici Hukukî Koruma Tedbirlerine Karşı Kanun Yolları

Sümeyye Sena FIRAT

Bu çalışmada, devlet mahkemelerinde görülen hukuk davalarında geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin verilen kararlara yönelik başvuru yolları, dar ve teknik anlamda kanun yollarıyla (*istinaf ve temyiz*) sınırlı olacak şekilde, üç bölümde ele alınmıştır. Birinci bölümde öncelikle geçici hukukî koruma kavramı, geçici hukukî koruma tedbirlerinin ortak özellikleri ve türleri açıklanmıştır. Ardından, geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında tesis edilen kararların hukukî niteliğine ilişkin yapılan değerlendirmeler bağlamında, bu kararların geçici nitelikli nihai karar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci bölümde öncelikle kanun yolu kavramı, hukukî dayanakları ve zaman içerisinde kazandığı dar ve teknik anlam çerçevesinde açıklanmıştır. Sonrasında ilk derece mahkemelerince geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin tesis edilen kararların kanun yolu denetimi, kanun yolu açıkça öngörülenler ve öngörülmeyenler ile bu konuda herhangi bir düzenleme içermeyenler bakımından ayrı ayrı ele alınmıştır. Son olarak bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalarda, geçici hukukî koruma tedbiri taleplerinin yöneltileceği mahkemeye ve bu kapsamda verilen kararların kanun yolu denetimine ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise öncelikle kanun yolu aşamasında doğan geçici hukukî koruma ihtiyacını konu alan taleplerin hangi yargı organına yöneltileceği belirlenmiştir. Ardından, bu bağlamda verilen kararların kanun yolu denetimini gerçekleştirecek mahkeme ve denetimin kapsamı ele alınıp, Yargıtay tarafından istinaf incelemesi yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geçici hukukî koruma tedbirleri, kanun yolu denetimi, istinaf, temyiz, bölge adliye mahkemeleri, Yargıtay

ABSTRACT

Legal Remedies Against Temporary Legal Protection Measures

Sümeyye Sena FIRAT

This study deals with the ways of application against the decisions given regarding the temporary legal protection measures in legal cases heard in state courts in three chapters limited to strict and technical legal remedies (*appeal and cassation*). In the first chapter, the concept of temporary legal protection, common features and types of temporary legal protection measures were explained firstly. Then, it was concluded that these decisions were temporary and final decisions in terms of evaluations regarding the legal characteristic of decisions given about temporary legal protection measures.

In the second chapter, the concept of legal remedy was explained within the framework of its legal basis and the strict and technical meaning it has gained over time firstly. Then, the legal remedy audit of the decisions given regarding the temporary legal protection measures by the courts of first instance was separately discussed in terms of the ones that are provided for and not provided for legal remedy and the ones that are not including any regulations. Lastly, explanations were made regarding the court to which the requests for temporary legal protection measures will be directed and the legal remedy audit of the decisions given in this context in the cases where the regional courts of justice and the Court of Cassation act as courts of first instance.

In the third chapter, it was firstly determined to which judicial body the requests regarding the need for temporary legal protection arising during the legal remedy phase will be directed. Then, the extent of audit and the court performing the legal remedy audit for the decisions given in this sense were addressed, and it was concluded that appeal should be examined by Court of Cassation.

Keywords: Temporary legal protection measures, legal remedy audit, appeal, cassation, regional courts of justice, Court of Cassation

ÖN SÖZ

Akademik hayata atıldığım ilk günden beri yanımda olup bu çalışma süresince bana destek olan, yol gösteren ve ufkumu genişleten herkese ayrı ayrı teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Tez danışmanlığımı kabul ederek beni onurlandıran, tezimi titizlikle inceleyen ve değerli görüşlerini paylaşan Sayın Prof. Dr. Murat ATALI'ya hassasiyeti, anlayışı için ne kadar teşekkür etsem de kâfi gelmeyecektir. Üzerimdeki emeğiniz için minnettarım; öğrenciniz olmaktan her daim gurur duyacağım.

Tez jürisinde yer alıp kıymetli görüşlerini paylaşan, akademik hayata ilişkin deneyimleriyle yolumu aydınlatan Sayın Prof. Dr. İbrahim ERMENEK'e teşekkürlerimi sunarım.

Tez jürisinde yer alıp değerli eleştirileriyle çalışmama katkı koyan ve aynı zamanda tez çalışmalarım sırasında huzurlu ve verimli bir çalışma ortamı temin edip sağladığı destekle işlerimi kolaylaştıran Sayın Doç. Dr. Emel HANAĞASI'na teşekkürlerimi sunarak minnetimi bir defa daha dile getirmek istiyorum.

Lisans hayatımın üçüncü sınıfından itibaren takıldığım her noktada tecrübeleriyle yoluma ışık tutan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Vildan PEKSÖZ SÜRME'ye şükranlarımı sunuyorum.

2210-A Yurt İçi Yüksek Lisans Burs Programı kapsamında şahsımı destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumuna (TÜBİTAK) bu vesileyle teşekkür ediyorum.

Son olarak, en büyük teşekkürüm, tezin bu aşamaya gelmesine kadar geçen sürede birçok zorluğu benimle yaşamış olan ve destekleri ile güvenlerini her daim hissettiğim aileme. Varlığınız benim bu hayattaki en büyük şansım...

Ankara, 2021

Sümeyye Sena FIRAT

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK GEÇİCİ HUKUKÎ KORUMA KAVRAMI VE TÜRLERİ

I. Geçici Hukukî Koruma Kavramı	4
A. Genel Olarak	4
1. Kavram	4
2. Terminoloji	8
B. Geçici Hukukî Koruma Tedbirlerinin Ortak Özellikleri	9
1. Mahkemelerden Talep Edilmesi	9
2. Sağladığı Korumanın Geçici Olması	12
3. Yargılama Usûlünün Basit, Hızlı ve Kolay Şekilde Düzenlenmesi	14
4. Yaklaşık İspat Ölçüsünün Aranması	15
5. Hukukî Dinlenilme Hakkının Ertelenebilmesi	19
6. Kararların Bağlayıcı ve Zorlayıcı Olması	23
II. Geçici Hukukî Koruma Türleri	24
A. Genel Olarak	24
B. Genel Düzenlemelerdeki Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri	25
1. İhtiyatî Tedbir	25
a. Teminat Amaçlı İhtiyatî Tedbirler	26
b. Eda Amaçlı İhtiyatî Tedbirler	26
c. Düzenleme Amaçlı İhtiyatî Tedbirler	29

2. İhtiyatî Haciz	29
3. Delil Tespiti	32
C. Özel Düzenlemelerdeki Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri	34
III. Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri Hakkındaki Kararların Hukukî Niteliği.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

İLK DERECE YARGILAMASINDA GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALARA İLİŞKİN VERİLEN KARARLARIN KANUN YOLU DENETİMİ

I. İlk Derece Mahkemelerince Geçici Hukukî Koruma Talepleri Hakkında Verilen Kararların Kanun Yolu Denetimi	44
A. Genel Olarak Kanun Yolu Kavramı	44
B. Kendisine Karşı Kanun Yolu Denetimi Öngörülen Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri	47
1. İhtiyatî Tedbirler	47
a. İhtiyatî Tedbir Talebinin Reddi Kararı	49
b. İhtiyatî Tedbir Kararı	54
2. İhtiyatî Hacizler	60
a. İhtiyatî Haciz Talebinin Reddi Kararı	61
b. İhtiyatî Haciz Kararı	63
C. Kendisine Karşı Kanun Yolu Denetimi Yasaklanan Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri	65
1. Delil Tespiti	65
a. Delil Tespiti Kararı	68
b. Delil Tespiti Talebinin Reddi Kararı	69
c. Delil Tespiti İşlemi	71

2. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamındaki Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri	73
3. Vesayet Hukukuna Özgü Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri.....	75
4. İcra ve İflâs Hukukuna Özgü Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri.....	77
a. İcranın Geri Bırakılması (İcranın Durdurulması) Hakkındaki Kararlar	77
b. Konkordato Mühleti Hakkındaki Kararlar	78
(1) Geçici Mühlet Talebi Hakkında Verilen Kararlar..	79
(2) Kesin Mühlet Talebi Hakkında Verilen Kararlar..	81
D. Kanun Yolu Denetimi Bakımından Herhangi Bir Düzenleme İçermeyen Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri	83
II. Bölge Adliye Mahkemeleri ile Yargıtayın İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Yargılama Yaptığı Durumlarda Geçici Hukukî Koruma Talepleri Hakkında Verilen Kararların Kanun Yolu Denetimi	89
A. Bölge Adliye Mahkemelerinin İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Yargılama Yaptığı Durumlarda	89
B. Yargıtayın İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Yargılama Yaptığı Durumlarda.....	92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KANUN YOLU AŞAMASINDA GEÇİCİ HUKUKÎ KORUMALARA İLİŞKİN KARAR VERİLMESİ VE BU KARARLARIN KANUN YOLU DENETİMİ

I. Bölge Adliye Mahkemelerinden veya Yargıtaydan Kanun Yolu Denetimi Kapsamında Yürüttüğü Yargılamalarda Geçici Hukukî Koruma Talebinde Bulunulup Bulunulamayacağı Sorunu	94
---	----

A. Bölge Adliye Mahkemeleri Bakımından	94
B. Yargıtay Bakımından	99
II. Kanun Yolu Aşamasında Bölge Adliye Mahkemelerince Geçici Hukukî Koruma Talepleri Hakkında Verilen Kararların Kanun Yolu Denetimi	101
A. Kanun Yolu Denetimini Yapacak Olan Mahkeme	101
B. Kanun Yolu Denetiminin Kapsamı.....	106
SONUÇ	109
KAYNAKÇA.....	113

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:	adı geçen eser
a.g.m.	:	adı geçen makale
a.g.t.	:	adı geçen tez
ABD	:	Ankara Barosu Dergisi
ASBUHFD	:	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	:	Anayasa Mahkemesi
BAM	:	Bölge Adliye Mahkemesi
BBD	:	Bursa Barosu Dergisi
bkz.	:	bakınız
C.	:	Cilt
Çev.	:	çeviren
dn.	:	dipnot
E.	:	Esas
E.T.	:	Erişim Tarihi
Ed.	:	Editör
HD.	:	Hukuk Dairesi
HMK	:	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	:	1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu
İBD	:	İstanbul Barosu Dergisi

İİK	:	2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu
İÜHFM	:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	:	Karar
karş.	:	karşılaştırınız
LHD	:	Legal Hukuk Dergisi
m.	:	madde
MİHDER	:	Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Dergisi
MTK	:	4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu
NK	:	1512 sayılı Noterlik Kanunu
RG.	:	Resmî Gazete
s.	:	sayfa
S.	:	Sayı
SBE	:	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SDÜHFD	:	Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	:	Tarih
t.y.	:	tarih yok
TAAD	:	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	:	Türkiye Barolar Birliği
TBK	:	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TFM	:	Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TMK	:	4721 sayılı Türk Medenî Kanunu

TTK	:	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
v.d.	:	ve diğerleri
vd.	:	ve devamı
y.y.	:	yayımcı yok
y.y.y.	:	yayım yeri yok
Yarg.	:	Yargıtay
yay. haz.	:	yayıma hazırlayan
YİBHKG	:	Yargıtay İctihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu
YÜHFD	:	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

Modern hukuk düzenlerinde bizzat ihkak-ı hak yasak olduğundan, hukukî korunma ihtiyacı doğduğunda, buna ilişkin talep yargı işlevini üstlenen devlete yöneltilir. Hukuk devleti, ileri sürülen hukukî korunma ihtiyacını uygun araçlarla hem hukukî hem fiilî olarak karşılamakla yükümlüdür. İşte, geçici hukukî koruma tedbirleri, yargı organlarınca hakkın yerine getirilmesi veya korunması görevinin gerçek, etkin ve kapsamlı bir şekilde sağlanabilmesi için öngörülmüştür.

Geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin yargılamanın gösterdiği özellikler (*yaklaşık ispat ölçüsü, hukukî dinlenilme hakkının ertelenebilmesi, basit yargılama usûlünün uygulanması*), bu yargılamada tesis edilen kararların yanlış veya eksik olmasına sebebiyet verebilir. Dolayısıyla bu kararlara ilişkin başvuru yolları ve özellikle kanun yolu denetimi büyük bir önem arz eder.

Türk hukukunda geçici hukukî koruma tedbirlerinin kapsamını, türünü veya bunlara ilişkin kararlar bakımından başvurulabilecek imkânları içeren genel hüküm niteliğinde düzenlemeler mevcut değildir. Her ne kadar 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun onuncu kısmının başlığı "*Geçici Hukuki Korumalar*" ise de bu kısımda yer alan iki bölümde ihtiyatî tedbirlere, delil tespitine ve diğer geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin hükümler vardır. Öte yandan, takip hukuku bakımından temel bir kanun olarak nitelendirilen 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda ihtiyatî haciz kurumuna yönelik ayrıntılı düzenlemeler bulunur. Bunlar dışında, maddî hukuka ilişkin kanunlarda da geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin hükümler vardır. Özetle dağınık bir mevzuata sahip geçici hukukî koruma tedbirlerinin tümü bakımından geçerli olup uygulanabilecek genel düzenlemeler yoktur. İşaret edilen bu eksiklik, etkisini özellikle diğer kanunlarda yer alan özel geçici hukukî koruma tedbirleri bakımından gösterir.

Geçici hukukî koruma ihtiyacı, ilk derece yargılaması sırasında ortaya çıkabileceği gibi kanun yolu aşamasında da söz konusu olabilir. İlk derece yargılamasında doğan geçici hukukî koruma ihtiyacı çerçevesinde tesis edilen kararların kanun yolu denetimi konusunda ihtiyatî tedbirler hakkındaki hükümler belirli ölçüde yol göstericidir. Öte yandan, kanun yolu aşamasında belirtilen

gereksinimin nasıl giderileceğine ilişkin açık kanunî düzenlemeler mevcut olmadığından, bu husustaki kanun boşluğunun nasıl doldurulacağı gerek öğreti gerekse uygulama bakımından oldukça önemlidir. Dolayısıyla bu çalışmada, devlet mahkemelerinde görülen hukuk davalarında geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin verilen kararlara yönelik başvuru yolları, dar ve teknik anlamda kanun yollarıyla (*istinaf ve temyiz*) sınırlı olacak şekilde, üç bölümde incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde öncelikle geçici hukukî koruma kavramı ve terminolojisi, geçici hukukî koruma tedbirlerinin genel özellikleri ve türleri mevcut kanunî düzenlemeler de dikkate alınarak açıklanmıştır. Ardından, diğer kanunlardaki özel geçici hukukî koruma tedbirlerinin varlığına değinilip, bunlara ilişkin kendi özel kanunlarında hüküm bulunmayan hâllerde nasıl hareket edilmesi gerektiği konusu ele alınmıştır. Son olarak, geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında verilen kararların hukukî niteliği, öğretideki görüşler çerçevesinde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, öncelikle kanun yolu kavramı açıklanmış olup bu imkânın hukukî dayanakları ile zaman içerisinde kazandığı dar ve teknik anlama değinilmiştir. Ardından ilk derece mahkemelerince geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında verilen kararlar bakımından kanun yolu denetimi, kanun yolu açıkça öngörülenler ve öngörülmeyenler ile bu konuda herhangi bir düzenleme içermeyenler açısından ayrı ayrı ele alınmıştır. Birinci olarak, açıkça kanun yolu denetimi öngörülmüş olan ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kurumları incelenmiştir. İkinci olarak, kanun yolu denetimi yasaklanan delil tespiti kurumu ile diğer kanunlarda yer alan özel geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Üçüncü olarak, kanun yolu denetimi bakımından herhangi bir düzenleme içermeyen geçici hukukî koruma tedbirleri açısından nasıl bir yol izlenmesi gerektiği irdelenmiştir. Son olarak, bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla yargılama yaptığı durumlarda, bu mahkemelerce geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin tesis edilen kararların kanun yolu denetimine yönelik hususlar değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise öncelikle ilk derece yargılamasının nihai bir kararla sonlandırılmasının akabinde doğan geçici hukukî koruma gereksiniminin

karşılanıp karşılanamayacağı sorunu irdelenmiştir. İşaret edilen ihtiyacın karşılanması gerektiğinin kabul edilmesi hâlinde, bu aşamada geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin taleplerin hangi yargı organına yöneltilebileceği konusu ele alınmıştır. Ardından bu taleplere yönelik tesis edilen kararların kanun yolu denetiminin mümkün olup olmadığı, öğretideki görüşler ve yargı kararları çerçevesinde incelenmiştir. Son olarak, söz konusu aşamada geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında verilen kararlar bakımından kanun yolu denetiminin varlığının kabul edilmesi durumunda, buna ilişkin incelemenin yapılacağı mahkemeye ve belirtilen incelemenin kapsamına yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK GEÇİCİ HUKUKÎ KORUMA KAVRAMI VE TÜRLERİ

I. Geçici Hukukî Koruma Kavramı

A. Genel Olarak

1. Kavram

Çağdaş hukuk düzeni, kişilerin haklarını elde etmek amacıyla aracısız olarak kendilerinin kuvvet kullanmasını yasaklamıştır. Bu durum, bizzat ihkak-ı hak (*kendiliğinden hak alma*) yasağı olarak ifade edilir¹. Modern toplumda, hakları ihlâl edilen bireylerin, bu ihlâlin giderilmesi ve hakkına kavuşabilmesi için kural olarak devlete başvurması gerekir². Nitekim modern devlet de bu gereğin karşılanabilmesi için yargı görevini üstlenmiştir ve bu amaçla ayrı bir organ (*yargı organı*) oluşturmuştur. İşte, hukuk düzeninin bireylere tanıdığı hakların himayesinin ilgili hak sahibi tarafından talep edilmesi üzerine, aranan şekli ve maddî şartların mevcut

¹ İlhan E. Postacıoğlu, **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, 1711 Sayılı Kanuna Göre Yazılmış Altıncı Bası, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1975, s. 3 (*Anılış: Usul*): Yazar, bizzat ihkak-ı hak yasağı ifadesini kullanmadan kendiliğinden ihkak-ı hakta bulunmanın, kanunî istisnalar dışında, suç olduğuna işaret etmiştir.; Necmeddin M. Berkin, **Medenî Usul Hukuku Esasları**, İstanbul, Hamle Matbaası, 1969, s. 12 (*Anılış: Usul*): Yazar, kendiliğinden hak alma yasağı ifadesini kullanmamış olup kişinin kendi kendine hakkını zorla almasının istisnai hâller dışında suç teşkil ettiğini ifade etmiştir.; Ejder Yılmaz, **Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri**, Cilt I, Ankara, Yetkin Yayınları, 2001, s. 40 (*Anılış: Tedbir Cilt I*); Muhammet Özekes, **İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999, s. 29-30 (*Anılış: İhtiyati Haciz*); Abdurrahim Karlı, **Medeni Muhakeme Hukuku**, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 14; Mine Akkan, “Medenî Usul Hukukunda Etkin Hukukî Koruma”, **MİHDER**, C. 3, 2007/I, S. 6, s. 30; Evrim Erişir, **Geçici Hukukî Korumanın Temelleri ve İhtiyatî Tedbir Türleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 22.

Modern toplumlarda bizzat ihkak-ı hakkın kural olarak yasak olduğuna ilişkin bkz. Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt I, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001, s. 37 (*Anılış: Usul Cilt I*); Baki Kuru, Burak Aydın, **Medenî Usul Hukuku El Kitabı**, Cilt I, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 54 (*Anılış: Usul El Kitabı C. I*); Saim Üstündağ, **Medeni Yargılama Hukuku**, 7. Bası, İstanbul, Nesil Matbaacılık, 2000, s. 16 (*Anılış: Yargılama*); H. Yavuz Alangoya, M. Kâmil Yıldırım, Nevhis Deren-Yıldırım, **Medenî Usul Hukuku Esasları**, Tıpkı 8. Baskı, İstanbul, Beta Basım, 2011, s. 4; Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, **Medenî Usul Hukuku**, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 2-3.

² TBK m. 64, 68 ile TMK m. 753, 740 ve 981 hükümleri, kişinin hakkını kendi gücüyle korumasına ilişkin istisnai düzenlemelere örnek olarak gösterilebilir.

olması kaydıyla, devletin yargı organı eliyle gerçekleştirilmesi hukukî koruma olarak ifade edilir³.

Hakkın korunmasını veya yerine getirilmesini konu alan başvuru yollarının varlığının yanında, hukukî korunma talebi hakkındaki yargılamanın kapsamlı, gerçek ve etkin bir koruma temin edecek şekilde olması hukuk devletinin bir gereğidir⁴. Bu anlamda yargılama ve takip hukukunun belirli prosedürler çerçevesinde ilerlemesi, hukukî korumanın etkinliğine hizmet etmektedir⁵. Ancak bu prosedürlerin katı bir şekilde uygulanması⁶, yargılama sürecinin uzunluğu veya tarafların kötü niyetli işlemleri ulaşılmak istenen sonucu zorlaştırabilir ya da imkânsızlaştırabilir⁷. Dolayısıyla yargılama sırasında ve hatta bu faaliyetin başlamasından önce, yargılama sonucu bakımından hukukî koruma ihtiyacı söz konusu olabilir⁸.

³ Akkan, **a.g.m.**, s. 35. Başka bir tanım için bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 25.

Devlet yargısı dışında kalan uyuşmazlık çözüm yollarıyla da hukukî koruma sağlanabileceğine ilişkin Bkz. Akkan, **a.g.m.**, s. 30.

Bazı durumlarda tahkim yargılamasıyla da hukukî korumanın temin edilebileceğine ilişkin bkz. Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 33.

İdarî yoldan veya yasama yoluyla da hakların korunabileceğine ilişkin bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 23.

⁴ Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 38; Muhammet Özekes, **Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003, s. 53-54 (*Anılış: Hukuki Dinlenilme*); Muhammet Özekes, “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, 2002, S. 2, s. 91-92 (*Anılış: İhtiyati Tedbir*); Erişir, **a.g.e.**, s. 45. Benzer değerlendirmeler için bkz. Muhammet Özekes, **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 2435 (*Anılış: Pekcanitez Usûl*); Esra Atalay, “Yargısal Temel Haklar”, **Prof. Dr. Şükrü Postacıoğlu’na Armağan**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1997, s. 445, 449.

⁵ Akkan, **a.g.m.**, s. 57.

Hukukî korumanın etkinliği sağlamaya yönelik öngörülen önlemlere ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Süha Tanrıver, “Hukuk Yargılamasında Etkinliğin Sağlanması İçin Alınması Gereken Önlemler Üzerine”, **AÜHFD**, C. 49, 2000, S. 1, s. 68 vd.

⁶ Bu durumun telafisi güç ya da imkânsız zararlara neden olabileceğine ilişkin bkz. Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2435; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 36; Özekes, **İhtiyati Tedbir**, s. 92; Nilüfer Boran Güneysu, **Medenî Usûl Hukukunda Karar**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 166; Cengiz Serhat Konuralp, **İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Tedbirler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 45-46; Mikail Bora Kaplan, **Sınai Mülkiyet Kanunu’nda İhtiyati Tedbirler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 3.

⁷ Örneğin dava sonunda alınacak hükmün uygulanmasını bertaraf etmek için yargılama esnasında dava konusu iyi niyetli üçüncü bir kişiye devredilebilir veya takip sürecinde takip borçlusunun kendi mallarını tüketmesi sebebiyle bu kişinin haczedilip paraya çevrilebilecek malının kalmaması söz konusu olabilir.

⁸ Ramazan Arslan, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler”, **Bankacılar Dergisi**, 2013, Özel Sayı, s. 7; Süha Tanrıver, **Medenî Usûl Hukuku**, Cilt II, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 201 (*Anılış: Usûl C. II*); Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2436; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 37; Özekes, **İhtiyati Tedbir**, s. 92-93; Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 166; İdil Tuncer Kazancı, “Yargı Kararları ve 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde İhtiyati Tedbirlerle İlişkin Bazı Sorunlar”, **MİHDER**, C. 8, 2012/3, S. 23, s. 77; Melis

Yargı organlarınca temin edilen hukukî korumanın etkisinin çeşitli sebeplerle azaldığı veya bütünüyle ortadan kalktığı hâllerde, buna muhatap olan kişiler bakımından bir “*hukukî koruma boşluğu*” söz konusu olur⁹. Hukuk düzeni işaret edilen boşluğu, uygun araçları kullanarak bertaraf etmekle yükümlüdür¹⁰. Bunun bir sonucu olarak, geçici hukukî koruma kurumu kanun koyucu tarafından hukuk düzenine dahil edilmiştir.

Geçici hukukî koruma kavramının anlaşılabilmesi bakımından, bu kurumun amacının belirlenmesi önem arz eder. Temel olarak geçici hukukî koruma, yargılama ya da takip sonucunu peşinen himaye etme amacını taşır¹¹. Öyle ki yargılama veya takip aşamalarının uzun sürmesi sebebiyle ortaya çıkan ve taraflar için hak kayıplarına neden olabilen durumlar, geçici hukukî koruma ile önlenir¹².

Geçici hukukî koruma usûl hukukuna ilişkin bir kurum olduğundan, buna atfedilen görev medenî usûl hukukunun amacı çerçevesinde değerlendirilmelidir¹³. Öğretide, medenî usûl hukukunun amacına yönelik tartışmalar bulunmaktadır¹⁴.

Taşpolat Tuğsavul, “4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakemlerin ve Mahkemelerin Geçici Hukuki Koruma Kararı Verme Yetkisi”, **Prof. Dr. Pekcanitez’e Armağan II**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014 (Basım Yılı: 2015), Özel Sayı, s. 2069; Z. Sanem Yılmaz, **Sermaye Şirketlerinde (Anonim ve Limited Şirketlerde) Geçici Hukuki Korumalar (İhtiyati Tedbirler)**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s. 5.

⁹ Erişir, **a.g.e.**, s. 10.

¹⁰ Muhammet Özekes, Evrim Erişir, “Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukukî Korumaların Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi”, **MİHDER**, C. 2, 2006/3, S. 5, s. 1236.

¹¹ Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 50. Benzer bir değerlendirme için bkz. Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 77.

¹² Akkan, **a.g.m.**, s. 60.

¹³ Kaplan, **a.g.e.**, s. 11.

¹⁴ Medenî usûl hukukunun amacına ilişkin değerlendirmeler için bkz. Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 4 vd.; L. Şanal Görgün, Levent Börü, Mehmet Kodakoğlu, **Medenî Usûl Hukuku**, Tamamen Değiştirilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 54 vd.; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, Emel Hanağası, **Medenî Usul Hukuku**, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 48-49 (*Anılış: Usul*); Ramazan Arslan, **Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi (İade-i Muhakeme)**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1977, s. 3-4 (*Anılış: Yargılamanın Yenilenmesi*); Hakan Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 27 vd. (*Anılış: Pekcanitez Usûl*); Süha Tanrıver, **Medenî Usûl Hukuku**, Cilt I, Tümüyle Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 128 vd. (*Anılış: Usûl C. I*); Nevhis Deren Yıldırım, “Kanunyollarına Dair Bazı Düşünceler”, **Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-VI: Medenî Usûl Hukukunda Kanun Yolları ve Arbuluculuk Kanun Tasarısı (19-20 Ekim 2007/ İzmir)**, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2008, s. 4 vd. (*Anılış: Kanun Yolları*); Ali Cem Budak, Varol Karaaslan, **Medenî Usul Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2021, s. 3 vd.; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 33; Karşı, **a.g.e.**, s. 24 vd.; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 10 vd.; Müjgan Tunç Yücel, “Haksız Rekabet Hukukunda Teminat Amaçlı İhtiyati Tedbirler”, **Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan**, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2003, s. 417; Cenk Akil, **İstinaf Kavramı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s. 28 vd.; Tolga Akkaya, **Medenî Usûl**

Bizim de katıldığımız görüşe göre amaç, gerçeğe ulaşmaktır¹⁵ ve geçici hukukî koruma da bu amaca hizmet eder. Şöyle ki geçici hukukî koruma aracılığıyla zaman baskısı olmadan deliller toplanır, mahkemeler daha kapsamlı araştırma yapmak için yeterli zamana sahip olur¹⁶. Ayrıca geçici hukukî korumanın taraflar arasındaki menfaat dengesine etkisi, onların yargılama öncesindeki veya yargılama esnasındaki davranışlarını şekillendirir¹⁷. Böylece, sağlıklı bir yargılama faaliyeti çerçevesinde gerçeğe ulaşma ihtimali artırılır.

Son olarak, geçici hukukî koruma kavramının anlaşılabilmesi için bunun kesin hukukî korumayla arasındaki ilişkinin açıklanması gerekir. Geçici hukukî koruma, maddî hukuka ilişkin hakkın elde edilmesini veya gerçekleştirilmesini doğrudan sağlamamasına rağmen, asıl yargılama sonucu tesis edilen hükmün icra edilebilmesini mümkün kılarak etkili bir hukukî korumanın temininde rol alır¹⁸. Başka bir deyişle geçici hukukî koruma, kesin hukukî korumanın yerine geçmeksizin buna ilişkin talebin sonuçlanmasına kadar ortaya çıkan ya da çıkabilecek tehlikeleri engellemeye yöneliktir¹⁹. İşte, geçici hukukî korumanın bu tamamlayıcı rolü, hukukî korumaya etkinlik kazandırır²⁰.

Tüm bu açıklamalardan hareketle geçici hukukî koruma, şu şekilde tanımlanabilir:

Hukukunda İstinaf, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 65 vd.; Mert Namlı, **Türk ve Fransız Medenî Usûl Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi**, İstanbul, Beta Basım, 2014, s. 12 vd.

¹⁵ Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 7; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 130; Kaplan, **a.g.e.**, s. 11.

¹⁶ Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 51; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 6-7.

¹⁷ Kesin hukukî koruma talep eden tarafın hakkının tehlikede olmadığı düşüncesiyle iddialarını sağlam delillere dayandıracağına ve mevcut avantajlı durumunu sürdürmek için çabalayacağına ilişkin bkz. Özkes, **İhtiyati Haciz**, s. 39; Akkan, **a.g.m.**, s. 59; Hakan Albayrak, **Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 65 (*Anılış: Yaklaşık İspat*); Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 51; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 6.

Karşı tarafın geçici olarak kaybettiği hukukî konumu geri kazanma çabasıyla tahkikatta yer alıp yargılamanın uzamasına neden olacak davranışlardan kaçınacağına ilişkin bkz. Özkes, **İhtiyati Haciz**, s. 39; Akkan, **a.g.m.**, s. 59-60; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 66; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 51; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 6.

¹⁸ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2437; Özkes, **İhtiyati Haciz**, s. 39; Taşpolat Tuğsavul, **a.g.m.**, s. 2069-2070.

¹⁹ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 34. Benzer değerlendirmeler için bkz. Müjgan Tunç Yücel, **HMK Uyarınca Tahkimde İhtiyati Tedbir ve Delil Tespiti**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 25; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 69.

²⁰ Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 203; Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2438; Erişir, **a.g.e.**, s. 58.

Geçici hukukî korumanın kesin hukukî korumanın tamamlayıcısı olduğuna ilişkin bkz. Arslan, **a.g.m.**, s. 7; Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 34; Özkes, **İhtiyati Haciz**, s. 38; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 25; Taşpolat Tuğsavul, **a.g.m.**, s. 2069; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 7.

“... geçici hukuki koruma, karşı tarafın kötü niyetli davranışlarını önlemek, dava sonucunu güvence altına almak ve hak arama özgürlüğünün kullanılabilmesi (hayata geçirilmesi) için başvurulmuş hukuki ve zorunlu bir çare; dava sonunda gerçekleşecek olan asıl (kesin) hukuki korumanın güvencesi”dir²¹.

2. Terminoloji

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde, geçici hukukî koruma sağlayan usûlî araçları genel olarak ifade etmek amacıyla “geçici hukuki himaye tedbirleri”²², “Geçici himaye-koruma-önlemleri”²³, “ihtiyatî = geçici hukukî himaye tedbirleri”²⁴ ve “geçici hukukî koruma”²⁵ terimleri kullanılmıştır.

“Geçici Hukuki Korumalar” ifadesi, ilk kez 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun onuncu kısım başlığı ile kanunî düzenlemelerde yer

²¹ Arslan, **a.g.m.**, s. 7. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 718; Arslan v.d., **Usul**, s. 605; Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 32: “... geçici hukuki himaye, kesin hukuki himaye (dava) sonucunun ortaya çıkmasına kadar yargılama öncesinde veya sonrasında doğabilecek risklerden (tehlikelerden, sakıncalardan) davacı ve/veya davalıyı korumak için yargı organlarınca verilen geniş ya da dar kapsamlı hukuki himayedir.”; Hakan Pekcanitez, “Milletlerarası Tahkimde Geçici Hukuki Koruma Önlemleri”, **Makaleler**, Cilt I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 781 (Anılış: Geçici Hukuki Koruma): “Geçici hukuki koruma, uyuşmazlığın kesin hükümle sonuçlanmasına kadar geçen süre içinde doğabilecek tehlikelerden, kötü niyetli davranışlardan davalıyı, davalıyı ve dava konusunu korumak amacıyla mahkemelerce ya da hukukumuzda yeni olarak, hakem veya hakemlerce karar verilen hukuki korumadır.”; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 201; Muhammet Özkes, “Medenî Yargılama Hukukunda Geçici Hukukî Korumalar (Kıta Avrupası Sistemine Bakış)”, **XVth International Association of Procedural Law World Congress**, Ed.: Hakan Pekcanitez, Nur Bolayır, Cemil Simil, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 58 (Anılış: Geçici Hukukî Korumalar): “Bir yargılamadan önce veya sonra, kesin bir mahkeme kararı verilinceye kadar, hukukî durumda meydana gelebilecek zararlara karşı, acele ve geçici olarak sağlanan hukukî korumadır.”; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 695; Ersin Erdoğan, “6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Çerçevesinde Patent Hakları Açısından Öngörülen İhtiyati Tedbirlere İlişkin Bazı Düşünceler”, **TFM**, Cilt 3, 2017, S. 1, s. 49; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 66; Erişir, **a.g.e.**, s. 5; Ramazan Korkmaz, **Haksız İhtiyatî Tedbir ve İhtiyatî Hacizden Kaynaklanan Tazminat Davası**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 3; Kaplan, **a.g.e.**, s. 3-4; Şule Güneş, “Medeni Usul Hukukunda İstinaf İncelemesi Sonunda Verilebilecek Kararlar ve Sonuçları”, Ankara, **Ankara Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 165; Mehmet Özdemir, **Yargıtay ve İstinaf Uygulamasında Geçici Hukuki Korumalar: İhtiyati Tedbir, İhtiyati Haciz, Delil Tespiti**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021, s. 35.

²² Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 32; İbrahim Ercan, “Medenî Usul Hukukunda İhtiyati Tedbir”, Konya, **Selçuk Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1992, s. 4.

²³ Üstündağ, **Yargılama**, s. 581. (Yazar, işaret edilen ifadenin yanı sıra “ihtiyati tedbirler” terimini de kullanmıştır.)

²⁴ Saim Üstündağ, **İhtiyati Tedbirler [Geçici Hukukî Himaye (koruma) Önlemleri]**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1981, s. 8 (Anılış: İhtiyati Tedbirler).

²⁵ Özkes, **İhtiyati Haciz**, s. 40.

almıştır²⁶. Bu kısım iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde ihtiyatî tedbirler (HMK m. 389-399), ikinci bölümde delil tespiti (HMK m. 400-405) ve diğer geçici hukukî koruma tedbirleri (HMK m. 406) yer alır. Ayrıca 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda ihtiyatî hacizler (İİK m. 257-268) düzenlenmiştir. Bunlar dışında diğer kanunlarda da özel geçici hukukî koruma tedbirlerinin öngörülmesi mümkündür²⁷.

Bu çalışmada, geçici olarak sağlanan korumanın temini amacıyla öngörülen araçları ifade etmek için 'geçici hukukî koruma tedbirleri' terimi kullanılmıştır. Ayrıca 'geçici hukukî koruma tedbirleri' ifadesi kullanıldığında, genel olarak tüm tedbirler kastedilmiştir; herhangi bir tedbir türü hakkında değerlendirme yapıldığında ise doğrudan o tedbire ilişkin terim kullanılmıştır.

B. Geçici Hukukî Koruma Tedbirlerinin Ortak Özellikleri

1. Mahkemelerden Talep Edilmesi

Geçici hukukî koruma tedbirleri, mahkemelerden talep edilir²⁸. Çünkü bir hukukî korumanın geçici hukukî koruma olarak adlandırılabilmesi için öncelikle

²⁶ Baki Kuru, Burak Aydın, **Medenî Usul Hukuku El Kitabı**, Cilt II, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 1259 (*Anılış: Usul El Kitabı C. II*); Selçuk Öztek, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki Geçici Hukuki Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi", **Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-X: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Değerlendirilmesi (1-2 Ekim 2012/ İzmir)**, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, t.y., s. 428; Karşlı, **a.g.e.**, s. 733; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 19; Ahmet Başözen, "Güncel Yargıtay Kararları ve Yargıtay İBK Işığında İhtiyati Tedbir Kararlarının Temyizi Sorunu", **Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan**, Cilt 1, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 463 (*Anılış: İhtiyati Tedbir*); Ahmet Başözen, "Güncel Yargıtay Kararları Işığında İhtiyati Tedbirlerde 'Yaklaşık İspat' ve 'İhtimal' Kavramı", **Prof. Dr. Pekcanitez'e Armağan I**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014 (Basım Yılı: 2015), Özel Sayı, s. 653 (*Anılış: Yaklaşık İspat ve İhtimal*); Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 47; Kaplan, **a.g.e.**, s. 4; Yasemin Mistaçoğlu, **Medeni Usul Hukukunda İhtiyati Tedbir Yargılaması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 3; Sinem Turan, **Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti Kurumunun Fonksiyonları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 24.

²⁷ Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1259; Arslan, **a.g.m.**, s. 8; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 366; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2452; Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1237; Muhammet Özekes, "İhtiyati Haciz Kararlarının Gerekçeli Olması ve Kanun Yoluna Başvuru -Bir Karar Üzerine Değerlendirme-", **Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan**, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2007, s. 473 (*Anılış: Karar*); Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 62; Karşlı, **a.g.e.**, s. 733; Akkan, **a.g.m.**, s. 62; Erdoğan, **a.g.m.**, s. 48; Akkaya, **a.g.e.**, s. 342-343; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 72; Erişir, **a.g.e.**, s. 91; Bahattin Aras, "İhtiyati Tedbir ve Delil Tespiti Kararlarına İtiraz ve Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısının Bu Konuda Getirdiği Yenilikler", **Terazi Hukuk Dergisi**, 2008, S. 20, s. 68; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 103.

²⁸ İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Ergun Önen, **Medeni Yargılama Hukuku**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, 1979, s. 101; Ercan, **a.g.t.**, s. 67.

maddî anlamda yargısal bir faaliyetin varlığı gerekir²⁹. Kesin hukukî korumanın temini yargısal bir işlem olduğundan³⁰, onun parçası ve tamamlayıcısı olan geçici hukukî koruma da yargısal bir faaliyet sonucunda tesis edilir. Keza geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlarla kişilerin anayasal haklarına müdahale edilerek³¹ hukukî durumlarında değişiklik yaratılabilir. Dolayısıyla yargısal bir faaliyetin varlığı, bu kararların tesisi bakımından bir zorunluluktur.

Geçici hukukî koruma tedbirleri kural olarak yargısal bir faaliyeti gerekli kıldığından, bunlara ilişkin kararları tesis eden merciler yargı yetkisine sahip olmalıdır. Yargı yetkisi, Anayasa m. 9 hükmüne göre bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır³². Bu sebeple geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin

Delil tespiti bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt IV, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001, s. 4439 (*Anılış: Usul Cilt IV*); Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1301; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2564; Murat Yavaş, “Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti”, İstanbul, **Marmara Üniversitesi SBE**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1999, s. 4; Leyla Akyol Aslan, **Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti (Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre)**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011, s. 70; Birce Arslandoğan, **Medenî Yargılama Hukukunda Delil Tespiti**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 169; Turan, **a.g.e.**, s. 44; Özdemir, **a.g.e.**, s. 467.

Noterlerin NK m. 61 hükmü uyarınca yaptıkları tespit işlemlerinin delil tespiti niteliğinde olmadığına ilişkin bkz. Ejder Yılmaz, **Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri**, Cilt II, Ankara, Yetkin Yayınları, 2001, s. 1375 (*Anılış: Tedbir Cilt II*); Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 230; Süha Tanrıver, “Noterlerin Tespit İşleri”, **MİHDER**, C. 2, 2006/III, S. 3, s. 594-595 (*Anılış: Tespit İşleri*); Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2564-2565; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 720-721; Yavaş, **a.g.t.**, s. 55; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 72; Turan, **a.g.e.**, s. 45; Özdemir, **a.g.e.**, s. 464, 467. Noterlerin NK m. 61 hükmü uyarınca yaptıkları tespit işlemlerinin geçici hukukî koruma tedbiri niteliğinde olmadığına ilişkin bkz. Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 159.

²⁹ Erişir, **a.g.e.**, s. 105-106.

İhtiyatî tedbirler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Hülya Taş Korkmaz, “Türk Hukuku’nda İhtiyatî Tedbirler”, Diyarbakır, **Dicle Üniversitesi SBE**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1995, s. 95; Yazar, ihtiyatî tedbir kararının yargısal bir işlem olduğunu ifade etmiştir.

Delil tespiti bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 226; Yazar, delil tespitinin yargısal bir işlem olduğuna işaret etmiştir.; Tanrıver, **Tespit İşleri**, s. 593; Yazar, delil tespiti işleminin yargısal tasarruf niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.; Hasan Özkan, (**Açıklamalı-İçtihatlı**) **İhtiyatî Tedbir, Delil Tespiti, İhtiyatî Haciz ve Kamu Alacağıın Tahsilinde İhtiyatî Haciz**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2006, s. 820, 824; Yazar, delil tespiti işleminin yargısal bir işlem olduğu görüşündedir.; Yavaş, **a.g.t.**, s. 4; Yazar, delil tespiti müessesesinin yargısal bir işlem olduğu kanaatindedir.

³⁰ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 35.

³¹ Örneğin karşı tarafın yokluğuna rağmen ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı verilebilmesi, anayasal bir hak olan hukukî dinlenilme hakkına geçici nitelikte de olsa müdahale edilebildiğinin bir göstergesidir.

³² Devletin yargı fonksiyonunun gereğinin mahkemeler tarafından yargısal tasarruflarla yerine getirildiğine ilişkin bkz. Sıddık Sami Onar, Mustafa Reşit Belgesay, **Adliye Hukukunun Umumî Esasları**, İstanbul, Nümune Matbaası, 1944, s. 13, 18.

talepler, kanunlarda aksi yönde bir hüküm olmadıkça, mahkemelere yöneltilir ve mahkemeler tarafından karara bağlanır^{33 34}.

Özel hukuka ilişkin bazı uyuşmazlıklar, devlet mahkemeleri yerine tahkim yargılaması kapsamında hakem mahkemelerince çözülür. Bu durumda, hakem mahkemelerinin geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar verme yetkisinin olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Geniş anlamda mahkemeler, önlerine gelen uyuşmazlıkları belirli usûller çerçevesinde yargılama yaparak karara bağlayan, bağımsız ile tarafsız niteliklerini haiz tüm kurum ve kuruluşlardır³⁵. Hakem mahkemeleri³⁶ tanımda işaret edilen özelliklere sahip olduğundan, mahkeme niteliğindedir³⁷ ve geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar tesis etmeye yetkilidir. Nitekim HMK m. 414³⁸ ve MTK m. 6 hükümlerinde de hakem

³³ Öğretide Yılmaz E., geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararların prensip olarak yargı organlarınca tesis edileceğini ifade etmiştir. Ancak kanunların mahkeme dışındaki bir merciyi veya kişiyi görevlendirmesi durumunda, bunların istisnai olarak geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin karar verebileceğini de eklemiştir. Bkz. Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 35-36. Benzer görüşteki yazarlar için bkz. Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 35; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 68-69; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 48-49; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 37; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 12.

³⁴ Tüketici hakem heyetleri 'mahkeme' niteliğinde olmadığından, bunların görev alanlarına giren uyuşmazlıklara ilişkin ihtiyatî tedbir taleplerinin mahkemelere yöneltilmesine ilişkin bkz. Yarg. 3. HD., E. 2019/6228 K. 2020/1362 T. 17.02.2020, (RG. T. 17.03.2020, S. 31071): "*Somut olayda, mahkemece; "davacı tarafın davaya konu ettiği bedelin 993,10 TL olduğu, bu miktarın 2019 yılında Tüketici Hakem Heyetleri için belirlenen görev sınırı olan 8.480,00 TL'nin altında kaldığı, bu konuda karar verme yetkisinin Tüketici Hakem Heyetlerinde olduğu" gerekçesiyle ihtiyatî tedbir talebinin görevsizlik nedeniyle reddine karar verilmiş ise de yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda ihtiyatî tedbir talebinin, kanunun açıkça izin verdiği hâller dışında, ancak mahkemeden istenebileceği, Anayasa Mahkemesinin tüketici hakem heyetlerinin "mahkeme" niteliği taşımadığı yönündeki kararıyla birlikte değerlendirildiğinde mahkemece yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı bulunduğundan talebin kabulü ile hükmün 6100 sayılı HMK m.363/1 uyarınca kanun yararına bozulmasına karar verilmiştir."*

³⁵ Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 78. Başka bir tanım için bkz. Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 30.

³⁶ Tahkim yargılamasının ve hakem mahkemelerinin genel özelliklerine ilişkin değerlendirmeler için bkz. Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 753-754; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 729-730.

³⁷ Arslan v.d., **Usul**, s. 821; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 78; Karşlı, **a.g.e.**, s. 888; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 27; Kaplan, **a.g.e.**, s. 8.

Hakem mahkemelerinin mahkeme niteliğinde olmadığına ilişkin bkz. Orhan Yılmaz, **İhtiyatî Tedbirler**, Konya, İvriz Matbaası, 1963, s. 37; S. Serhat Kırtıloğlu, "İhtiyatî Tedbirde Görevli ve Yetkili Mahkeme", **Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan**, I. Cilt, Ankara, Turhan Kitabevi, 2010, s. 1312.

³⁸ 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda böyle bir düzenleme mevcut olmadığından, hakemlerin ihtiyatî tedbirler hakkında karar verme yetkisinin bulunmadığına ilişkin bkz. Necip Bilge, Ergun Önen, **Medenî Yargılama Hukuku Dersleri**, 1711 sayılı Kanuna Göre Yeniden Yazılmış Üçüncü Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1978, s. 367-368; Bilge Umar, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 1133; Ziya Akıncı, "Hakemlerin İhtiyatî Tedbir ve İhtiyatî Haciz Kararı Verme Yetkisi", **Prof. Şükrü Postacıoğlu'na Armağan**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1997, s. 218; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 72.

mahkemelerinin geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin karar vermesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir³⁹.

Son olarak mahkemelerden talep edilme özelliği, medenî usûl hukukuna hâkim olan tasarruf ilkesi bağlamında değerlendirilmelidir. Geçici hukukî koruma tedbirine hükmedilebilmesi için, kural olarak, buna ilişkin bir talep bulunmalıdır. Çekişmeli yargıda geçici hukukî koruma tedbirine ilişkin talep, hukukî menfaati bulunmak şartıyla, mevcut veya ileride açılacak davanın taraflarınca mahkemeye yöneltilir⁴⁰. Çekişmesiz yargı işlerindeyse hukukî sorunun ilgilileri, bu imkâna sahiptir⁴¹. Ancak bazı uyuşmazlıklarda, talep olmaksızın geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar verilebilmesi mümkündür. Örneğin TMK m. 420 hükmü uyarınca vesayet makamı, gerekli önlemlere re'sen hükmedebilir veya TMK m. 169 düzenlemesine göre boşanma ya da ayrılık davalarında hâkim, ihtiyaç duyulan geçici önlemlere ilişkin kararları re'sen tesis edebilir.

2. Sağladığı Korumanın Geçici Olması

Yargısal yoldan temin edilen bir hukukî korumanın geçici hukukî koruma olarak adlandırılabilmesi için geçicilik özelliğini taşıması gerekir. Bu çerçevede, geçicilikten ne anlaşılması gerektiği⁴², “*asıl talep hakkındaki yargılama sonuna kadar etkililik*” ve “*kararların kaldırılabilirliği*” ölçütleriyle açıklanmıştır⁴³.

Yine bu Kanun döneminde, başka gerekçeleri temel alarak, hakemlerce ihtiyatî tedbir kararı tesis edilmesinin mümkün olmadığını savunan yazarlar için bkz. Berkin, **Usul**, s. 117; Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 37; Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4324; Mehmet Çetinkaya, “İhtiyatî Tedbirler”, **Adalet Dergisi**, 1972, S. 11, s. 782; Önen, **a.g.e.**, s. 101, dn. 19; Ercan, **a.g.t.**, s. 31; Kırtıloğlu, **a.g.m.**, s. 1312.

³⁹ Milli tahkim açısından hakemin/ hakem kurulunun ihtiyatî tedbire veya delil tespitine yönelik karar verebileceğine ilişkin bkz. Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 773; Karanlı, **a.g.e.**, s. 902; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 76; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 144-145; Taşpolat Tuğsavul, **a.g.m.**, s. 2082. Ayrıca Görgün, Börü, Kodakoğlu hakem mahkemelerinin ihtiyatî hacze hükmedemeyeceğini eklemiştir. Bkz. Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 773, dn. 51.

Milletlerarası tahkim uyuşmazlıkları bakımından hakemin/ hakem kurulunun ihtiyatî tedbire veya delil tespitine yönelik karar verebileceğine ilişkin bkz. Pekcanitez, **Geçici Hukuki Koruma**, s. 788, 795; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 39, 71; Taşpolat Tuğsavul, **a.g.m.**, s. 2105-2106.

Milletlerarası tahkim uyuşmazlıkları bakımından hakemin/ hakem kurulunun ihtiyatî hacze ilişkin karar verip veremeyeceği tartışmalıdır. Bu konu hakkındaki ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Pekcanitez, **Geçici Hukuki Koruma**, s. 790-794; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 40-43; Taşpolat Tuğsavul, **a.g.m.**, s. 2082-2086.

⁴⁰ Arslan, **a.g.m.**, s. 8.

⁴¹ Arslan, **a.g.m.**, s. 8.

⁴² Bu özelliği hem geçicilik hem de ihtiyatîlik (*koruma*) anlamını içerecek şekilde açıklayan yazarlar için bkz. Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 37; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 36; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 38.

“Asıl talep hakkındaki yargılama sonuna kadar etkililik”, temin edilen hukukî korumanın kesin hukukî koruma talebinin sonuçlanmasına kadar devam etmesi olarak anlaşılmalıdır⁴⁴. Öyle ki dava/ takip sonunda ulaşılan kesin hukukî korumanın durumuna göre, geçici hukukî koruma ya tamamen ortadan kalkar ya da kesin hukukî korumaya dönüşür⁴⁵. Geçici hukukî koruma tedbirlerinin etkisine ilişkin bu zamansal sınırlandırma, esasen bir zorunluluktur. Çünkü geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamanın özellikleri (*yaklaşık ispat ölçüsünün kullanılması, hukukî dinlenme hakkının ertelenebilmesi ya da basit yargılama usûlünün uygulanması*), temin edilen hukukî korumanın maddî hukuka uygun olmamasına sebebiyet verebilir⁴⁶. Dolayısıyla uyuşmazlığın daha kapsamlı incelenip kesin olarak sonlandırıldığı ayrı bir yargılamanın varlığı şarttır⁴⁷.

Geçici hukukî koruma tedbirine ve davaya/ takibe ilişkin yargılama faaliyeti kural olarak birbirinden bağımsız olamayacağından, bu ikisi arasındaki ilişkiyi temin edecek bazı işlemlere ihtiyaç vardır. Zamansal bağıllık olarak da ifade edilen bu ilişki, tamamlayıcı merasimlerle sağlanır⁴⁸. Örneğin dava açılmadan önce ihtiyatî tedbir kararı verilmişse esas hakkındaki davanın HMK m. 397/1 hükmünde belirtilen sürede açılması gerekir. Eğer esas hakkındaki dava süresinde açılmazsa ihtiyatî tedbir kararı kendiliğinden kalkar⁴⁹. HMK m. 397/2 hükmü uyarınca ihtiyatî tedbir kararlarının etkisinin aksi belirtilmedikçe nihai kararın kesinleşmesine kadar devam etmesi de süre itibarıyla sınırlılığın göstergesidir. İşaret edilen örneklerden de anlaşılacağı üzere, geçici hukukî koruma tedbirlerinin etkisinin zamansal sınırları, kesin hukukî koruma çerçevesinde çizilir.

(Yazarlar geçici hukukî koruma tedbirlerinin etkisinin belirli bir süreyle sınırlı olmasını geçicilik ile açıklarken, bunun aynı zamanda ileriye yönelik bir koruma niteliğini de içerisinde barındırdığını ifade etmiştir.)

⁴³ Erişir, **a.g.e.**, s. 114.

⁴⁴ Erişir, **a.g.e.**, s. 108.

⁴⁵ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 37; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 49; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 38.

⁴⁶ Erişir, **a.g.e.**, s. 108.

⁴⁷ Erişir, **a.g.e.**, s. 108.

⁴⁸ Erişir, **a.g.e.**, s. 108.

⁴⁹ 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda ihtiyatî hacizler bakımından benzer bir düzenleme vardır. Dava açılmadan/ icra takibine başlanmadan önce ihtiyatî haciz kararı alınmışsa İİK m. 264/1 hükmünde ifade edilen süre içinde takip talebinde bulunulmalı veya dava açılmalıdır. Bu yollara belirtilen sürede başvurulmazsa İİK m. 264/4 hükmü uyarınca ihtiyatî haciz kendiliğinden hükümsüz duruma gelir.

Geçiciliğin bir diğer ölçütü olan “kararların kaldırılabilirliği”nden, bunların tesis edilmesinden sonraki süreçte hüküm ile sonuçlarını kaybedebilecek olması anlaşılmalıdır⁵⁰. Öyle ki temin edilen hukukî korumanın sona erdirilebilmesi mümkünse bu korumanın geçici olduğunun kabul edilmesi gerekir⁵¹. Benzer bir deyişle geçici hukukî koruma tedbirlerinde, sağlanan hukukî korumanın sonlandırılma imkânı saklı tutulmuştur⁵².

Son olarak, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda yer alan ve geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların kaldırılabilirliğini düzenleyen hükümlere işaret edilmelidir. Örneğin ihtiyatî tedbir kararının teminat karşılığında (HMK m. 395)⁵³ ya da durum ile koşulların değişmesi sebebiyle (HMK m. 396) değiştirilmesi veya kaldırılması mümkündür. Benzer şekilde karşı taraf dinlenilmeden ihtiyatî tedbir kararı verilmişse itiraz üzerine mahkeme tarafından bu karar değiştirilebilir ya da kaldırılabilir (HMK m. 394)⁵⁴.

3. Yargılama Usûlünün Basit, Hızlı ve Kolay Şekilde Düzenlenmesi

Geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin yargılamanın bazı konularda normal yargılamadan farklılaşması bir zorunluluktur. Zira normal yargılama, kapsamlı ve detaylı bir araştırmayı içeren zaman sürecini gerektirir⁵⁵. Bu durum, geçici hukukî korumaya ihtiyaç duyulan konularda acele ve gecikmeden karar verme gereksinimiyle bağdaşmaz. Aynı zamanda kesin hukukî korumaya ilişkin usûl kurallarının tümünün geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamada uygulanması, mahkemeyi kesin hukukî korumayı belirleyebilecek konuma getirir⁵⁶.

⁵⁰ Erişir, **a.g.e.**, s. 114.

⁵¹ Erişir, **a.g.e.**, s. 114.

⁵² Erişir, **a.g.e.**, s. 114-115.

⁵³ İhtiyatî hacizler bakımından benzer düzenleme İİK m. 266 hükmünde yer alır. Buna göre teminat karşılığında, borçlunun talebi üzerine, mahkemece ihtiyatî haciz kararının kaldırılması mümkündür.

⁵⁴ İhtiyatî hacizler bakımından benzer düzenleme İİK m. 265 hükmünde yer alır. Buna göre borçlu dinlenilmeden ihtiyatî haciz kararı verilmişse itiraz üzerine mahkemece bu kararın değiştirilmesi ya da kaldırılması mümkündür.

⁵⁵ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 37. Benzer bir değerlendirme için bkz. Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 39.

⁵⁶ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 37; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 49; Şafak Orhan, “Boşanma Davasında Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri”, Ankara, **Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016, s. 13.

Böyle bir durumda gerçeğe ulaşılmış olacağından, geçici hukukî koruma tedbirine hükmedilmesine de gerek kalmaz⁵⁷.

Geçici hukukî koruma tedbirlerinin niteliği ve amacı, talep üzerine mahkemelerce bunlara ilişkin olarak verilen kararların hızlı ve basit bir inceleme çerçevesinde tesis edilmesini gerekli kılar⁵⁸. Ancak burada söz konusu olan, üstünkörü bir değerlendirme değildir⁵⁹. Öyle ki uyuşmazlığın durumuna göre hâkimin ikna edilmesini sağlayacak ölçüde olan basit ve çabuk bir incelemenin varlığı şarttır⁶⁰. Başka bir ifadeyle geçici hukukî koruma tedbiri talebinin haklılığı konusunda az çok bir kanaat oluşmasını temin edecek ölçüdeki bir incelemenin mevcudiyeti gerekir⁶¹.

Basit ve hızlı bir yargılama sürecini temin etmek adına HMK m. 316/1-c hükmünde, geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin taleplerin incelenmesinin basit yargılama usûlüne tâbi olduğu düzenlenmiştir. Örneğin asliye hukuk mahkemesinde görülen ve haksız fiile dayanan bir manevi tazminat davasında ihtiyatî haciz talebinde bulunulduğunda, manevi tazminat davası yazılı yargılama usûlüne tâbi olmasına rağmen, ihtiyatî haciz talebi bakımından basit yargılama usûlü uygulanır.

4. Yaklaşık İspat Ölçüsünün Aranması

İspat, iddia ile savunmanın konusunu oluşturan ve uyuşmazlığın çözümü bakımından önem arz eden çekişmeli vakıaların doğruluğu hususunda hâkimin ikna edilmesidir⁶². İşaret edilen vakıaların ispatı, deliller aracılığıyla gerçekleştirilir⁶³.

⁵⁷ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 37; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 49; Orhan, **a.g.t.**, s. 13.

⁵⁸ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 37; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 36; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 39. Benzer değerlendirmeler için bkz. Özokes, **İhtiyati Haciz**, s. 217; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 697; Turan, **a.g.e.**, s. 25.

⁵⁹ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 38; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 36; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 69; Orhan, **a.g.t.**, s. 13.

⁶⁰ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 38; Orhan, **a.g.t.**, s. 13.

⁶¹ Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 69.

⁶² Arslan v.d., **Usul**, s. 403-404. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. İsmail Hakkı Karafakih, **Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1952, s. 165; Bilge, Önen, **a.g.e.**, s. 491; Postacıoğlu, **Usul**, s. 527; Berkin, **Usul**, s. 169; Bakı Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt II, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001, s. 1966 (*Anılış: Usul Cilt II*); Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. I**, s. 616; Üstündağ, **Yargılama**, s. 613; Bilge Umar, Ejder Yılmaz, **İspat Yükü**, Yeniden Yazılmış-Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1980, s. 2; Önen, **a.g.e.**, s. 201; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 451; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 819; Oğuz Atalay, **Pekcantez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, 15. Bası, İstanbul,

Uyuşmazlığa ilişkin mevcut delillerin 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun öngördüğü usûle uygun bir şekilde incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda hâkimde oluşan tam kanaattir; gerçekleşen faaliyet tam ispattır⁶⁴. İspatı gereken hususlar bakımından hâkimde yaklaşık bir kanaat uyandırılması durumundaysa yaklaşık ispat söz konusu olur⁶⁵ ⁶⁶. Bu anlamda yaklaşık ispat, düşürülmüş ispat ölçüsü olmasına rağmen bir ispatsızlık durumu değildir⁶⁷.

Yargılamanın konusu oluşturan vakıaların doğru kabul edilebilmesi için bunların kural olarak mevcut ispat ile delil kuralları bağlamında eksiksiz bir şekilde ispatlanması gerekir⁶⁸. Ancak kanun koyucu, bazı durumlarda bizzat düzenleme yaparak ispat ölçüsünü düşürmüştür veya işin niteliği ile olayın özelliği gereği hâkime, bu hâli belirterek, ispat ölçüsünü düşürme imkânı sağlamıştır⁶⁹. Kanun

On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 1585 (*Anılış: Pekcanitez Usûl*); Oğuz Atalay, **Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2001, s. 5 (*Anılış: Menfi Vakıalar*); Halûk Konuralp, **Medenî Usul Hukukunda İspat Kurallarının Zorlanan Sınırları**, Tıpkıbasım, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 9; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 251; Özeker, **İhtiyati Haciz**, s. 216; Karşlı, **a.g.e.**, s. 503; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl.**, s. 465; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 27, 124; Kaplan, **a.g.e.**, s. 20.

⁶³ Kuru, **Usul Cilt II**, s. 1966; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. I**, s. 617; Arslan v.d., **Usul**, s. 404; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 882; Atalay O., **Pekcanitez Usûl**, s. 1730-1731; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 30.

⁶⁴ Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 30. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 294; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 473; Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 894-895; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 857; Atalay O., **Pekcanitez Usûl**, s. 1715; Atalay O., **Menfi Vakıalar**, s. 43; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 485; Başözen, **Yaklaşık İspat ve İhtimal**, s. 656.

⁶⁵ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 894-895. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 857; Atalay O., **Pekcanitez Usûl**, s. 1715; Atalay O., **Menfi Vakıalar**, s. 43; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 485; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 64.

⁶⁶ 'Yaklaşık ispat' teriminin ilk kez mevzuatta yer almasının 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'yla (HMK m. 390/3) gerçekleştiğine ilişkin bkz. Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 59, 193. (Yazar, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndan önce "muhtemel görme", "mahkemece kanaat getirildiği" veya "haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak" ifadelerinin yaklaşık ispat anlamında kullanıldığına işaret etmiştir.)

⁶⁷ Arslan v.d., **Usul**, s. 609; Arslan, **a.g.m.**, s. 8-9; Özeker, **Pekcanitez Usûl**, s. 2476; Özeker, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 68; Karşlı, **a.g.e.**, s. 736; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 9-10; Hükümet Gereğesi için bkz. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/574), Dönem: 23, Yasama Yılı: 3, Sıra Sayı No: 393, s. 113, (Çevrimiçi), <https://kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamaları/Kanunlasan/2011Yili/Kanunlasanlar.html>, E.T.: 03.10.2020 (*Anılış: Gereğçe*).

İspat ölçüsünün düşürülmesinin, maddî hukukta düzenlenen soyut hukuk kurallarının öngördüğü koşul vakıaların bir kısmının değerlendirilmeyeceği veya bunların hızlı/ özensiz şekilde inceleneceği anlamına gelmediğine ilişkin bkz. Özeker, **Pekcanitez Usûl**, s. 2476; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 193; Erişir, **a.g.e.**, s. 188-189.

⁶⁸ Arslan v.d., **Usul**, s. 609; Arslan, **a.g.m.**, s. 8; Özdemir, **a.g.e.**, s. 125, 388; **Gereğçe**, s. 113.

⁶⁹ Arslan v.d., **Usul**, s. 609; Arslan, **a.g.m.**, s. 8; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 9; **Gereğçe**, s. 113. Benzer bir değerlendirme için bkz. Özdemir, **a.g.e.**, s. 126, 389.

koyucunun bu tercihinden çıkarılması gereken sonuç, tam ispatın kural; yaklaşık ispatın ise istisna olduğudur⁷⁰.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamaya karakteristik özelliğini veren, bu faaliyet kapsamında uygulanan ispat ölçüsüdür⁷¹. Nitekim normal yargılamadan farklı bir ispat ölçüsünün kabul edilmesi, geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin yargılamalar bakımından bir zorunluluktur. Çünkü geçici hukukî koruma tedbirlerinin niteliği gereği, karar vermek için detaylı bir inceleme yapılması ve tarafların bütün delillerinin araştırılması mümkün değildir^{72 73}. Başka bir deyişle geçici hukukî koruma tedbiri taleplerinin ivedi bir şekilde karara bağlanma ihtiyacı, bunlara ilişkin yargılamalar bakımından yaklaşık ispat ölçüsünün uygulanmasını gerekli kılmıştır⁷⁴.

Geçici hukukî koruma tedbiri talebinde bulunan kişiye sağlanan ispat kolaylığı, bu talebe muhatap olan diğer taraf bakımından da uygulama alanı bulur⁷⁵. Aksi kabul edilirse geçici hukukî koruma tedbirine muhatap olan kişi aleyhine menfaat dengesi bozulmuş olur⁷⁶. Ayrıca geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların bir yargılama faaliyeti sonucunda tesis edildiği düşünüldüğünde, medenî

Düşürülmüş ispat ölçüsünün (*yaklaşık ispatın*) genel olarak hangi hâllerde uygulanacağına ilişkin bkz. Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 858; Atalay O., **Menfi Vakıflar**, s. 44; Karşlı, **a.g.e.**, s. 527; Başözen, **Yaklaşık İspat ve İhtimal**, s. 659; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 125.

⁷⁰ Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 473; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 858; Atalay O., **Pekantez Usûl**, s. 1720; Atalay O., **Menfi Vakıflar**, s. 44; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 261; Karşlı, **a.g.e.**, s. 527; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 485; Başözen, **Yaklaşık İspat ve İhtimal**, s. 660; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 185. (Budak, Karaaslan yalnızca kanunda öngörülen sınırlı durumlarda yaklaşık ispatın uygulanacağına; Karşlı, yaklaşık ispat hâllerinin istisna olduğuna; Atalı, Ermenek, Erdoğan kural olarak tam ispat aranacağına işaret etmiştir.)

⁷¹ Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 65; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 71.

⁷² Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 68.

⁷³ Yaklaşık ispat faaliyetinin gerçekleştirilmesi için hâkimde tam kanaatin oluşması gerekmediğinden, bu kapsamda tüm delillerin değil yalnızca getirilmesi hemen mümkün olan delillerin ileri sürüleceğine ilişkin bkz. Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 121.

⁷⁴ Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 724-725; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 858; Atalay O., **Pekantez Usûl**, s. 1720; Başözen, **Yaklaşık İspat ve İhtimal**, s. 656; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 69; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 186; Esra Günay İnan, **Aile Hukukunda Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 32.

⁷⁵ Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 217; Kaplan, **a.g.e.**, s. 23.

İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Üstündağ, **İhtiyati Tedbirler**, s. 47; Özekes, **a.g.m.**, s. 436; Nevhis Deren-Yıldırım, **Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku'nda İhtiyati Tedbirler**, 2. Baskı, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2002, s. 44-45; Özekes, **İhtiyati Tedbir**, s. 120-121; Cengiz Serhat Konuralp, "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler", **İÜHFİM**, C. LXXI, 2013, S. 2, s. 244-245.

Delil tespiti bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 242.

⁷⁶ Özekes, **İhtiyati Tedbir**, s. 120; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 245.

usûl hukukuna hâkim olan ilkelerden silahların eşitliğinin⁷⁷ de bu yargılamada gözetilmesi gerektiği sonucuna ulaşılır⁷⁸.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamada yaklaşık ispat ölçüsünün uygulanması, kural olarak ispat yükü kurallarını etkilemez⁷⁹. Öyle ki hakkın mevcudiyeti ile geçici hukukî korumanın gerekliliği hususunda yeterli bir kanaat oluşturmaya ilişkin ispat yükü, HMK m. 190/1 hükmüne göre belirlenir⁸⁰.

Asıl dava bakımından geçerli olan delil sisteminin yaklaşık ispat ölçüsünün uygulandığı geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamada da geçerli olup olmadığı öğretide tartışmalıdır. Bu kapsamda ileri sürülen bir görüşe göre, hâkime serbesti tanınması yaklaşık ispatın niteliğine daha uygun olduğundan hem delil serbestisi hem de delillerin serbestçe değerlendirilmesi ilkesi uygulanmalıdır⁸¹. Konuyu ihtiyatî tedbirler bakımından değerlendiren diğer görüşe göre ise ispat ölçüsünün düşürülmesi, delil sisteminin değiştirilmesi anlamına gelmez⁸². Çünkü

⁷⁷ Bu ilkeye ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 439 vd.; Süha Tanrıver, "Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı", **TBB Dergisi**, 2004, S. 53, s. 209 vd. (*Anılış: Adil Yargılanma*); Atalay E., **a.g.m.**, s. 452-453. (Yazarlar bu ilkeyi, adil yargılanma hakkının hakkaniyete uygun olarak yargılanma unsuru çerçevesinde açıklamıştır.)

⁷⁸ Kaplan, **a.g.e.**, s. 23.

⁷⁹ İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 47; Erişir, **a.g.e.**, s. 190; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 159; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 245; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 85; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 62.

İhtiyatî hacizler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 215.

Delil tespiti bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Cenk Akil, "Medeni Yargılama Hukukunda Mahkemelerce Yapılan Delil Tespiti", **AÜHFD**, C. 58, 2009, S. 1, s. 30; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 183.

Asıl yargılamaya ait ispat yükü kurallarının geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamada bütünüyle ve doğrudan uygulanmaması gerektiğine; söz konusu geçici hukukî koruma tedbirinin özelliğine göre ispat yükü kurallarının belirlenmesinin isabetli olacağına ilişkin bkz. Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 438 vd.

Fikrî ve sınaî mülkiyet ile haksız rekabet alanındaki ihtiyatî tedbir yargılamalarının karşı taraf dinlenilmeksizin gerçekleştiği durumlarda, bu tedbiri talep edenler bakımından yaklaşık ispat yükünün ağırlaştırılması gerektiğine ilişkin bkz. Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 66.

⁸⁰ Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 68; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 183. (Özekes, HMK m. 190 hükmünden bahsetmeden, talepte bulunan kişinin ispat yükünü taşıdığını ifade etmiştir. Konuyu delil tespiti açısından değerlendiren Arslandoğan ise ispat yüküne ilişkin genel kuralların geçerli olduğuna (HMK m. 190-TMK m. 6); delil tespiti bakımından bu yükü talepte bulunan kişinin taşıdığına işaret etmiştir.)

⁸¹ Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 114-115.

Delil tespiti talebinde bulunan kişinin buna ilişkin yargılamada her türlü delile müracaat edebileceğine ilişkin bkz. Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 189.

⁸² Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 211; Özekes, **Pekantez Usûl**, s. 2481; Özekes, **İhtiyatî Tedbir**, s. 121; Başözen, **Yaklaşık İspat ve İhtimal**, s. 679-681; Erişir, **a.g.e.**, s. 190.

delillerin değerlendirilmesi ve ispat ölçüsü, ayrı içeriklere sahip birbirinden farklı kavramlardır⁸³. Dolayısıyla ispat ölçüsündeki değişikliğin delillerin değerlendirilmesi işlemine doğrudan yansıtılması isabetli değildir. Ancak yaklaşık ispat faaliyeti için hâkimde yaklaşık kanaat oluşması gerektiğinden, delillerin incelenmesi ve değerlendirilmesinde bazı değişiklikler söz konusu olur⁸⁴. Nitekim aynı vakıa ve delillere dayanan normal bir yargılama ile geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin yargılamada yapılan inceleme ve oluşan kanaat birbirinden farklıdır⁸⁵. Örneğin ihtiyatî tedbir talebi hakkındaki yargılamada hâkim, asıl yargılamada senetle ispatı gereken vakıalar bakımından senedin dosyaya ibrazını arar ve senedin geçersizliğine sebep olabilecek bir eksiklik tespit etmezse bunun ilk bakışta geçerli olduğunu kabul ederek ihtiyatî tedbir kararı verir⁸⁶. İşaret edilen örnekten anlaşılacağı üzere, normal yargılamadan farklı olarak, senedin geçerliliği hususunda hâkimin tam kanaate ulaşması aranmaz; yaklaşık kanaatin varlığı yeterli görülür⁸⁷.

5. Hukukî Dinlenme Hakkının Ertelenbilmesi

Anayasanın “*Hak arama hürriyeti*” kenar başlığını taşıyan 36. maddesinin birinci fıkrasında; hak arama özgürlüğü, iddia ve savunma hakkı ile adil yargılanma hakkı yer alır. Hukukî dinlenme hakkı, iddia ve savunma hakkının medenî usûl hukukundaki görünümü olarak⁸⁸ HMK m. 27 düzenlemesinde hüküm altına alınmıştır. Ayrıca tarafı olduğumuz İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin m. 6 hükmündeki adil yargılanma hakkının bir unsuru da hukukî dinlenme hakkıdır⁸⁹.

İhtiyatî hacizler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammet Özekes, **İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı**, 8. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 332; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 226.

⁸³ Mehmet Kamil Yıldırım, **Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1990, s. 73 (*Anılış: Delillerin Değerlendirilmesi*); Atalay O., **Menfi Vakıalar**, s. 38-39.

⁸⁴ Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 226.

İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Özekes, **İhtiyatî Tedbir**, s. 121; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 245; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 62.

⁸⁵ İhtiyatî hacizler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 226.

İhtiyatî tedbirler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Kaplan, **a.g.e.**, s. 21.

⁸⁶ Başözen, **Yaklaşık İspat ve İhtimal**, s. 681.

⁸⁷ Başözen, **Yaklaşık İspat ve İhtimal**, s. 681.

⁸⁸ Hakan Pekcanitez, “Hukukî Dinlenme Hakkı”, **Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2000, s. 754 (*Anılış: Hukukî Dinlenme*); Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 420; Tanrıver, **Adil Yargılanma**, s. 204.

⁸⁹ Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 355; Pekcanitez, **Hukukî Dinlenme**, s. 754; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 423; Karşlı, **a.g.e.**, s. 265; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 117-118.

Söz konusu düzenlemelerden hareketle hukukî dinlenme hakkının yargısal temel bir hak olduğu sonucuna ulaşılır⁹⁰. Bu sebeple bütün yargı kolları için geçerlidir ve medenî yargıdaki yargılama usûllerinin hepsinde uygulama alanı bulur⁹¹. Ayrıca davalardan başka kişilerin hukukî ve maddî durumunu etkileyen diğer yargısal prosedürlerde de hukukî dinlenme hakkı gözetilir⁹².

Bir yargılamada asıl olan, adil yargılama ve hukukî dinlenme hakkının gereği olarak, karşı tarafın dinlenmesidir⁹³. Zira hâkimin tam bir kanaate varıp nihai bir kararla yargılamayı sona erdirebilmesi için taraflar veya ilgililer açısından hukukî dinlenme hakkının sağlanması bir zorunluluktur. Öte yandan, geçici hukukî koruma tedbirlerinin özellikleri dikkate alındığında, bunlara ilişkin yargılamalarda hukukî dinlenme hakkının sağlanıp sağlanmayacağı konusunda tereddüt edilebilir. Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamada tesis edilen kararlar, geçici niteliğine rağmen, kişilerin maddî ve hukukî durumlarını etkileyebilir⁹⁴. Dolayısıyla tarafların veya ilgililerin işaret edilen yargılama faaliyetine katılımı ve bu bağlamda verilecek kararlara etki edebilmesi gerekir. Ayrıca kesin hukukî koruma bakımından

Hukukî dinlenme hakkının adil yargılama hakkının bir unsuru olduğuna ilişkin bkz. Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 187; Arslan v.d., **Usul**, s. 151; Tanrıver, **Adil Yargılama**, s. 204; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 75; Özekes, **Hukukî Dinlenme**, s. 56; Ömer Ulukapı, **Medenî Usûl Hukuku**, 3. Baskı, Konya, Mimoza Yayınları, 2015, s. 131.

⁹⁰ Arslan, **a.g.m.**, s. 9; Ejder Yılmaz, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, 4. Cilt, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 5281 (*Anılış: Şerh 4. Cilt*); Pekcanitez, **Hukukî Dinlenme**, s. 754; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 420; Tanrıver, **Adil Yargılama**, s. 205; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 208; Özekes, **Hukukî Dinlenme**, s. 60, 62; Özekes, **İhtiyatî Tedbir**, s. 115; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 705; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 109; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 246; Burak Ayer, “İhtiyatî Tedbir Kararına Karşı Başvuru Yolları”, İstanbul, **Marmara Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020, s. 79; **Gerekçe**, s. 112.

‘Yargısal temel haklar’ kavramının tanımı için bkz. Atalay E., **a.g.m.**, s. 454; Halûk Konuralp, Emel Hanağası, “Fransız Hukuku’nda İptal Amaçlı İstinaf Yolu”, **LHD**, C. 5, 2007, S. 54, s. 1797, dn. 10.

⁹¹ Pekcanitez, **Hukukî Dinlenme**, s. 763; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 424-425; Tanrıver, **Adil Yargılama**, s. 206. Benzer bir değerlendirme için bkz. Özekes, **Hukukî Dinlenme**, s. 195.

⁹² Özekes, **Hukukî Dinlenme**, s. 62-63.

İhtiyatî tedbirler hakkındaki yargılamalarda da hukukî dinlenme hakkının geçerli olduğuna ilişkin bkz. Pekcanitez, **Hukukî Dinlenme**, s. 764.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamalarda da hukukî dinlenme hakkının geçerli olduğuna ilişkin bkz. Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 425; Tanrıver, **Adil Yargılama**, s. 206; Özekes, **Hukukî Dinlenme**, s. 196.

⁹³ Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 66.

⁹⁴ Özekes, **Hukukî Dinlenme**, s. 212; Özekes, **Karar**, s. 472.

geçerli olan hukukî dinlenilme hakkının, bunun parçası ve tamamlayıcısı olması sebebiyle geçici hukukî koruma açısından da uygulanması şarttır⁹⁵.

Kesin ve geçici hukukî korumayı ayıran temel noktalardan biri, hukukî dinlenilme hakkının kullanılmasına ilişkin özellikli durumdur⁹⁶. Geçici hukukî korumayı gerektiren konulardaki acele ve gecikmeden karar verme ihtiyacı, bazı durumlarda karşı tarafın dinlenilmesi ilkesinden, o an için, sapmayı gerektirir⁹⁷. Öyle ki karşı tarafın dinlenilmesi, yargılama sonucu bakımından bir tehlike doğuracaksa⁹⁸ yalnızca talepte bulunan kişinin dilekçesinde işaret ettiği iddia ile delillere dayanılarak geçici hukukî koruma tedbiri kararı verilebilir⁹⁹. Diğer bir ifadeyle karşı taraf dinlenilmeden belirtilen kararın tesis edilmesi daha büyük sakınca meydana getirecekse veya karşı tarafın dinlenilmesi bu korumayla ulaşılmak istenen amacı tehlikeye düşürmeyecekse hukukî dinlenilme hakkının gereği gibi sağlanması bir zorunluluktur¹⁰⁰.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar verilirken karşı tarafın dinlenilmemesinin hukukî dinlenilme hakkından tamamen vazgeçildiği şeklinde yorumlanmaması gerekir¹⁰¹. Çünkü söz konusu hakkın kullanılması, zamansal olarak ötelenerek itiraz kurumuna bağlanmıştır¹⁰². Şöyle ki karşı taraf dinlenilmeden tesis edilen geçici hukukî koruma tedbiri kararlarına karşı itiraz yoluna müracaat edilmesi

⁹⁵ Özkes, **Hukukî Dinlenilme**, s. 212-213.

⁹⁶ Arslan, **a.g.m.**, s. 9; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5281; Özkes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 65; Karşlı, **a.g.e.**, s. 736; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 10; **Gerekçe**, s. 112.

⁹⁷ Arslan, **a.g.m.**, s. 9; Özkes, **Hukukî Dinlenilme**, s. 215; Özkes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 65; **Gerekçe**, s. 112.

⁹⁸ Hakkındaki yargılamayı öğrenen karşı tarafın dava konusu yapılacak şeyi saklayabileceğine/ yok edebileceğine veya kendisinin kaçabileceğine ilişkin bkz. Özkes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 66.

⁹⁹ Özkes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 66.

Herhangi bir belgeye ya da delile dayanılmadan, yaklaşık ispat faaliyeti yerine getirilmeden yalnızca talepte bulunanın isteği sebebiyle tesis edilen geçici hukukî koruma tedbiri kararlarının sürpriz karar niteliğinde olduğuna ilişkin bkz. Özkes, **Hukukî Dinlenilme**, s. 193.

¹⁰⁰ Arslan, **a.g.m.**, s. 9; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5282; **Gerekçe**, s. 112.

¹⁰¹ Arslan, **a.g.m.**, s. 9; Korkmaz, **a.g.e.**, s. 20; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 43; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 10-11. İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5282; Öztek, **a.g.m.**, s. 433; Özkes, **Hukukî Dinlenilme**, s. 215; Karşlı, **a.g.e.**, s. 736; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 705; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 109; Güneş, **a.g.t.**, s. 176; **Gerekçe**, s. 112.

¹⁰² Arslan, **a.g.m.**, s. 9; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5282; Öztek, **a.g.m.**, s. 433; Özkes, **Hukukî Dinlenilme**, s. 218; **Gerekçe**, s. 112.

durumunda, hukukî dinlenilme hakkının gereği sonradan yerine getirilir¹⁰³. Karşı tarafın yokluğunda verilen bu karara yönelik itirazı, teknik anlamda bir kanun yolu olmayıp hukukî dinlenilme hakkının sonradan teminini sağlayan özel bir hukukî çaredir¹⁰⁴.

Karşı taraf dinlenilmeden verilen geçici hukukî koruma tedbiri kararlarının doğuracağı sürpriz etki, kalıcı nitelikte olmayacağından katlanılabildir¹⁰⁵. Ancak bu hususun söz konusu kararlara muhatap olanlar bakımından olumsuz bir durum yaratacağı da açıktır. Dolayısıyla hukukî dinlenilme hakkının zamansal olarak ötelenmesinin doğurabileceği sorunları bertaraf etmek ve tarafların menfaatlerini dengelemek amacıyla kanun koyucu tarafından bazı düzenlemeler öngörülmüştür¹⁰⁶. Örneğin geçici hukukî koruma tedbiri talebinde bulunanlardan alınan teminat (HMK m. 392, İİK m. 259), haksız bir geçici hukukî koruma tedbiri kararının karşı taraf

¹⁰³ Arslan, **a.g.m.**, s. 9; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 425; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 204; Tanrıver, **Adil Yargılanma**, s. 206; Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 67; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 246; **Gerekçe**, s. 112.

İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Öztekin, **a.g.m.**, s. 433; Karşılı, **a.g.e.**, s. 736; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 705; Murat Atalı, İbrahim Ermenek, **Medenî Usûl Hukuku**, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 371; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 109.

¹⁰⁴ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2532; Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1261-1262; Cemil Simil, "Bölge Adliye Mahkemelerinin İhtiyatî Tedbir Kararı Verebilmesi ve Kararın Denetimi", **SDÜHFD**, C. 10, 2020, S. 2, s. 179-180; Erişir, **a.g.e.**, s. 167-168; Dilek Karademir, "İhtiyatî Tedbir Hakkındaki Kararların Temyizi ve 2013/1 E. 2014/1 K. Sayılı İçtihadî Birleştirme Kararı", **TAAD**, 2016, S. 26, s. 438; Güneş, **a.g.t.**, s. 176.

İtiraz kurumunu hukukî çare olarak nitelendiren diğer yazarlar için bkz. Necip Bilge, **Medenî Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973, s. 14; Arslan, **Yargılamanın Yenilenmesi**, 40; Arslan, **a.g.m.**, s. 20; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 4891; Selçuk Öztekin, **Türk Medenî Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 373 Şerhi)**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 143; Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 335; Nevhis Deren-Yıldırım, "4949 Sayılı ve 17.7.2003 Tarihli Kanun ile Yapılan Değişiklik Çerçevesinde İhtiyatî Haciz Kararlarının Hukuki Niteliği ve Kontrolü", **YÜHFD**, C. 1, 2004, S. 2, s. 439 (*Anılış: İhtiyatî Haciz*); Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 367, 369-370; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 317; Özekes, **Karar**, s. 481; Akkaya, **a.g.e.**, s. 56; Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 150; Aras, **a.g.m.**, s. 75; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 200; **Gerekçe**, s. 115-116.

İtiraz kurumunun kanun yolu niteliğinde olmadığına ilişkin bkz. Bilge, Önen, **a.g.e.**, s. 638; Burhan Gürdoğan, **Medenî Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı**, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1960, s. 21; Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 67, 71; Akil, **a.g.e.**, s. 35.

İtiraz kurumunu kanun yolu olarak değerlendiren yazarlar için bkz. Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 115; Özdemir, **a.g.e.**, s. 221.

¹⁰⁵ Özekes, **Hukukî Dinlenilme**, s. 215; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 44.

Karşı taraf dinlenilmeden verilen ihtiyatî tedbir kararının sürpriz karar yasağına aykırılık teşkil etmediğine ilişkin bkz. Pekcanitez, **Hukukî Dinlenilme**, s. 787; Özekes, **Hukukî Dinlenilme**, s. 185. Geçici hukukî koruma tedbiri kararları bakımından aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 44.

¹⁰⁶ Özekes, **Hukukî Dinlenilme**, s. 217; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 45.

bakımından ortaya çıkarabileceği zararları telafi etmeye yöneliktir¹⁰⁷. Ayrıca ihtiyatî tedbir kararlarının kesin niteliği haiz olmaması (HMK m. 397/2) ve bunların gerektiğinde değiştirilebilmesi veya kaldırılabilmesi (HMK m. 396) de belirtilen amaçlara hizmet eder¹⁰⁸.

6. Kararların Bağlayıcı ve Zorlayıcı Olması

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar, yargısal bir faaliyet sonucunda tesis edildiğinden, taraflar ve duruma göre üçüncü kişiler için bağlayıcıdır¹⁰⁹. Örneğin bir taşınmazdaki inşaatın durdurulmasına ilişkin ihtiyatî tedbir kararına taşınmazın maliki, inşaatı devam ettiren müteahhit ile onun işçileri uymak zorundadır¹¹⁰. İşaret edilen örnekten anlaşılacağı üzere geçici hukukî koruma tedbiri kararları, tarafların yanında üçüncü kişileri de etkileyebilir¹¹¹. Ancak üçüncü kişiler aleyhine, kural olarak, bu kararların tesis edilmesi mümkün değildir¹¹².

Geçici hukukî koruma tedbiri kararlarına muhalefet eden kişilerin yaptırıma tâbi tutulması, bu kararların zorlayıcı olmasıyla açıklanır¹¹³. Örneğin HMK m. 398/1 hükmü uyarınca, ihtiyatî tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan ya da tedbir kararına aykırı hareket eden kimse, bu davranışı sebebiyle disiplin hapsiyle cezalandırılabilir. Ayrıca HMK m. 393/3 hükmüne göre, ihtiyatî tedbir kararının uygulanması için gerektiğinde zor kullanılabilir. Bu düzenlemeler, ihtiyatî tedbir kararlarının zorlayıcı nitelikte olmasının bir göstergesidir.

¹⁰⁷ Özekes, **Hukuki Dinlenilme**, s. 217; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 44.

¹⁰⁸ Pekcanitez, **Hukuki Dinlenilme**, s. 764-765. Başka örnekler için bkz. Özekes, **İhtiyatî Tedbir**, s. 116-117; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 45; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 59.

¹⁰⁹ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 38; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 70; Mert Namlı, Makbule Serra Korkut, “Türk Borçlar Kanunu’nda Yer Alan Geçici Ödemelerin Hukuki Niteliği”, **Sorumluluk Hukuku Seminerler-Makaleler 2017**, Ed. Başak Baysal, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 341; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 50; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 39-40.

¹¹⁰ Ali Cem Budak, **Medeni Usul Hukukunda Üçüncü Kişilerin Haklarının Korunması**, İstanbul, Beta Basım, 2000, s. 160.

¹¹¹ İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Budak, **a.g.e.**, s. 155; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 248; Aras, **a.g.m.**, s. 75; Özdemir, **a.g.e.**, s. 38.

¹¹² İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 1138; Budak, **a.g.e.**, s. 157-158; Özdemir, **a.g.e.**, s. 38.

¹¹³ Namlı, Korkut, **a.g.m.**, s. 341.

II. Geçici Hukukî Koruma Türleri

A. Genel Olarak

Medenî usûl hukukunda ‘geçici hukukî koruma’ ifadesi, bir üst kavram olarak kullanılır¹¹⁴. İhtiyatî tedbir ve delil tespiti 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda, ihtiyatî haciz ise 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu’nda düzenlenmiş genel geçici hukukî koruma tedbirlerindedir¹¹⁵. Bunlar dışında, diğer kanunlarda da özel geçici hukukî koruma tedbirleri mevcuttur.

Geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin genellik-özellik ayrımı dışında, hakkın türüne göre de sınıflandırma yapılmaktadır¹¹⁶. Geçici hukukî korumanın para alacakları bakımından amacı, o alacağın temin edilmesini güvence altına almaktır¹¹⁷. Para dışındaki diğer hak ve mallar için geçici hukukî korumanın amacı, kural olarak, o şeyin himaye altına alınmasıdır¹¹⁸. Para alacakları ile para dışındaki alacakların niteliği aynı olmadığından, bunların ihtiyaç duyduğu hukukî korumalar da birbirinden farklıdır¹¹⁹. Dolayısıyla belirtilen türdeki alacakları konu alan geçici hukukî koruma tedbirleri ve bu tedbirlerin sonuçları da ayrı olarak incelenmelidir.

¹¹⁴ Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 718; Arslan v.d., **Usul**, s. 605; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 202; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 699; Namlı, Korkut, **a.g.m.**, s. 340; Erişir, **a.g.e.**, s. 226.

‘Geçici hukukî koruma’ ifadesinin “*genel ve üst kavram*” olarak kullanıldığına ilişkin bkz. Özeker, **Pekcanitez Usûl**, s. 2445; Özeker, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 59, dn. 2; Ahmet Cahit İyilikli, **Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 104; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 77; Taşpolat Tuğsavul, **a.g.m.**, s. 2070.

‘Geçici hukukî koruma’ ifadesinin genel bir kavram olarak kullanıldığına ilişkin bkz. Akkaya, **a.g.e.**, s. 342.

¹¹⁵ İhtiyatî haciz kurumunun özel geçici hukukî koruma tedbiri olduğuna ilişkin bkz. Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1309; Erdoğan, **a.g.m.**, s. 57.

Aynı yöndeki yargı kararları için bkz. YİBHKGK, T. 27.12.2017, E. 2016/1, K. 2017/6 (RG. T. 29.06.2018, S. 30463); İstanbul BAM. 12. HD., E. 2019/1618 K. 2019/1117 T. 17.09.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 27.02.2021: “*İhtiyati haciz; “icra işlemi” değil, özel geçici hukuki koruma müessesesi olduğundan, ancak İcra ve İflas Kanunu’nun 257’nci maddesindeki şartlar çerçevesinde karar verilebilir.*”; İstanbul BAM 12. HD., E. 2020/152 K. 2020/145 T. 06.02.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 27.02.2021; İstanbul BAM 13. HD., E. 2021/54 K. 2021/133 T. 09.02.2021, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 27.02.2021.

¹¹⁶ Özeker, **Pekcanitez Usûl**, s. 2446. (Yazar, geçici hukukî korumanın amacının veya bu korumanın hakka ya da onun ispatını sağlayan delillere yönelik olmasının da sınıflandırmada esas alınabileceğini eklemiştir.)

¹¹⁷ Özeker, **Pekcanitez Usûl**, s. 2447; Özeker, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 60.

¹¹⁸ Özeker, **Pekcanitez Usûl**, s. 2447; Özeker, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 60.

¹¹⁹ Özeker, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 59-60.

Bu çalışmada yapılan sınıflandırmalarda, geçici hukukî koruma tedbirlerinin konusunu oluşturan hakkın türü ve bu tedbirlere ilişkin genellik-özellik durumu esas alınmıştır.

B. Genel Düzenlemelerdeki Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri

1. İhtiyatî Tedbir

Davanın açılmasından hükmün kesinleşmesine kadar geçen sürede dava konusunun maruz kalabileceği değişiklikler¹²⁰, dava sonunda tesis edilecek hükmün icrasını güçleştirebilir veya imkânsızlaştırabilir¹²¹. Başka bir anlatımla yargılama sırasında dava konusuna ilişkin ortaya çıkabilecek değişiklikler, kesin hukukî korumadan yararlanılmasını güç ya da imkânsız duruma getirebilir¹²². İşte, yargılamanın başlamasından önce veya bu faaliyetin devamında uyuşmazlık konusu bakımından ihtiyaç duyulan hukukî koruma, ihtiyatî tedbir kurumuyla sağlanır.

İhtiyatî tedbirlerin temel amacı, uyuşmazlık konusuna ilişkin tehlikelerin bertaraf edilmesidir¹²³. Zaman içerisinde farklı hukukî sorunlarla karşılaşılması ve ihtiyaç duyulan korumanın çeşitlenmesi, ihtiyatî tedbirlerin ifade edilen temel amacının yansıması olan işlevsel amaçlarda olumlu yönde değişiklikler meydana getirmiştir¹²⁴. İşaret edilen değişikliklerin bir sonucu olarak ihtiyatî tedbirler, işlevsel amaçları temel alınarak, teminat, eda ve düzenleme amaçlı olmak üzere üç gruba ayrılmıştır¹²⁵.

¹²⁰ Dava konusunda meydana gelebilecek değişikliklere ilişkin bkz. Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 16. (Yazar dava konusunun satışını, aynı yüklerle yüklenmesini, alıp götürülmesini, tahrir edilmesini, işlenmesini veya değerinin azalmasına sebep olabilen başka davranışlarda bulunulmasını örnek olarak göstermiştir.)

¹²¹ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2461; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 15.

¹²² Arslan, **a.g.m.**, s. 10.

¹²³ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2463.

¹²⁴ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2463.

¹²⁵ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2463.

İhtiyatî tedbirlerin sınıflandırılmasında amaç kıstası temel alan yazarlar için bkz. Üstündağ, **Yargılama**, s. 583; Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 13-15, 18-19; Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 405; Arslan, **a.g.m.**, s. 13; Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 170; Öztekin, **a.g.m.**, s. 437; Pekcanitez, **Geçici Hukukî Koruma**, s. 800; Süleyman Özkök, **İhtiyatî Tedbirler (HUMK 101-113/A)**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2002, s. 11; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 205; Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 80 vd.; Nevhis Deren-Yıldırım, "Medeni Usul Hukuku'nun Evrenselleşmesi Yolunda İhtiyatî Tedbir Alanında Yabancı Hukukun Etkileri", Çev. Hamide Özden Özkaya, **Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan**, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2003, s. 307 vd. (*Anılış: Evrenselleşme*); Budak, Karaaslan,

a. Teminat Amaçlı İhtiyatî Tedbirler

Teminat amaçlı ihtiyatî tedbirler, para alacağı dışındaki uyumsuzluk konusu hakkın dava sonunda icra edilebilirliğini güvence altına alma amacı taşır¹²⁶. Öyle ki bu tedbirler, mevcut durumda yaratacağı etkiyle hakkın müstakbel icrasını korur¹²⁷. HMK m. 391/1 hükmünde teminat amaçlı ihtiyatî tedbirlere, tedbire konu olan mal veya hakkın muhafaza altına alınması¹²⁸ ile bunun bir yediemine tevdi¹²⁹ örnek olarak gösterilmiştir.

b. Eda Amaçlı İhtiyatî Tedbirler

İhtiyatî tedbirlerin genel olarak amacı teminattır. Bunun yanında, kesin hukukî koruma temin edilinceye kadar talepte bulunan kişinin bu talebe ilişkin menfaatinin geçici olarak sağlanmasını konu alan tedbirler de vardır¹³⁰. İşte, eda

a.g.e., s. 367; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 56-57, 60; Özekes, **İhtiyatî Tedbir**, s. 127; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 511-512; Karşlı, **a.g.e.**, s. 734, 738; Ercan, **a.g.t.**, s. 23; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 700; Atalı, Ermenek, **a.g.e.**, s. 369; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 82 vd.; Tunç Yücel, **a.g.m.**, s. 422; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 36 vd.; Erdoğan, **a.g.m.**, s. 50; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 74 vd.; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 39 vd.; Aras, **a.g.m.**, s. 68; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 56; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 80-81; Korkmaz, **a.g.e.**, s. 30-31; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 13; Mistaçoğlu, **a.g.e.**, s. 23.

İhtiyatî tedbirlerin sınıflandırılmasında amaç kıstası yerine bunların meydana getirdiği etkiyi temel alan yazarlar için bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 349; Mustafa Göksoy, "Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyatî Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu", **Prof. Dr. Pekcanitez'e Armağan II**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014 (Basım Yılı: 2015), Özel Sayı, s. 1261.

¹²⁶ Deren-Yıldırım, **Evrenselleşme**, s. 308-309; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2503; Namlı, Korkut, **a.g.m.**, s. 344; Erişir, **a.g.e.**, s. 351. Benzer değerlendirmeler için bkz. Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 13; Özkök, **a.g.e.**, s. 8-9; Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 80; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 56; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 511; Ercan, **a.g.t.**, s. 21; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 700; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 82; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 33; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 40; Korkmaz, **a.g.e.**, s. 31; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 14-15.

¹²⁷ Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 13; Yazar, ifade edilen amacın yerine getirilmesi için mevcut durumda değişiklik yapılmasının da mümkün olduğunu eklemiştir. Teminat amaçlı ihtiyatî tedbirlerle mevcut durumda değişiklik yapılmasının mümkün olduğunu savunan diğer yazarlar için bkz. Özkök, **a.g.e.**, s. 8-9; Tunç Yücel, **a.g.m.**, s. 423; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 33.

¹²⁸ Mal ya da hak, hukuken veya aynen muhafaza altına alınabilir. Hukuken muhafaza altına alınmaya ilişkin örnekler için bkz. Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2504; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 76; Erişir, **a.g.e.**, s. 356. (Yazarlar, çekişmeli haklar şerhi (TMK m. 1010) ile geçici tescil şerhini (TMK m. 1011) örnek göstermiştir.)

Aynen muhafaza altına alınmaya ilişkin örnekler için bkz. Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2503-2504; Erişir, **a.g.e.**, s. 356. (Yazarlar, uyumsuzluk konusu bir malın veya işletmenin mühürlenmesi ile bir taşınırın/ taşınmazın yediemin eliyle muhafazasını örnek göstermiştir.)

¹²⁹ Taşınır ve taşınmazlar dışındaki diğer hak ile alacakların da bu tedbire konu olabileceğine ilişkin bkz. Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 82; Erişir, **a.g.e.**, s. 355. Gayrimaddî malların da yediemine tevdiinin mümkün olabileceğine ilişkin bkz. Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2503.

¹³⁰ Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1248.

amaçlı ihtiyatî tedbirlerle uyuşmazlık konusu hakkın geçici olarak gerçekleştirilmesi yoluyla talepte bulunan kişinin ihtiyaç duyduğu hukukî koruma sağlanır¹³¹. Başka bir deyişle yargılamanın konusunu oluşturan talebin icrasının beklenmesi hâlinde ortaya çıkabilecek telafisi imkânsız zararlar, eda amaçlı ihtiyatî tedbirlerle önlenerek veya durdurularak mevcut hukukî koruma boşluğu giderilir¹³².

İhtiyatî tedbir kararlarının içeriğinin belirlenmesi hususunda hâkime tanınan takdir yetkisine rağmen¹³³ eda amaçlı ihtiyatî tedbirlere, “*davanın esasını çözümleyecek veya böyle bir sonuç doğuracak biçimde ihtiyatî tedbir kararı verilemeyeceği*” ilkesi¹³⁴ temel alınarak karşı çıkmıştır. Öncelikle eda amaçlı ihtiyatî tedbirlerin ve asıl yargılamanın hukukî koruma sağladığı konular birbirinden farklı olduğundan¹³⁵, bu tedbirlerin asıl davanın yerine geçmesi söz konusu değildir¹³⁶. Öte yandan, geçici niteliği haiz eda amaçlı ihtiyatî tedbir kararlarının değiştirilebilmesi veya kaldırılabilmesi mümkün olduğundan, bu kararlarla uyuşmazlığın nihai olarak çözüldüğünden bahsedilemez¹³⁷. Söz konusu ilkede yer alan ‘davanın esasının çözülmesi’ ifadesi, ihtiyatî tedbir kararlarının asıl davaya bakan hâkimi bağlamayacağı şeklinde anlaşılmalıdır¹³⁸. Şöyle ki asıl davanın hâkimi hükmünü tesis ederken ihtiyatî tedbir kararıyla veya onun gerekçesiyle bağlı

¹³¹ Üstündağ, **İhtiyati Tedbirler**, s. 15; Özkök, **a.g.e.**, s. 9; Özkes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1241; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 511; Ercan, **a.g.t.**, s. 22; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 700; Tunç Yücel, **a.g.m.**, s. 426-427; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 34; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 42; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 13; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 31.

¹³² Erişir, **a.g.e.**, s. 123.

¹³³ Bu takdir yetkisinin kanunî dayanağı, HMK m. 391/1 hükmüdür. İşaret edilen düzenlemeye göre, hâkim sakıncayı bertaraf edecek ya da zararı önleyecek/ engelleyecek her türlü tedbire hükmedebilir.

¹³⁴ Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4312; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1268; Özkök, **a.g.e.**, s. 28; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 157-158; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 249. Hâkimin asıl uyuşmazlığın esasını çözer şekilde ihtiyatî tedbir kararı veremeyeceğine ilişkin bkz. Çetinkaya, **a.g.m.**, s. 779; Arslan v.d., **Usul**, s. 610; Karşı, **a.g.e.**, s. 737; Ercan, **a.g.t.**, s. 24; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 95; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 36. Bu ilkeyi “*İstenen nihaî hükmün yaratabileceği durumu yaratacak içerikte ihtiyatî tedbir kararı verilmesi yasağı*” olarak ifade eden yazar için bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 1134.

Bu ilkenin “*klişe*” olarak nitelendirilmesine ilişkin bkz. Yavuz Alangoya, “Davanın Esasını Çözümleyecek veya Böyle Bir Sonuç Doğuracak Biçimde İhtiyati Tedbir Kararları Hakkında”, **Yavuz Alangoya Makaleler**, Seçen ve Derleyen: Mert Namlı, İstanbul, Beta Basım, 2012, s. 357 (*Anılış: İhtiyati Tedbir Kararları*).

¹³⁵ Erişir, **a.g.e.**, s. 123.

¹³⁶ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2509.

¹³⁷ Erişir, **a.g.e.**, s. 404.

¹³⁸ Erişir, **a.g.e.**, s. 404; Evrim Erişir, “Para Alacaklarında İhtiyati Tedbirler-11.10.2006 Tarihli Frankfurt Eyalet Yüksek Mahkemesi Kararının Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Borçlar Kanunu Tasarısı Bakımından Düşündürdükleri”, **Halûk Konuralp Anısına Armağan**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 248-249.

olmaz¹³⁹. Nitekim ihtiyatî tedbirler tamamlayıcı merasimle asıl davaya bağlandığında, tedbir yargılamasına konu olan hakkın yokluğunun asıl davada tespit edilmesi hâlinde, davanın esastan reddedilmesi mümkündür¹⁴⁰. Ayrıca eda amaçlı ihtiyatî tedbir kararlarının asıl davaya konu hakkın mevcudiyeti bakımından karine teşkil etmesi de mümkün değildir¹⁴¹. Çünkü tedbir yargılamasında, mevcut deliller çerçevesinde sınırlı bir inceleme yapıp hakkın varlığı veya yokluğu yaklaşık ispat çerçevesinde değerlendirilir.

Son olarak, eda amaçlı ihtiyatî tedbir kararlarının tesis edilebilmesine açıkça izin veren kanunî düzenlemelere işaret etmek gerekir¹⁴². HMK m. 391/1 hükmünde hâkimin karar verebileceği ihtiyatî tedbirler örneklendirilmiş; “*bir şeyin yapılması veya yapılmaması*”nın da bunlardan biri olduğu ifade edilmiştir. İşaret edilen düzenleme, eda amaçlı ihtiyatî tedbirlerin genel kanunî dayanağıdır¹⁴³. Ayrıca maddî hukuk düzenlemelerinde de asıl dava sonucunu öne alan eda amaçlı ihtiyatî tedbirler yer alır¹⁴⁴. Örneğin TTK m. 449 hükmü uyarınca anonim şirket genel kurul kararı aleyhine iptal davası açılmışsa veya açılacaksa, bu kararın icrasının ihtiyatî tedbir yoluyla durdurulabilmesi; grev ya da lokavtın kanun dışı olup olmadığına ilişkin gerçekleşen tespit davasında, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu m. 71/2 hükmü uyarınca grev ve lokavtın ihtiyatî tedbir yoluyla durdurulabilmesi mümkündür¹⁴⁵.

¹³⁹ Alangoya, **İhtiyatî Tedbir Kararları**, s. 369. Benzer değerlendirmeler için bkz. Sabri Şakir Ansay, **Hukuk Yargılama Usulleri**, Yedinci Baskı, Ankara, Güzel Sanatlar Matbaası, 1960, s. 197; Deren-Yıldırım, **Evrenselleşme**, s. 314. (Yazarlar, ihtiyatî tedbir kararının gerekçesinden bahsetmeksizin, asıl davadaki hâkimin ihtiyatî tedbir kararıyla bağlı olmadığına işaret etmiştir.)

¹⁴⁰ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2509; Erişir, **a.g.e.**, s. 397, 403.

¹⁴¹ Bilge, Önen, **a.g.e.**, s. 368; Berkin, **Usul**, s. 117.

¹⁴² Eda amaçlı ihtiyatî tedbirlerin hukukî dayanaklarına ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Özkes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1240-1246; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 84 vd.; Namlı, Korkut, **a.g.m.**, s. 344-346; Erişir, **a.g.e.**, s. 386 vd.; Kaplan, **a.g.e.**, s. 26-29.

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde eda amaçlı ihtiyatî tedbir kararı verilebileceğini savunan yazarlar için bkz. Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 18; Alangoya, **İhtiyatî Tedbir Kararları**, s. 367, 370-371; Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 84; Özkes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1242; Tunç Yücel, **a.g.m.**, s. 427; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 85.

¹⁴³ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2510; Erişir, **a.g.e.**, s. 428.

¹⁴⁴ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2510; Erişir, **a.g.e.**, s. 387.

¹⁴⁵ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2510-2511; Erişir, **a.g.e.**, s. 388-389. Başka örnekler için bkz. Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 86; Erişir, **a.g.e.**, s. 387 vd.; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 44-45.

c. Düzenleme Amaçlı İhtiyatî Tedbirler

Düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbirler, tartışmalı bir hukukî ilişkinin geçici olarak düzenlenmesinde rol oynar¹⁴⁶. Kesin hukukî koruma temin edilinceye kadar taraflar arasındaki ihtilaf konusu hukukî ilişkinin geçici olarak belirlenmesi yoluyla hukukî barışın temini sağlanır¹⁴⁷. Örneğin şirket ortağının iş yerine girmesi ya da ticarî defterleri incelemesi gibi yetkilerinin düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbirlerle kısıtlanması mümkündür¹⁴⁸.

Düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbirler, bir maddî hukuk talebinin güvence altına alınması veya geçici icrasından farklı olarak, mevcut menfaat çatışmasını asıl dava sonucunda verilecek hükme kadar belirli hâle getirir¹⁴⁹. Düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbirlerin yarattığı bu yeni ve geçici hukukî durum sebebiyle inşai bir etki ortaya çıkar¹⁵⁰.

2. İhtiyatî Haciz

İhtiyatî haciz, para alacakları için öngörölmüş bir geçici hukukî koruma tedbiridir¹⁵¹. Kaynağı önemli olmaksızın tüm para alacakları için kural olarak ihtiyatî

¹⁴⁶ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2505; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 57; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 512; Atalı, Ermenek, **a.g.e.**, s. 369; Erdoğan, **a.g.m.**, s. 50; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 41; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 57; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 15. Benzer değerlendirmeler için bkz. Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 206; Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 93; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 701; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 85; Namlı, Korkut, **a.g.m.**, s. 344; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 108.

Bu tür ihtiyatî tedbirlerin amacının “geçici bir durumu adli yoldan düzenlemek” olduğuna ilişkin bkz. Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 13; Özkök, **a.g.e.**, s. 9; Ercan, **a.g.t.**, s. 22; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 33. Benzer değerlendirmeler için bkz. Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 57; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 15.

Düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbirlerin eda etkisi doğurması sebebiyle ayrı bir tür olarak değerlendirilmemesi gerektiğine ilişkin bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 505; Yazar, düzenleme amaçlı ihtiyatî tedbirlerin, diğer ihtiyatî tedbir türlerinden farklı olarak, doğrudan kanunî dayanağı olabilecek bir düzenlemenin de bulunmadığını eklemiştir.

¹⁴⁷ Üstündağ, **a.g.e.**, s. 32; Özkök, **a.g.e.**, s. 9; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2505-2506; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 57; Erişir, **a.g.e.**, s. 498; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 41; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 57; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 16; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 30.

¹⁴⁸ Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 16. Başka örnekler için bkz. Pekcanitez, **Geçici Hukuki Koruma**, s. 800; Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 94; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 367; Erişir, **a.g.e.**, s. 494-495; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 42.

¹⁴⁹ Erişir, **a.g.e.**, s. 494.

¹⁵⁰ Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 87; Erişir, **a.g.e.**, s. 494.

¹⁵¹ Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 326; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 224-225; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 12; Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1238; Muhammet Özekes, “İcra ve İflas Kanunu’nda İhtiyatî Hacze İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **YÜHFD**, C. 1, 2004, S. 2, s. 447 (*Anılış: Değişiklikler*); Erişir, **a.g.e.**, s. 229; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 52; Aras, **a.g.m.**, s. 68; Korkmaz, **a.g.e.**, s. 34; Erhan Günay, “Usul Hukukunda ‘İhtiyatî Tedbir’”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, 2018, S. 148, s. 109 (*Anılış:*

haciz istenilmesi mümkündür¹⁵². 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun ihtiyatî hacze ilişkin hükümlerinde yalnızca para borcundan bahsedilmesi sebebiyle teminat alacakları bakımından bu geçici hukukî koruma tedbirinin talep edilip edilemeyeceği tartışmalıydı¹⁵³. Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu, 27.12.2017 tarihli kararı ile teminat alacaklarının ihtiyatî hacze konu olamayacağına hükmetmiştir¹⁵⁴.

İhtiyatî haczin temel amacı, mevcut veya müstakbel takibin başarıya ulaşmasını engelleyebilecek borçlu davranışlarını bertaraf edip takibin sonucunu güvence altına almaktır¹⁵⁵. Bu bağlamda ihtiyatî haciz, bizatihi alacağın kendisini değil onun icrasını olanaklı kılan takibi korumaya yöneliktir¹⁵⁶. İhtiyatî tedbire ve ihtiyatî hacze ilişkin açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde anlaşılacağı üzere, ihtiyatî haciz amacı ve konusu bakımından ihtiyatî tedbirden farklılaşmıştır¹⁵⁷. Dolayısıyla ihtiyatî haczin ihtiyatî tedbirin bir türü olmayıp bağımsız bir geçici hukukî koruma tedbiri olduğunu kabul etmek gerekir¹⁵⁸.

İhtiyatî Tedbir); Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 23; Tahsin Mavzer, **İlâmlı İcrada İcranın Durdurulması (İcranın Geri Bırakılması- İİK m. 36)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 72.

¹⁵² Yılmaz E., **Tedbir Cilt II**, s. 1078; Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 326, 328; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 109; Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1239-1240; Özdemir, **a.g.e.**, s. 368.

¹⁵³ Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, **İcra ve İflâs Hukuku**, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 479 (*Anılış: İcra*).

¹⁵⁴ YİBHKGK, E. 2016/1 K. 2017/6 T. 27.12.2017, (RG. T. 29.06.2018, S. 30463): “*İcra ve İflâs Kanunu'nun 257'nci maddesinde ihtiyatî haciz şartları sayılmıştır. Bu maddede 17.07.2003 gün ve 4949 sayılı Kanununun 59'uncu maddesiyle yapılan değişiklikte, madde başlığı 'ihtiyatî haciz' iken 'ihtiyatî haciz şartları'; birinci fıkrasında yer alan 'borcun' ibaresi, 'para borcunun' şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklik göstermektedir ki, teminat alacakları için İcra ve İflâs Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince genel haciz yolu ile ilâmsız takip yapılabilir ise de ihtiyatî haciz kararı verilemez. Çünkü İcra ve İflâs Kanunu'nun 257'nci maddesinde ihtiyatî haciz, sadece 'para alacakları' için öngörülmüştür. İhtiyatî haciz; 'icra işlemi' değil, özel geçici hukukî koruma müessesesi olduğundan, ancak İcra ve İflâs Kanunu'nun 257'nci maddesindeki şartlar çerçevesinde karar verilebilir. O hâlde, teminatın 'depo edilmesi' için ihtiyatî haciz kararı verilemez.”*

Bu karardan önceki dönemlerde, teminat alacaklarının da ihtiyatî hacze konu olabileceğini savunan yazarlar için bkz. Necmeddin M. Berkin, **İhtiyatî Haciz**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Hamle Matbaası, 1962, s. 45 (*Anılış: İhtiyatî Haciz*); Baki Kuru, **İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı**, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 1034 (*Anılış: İcra El Kitabı*); Yılmaz E., **Tedbir Cilt II**, s. 1078-1079; Göksu, **a.g.m.**, s. 1258; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 9.

¹⁵⁵ Berkin, **İhtiyatî Haciz**, s. 16; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 13-14: Özekes, ihtiyatî haczin borçluya yönelik baskı aracı olmadığını; bu sonucun iradeden bağımsız olarak ortaya çıktığını eklemiştir.

¹⁵⁶ Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 10, 15; Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1239, 1264.

¹⁵⁷ Aykut Cura, “Karşılaştırmalı Olarak İht. Tedbir ve İht. Haciz”, **BBD**, 1983, S. 10, s. 1. Benzer bir değerlendirme için bkz. Özdemir, **a.g.e.**, s. 375-376.

¹⁵⁸ Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 172-173; Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 326, 327; Özkök, **a.g.e.**, s. 2-3; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2447; Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1239; Özekes, **Değişiklikler**, s. 447;

Kural olarak para alacakları için yalnızca ihtiyatî haciz talep edilir. Ancak bazı durumlarda, nafaka alacakları dışındaki para alacaklarının eda amaçlı ihtiyatî tedbirlere konu olması mümkündür¹⁵⁹. Çünkü belirtilen alacaklar bakımından ihtiyatî tedbir kararı verilmesine yönelik hem kanunî bir engel yoktur hem de mevcut düzenleme bu hususta ihtiyatî tedbire hükmedilmesini destekler niteliktedir. Şöyle ki ihtiyatî tedbirin türleri ve konusu bakımından belirleyici olan HMK m. 391/1 hükmü incelendiğinde, karar verilebilecek tedbirlerin sınırlayıcı bir şekilde sayılmadığı; hâkimin sakıncayı bertaraf edecek ya da zararı önleyecek her türlü tedbire karar verme yetkisinin bulunduğu görülür. İşaret edilen düzenlemede ihtiyatî tedbirler bakımından hâkime tanınan serbesti, nafaka alacakları dışındaki para alacaklarının da ihtiyatî tedbire konu olabileceğinin kabulünü gerektirir¹⁶⁰.

Nafaka alacakları dışındaki para alacakları hem eda amaçlı ihtiyatî tedbire hem de ihtiyatî hacze konu olabildiğinden, hangi hâlde ihtiyatî haciz hangi durumda eda amaçlı ihtiyatî tedbir talep edilebileceğinin tespiti gerekir. Bu hususta belirleyici olan, korunmasını istediği menfaatine göre hareket eden talep sahibidir¹⁶¹. Eğer para alacağının müstakbel cebrî icrası güvence altına alınmak isteniyorsa ihtiyatî haciz; alacaklının geçici olarak tatmin edilmesi amaçlanıyorsa eda amaçlı ihtiyatî tedbir

Erişir, **a.g.e.**, s. 226-227; Göksu, **a.g.m.**, s. 1258; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 52-53; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 225; Orhan, **a.g.t.**, s. 5; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 22.

İhtiyatî haczin ihtiyatî tedbirin bir çeşidi olduğuna ilişkin bkz. Onar, Belgesay, **a.g.e.**, s. 120; Ansay, **a.g.e.**, s. 195; Karafakih, **a.g.e.**, s. 3; İlhan E. Postacıoğlu, **İcra Hukuku Esasları**, 538 Sayılı Kanun Göz Önünde Tutularak Yazılan Dördüncü Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982, s. 708 (*Anılış: İcra*); Sıtkı Akyazan, **İhtiyatî Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri**, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1958, s. 3; Berkin, **Usul**, s. 118; Berkin, **İhtiyatî Haciz**, s. 16; Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 19; Kuru, **İcra El Kitabı**, s. 1033; Üstündağ, **Yargılama**, s. 582; Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 405, dn. 1; Önen, **a.g.e.**, s. 99; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, Emel Hanağası, **İcra ve İflâs Hukuku**, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 447 (*Anılış: İcra*); Özkes, **İhtiyatî Haciz**, s. 185; Ercan, **a.g.t.**, s. 11; Yavaş, **a.g.t.**, s. 22-23; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 11; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 191; Karademir, **a.g.m.**, s. 434.

İhtiyatî haczin ihtiyatî tedbire benzer olduğuna ilişkin bkz. Çetinkaya, **a.g.m.**, s. 775.

¹⁵⁹ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2513; Erişir, **a.g.e.**, s. 417. (Yazarlar, alacaklının zaruret hâline düşecek olması gerekmesiyle ve tedbirin öteki şartlarının da sağlanması şartıyla nafaka dışındaki diğer para alacakları için ihtiyatî tedbire karar verilebileceğini ifade etmiştir.)

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde, bir miktar paranın ödenmesinin ihtiyatî tedbirle istenebileceğini savunan yazarlar için bkz. Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 37-38; Özkök, **a.g.e.**, s. 13; Özkes, **İhtiyatî Haciz**, s. 60-61; Özkes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1244-1245; Ercan, **a.g.t.**, s. 23; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 39; Erişir, **a.g.m.**, s. 247.

¹⁶⁰ Para alacakları bakımından geçici icranın nafaka alacaklarıyla sınırlandırılmasının etkin hukukî koruma garantisine, sosyal devlet ile eşitlik ilkesine aykırılık doğuracağını ilişkin bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 416.

¹⁶¹ Erişir, **a.g.e.**, s. 434.

talep edilir¹⁶². Örneğin TBK m. 76 hükmü uyarınca zarar görene yapılan geçici ödemeler, konusu belirli bir para alacağı olan eda amaçlı ihtiyatî tedbirdir^{163 164}. Çünkü zarar görenin içinde bulunduğu zaruret hâli¹⁶⁵, bir miktar paranın geçici olarak ödenmesi yoluyla o an için giderilir. Nitekim TBK m. 76 düzenlemesinde yer alan “*ekonomik durumun gerektirmesi*” ifadesi de zaruret hâlinin bir görünümüdür¹⁶⁶. Ayrıca işaret edilen hükmün getiriliş amacı¹⁶⁷ da bu düzenlemenin para alacağını konu alan eda amaçlı ihtiyatî tedbir olduğunu gösterir.

3. Delil Tespiti

Normal bir yargılamada delillerin incelenmesi, kural olarak tahkikat aşamasında gerçekleşir¹⁶⁸. Açılmış veya açılacak bir davadaki uyuşmazlık konusunu ispata yarayacak delillerin bazı durumlarda kaybolması, zarar görmesi ihtimalleri söz konusu olabilir ya da bunların ileri sürülmesine ilişkin zorluklar ortaya çıkabilir¹⁶⁹. Başka bir ifadeyle tahkikat aşamasına kadar beklenilmesi, delillerin akıbeti ve ispat faaliyeti bakımından olumsuz durumlar yaratabilir. İşte, bu müessesesiyle mevcut veya müstakbel bir davadaki uyuşmazlığa ilişkin delillerin tespiti veya korunması temin edilerek ispat faaliyetinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi sağlanır¹⁷⁰.

¹⁶² Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2514; Erişir, **a.g.e.**, s. 434. Benzer değerlendirmeler için bkz. Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 60; Özdemir, **a.g.e.**, s. 376.

¹⁶³ Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 205; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2514; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s.700-701; Erişir, **a.g.e.**, s. 421 vd.; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 44; Kaplan, **a.g.e.**, s. 26.

TBK m. 76 hükmü bağlamında gerçekleştirilen geçici ödemelerin hukukî niteliği tartışmalıdır. Öğretide bu konuya ilişkin olarak ileri sürülmüş görüşler için bkz. Namlı, Korkut, **a.g.m.**, s. 332 vd.

¹⁶⁴ Başka bir örnek için bkz. Erdoğan, **a.g.m.**, s. 63; Yazar 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m. 159/2-c hükmü uyarınca verilen kararın, konusu para alacağı olan bir tedbir olduğunu ifade etmiştir.

¹⁶⁵ ‘Zaruret hâli’ kavramının kapsamına veya hangi durumlarda söz konusu olabileceğine ilişkin değerlendirmeler için bkz. Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 37-39; Özkök, **a.g.e.**, s. 13-14; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 39-40; Erişir, **a.g.m.**, s. 245.

¹⁶⁶ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2514.

¹⁶⁷ Zarar gören zor durumdaki alacaklının geçici bir şekilde tatminini sağlamak amacıyla TBK m. 76 hükmünün öngörüldüğüne ilişkin bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 425.

¹⁶⁸ Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 63; Yavaş, **a.g.t.**, s. 1; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 31; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 56; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 3; Turan, **a.g.e.**, s. 14.

¹⁶⁹ Müfrik Erkuyumcu, “Delil Tesbitine Müteallik Hükümler Üzerinde Bir İnceleme”, **Adalet Dergisi**, 1946, S. 2, s. 127-128; İsmail Doğanay, “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Tespiti Delâile Dair Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme”, **Adalet Dergisi**, 1954, S. 7, s. 891; Şahin Kurt, “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Delillerin Tespitine Dair Hükümleri Üzerine Bir İnceleme”, **Adalet Dergisi**, 1983, S. 1, s. 89; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 26. Benzer değerlendirmeler için bkz. Berkin, **Usul**, s. 122; Önen, **a.g.e.**, s. 211.

¹⁷⁰ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2562-2563; Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 63.

Delil tespiti bir geçici hukukî koruma tedbiri olmasına rağmen teknik anlamda ihtiyatî tedbir değildir¹⁷¹. Ayrıca diğer geçici hukukî koruma tedbirlerinden farklı olarak delil tespiti, kişilerin taleplerini haklı gösteren vakıaların ispatına yöneliktir¹⁷².

Delil tespiti, içerisinde ‘tespit’ ifadesini barındırması sebebiyle tespit davasıyla karıştırılmaya müsaittir. Delil tespiti, dava niteliğini haiz olmamasına rağmen¹⁷³ tespit davası, HMK m. 106 hükmünde düzenlenmiş bir dava türüdür. Delil tespitinin konusu, maddî vakıalardır. Buna karşın HMK m. 106/1 hükmüne göre tespit davasının konusu, bir hakkın veya hukukî ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesidir. Öte yandan delil tespiti yargılaması dava niteliğini haiz olmadığından, ıslah işlemiyle davaya dönüştürülemez^{174 175}. Hâlbuki tespit davasında şartları sağlandığı sürece ıslah yapılmasına bir engel yoktur. Ayrıca delil tespiti talebi hakkındaki yargılamada verilen kararlar, ara karar niteliğinde olup kesin hüküm niteliğini haiz değildir¹⁷⁶.

¹⁷¹ Pekcanitez, **Geçici Hukukî Koruma**, s. 794; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2562-2563; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 50; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 37; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 73; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 65; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 17; Orhan, **a.g.t.**, s. 34; Turan, **a.g.e.**, s. 21, 26.

Aksi görüşteki yazarlar için bkz. Ansay, **a.g.e.**, s. 316; Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4427; Doğanay, **a.g.m.**, s. 890; Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 16; Orhan Yılmaz, “İhtiyatî Tedbirlerde Görev ve Yetki”, **Yargıtay Dergisi**, C. 3, S. 3-4, 1977, s. 271; Önen, **a.g.e.**, s. 211; Arslan, **a.g.m.**, s. 24; Özkan, **a.g.e.**, s. 820; Yavaş, **a.g.t.**, s. 11; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 26.

Delil tespitinin ihtiyatî tedbire benzer olduğuna ilişkin bkz. Çetinkaya, **a.g.m.**, s. 775.

¹⁷² Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 738; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2563; Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 63.

Delil tespiti ve ihtiyatî tedbiri benzer şekilde kıyaslayan yazarlar için bkz. Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4427; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1299; Arslan, **a.g.m.**, s. 24; Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 95-96; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 720; Yavaş, **a.g.t.**, s. 22-36; Akil, **a.g.m.**, s. 11-12; Erişir, **a.g.e.**, s. 337-338.

¹⁷³ Ansay, **a.g.e.**, s. 316; Doğanay, **a.g.m.**, s. 890; Berkin, **Usul**, s. 122-123; Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4427; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1299; Kurt, **a.g.m.**, s. 90; Yılmaz E., **Tedbir Cilt II**, s. 1343-1344; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5349; Özkan, **a.g.e.**, s. 820; Yavaş, **a.g.t.**, s. 11; Akil, **a.g.m.**, s. 2; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 36; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 63; Turan, **a.g.e.**, s. 22.

¹⁷⁴ Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4428; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1299; Akil, **a.g.m.**, s. 9; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 42.

Delil tespiti talebi dava niteliğinde olmadığından, buna karşı üçüncü kişi sıfatıyla müdahale edilemeyeceğine ve karşı dava açılmayacağına ilişkin bkz. Doğanay, **a.g.m.**, s. 890.

¹⁷⁵ HMK m. 176/1 hükmünde, tarafların ıslah yapabileceği ifade edilmiştir. ‘Taraf’ terimi, davaya özgüdür. Dolayısıyla dava niteliğinde olmayan geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin yargılamalarda ıslah yapılamayacağı sonucuna ulaşılır.

¹⁷⁶ Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 41.

Delil tespiti kararlarının kesin hüküm niteliğinde olmadığına ilişkin bkz. Postacıoğlu, **Usul**, s. 499; Berkin, **Usul**, s. 122-123; Kurt, **a.g.m.**, s. 90; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 738; Yazarlar, delil tespiti kararının maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmediği görüşündedir.; Tanrıver, **Usûl C. II**, s.

Oysaki tespit davası sonucunda tesis edilen kararlar, maddî ve şeklî anlamda kesinleşmeye elverişlidir^{177 178}.

C. Özel Düzenlemelerdeki Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri

Sosyal, ekonomik ve teknolojik alandaki gelişmeler, hukukî korunma ihtiyacını hem arttırmış hem de çeşitlendirmiştir. Genel geçici hukukî koruma tedbirleri bu ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kaldığından, diğer kanunlarda özel geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin hükümler tesis edilmiştir¹⁷⁹. Bir başka deyişle korunma ihtiyacı bakımından ortaya çıkan çeşitlilik, farklı geçici hukukî koruma tedbiri türlerinin varlık sebebidir¹⁸⁰. Örneğin aile, ticaret, rekabet, marka ve patent hukukunu ilgilendiren konularda, bu alanlara özgü geçici hukukî koruma tedbirleri kendi özel kanunlarında öngörülmüştür¹⁸¹. Nitekim Yargıtayın içtihat-ı birleştirme kararında da özel geçici hukukî koruma tedbirlerinin mevcudiyetine dikkat çekilmiştir¹⁸².

Özel geçici hukukî koruma tedbirleri, genel geçici hukukî koruma tedbirlerinden bazı noktalarda farklılık gösterebildiğinden bunlara ilişkin hükümler kendi özel kanunlarında ayrıca düzenlenir. Kanun koyucu bu durumu gözeterek, HMK m. 406/2 hükmünde geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin diğer kanunlarda yer alan özel hükümlerin saklı olduğunu ifade etmiştir. İşaret edilen düzenleme sebebiyle özel geçici hukukî koruma tedbirlerinin şartlarında ve uygulanmasında,

226: Yazar, delil tespitine ilişkin kararların maddî anlamda kesin hüküm etkisine sahip olmadığı kanısındadır.; Özkan, **a.g.e.**, s. 820; Yavaş, **a.g.t.**, s. 21; İyilikli, **a.g.e.**, s. 122; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 50. (Berkin, Kurt, Yavaş ve İyilikli, ‘delil tespiti kararı’ ifadesini kullanmadan delil tespitinin kesin hüküm teşkil etmeyeceğini ifade etmiştir.)

¹⁷⁷ Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 42.

¹⁷⁸ Tespit davası ve delil tespiti arasındaki diğer farklar için ayrıca bkz. Yavaş, **a.g.t.**, s. 19-22; Akil, **a.g.m.**, s. 7 vd.; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 39 vd.; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 49 vd.

¹⁷⁹ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2452.

¹⁸⁰ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2446.

¹⁸¹ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2453, 2455; Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 62.

¹⁸² YİBHKG, E. 2013/1 K. 2014/1 T. 21.02.2014, (RG. T. 17.04.2014, S. 28975): “... geçici hukukî koruma başlığı altında akla gelen ilk yöntemlerden birisi ihtiyatî tedbirdir. Bunun yanında para alacaklarına ilişkin takibin sonucunun güvence altına alınabilmesi için başvurulmuş ihtiyatî haciz, delillerin korunması için delil tespiti gibi birçok hukukî koruma yöntemine ilişkin HMK’da hükümler yer almıştır.

Bunun dışında birçok özel kanunda farklı geçici hukukî koruma yöntemlerine de yer verilmiştir. Bunlar arasında, aile hukukuna ilişkin geçici hukukî korumalar, önleyici tedbir, koruma önlemleri ve aile ilişkilerinin geçici düzenlenmesi gibi farklı geçici hukukî korumalar sayılabilir.”

öncelikle buldukları kanunların hükümleri belirleyicidir¹⁸³. Dolayısıyla HMK m. 389-405 hükümleri, özel geçici hukukî koruma tedbirlerine doğrudan uygulanamaz¹⁸⁴.

Özel geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kendi kanunlarında açıklık bulunmayan hâllerde ne şekilde hareket edileceğinin belirlenmesi ve boşlukların nasıl doldurulabileceği konumuz bakımından önemlidir. Bu kapsamda öğretide ileri sürülen bir görüşe göre, HMK m. 389-405'teki hükümler özel geçici hukukî koruma tedbirlerine niteliği ile bünyesine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanmalıdır¹⁸⁵. Diğer bir görüşe göre ise 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki ihtiyatî tedbirlere ilişkin hükümler ile diğer kanunlardaki tedbirlerle ilgili düzenlemeler arasında genel hüküm-özel hüküm ilişkisi vardır¹⁸⁶. Bu sebeple diğer kanunlardaki

¹⁸³ Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1310; Arslan, **a.g.m.**, s. 8, 15; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5383; Öztekin, **a.g.m.**, s. 461; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2452; Karşlı, **a.g.e.**, s. 749; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 726; Karademir, **a.g.m.**, s. 433; Günay E., **İhtiyatî Tedbir**, s. 110; **Gerekçe**, s. 119.

¹⁸⁴ Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1310; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5383; Öztekin, **a.g.m.**, s. 461; Karşlı, **a.g.e.**, s. 749; **Gerekçe**, s. 119.

¹⁸⁵ Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1311: Yazarlar, diğer kanunlardaki özel geçici hukukî korumaların hukukî niteliğinin delil tespiti veya ihtiyatî tedbir olduğunu savunup, HMK m. 389-405 hükümlerinin de doğrudan değil kıyasen uygulanabileceğini ifade etmiştir.; Arslan, **a.g.m.**, s. 8: Yazar, diğer geçici hukukî koruma tedbirleri bakımından uygulanacak bir hüküm bulunmaması hâlinde, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun o hususla alakalı hükümlerine başvurulabileceği görüşündedir.; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2452: Yazar, HMK m. 389-406 hükümlerinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde ve kıyasen özel geçici hukukî koruma tedbirlerine uygulanabileceği kanısındadır.; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 366: Yazarlar 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ihtiyatî tedbirler hakkındaki düzenlemelerinin, özel hükümlerde açıklık bulunmaması durumunda, diğer geçici hukukî koruma tedbirlerine niteliğine uygun düştüğü ölçüde ve kıyasen uygulanabileceği kanaatindedir.

¹⁸⁶ Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 67, 73: Yazarın bu görüşünün nedeni, delil tespiti dışındaki diğer geçici hukukî koruma tedbirlerinin ihtiyatî tedbir niteliğinde olduğunu savunmasıdır.; Karademir, **a.g.m.**, s. 433, 434: Yazar, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ayrıntılı olarak düzenlenmiş olan ihtiyatî tedbir müessesesine ilişkin hükümlerin diğer kanunlarda yer alan geçici hukukî koruma tedbirleri bakımından (ihtiyatî haciz, aile hukukundan doğan tedbirler gibi) uygulanabilecek genel düzenlemeler içerdiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca, diğer kanunlardaki geçici hukukî koruma tedbirleri için "*diğer kanunlardaki tedbir türleri*" ifadesini kullanmış; ihtiyatî haczin geniş anlamda ihtiyatî tedbirin bir çeşidi olduğuna işaret etmiştir. Yazarın tüm bu değerlendirmelerinden yola çıkarak, diğer geçici hukukî koruma tedbirlerinin hukukî niteliğini ihtiyatî tedbir olarak belirlediği söylenebilir.

HMK m. 389-399 düzenlemelerinin özel kanunlarda yer alan ihtiyatî tedbirler için genel hüküm niteliğinde olduğuna ilişkin bkz. Namlı, Korkut, **a.g.e.**, s. 349.

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde, ihtiyatî tedbirler hakkında bu Kanun'da yer alan düzenlemelerin diğer kanunlardaki ihtiyatî tedbirler bakımından genel hüküm niteliğinde olduğunu savunan yazarlar için bkz. Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 15; Özkök, **a.g.e.**, s. 2; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 7-8.

2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'ndaki ihtiyatî tedbir niteliğindeki geçici hukukî koruma tedbirleri bakımından bunlara ilişkin boşluk olması hâlinde, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na açık bir atıf bulunmadığından, HMK m. 389-399 hükümlerinin kıyasen uygulanamayacağına ilişkin bkz. Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 145.

geçici hukukî koruma tedbirlerinin koşullarına veya etkilerine ilişkin özel düzenleme bulunmaması durumunda HMK m. 389 vd. hükümleri uygulanır¹⁸⁷.

Biz de HMK m. 389-405 hükümlerinin diğer kanunlarda yer alan özel geçici hukukî koruma tedbirlerine niteliğine ve bünyesine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanması gerektiği kanısındayız. Birinci olarak, geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin hükümlerin yer aldığı kısım başlığı ve bölüm başlıkları birlikte değerlendirildiğinde¹⁸⁸, kanun koyucunun diğer geçici hukukî koruma tedbirlerini bilinçli olarak ayrı bir bölümde düzenlediği görülür. Öte yandan, işaret edilen hükümlerin diğer kanunlardaki özel geçici hukukî koruma tedbirlerine doğrudan uygulanabileceğine dair mevzuatta açık bir düzenleme de yoktur. Dolayısıyla HMK m. 389-405 hükümlerinin diğer geçici hukukî koruma tedbirlerine doğrudan uygulanacağı görüşünün kabul edilmesi, kanun koyucunun bu konudaki iradesiyle bağdaşmaz. İkinci olarak, diğer kanunlarda yer alan özel geçici hukukî koruma tedbirleri, genel geçici hukukî koruma tedbirlerinden farklı olarak, kalıcı ya da kapsam alanı geniş etkiler meydana getirebilir¹⁸⁹. Bu çerçevede diğer geçici hukukî koruma tedbirlerinin amacıyla bağdaşmayan sonuçların ortaya çıkmaması için HMK m. 389-405 hükümlerinin nitelik farkı gözetilmeden ve doğrudan uygulanmaması gerekir.

III. Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri Hakkındaki Kararların Hukukî Niteliği

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağının değerlendirilebilmesi için öncelikle bu kararların hukukî niteliğinin belirlenmesi gerekir. Çünkü geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararların hukukî niteliği ve bu kararlar için kanun yolu denetiminin mümkün olup olmadığı birbiriyle doğrudan ilgilidir¹⁹⁰. Türk hukukunda kanun yolu denetimine tâbi kararlar belirlenirken temel alınan kıstasın kararların türü

¹⁸⁷ Albayrak H., *Yaklaşık İspat*, s. 72-73; Karademir, *a.g.m.*, s. 433.

¹⁸⁸ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun onuncu kısım başlığı, "*Geçici Hukuki Korumalar*"dır. Bu kısmın birinci bölüm başlığı "*İhtiyati Tedbir*"; ikinci bölüm başlığı ise "*Delil Tespiti ve Diğer Geçici Hukuki Korumalar*"dır.

¹⁸⁹ Özekes, *Pekcanitez Usûl*, s. 2452.

¹⁹⁰ Özekes, Erişir, *a.g.m.*, s. 1258.

olması da bunun göstergesidir¹⁹¹. Bu çerçevede, öncelikle karar türleri incelenmiştir. Ardından geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların hukukî niteliğine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Karar türleri öğretide, hâkimin kararını verdikten sonra uyuşmazlığı çözmeye devam edip etmemesi temel alınarak ara-nihai kararlar şeklinde sınıflandırır¹⁹². Ara kararlar, ön sorunlara veya yargılamanın yürütülmesine ilişkin olup ihtilafi sonlandırmayan ve hâkimin davadan el çekmesi sonucunu doğurmayan kararlardır¹⁹³.

¹⁹¹ Kanun yolu denetimi, HMK m. 341/1-a ve m. 361/1 hükümleri uyarınca nihai kararlar için öngörülmüştür.

Ara kararların kural olarak yalnızca nihai kararla kanun yolu denetimine tâbi olabileceğine ilişkin bkz. Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt III, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001, s. 3003 (*Anılış: Usul Cilt III*); Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. I**, s. 881; Üstündağ, **Yargılama**, s. 787; Öztek, **a.g.e.**, s. 123-124; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 474, 1116; Muhammet Özkes, **100 Soruda Medenî Usûl Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s. 68 (*Anılış: İstinaf ve Temyiz*); Karşlı, **a.g.e.**, s. 754, 770; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 278; İbrahim Ermenek, **Medenî Usul Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 220-221; Nesibe Kurt Konca, Ceren Damar, “İş Yargısında İstinaf Kanun Yolu”, **TBB Dergisi**, 2016, S. 125, s. 197; Akkaya, **a.g.e.**, s. 111; Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 150, 160.

Açık kanunî bir düzenlemeyle ara kararlar bakımından kanun yolu denetimi öngörülebileceğine ilişkin bkz. Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 278.

¹⁹² Bilge, Önen, **a.g.e.**, s. 282; Kuru, **Usul Cilt III**, s. 2997; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. I**, s. 879; Üstündağ, **Yargılama**, s. 787; Önen, **a.g.e.**, s. 267; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 628; Ejder Yılmaz, **Olağanüstü Temyiz: Kanun Yararına Bozma, Yazılı Emirle Bozma**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003, s. 46, 75 (*Anılış: Olağanüstü Temyiz*); Ejder Yılmaz, **İstinaf**, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 59 (*Anılış: İstinaf*); Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 1114; Timuçin Muşul, “Medeni Usul Hukukunda Ara Kararları”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, 1988, S. 4, s. 218; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 324-325; Özkes, **İhtiyati Haciz**, s. 230; Özkes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1260, 1261, dn. 88; Muhammet Özkes, “Medeni Usul Hukukunda Yok Hüküm ve Etkisiz Hüküm”, **Yargıtay Dergisi**, C. 26, 2000, S. 4, s. 663 (*Anılış: Hüküm*); Karşlı, **a.g.e.**, s. 357; Akkaya, **a.g.e.**, s. 110-111; Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 106; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 196.

Ara-nihai karar ayırımının farklı bir kritere göre yapılması gerektiğine ilişkin bkz. Ermenek, **a.g.e.**, s. 218 vd. (Yazar, işaret edilen ayırım bakımından kararın etki ettiği yargılamanın sonlanıp sonlanmamasının dikkate alınması gerektiğini savunmuştur. Bu kapsamda, şekli anlamda kesinleşip derdestliği ortadan kaldıran bir kararın nihai karar niteliğini haiz olduğunu ifade etmiştir.)

Kararlara ilişkin öğretideki diğer sınıflandırmalar için bkz. Ansay, **a.g.e.**, s. 149-150; Karafakih, **a.g.e.**, s. 89 vd.; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 278. (Ansay, kararları, hüküm ve karar olmak üzere iki bölüme ayırmıştır. Alt başlık olarak kararları da nihai ve nihai olmayan şeklinde sınıflandırmayı tercih etmiştir. Karafakih, kararları geçici ve esas kararlar olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Sonrasında da esas kararları kendi içerisinde ara ve nihai kararlar olmak üzere iki başlık altında ele almıştır. Atalı, Ermenek, Erdoğan ise mahkeme usûl işlemi olan kararları, nihai kararlar, ara kararlar, geçici hukukî koruma kararları olmak üzere 3 gruba ayırarak incelemiştir.)

¹⁹³ Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 160. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Bilge, Önen, **a.g.e.**, s. 282; Bilge, **a.g.e.**, s. 4; Kuru, **Usul Cilt III**, s. 2998; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. I**, s. 879; Gürdoğan, **a.g.e.**, s. 22; Önen, **a.g.e.**, s. 268; Yılmaz E., **Olağanüstü Temyiz**, s. 46; Yılmaz E., **İstinaf**, s. 59; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 474, 1114; Muşul, **a.g.m.**, s. 218; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 325; Özkes, **İhtiyati Haciz**, s. 230-231; Karşlı, **a.g.e.**, s. 357; Akkaya, **a.g.e.**, s. 111; Kurt Konca, Damar, **a.g.m.**, s. 195; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 86; Murat Özgür Çiftçi, **Medeni Yargılama**

Nihai kararlar, ileri sürülen talebin kesin olarak sonuca bağlanması suretiyle yargılamayı nihayete erdiren ve hâkimin dosyadan elini çekmesi neticesini doğuran kararlardır¹⁹⁴. Nihai kararların alt türlerine ilişkin yapılan sınıflandırmaların çoğunluğunda ‘dava’ temel alınmıştır¹⁹⁵. Buna karşın öğretide ileri sürülen bir görüşe göre, ‘nihai karar’ kavramı yalnızca davalara özgülenmiş bir ifade olarak değerlendirilmemeli; hâkim tarafından gerçekleştirilen bir yargılama faaliyeti sonucunda tesis edilen karar olarak anlaşılmalıdır¹⁹⁶. Bu görüş temel alınarak, nihai kararlar da gerçek-geçici nitelikli olmasına göre sınıflandırılır¹⁹⁷. Gerçek nihai kararlar, dava sonunda tesis edilen ve asıl uyuşmazlığı nihayete erdiren kararlardır¹⁹⁸. Geçici nitelikli nihai kararlar ise geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamanın sonunda verilen ve asıl uyuşmazlık konusundan belirli noktalarda bağımsız olup konu aldığı taleple ilgili sınırlı bir etki meydana getiren kararlardır¹⁹⁹. Her iki karar türünün ortak özelliği, hâkim dosyadan elini çektiğinden, bu kararların kendiliğinden değiştirilememesidir²⁰⁰. Gerçek ve geçici nitelikli nihai kararlar arasındaki fark ise bunların ne zaman yeniden inceleme konusu olabileceği noktasında ortaya çıkar²⁰¹.

Hukukunda İstinaf, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 68; Ayer, **a.g.t.**, s. 72.

¹⁹⁴ Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 474, 1117. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Bilge, Önen, **a.g.e.**, s. 283; Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 91; Kuru, **Usul Cilt III**, s. 3004; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. I**, s. 881; Gürdoğan, **a.g.e.**, s. 22; Önen, **a.g.e.**, s. 267; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 4893; Yılmaz E., **Olağanüstü Temyiz**, s. 46; Yılmaz E., **İstinaf**, s. 59; Muşul, **a.g.m.**, s. 218; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 324; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 231; Karlı, **a.g.e.**, s. 359; Ermenek, **a.g.e.**, s. 215; Akkaya, **a.g.e.**, s. 111; Kurt Konca, Damar, **a.g.m.**, s. 195-196; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 161; Ayer, **a.g.t.**, s. 72.

¹⁹⁵ Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 231-232; Özekes, **Hüküm**, s. 663-664. (Yazar nihai kararların esasa, usüle ve davanın konusuz kalmasına ilişkin olması bakımından üç grupta incelendiğini ifade etmiştir. Ayrıca esasa ilişkin nihai kararların da tespit, eda ve inşai hüküm olarak gruplandırıldığını eklemiştir.)

¹⁹⁶ Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 232; Özekes, **Hüküm**, s. 665; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 86.

¹⁹⁷ Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 233; Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1260; Erişir, **a.g.e.**, s. 166; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 86.

¹⁹⁸ Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1261. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Özekes, **Karar**, s. 476, dn. 12; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 86.

¹⁹⁹ Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1261. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Özekes, **Karar**, s. 476, dn. 12; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 86.

²⁰⁰ Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 233.

²⁰¹ Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 233.

Gerçek nihai kararların tekrar incelenmesinin ancak kanun yolu aşamasında mümkün olduğuna ilişkin bkz. Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 233; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 86.

Geçici nitelikli nihai kararların ne zaman yeniden inceleme konusu yapılabileceği hususu, ikinci ve üçüncü bölümde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Kararlara ilişkin yapılan sınıflandırmalar çerçevesinde, geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların hukukî niteliğine ilişkin öğretide temel olarak iki görüş ileri sürülmüştür²⁰². Birinci görüşe göre geçici hukukî koruma tedbiri yargılamasında tesis edilen kararlar, geçici nitelikli nihai karardır²⁰³. Çünkü geçici hukukî koruma tedbiri talebine ilişkin kararlar tesis edildikten sonra, bu kararların kural olarak yeniden incelenmesi mümkün değildir²⁰⁴. Bir başka deyişle belirtilen kararların verilmesiyle hâkim dosyadan elini çekmiş olur²⁰⁵. Bu kararların yeniden inceleme konusu olması ancak bir talebin ya da itirazın varlığı hâlinde mümkündür²⁰⁶. Dolayısıyla ara kararların aksine²⁰⁷, hâkimin geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlardan dönmesi söz konusu olamaz²⁰⁸. Bu anlamda geçici hukukî koruma tedbiri yargılamasına konu olan talep bakımından, sınırlı etkide de

²⁰² Konuyu ihtiyatî tedbir kararları bakımından değerlendirip, bu kararların ara veya nihai karar olarak nitelendirilemeyeceğini; geçici hukukî koruma kararı olarak adlandırılmasının yeterli olacağını savunan yazarlar için bkz. Serhat Sarısözen, “İhtiyatî Tedbir Kararlarına Karşı Başvuru Yolu ve İçtihadî Birleştirme Kararı”, **Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan II**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014 (Basım Yılı: 2015), Özel Sayı, s. 1323; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 67.

²⁰³ Özekes, **Hüküm**, s. 665. Benzer görüşteki yazarlar için bkz. Özekes, **Karar**, s. 478, dn. 15; Akkaya, **a.g.e.**, s. 347, 348; Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 171-172; Göksu, **a.g.m.**, s. 1258; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 199; Zeynep Bahadır, **Medenî Usûl Hukukunda Kısmî Karar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 41; Deniz Meraklı Yayla, **Medenî Usûl Hukuku’nda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 23.

İhtiyatî tedbir yargılamasında verilen kararların geçici nitelikli nihai karar olduğuna ilişkin bkz. Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2485; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 707: Yazarlar, ihtiyatî tedbir kararının nihai karar niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Ancak bu kararın geçici özellikte olması sebebiyle, dava sonucunda verilen nihai kararlardan farklı olarak, kesin hüküm teşkil etmeyeceğini de eklemiştir.; Akkaya, **a.g.e.**, s. 113: Yazar, ihtiyatî tedbir kararlarının geçici nihai karar olarak kabul edilmesi gerektiği görüşündedir.; Erişir, **a.g.e.**, s. 166; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 87: Yazar, ihtiyatî tedbir kararını geçici nitelikte nihai karar; ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararını ise gerçek nihai karar olarak nitelendirmiştir.; Kaplan, **a.g.e.**, s. 148-149; Ayer, **a.g.t.**, s. 73: Yazar, ihtiyatî tedbir kararının geçici nitelikte nihai karar olduğu kanısındadır.

İhtiyatî haciz yargılamasında verilen kararların geçici nihai karar olduğuna ilişkin bkz. Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 233; Erişir, **a.g.e.**, s. 169: Yazar, ihtiyatî haciz kararının geçici nihai karar niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.

²⁰⁴ Özekes, **Hüküm**, s. 665.

İhtiyatî tedbirler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1261, dn. 88.

İhtiyatî hacizler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 233.

²⁰⁵ Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1259; Özekes, **Hüküm**, s. 665. Aksi yöndeki görüş için bkz. İyilikli, **a.g.e.**, s. 103.

²⁰⁶ Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 233; Özekes, **Hüküm**, s. 665; Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 169-170. (Boran Güneysu, talep ifadesini kullanmadan, itiraz veya kaldırma imkânına başvurulmasıyla geçici hukukî koruma kararlarının yeniden inceleme konusu yapılabileceğini ifade etmiştir.)

²⁰⁷ Ara karardan dönülebilmesine ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 161 vd.

²⁰⁸ Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 169.

olsa, âdeta nihai bir karar verildiği söylenebilir²⁰⁹. İkinci görüşe göre geçici hukukî koruma kararları, ara karar niteliğindedir^{210 211}. Hâkimin bu kararlardan dönmemesi, kanunda öngörülen hukukî çarelere başvurulması yoluyla bu kararların kaldırılmasının veya değiştirilmesinin mümkün olması ya da bu kararların belirli bir süre boyunca hâkim dahil herkes bakımından bağlayıcı bir etki doğurması, bunlara nihai karar niteliği kazandırmaz²¹². Geçici hukuk koruma kararlarının bu özelliklere sahip olması, getiriliş amaçlarını gerçekleştirmek için üstlendikleri işlevin bir sonucudur²¹³.

Biz de geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararların geçici nitelikli nihai karar olduğu görüşüne katılmaktayız²¹⁴. Çünkü geçici hukukî koruma tedbiri

²⁰⁹ Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1259.

²¹⁰ Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 1116; Kurt Konca, Damar, **a.g.m.**, s. 205; Mavzer, **a.g.e.**, s. 60-61: Yazar, geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların asıl istemin ileri sürüldüğü usûlî kesitte nihai karardan önce tesis edilmesi durumunda bunların ara karar olarak nitelendirileceği görüşündedir.

İhtiyatî tedbir talebi hakkında verilen kararlar bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Kuru, **Usul Cilt III**, s. 3004: Yazar, ihtiyatî tedbir talebine ilişkin kararların ara karar niteliğinde olduğuna yönelik doğrudan bir ifade kullanmamıştır. Ancak ara kararların bazıları için itiraz imkânının bulunduğuna işaret edip, ihtiyatî tedbir kararlarını örnek olarak göstermiştir.; Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 435, dn. 2: Yazarlar bazı ara kararlar için itiraz yoluna başvurulabileceğini ifade edip, ihtiyatî tedbir kararına itirazı düzenleyen hükmü (HUMK m. 107) örnek göstermiştir.; Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 925; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5294; Özkök, **a.g.e.**, s. 50; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 214; Muşul, **a.g.m.**, s. 247-248; Karşlı, **a.g.e.**, s. 770; Ercan, **a.g.t.**, s. 88; Murat Yavaş, **Medeni Usul Hukukunda Temyiz**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 14; Ermenek, **a.g.e.**, s. 215, 220; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 95; Kurt Konca, Damar, **a.g.m.**, s. 206: Özkök, Tanrıver, Ercan, Yavaş, Taş Korkmaz ve Kurt Konca, Damar ihtiyatî tedbir kararının ara karar niteliğinde olduğu kanısındadır.; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 190: Yazar, ihtiyatî tedbirlerin ara karar niteliğinde olduğunu savunmuştur.; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 162; Coşkun Özbudak, “İhtiyatî Tedbire İlişkin Kararlar Tek Başına Temyiz Edilebilir mi?”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 9, 2014, S. 92, s. 93: Yazar, ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararının ara karar olduğu görüşündedir.

İhtiyatî haciz kararlarının ara karar niteliğinde olduğuna ilişkin bkz. Muşul, **a.g.m.**, s. 248; İyilikli, **a.g.e.**, s. 115.

İhtiyatî tedbir kararlarının nihai karar niteliğinde olmadığına ilişkin bkz. Bilge, Önen, **a.g.e.**, s. 375; Postacıoğlu, **Usul**, s. 488; Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 121; Çetinkaya, **a.g.m.**, s. 785; Arslan v.d., **Usul**, s. 631, dn. 4: Yazarlar, ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararı ile ihtiyatî tedbir kararına itiraz üzerine tesis edilen kararların da nihai karar niteliğinde olmadığını eklemiştir.

İhtiyatî haciz kararlarının nihai karar niteliğinde olmadığına ilişkin bkz. Akyazan, **a.g.e.**, s. 39; Arslan v.d., **Usul**, s. 631, dn. 4: Yazarlar, ihtiyatî haciz talebinin reddi kararı ile ihtiyatî haciz kararına itiraz üzerine tesis edilen kararların da nihai karar niteliğinde olmadığını ilave etmiştir.

²¹¹ Kararların sınıflandırılması konusunda farklı bir ayırım tercih eden Karafakih'e göre ihtiyatî tedbir, ihtiyatî haciz ve delil tespiti, muvakkat (geçici) karar kategorisinde yer alır. Söz konusu değerlendirme için bkz. Karafakih, **a.g.e.**, s. 89.

²¹² Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 1115-1116.

²¹³ Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 1116.

²¹⁴ Konunun ihtiyatî hacizler bakımından farklı bir kriter temel alınarak değerlendirilmesine ilişkin bkz. Deren-Yıldırım, **İhtiyatî Haciz**, s. 442-443: Yazar, ihtiyatî haciz kararlarının nihai nitelikte olup olmadığının belirlenmesi açısından duruşma yapıp yapılmamasının temel alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Duruşma yapılarak verilen ihtiyatî haciz kararlarının nihai karar niteliğinde olduğunu; karşı

taleplerinin incelenmesi, bunlara ilişkin kararların tesis ediliş şekli ve meydana getirdiği etkiler ile sonuçlar ara kararlardan oldukça farklıdır²¹⁵. Ayrıca mevcut kanunî düzenlemeler incelendiğinde bu hükümlerin, geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların nihai kararlara benzediğine ilişkin görüşü destekler nitelikte olduğu anlaşılır²¹⁶. Örneğin ihtiyatî tedbirlere ilişkin HMK m. 391/3 ve HMK m. 394/5 hükümlerinde yer alan kararlar açısından, asıl davadan bağımsız olarak kanun yoluna başvurulabilir. Benzer hükümler ihtiyatî haciz bakımından İİK m. 258/3 ve m. 265/5 düzenlemelerinde yer alır. Eğer ihtiyatî tedbir ya da ihtiyatî haciz talebine ilişkin kararlar ara karar niteliğinde olsaydı, ara kararlar yalnızca esas hükümle kanun yolu denetimine götürülebileceğinden, bunlara karşı bağımsız bir şekilde kanun yoluna müracaat edilemezdi²¹⁷. Tüm bu değerlendirmeler bağlamında, kanun koyucunun ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz talebine ilişkin kararları ara karar değil de nihai karar olarak nitelendirdiği sonucuna ulaşılır²¹⁸.

taraf dinlenmeksizin tesis edilen ihtiyatî haciz talebinin reddi kararlarınınmsa nihai karar niteliğinde olmadığını savunmuştur.

Konuyu ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz talebinin reddi kararları bakımından değerlendiren bir görüşe göre, dava devam ederken verilen bu kararlar için istinaf kanun yoluna başvurulabilmesinin sebebi bunların, ara karar gibi görünmesine rağmen, aslında geçici hukukî koruma talebine ilişkin nihai karar niteliğinde olmasıdır. Ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Ulukapı, **a.g.e.**, s. 468.

²¹⁵ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2485.

Ara kararlar ile geçici hukukî koruma kararlarının amaç bağlamında da birbirinden farklı olduğuna ilişkin bkz. Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2484; Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 168-169. (Özekes'e göre, ara kararlardan farklı olarak geçici hukukî koruma kararlarıyla nihai karara erişmek değil nihai kararların etkisini güvence altına almak amaçlanır. Boran Güneysu'ya göre, geçici hukukî korumalar yargılamanın ya da takibin sonucunu korumaya yöneliktir. Ara kararlarla ise usûlî ön sorunu halledip nihai karara ulaşmak amaçlanır.)

²¹⁶ Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1260; Erişir, **a.g.e.**, s. 169.

²¹⁷ İhtiyatî haciz talebinin reddi kararları bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1260; Erişir, **a.g.e.**, s. 168.

²¹⁸ İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 170-171: Yazara göre, ihtiyatî tedbir kararlarına karşı kanun yolu denetiminin öngörülmesi bu kararların geçici nihai karar niteliğinin kanun koyucu tarafından kabul edildiğini gösterir.; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 87: Yazar, ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararları için kanun yolu denetiminin öngörülmesinin bu kararları gerçek nihai karar hâline getirdiği görüşündedir.

İhtiyatî hacizler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1260: Yazarlar ihtiyatî haciz talebinin reddi kararına karşı bağımsız olarak kanun yoluna başvuru imkânının getirilmesini, bu kararların hukukî niteliğinin nihai karar ya da nihai karar benzeri bir karar niteliğinde olmasıyla ilişkilendirmiştir.; Erişir, **a.g.e.**, s. 168-169: Yazar, öncesinde İİK m. 265/1 hükmünde yer alan ve ihtiyatî haciz kararlarının temyiz edilemeyeceğine yönelik ifadenin 4949 sayılı Kanun ile kaldırılmasına ve yine aynı Kanun ile ihtiyatî haciz talebi hakkındaki bazı kararlar bakımından esas hükümden bağımsız olarak kanun yolu denetiminin öngörülmesine ilişkin değişikliklerin ihtiyatî haciz kararlarının geçici nihai karar niteliğini vurguladığını ifade etmiştir.

İhtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz gibi kanun yolu öngörölmüş kurumlara ilişkin kararların hukukî niteliğinin geçici nitelikli nihai karar olduğu kabul edilirken, kanun yolu açıkça öngörölmemiş veya kanun yolu denetimi yasaklanmış olan diğere kanunlardaki özel geçici hukukî koruma tedbirleri bakımından nasıl bir değerlendirme yapılması gerektiği düşünölebilir. Kanun koyucunun geçici hukukî koruma tedbirlerinin alt türleri için nitelik bakımından farklı sonuçları tercih ettiğinin savunulması, isabetli bir yorum deęildir²¹⁹ ve hukuk mantığıyla bağdaşmaz. Dolayısıyla genel olarak, geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında tesis edilen kararların hukukî niteliğinin geçici nitelikli nihai karar olduğu kabul edilmelidir. Ancak delil tespitine ilişkin kararların ayrı olarak değerlendirilmesi gerekir. Çünkü bu müessesenin konusu ve işlevi, daha çok ara kararlarla benzerlik gösterir. Şöyle ki delil tespiti kurumu, diğere geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların aksine, usûlî bir ön sorun olan delillerin incelenmesine ve değerlendirilmesine yönelik olup yargılamanın ilerlemesini amaçlar²²⁰. Ayrıca delil tespiti talebine ilişkin kararların istinaf kanun yoluna tâbi kararların kapsamına dahil edilmemesi de²²¹ bunların ara karar niteliğinde olduğuna yönelik görüşü kuvvetlendirir²²². Sonuç olarak, ifade edilen gerekçelere dayanılarak delil tespiti talebi hakkında gerçekleşen yargılamada tesis edilen kararların ara karar niteliğinde olduğu savunulabilir²²³.

²¹⁹ Erişir, **a.g.e.**, s. 168.

²²⁰ Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 168.

²²¹ Delil tespiti talebi hakkında verilen kararlara karşı müracaat edilebilecek başvuru yolları, ikinci bölümde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bkz. İkinci Bölüm, I, C, 1, a, b, c.

²²² Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 169.

²²³ Benzer görüşteki yazarlar için bkz. Önen, **a.g.e.**, s. 211; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 526: Yazar, dava esnasında ileri sürölen delil tespiti talebinin reddedilmesine ilişkin kararın ara karar niteliğinde olduğuna işaret etmiştir. Ancak yazar tarafından diğere ihtimaller bakımından bir değerlendirme yapılmamıştır.; Yavaş, **a.g.e.**, s. 14: Yazar, delil tespiti kararlarının ara karar niteliğinde olduğu kanaatindedir.; Akil, **a.g.m.**, s. 32; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 238; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 91; Boran Güneysu, **a.g.e.**, s. 168: Yazar, geçici hukukî koruma kararlarından yalnızca delil tespitinin ara karar olarak nitelendirilebileceğini savunmuştur.; İyilikli, **a.g.e.**, s. 122: Yazar, delil tespitinin nihai karar değil ara karar niteliğinde olduğu görüşündedir.; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 198-199, 202: Yazar, delil tespiti talebinin kabulünün ara karar olduğunu ifade etmiştir. Delil tespiti talebinin reddi hâlindeyse kararın hukukî niteliğini belirlerken bir ayırım yapılması gerektiğini ileri sürmüştür. Eğer derdest bir dava esnasında delil tespiti talep edilmiş ve reddedilmişse, ret kararı ara karar niteliğindedir. Ancak dava açılmadan önce delil tespiti talebinde bulunulmuşsa ve talep reddedilmişse bu ret kararı, geçici nitelikli nihai karardır.; Bahadır, **a.g.e.**, s. 39: Yazar, delil tespitinin ara karar niteliğinde olduğuna dikkat çekmiştir.; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 27; Turan, **a.g.e.**, s. 60.

Delil tespiti kararının nihai karar niteliğinde olmadığına ilişkin bkz. Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4445; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1303: Yazarlar, delil tespiti talebinin reddi kararının da ara karar niteliğinde olduğunu eklemiştir.; Arslan v.d., **Usul**, s. 618; Arslan, **a.g.m.**, s. 27: Yazar, delil

tespitine ilişkin kararların nihai karar niteliğinde olmadığı görüşündedir.; Özekes, **İhtiyati Haciz**, s. 40, dn. 36: Yazar, delil tespitinin nihai karar olarak ortaya çıkamayacağını ifade etmiştir.; Yavaş, **a.g.t.**, s. 5: Yazar, delil tespiti talebi hakkındaki yargılamada tesis edilen kararların nihai olmadığını savunmuştur.; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 116-117: Yazar, delil tespitine yönelik kararların nihai karar niteliğinde olmadığı kanısındadır.; Çiftçi, **a.g.e.**, s. 72: Yazar, delil tespitine ilişkin kararların nihai olmadığına işaret etmiştir.; Güneş, **a.g.t.**, s. 169: Yazar, delil tespiti talebinin reddi veya kabulü kararlarının nihai karar özelliğinde olmadığı kanaatindedir.

İKİNCİ BÖLÜM

İLK DERECE YARGILAMASINDA GEÇİCİ HUKUKÎ

KORUMALARA İLİŞKİN VERİLEN KARARLARIN

KANUN YOLU DENETİMİ

I. İlk Derece Mahkemelerince Geçici Hukukî Koruma Talepleri Hakkında Verilen Kararların Kanun Yolu Denetimi

A. Genel Olarak Kanun Yolu Kavramı

Hukuk düzenlerinde, yargı kararlarının denetime tâbi tutulmasını ve bu kararlardaki muhtemel hataların gözden geçirilerek giderilmesini sağlayan başvuru yolları öngörülmüştür¹. Mahkemelerce verilen kararların denetimine ilişkin işaret edilen başvuru yollarının gruplandırılmasında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu kapsamda tercih edilen ayrımlardan biri², kanun yolu ve hukukî çare şeklindeki sınıflandırmadır³. Hukukî çare, bir hakkın muhafazası ve temini için müracaat edilen her türlü usûlî araçtır⁴. Genel olarak kanun yolu ise mahkeme tarafından davaya

¹ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2150.

² Başvuru yollarına ilişkin diğer bir sınıflandırmanın geniş ve dar anlamda kanun yolu ayrımı olduğuna ilişkin bkz. Yılmaz E., **Olağanüstü Temyiz**, s. 46; Akkaya, **a.g.e.**, s. 53-54.

Geniş ve dar anlamda kanun yoluna ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Bilge, **a.g.e.**, s. 3-4; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 647-648; Arslan, **Yargılamanın Yenilenmesi**, s. 8-9; Hakan Pekcanitez, Cemil Simil, **İcra ve İflâs Hukukunda Şikâyet**, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, s. 46-47; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 38; Karşlı, **a.g.e.**, s. 753-754; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 603; Akil, **a.g.e.**, s. 34-36.

³ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2155-2156: Yazar, 'hukukî çare' terimi yerine "*hukukî başvuru yolları*" ifadesini kullanmıştır.; Akkaya, **a.g.e.**, s. 53; Namli, **a.g.e.**, s. 61.

⁴ Akkaya, **a.g.e.**, s. 55. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 647: Yazarlar, hukukî çare terimini dar ve geniş anlamda olacak şekilde ayrı ayrı tanımlamıştır. Şöyle ki bir hakkın gerçekleştirilmesi amacıyla müracaat edilen tüm usûlî araçlar geniş anlamda; mahkemelerce tesis edilen tüm yargısal kararların gözden geçirilmesine, iptal edilmesine veya düzeltilmesine olanak sağlayan imkânlar dar anlamda hukukî çaredir. Ayrıca yazarlar, hukukî çarenin kanun yolunu da kapsayan bir üst kavram olduğu görüşündedir.; Arslan, **Yargılamanın Yenilenmesi**, s. 40-41: Yazar, hukukî çarenin dar ve teknik bir anlama sahip olması gerektiğini savunmuştur. Bu çerçevede, diğer yazarlardan farklı olarak, yargılama sürerken ve yargılamanın iletildiği amacıyla yapılan ara işlemlere ya da tesis edilen ara kararlara karşı aynı mahkemeye müracaat imkânlarını hukukî çare olarak isimlendirmiştir.; Pekcanitez, Simil, **a.g.e.**, s. 47-48: Yazarlar hukukî çareyi, bir hakkın gerçekleşmemesi varsayımında buna ilişkin engeli ortadan kaldırmak için müracaat edilen her

ilişkin olarak tesis edilen her çeşit yargı kararının gözden geçirilmesini ve bazı durumlarda bu kararların düzeltilmesini sağlayan bir imkândır⁵. Ancak kanun yolu terimi, modern hukuk sistemlerinde zamanla genel mânasının dışında dar ve teknik bir anlam kazanmıştır⁶. Böylece, dar ve teknik anlamda kanun yolunun kapsamına dahil olmayan denetim mekanizmaları bakımından hukukî çare terimi kullanılmaya başlanmıştır⁷.

Bir başvuru imkânının dar ve teknik anlamda kanun yolu olarak nitelendirilebilmesi için temelde erteleyici ve aktarıcı etkiye sahip olması gerekir⁸. Erteleyici etki, kanun yoluna başvurusu süresinin dolmasına ya da kanun yoluna müracaat edilmişse bu denetimin tamamlanmasına kadar karar bakımından şekli anlamda kesinleşmesinin zamansal olarak ötelenmesi şeklinde ortaya çıkar⁹. Aktarıcı

türlü usûlî araç olarak tanımlayıp, Türk Hukuku'nda geniş anlamda kanun yolu kavramının hukukî çareyi de kapsadığının kabul edildiğini ifade etmiştir.; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 37: Yazar 'hukukî çare' kavramını, Görgün, Börü, Kodakoğlu'nun tanımlamalarına benzer bir şekilde, dar ve geniş anlamda ayrı ayrı ifade edip dar anlamda hukukî çarelerin dar anlamda kanun yollarını da kapsayan üst bir kavram olduğuna işaret etmiştir.; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2155-2156: Yazar, hukukî başvuru yollarının denetim ve gözden geçirme manasındaki teknik karşılığının hukukî çareyi ifade ettiği kanısındadır. Ayrıca hukukî çareyi de geniş ve dar anlamda olacak şekilde sınıflandırıp, kanun yolu dışındaki başvuru imkânlarının tümünün dar anlamda hukukî çare olarak nitelendirileceğini ileri sürmüştür.; Namlı, **a.g.e.**, s. 61, 75: Yazar, mahkemelerce verilen her çeşit karara ilişkin müracaat edilen tüm imkânların hukukî çare olarak isimlendirileceğini ifade etmiştir. Ayrıca hukukî çare kavramının kanun yollarını da içeren bir üst kavram olduğunu eklemiştir.

⁵ Pekcanitez, Simil, **a.g.e.**, s. 45. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Bilge, **a.g.e.**, s. 3; Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt V, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001, s. 4483 (*Anlış: Usul Cilt V*); Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1323; Önen, **a.g.e.**, s. 293; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 647; Arslan, **Yargılamanın Yenilenmesi**, s. 8; Yılmaz E., **Olağanüstü Temyiz**, s. 47; Ejder Yılmaz, "Hukuk Davalarında Yasayollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeligi Sorunu", **TBB Dergisi**, 1988, S. 1, s. 131 (*Anlış: Yasa Yolları*); Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2151; Karşı, **a.g.e.**, s. 753; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 601; Akil, **İstinaf**, s. 34; Kurt Konca, Damar, **a.g.m.**, s. 189.

⁶ Bilge, **a.g.e.**, s. 3.

⁷ Akkaya, **a.g.e.**, s. 55. Farklı değerlendirmeler için bkz. Deren Yıldırım, **Kanun Yolları**, s. 8: Yazar tüm kanun yollarının hukukî çare niteliğinde olduğunu ifade edip, her hukukî çarenin kanun yolu olmadığını vurgulamıştır.; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 36: Yazar yargı kararlarına karşı tüm başvuru mekanizmalarını hukukî çare olarak değerlendirip, dar ve teknik anlamda kanun yolu denetimini ise hukukî çarenin özel bir türü olarak nitelendirmiştir.; Yavaş, **a.g.e.**, s. 14.

⁸ Yılmaz E., **Olağanüstü Temyiz**, s. 50; Pekcanitez, Simil, **a.g.e.**, s. 47; Deren Yıldırım, **Kanun Yolları**, s. 8; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2158; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 34; Yavaş, **a.g.e.**, s. 15,17; Akkaya, **a.g.e.**, s. 57. (Yılmaz E. ve Deren Yıldırım 'dar ve teknik anlamda' ifadesini kullanmadan, kanun yollarının bu iki özelliği taşıması gerektiğini ifade etmiştir.)

⁹ Halûk Konuralp, "Fransız Hukukunda Kanun Yolları Arasında İstinafın Yeri (Hukuk Davaları Açısından)", **AÜHFD**, C. 50, 2001, S. 1, s. 35. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 648; Yılmaz E., **Yasa Yolları**, s. 132; Pekcanitez, Simil, **a.g.e.**, s. 47; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 38; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2158; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 34; Muhammet Özekes, "Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Kanun Yolu İncelemesi -Özellikle İstinaf-", **LHD**, C. 2, 2004, S. 23, s. 3109 (*Anlış: Kanun Yolu*);

etki ise kanun yolu başvurusuna konu yapılan karara yönelik incelemenin bir üst mahkeme tarafından gerçekleştirilmesini ifade eder¹⁰. Bu çerçevede, Türk medenî usûl hukuku bakımından dar ve teknik anlamda kanun yolu olarak nitelendirilebilecek müesseseler, istinaf ve temyiz imkânlarıdır^{11 12}.

Kanun yoluna başvuru hakkı Anayasa m. 36 hükmünde düzenlenen hak arama özgürlüğünün kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerden birisi olduğundan¹³,

Karlı, **a.g.e.**, s. 755; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 448; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 603-604; Yavaş, **a.g.e.**, s. 16; Akkaya, **a.g.e.**, s. 57; Namlı, **a.g.e.**, s. 65; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 89; Meraklı Yayla, **a.g.e.**, s. 26.

¹⁰ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2158. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 648; Pekcanitez, Simil, **a.g.e.**, s. 47; Yılmaz E., **Yasa Yolları**, s. 132; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 38; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 34; Özekes, **Kanun Yolu**, s. 3109; Karlı, **a.g.e.**, s. 756; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 448; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 604; Yavaş, **a.g.e.**, s. 17; Konuralp H., **a.g.m.**, s. 36; Akkaya, **a.g.e.**, s. 61; Namlı, **a.g.e.**, s. 67; Meraklı Yayla, **a.g.e.**, s. 27; Yazar, istinaf kanun yolu bağlamında aktarıcı etkiyi tanımlamıştır.

¹¹ Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 648; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 38-39; Deren Yıldırım, **Kanun Yolları**, s. 8; Yazar ‘dar ve teknik anlamda’ ifadesini kullanmadan, istinaf ile temyizden erteleyici ve aktarıcı etkiye sahip kanun yolları olduğuna işaret etmiştir.; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 604; Yavaş, **a.g.e.**, s. 21; Akil, **a.g.e.**, s. 36; Akkaya, **a.g.e.**, s. 54.

¹² Geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar bakımından söz konusu olabilen itiraz imkânının dar ve teknik/ teknik anlamda kanun yolu olarak nitelendirilmemesinin sebeplerine ilişkin bkz. Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 36; Yazar, itiraz yoluna ilişkin başvurunun itiraza konu olan kararın verildiği mahkemeye yapılmasını temel alarak denetimden ziyade taraf menfaatlerinin korunmasının ya da dengelenmesinin, hukukî dinlenilme veya adil yargılanma hakkının gereğinin yerine getirilmesi yoluyla kararın gözden geçirilmesinin yahut daha önce dinlenmemiş olan tarafa bu fırsatın sağlanmasının hedeflendiğini ifade etmiştir.; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2156, dn. 7; Yazar bu eserinde, “100 Soruda Medenî Usûl Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz” isimli eserindeki değerlendirmelerini genel olarak tekrar ettikten sonra, itiraz yolunu ‘yatay başvuru’ olarak nitelendirip bunun gerçek anlamda bir denetim sağlamadığına; belirtilen imkânın ilk talebe ilişkin eksikliklerin (hukukî dinlenilme hakkının gerçekleştirilmesi gibi) giderilmesinde rol aldığına dikkat çekmiştir. Ayrıca mahkemelerin birbirlerinin kararlarını yatay başvuruya gerçek anlamda denetlemesinin muhtemel olmadığını da eklemiştir.; Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 67, 71; Yavaş, **a.g.e.**, s. 16; Yazar yalnızca nihai kararların şekli veya maddî anlamda kesinleşebileceğini ifade edip, ihtiyafî tedbir ya da delil tespiti bakımından itiraza konu olabilecek kararların ara karar niteliği sebebiyle erteleyici etkinin ortaya çıkmasının mümkün olmadığını ileri sürmüştür.; Karademir, **a.g.m.**, s. 438; Yazar, itiraz yolunun erteleyici ve aktarıcı etkiye sahip olmadığını; bu imkânın teknik anlamda kanun yolu niteliği taşımadığını ifade etmiştir.

¹³ Yavuz Alangoya, “Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m. 427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkânı”, **75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı**, yay. haz. Hakan Pekcanitez, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004, s. 31, 33, 40 (*Anılış: Kanun Yolu*); Yazar, Anayasa m. 154 hükmü uyarınca, mahkemeler tarafından tesis edilen kararların denetiminin anayasal bir zorunluluk olduğuna ve kişinin bu konudaki anayasal hakkının varlığına dikkat çekip, bunun Anayasa m. 36 hükmünde düzenlenen hak arama ve adil yargılanma hakkının bir unsuru olduğuna işaret etmiştir. Özetle kanun yoluna başvuru hakkının anayasal bir hak olduğunu savunmuştur.; Yılmaz E., **Yasa Yolları**, s. 135; Yazar kanun yollarına müracaat hakkını, hak arama özgürlüğünün ayrılmaz bir bölümü şeklinde nitelendirip, bunun anayasal koruma altında olduğunu ifade etmiştir. Benzer değerlendirmeler için bkz. Pekcanitez, Simil, **a.g.e.**, s. 424; Yavaş, **a.g.e.**, s. 27.

bu hakka ilişkin bir sınırlama ancak kanunla ve Anayasa m. 13 hükmü çerçevesinde yapılabilir¹⁴. Dolayısıyla kanun yoluna başvuru hakkına ilişkin kanunî bir sınırlama yapılmamışsa bu hakkın varlığı asıldır. Benzer bir deyişle kanun yoluna başvurunun açıkça yasaklanmaması hâlinde, bu imkânın varlığını kabul etmek gerekir¹⁵. Nitekim kanun koyucu tarafından kanun yoluna ilişkin öngörülen düzenlemeler incelendiğinde, genel olarak kanun yoluna müracaatın mümkün olduğunun işaret edilmesi yerine bu imkânın bulunmadığının ya da kararların kesin olduğunun ifade edildiği görülür¹⁶.

B. Kendisine Karşı Kanun Yolu Denetimi Öngörülen Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri

1. İhtiyatî Tedbirler

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda, ihtiyatî tedbir yargılamasında verilen kararlar bakımından kanun yolu denetimini düzenleyen bir hüküm bulunmuyordu. Bu çerçevede öğretide de ihtiyatî tedbir kararları bakımından, temyiz kanun yoluna müracaat edilemeyeceği kabul edilmekteydi¹⁷. İhtiyatî tedbir

Kanun yoluna başvuru hakkının hukukî niteliğine ve dayanaklarına ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. M. Kamil Yıldırım, **Hukuk Devletinin Gereği: İstinaf**, İstanbul, Nesil Matbaacılık, 2000, s. 4, 13-23 (*Anuluş: İstinaf*); Akil, **a.g.e.**, s. 228-237; Akkaya, **a.g.e.**, s. 46-48.

¹⁴ Akil, **a.g.e.**, s. 254.

¹⁵ Alangoya, **Kanun Yolu**, s. 18, dn. 4; İbrahim Özbay, "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İstinaftan Sonraki Temyiz Sistemimizde Temyiz Edilebilen ve Edilemeyen Kararlar", **İÜHFİM**, C. LXIX, 2011, S. 1-2, s. 415-416.

¹⁶ Alangoya, **Kanun Yolu**, s. 18, dn. 4; Özbay, **a.g.m.**, s. 415.

¹⁷ Bilge, Önen, **a.g.e.**, s. 375: Yazarlar, ihtiyatî tedbir kararları ile bu kararlara itiraz üzerine tesis edilen kararların temyiz edilemeyeceğini savunmuştur.; Postacıoğlu, **Usul**, s. 488; Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 92: Yazar, ihtiyatî tedbirler hakkındaki kararların tek başlarına temyizinin mümkün olmadığına işaret etmiştir.; Kuru, **Usul Cilt V**, s. 4526-4527: Yazar, ihtiyatî tedbir kararları ile ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararlarının temyiz edilemeyeceğini ileri sürmüştür. Ayrıca ihtiyatî tedbir kararına itiraz üzerine verilen kararların ve tedbir kararının kaldırılmasına ilişkin kararların da temyiz kanun yoluna tâbi olmadığını eklemiştir.; Üstündağ, **İhtiyatî Tedbirler**, s. 55-56: Yazar ihtiyatî tedbir kararlarına, ihtiyatî tedbir kararına karşı yapılan itirazın reddine ilişkin kararlara ve itiraz üzerine ihtiyatî tedbir kararının değiştirilmesi kapsamında verilen kararlara karşı doğrudan temyiz yoluna başvurulamayacağını ifade etmiştir.; Özkök, **a.g.e.**, s. 53-54: Yazar, ihtiyatî tedbir yargılamasında verilebilecek tüm kararların tek başına temyiz edilemeyeceğini savunmuştur.; Muşul, **a.g.m.**, s. 247-248: Yazar, ihtiyatî tedbir kararının, ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararının ve ihtiyatî tedbir kararına itiraz üzerine verilen kararların tek başına temyizinin mümkün olmadığına işaret etmiştir.; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 23: Yazar, ihtiyatî tedbir kararı ile ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararının temyiz edilemeyeceğini ifade etmiştir. Benzer değerlendirmeler için bkz. Gürdoğan, **a.g.e.**, s. 25; Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 925; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 60; Ercan, **a.g.t.**, s. 92; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 95; Çiftçi, **a.g.e.**, s. 75-76.

talepleri kapsamında verilen kararlara karşı kanun yolu denetiminin bulunmadığı bu dönemde, ihtiyati tedbir kurumunun kötüye kullanıldığı görülmüştür¹⁸. Şöyle ki kişiler aynı konuyu temel alan ihtiyatî tedbir taleplerini birden fazla mahkemeye yönelttiğinden, aynı hususta ayrı mahkemeler tarafından farklı kararlar tesis edilmiştir¹⁹. İşaret edilen durumun bir sonucu olarak, hukukî güvenliği sarsan uygulamaların bertaraf edilmesi ve ihtiyatî tedbir taleplerine ilişkin kararlar bakımından denetimin sağlanması ihtiyacı doğmuştur. Bu çerçevede, ihtiyatî tedbirler bakımından kanun yolu denetimi 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'yla kanunî zemine kavuşturulmuştur²⁰.

İhtiyatî tedbir taleplerine yönelik kararlar bakımından kanun yolu denetimini öngören temel düzenlemeler, HMK m. 341/1-b, m. 391/3 ve m. 394/5 hükümlerinde yer alır²¹. Söz konusu hükümlerde ihtiyatî tedbir yargılaması sonucunda tesis edilen kararlara göre bir ayırım yapıldığından, bu çalışmada da dar ve teknik anlamda kanun yollarına başvuruya ilişkin hususlar işaret edilen ayırım kapsamında açıklanmıştır.

Bu dönemde, kanun yoluna ilişkin bir düzenleme bulunmamasına rağmen ihtiyatî tedbir kararlarının hukukî niteliğinin temel alınması durumunda, işaret edilen kararlara karşı temyize başvurulabileceğini savunan yazarlar için bkz. Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1262; Akkaya, **a.g.e.**, s. 113, 347-348; Erişir, **a.g.e.**, s. 167.

Başka bir gerekçeyle ihtiyatî tedbir talepleri hakkında tesis edilen kararlar için kanun yolu denetiminin mümkün olması gerektiğini savunan yazar için bkz. Deren-Yıldırım, **İhtiyati Haciz**, s. 441, dn. 46.

¹⁸ Arslan, **a.g.m.**, s. 16; Karşlı, **a.g.e.**, s. 739; Sarısözen, **a.g.m.**, s. 1326; Aras, **a.g.m.**, s. 72; Mistaçoğlu, **a.g.e.**, s. 70; Yasemin Mistaçoğlu, "Bölge Adliye Mahkemeleri ve İhtiyati Tedbir Kararları", **İBD**, C. 90, 2016, S. 6, s. 39; Ayer, **a.g.t.**, s. 129; **Gerekçe**, s. 114.

¹⁹ Arslan, **a.g.m.**, s. 16; Özekes, **Karar**, s. 479; Karşlı, **a.g.e.**, s. 739; Sarısözen, **a.g.m.**, s. 1326; Aras, **a.g.m.**, s. 72; Mistaçoğlu, **a.g.e.**, s. 70; Mistaçoğlu, **a.g.m.**, s. 39; Ayer, **a.g.t.**, s. 129; **Gerekçe**, s. 114. Benzer bir değerlendirme için bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 19.

²⁰ Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 4894, 5294-5295; Başözen, **İhtiyati Tedbir**, s. 480; Sarısözen, **a.g.m.**, s. 1324; **Gerekçe**, s. 114. Benzer bir değerlendirme için bkz. Ömer Uğur Gençcan, **696 Sayılı KHK Dahil Son Mevzuata Göre Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulaması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 121.

²¹ İhtiyatî tedbirlere ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetimi kapsamında bu bölümde yapılan açıklamalar, diğer kanunlardaki ihtiyatî tedbir niteliğindeki geçici hukukî koruma tedbirleri açısından da ilgili kanunlarda aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece geçerlidir. Dolayısıyla diğer kanunlardaki ihtiyatî tedbirler hakkındaki hükümlerde, kanun yolu denetimine ilişkin ayrı bir düzenleme yoksa ve kanun yoluna başvuru açıkça yasaklanmamışsa 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerine dayanılarak kanun yoluna müracaat edilebilir.

a. İhtiyatî Tedbir Talebinin Reddi Kararı

İlk derece mahkemesi, ihtiyatî tedbir talebi bakımından kanunda aranan koşulların gerçekleşmemesi durumunda, ihtiyatî tedbir talebinin reddine karar verir²². HMK m. 391/3 hükmü uyarınca, ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararı gerekçeli olarak verilir ve bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir. Söz konusu hükmün devamında, ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararına ilişkin kanun yolu başvurularının öncelikle incelenip kesin olarak karara bağlanacağı düzenlenmiştir. HMK m. 391/3 hükmünde hangi kanun yolunun kastedildiği açıkça zikredilmediğinden öncelikle, ‘kanun yolu’ ifadesinden ne anlaşılması gerektiği belirlenmelidir²³. Bu bağlamda öğretide ileri sürülen bir görüşe göre ‘kanun yolu’ ifadesiyle kastedilen istinaftır²⁴. Çünkü ihtiyatî tedbir talebinin reddine ilişkin kararlar, HMK m. 341/1-b hükmüyle

²² Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4336; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1275; Arslan, **a.g.m.**, s. 16; Özkök, **a.g.e.**, s. 49; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 215; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2487; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 706-707; Atalı, Ermenek, **a.g.e.**, s. 371; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 94; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 161; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 249; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 23; Ayer, **a.g.t.**, s. 70.

²³ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun yürürlükte olduğu ancak istinaf kanun yolunun fiilen uygulanmaya başlanılmasından önceki dönemde de ‘kanun yolu’ ifadesinin nasıl yorumlanması gerektiği Yargıtayın farklı içtihatları sebebiyle tartışılmıştır. Bu kapsamda, ihtiyatî tedbirler bakımından kanun yolu denetiminin mümkün olup olmadığı ve mümkün ise hangi yargı organı tarafından yapılacağı hususları incelenmiştir. Bu tartışmalara ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 1156-1157; Arslan, **a.g.m.**, s. 16; Hakan Pekcanitez, “HMK Hakkında Genel Değerlendirme”, **Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-X: Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Değerlendirilmesi (1-2 Ekim 2012/ İzmir)**, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, t.y., s. 467-468 (*Anılış: Değerlendirme*); Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2488, 2490-2491; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 514-515; Başözen, **İhtiyatî Tedbir**, s. 464 vd.; Sarısözen, **a.g.m.**, s. 1326-1329, 1344-1348; Erişir, **a.g.e.**, s. 172-173; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 253-256; Karademir, **a.g.m.**, s. 440-457; Özbudak, **a.g.m.**, s. 92-95; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 71-76; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 39-40; Ayer, **a.g.t.**, s. 130-139.

Bu tartışmayı konu alan Yargıtay içtihat-ı birleştirme kararı için bkz. YİBHKGK, E. 2013/1 K. 2014/1 T. 21.02.2014, (RG. T. 17.04.2014, S. 28975): “...HMK’nun 391. ve 394. maddelerinde geçen “kanun yolu” ibaresi ile kastedilenin istinaf yolu olduğu, Geçici 3.madde yollamasının sadece HUMK’nun temyize ilişkin hükümlerini kapsadığı ve ihtiyatî tedbire ilişkin kararların nihai nitelikte kararlardan olmadığı, ayrıca bu konuda özel bir düzenlemenin de bulunmadığı gözetildiğinde bu tür kararların temyiz yolu kapsamında incelenemeyeceği kanaatine varılmıştır.”

Belirtilen tartışma güncelliğini kaybettiğinden ‘kanun yolu’ ifadesine ilişkin değerlendirmeler, istinaf kanun yolunun uygulanmaya başlandığı tarihten (20.07.2016) sonraki dönem temel alınarak açıklanmıştır.

²⁴ Arslan, **a.g.m.**, s. 16; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5295; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 215; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2488; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 111; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 96; Karademir, **a.g.m.**, s. 438-440; Özbudak, **a.g.m.**, s. 93; Yazar, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile ihtiyatî tedbirler bakımından iki dereceli bir sistemin öngörüldüğünü (ilk derece ve istinaf yargılaması) ifade edip, kanun yolunun temyiz olarak yorumlanmasının işin niteliğine, özüne ve amacına uygun düşmediğini savunmuştur.; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 40; Ayer, **a.g.t.**, s. 139.

istinaf kanun yoluna tâbi kararların kapsamına dahil edilmiştir²⁵. Ayrıca HMK m. 362/1-f hükmünde, geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararların temyiz edilemeyeceği ifade edilmiştir²⁶. Dolayısıyla ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararlarına karşı müracaat edilebilecek kanun yolu istinaftır; bölge adliye mahkemelerinin istinaf incelemesi kapsamında tesis edeceği kararlar kesin olduğundan, bunlar için temyize başvurulamaz²⁷.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise ‘kanun yolu’ ifadesinin kullanılması bilinçli bir tercihtir ve bunun her durumda bölge adliye mahkemelerine yapılan kanun yolu başvurusu şeklinde yorumlanmaması gerekir²⁸. Öyle ki bu tabirden, ihtiyatî tedbir talebine ilişkin kararı veren mahkemeye göre bir üst mahkeme olan yargı organına müracaat edilmesi anlaşılmalıdır²⁹. Örneğin ilk derece mahkemelerinin ihtiyatî tedbir talepleri bakımından tesis ettiği kararlar için bölge adliye mahkemelerine; istinaf aşamasında ileri sürülen bu talepler açısından bölge adliye mahkemelerinin verdiği kararlara karşysa Yargıtaya başvurulabilir³⁰.

İlk derece mahkemesinin ihtiyatî tedbir talebi hakkındaki kararlarına karşı istinafa başvurulduğunda bölge adliye mahkemelerinin ne tür kararlar verebileceği, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun istinaf denetimi sonucunda tesis edilebilecek kararlara ilişkin hükümleri çerçevesinde belirlenir. Buna göre, bölge adliye mahkemesi temel olarak iki tür karar verebilir³¹. Şöyle ki ilk derece mahkemesinin ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararı yerinde bulunursa istinaf

²⁵ Arslan, **a.g.m.**, s. 16; Özekes, **Pekcantez Usûl**, s. 2488; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 111; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 96-97.

²⁶ Özekes, **Pekcantez Usûl**, s. 2488.

²⁷ Özekes, **Pekcantez Usûl**, s. 2488-2489.

²⁸ Umar, **a.g.e.**, s. 1149: Yazar, ‘kanun yolu’ ifadesinin ne olarak anlaşılması gerektiğini açıkça ifade etmemiştir. Ancak ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararının ilk derece mahkemesince verilmesi durumunda bu karara ilişkin kanun yolu başvurusunun bölge adliye mahkemesine yapılacağına işaret etmiştir. Ret kararının bölge adliye mahkemesince tesis edilmesi durumunda, bu karar hakkındaki kanun yolu başvurusunun Yargıtaya yöneltileceğini de eklemiştir. Benzer değerlendirmeler için bkz. Akkaya, **a.g.e.**, s. 114; Simil, **a.g.m.**, s. 189.

²⁹ Kurt Koca, Damar, **a.g.m.**, s. 206. (Yazarlar, HMK m. 394/5 hükmü kapsamında değerlendirme yaptığından, ihtiyatî tedbir kararlarına itiraz üzerine tesis edilen kararlar bakımından ‘kanun yolu’ tabirinin bu şekilde anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir.)

³⁰ Akkaya, **a.g.e.**, s. 114. Benzer bir değerlendirme için bkz. Kurt Koca, Damar, **a.g.m.**, s. 206.

³¹ Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 420; Simil, **a.g.m.**, s. 174.

başvurusunun reddine hükmedilir³². Bölge adliye mahkemesinin belirtilen kararı kesin olduğundan (HMK m. 391/3), bunun temyiz edilmesi de mümkün değildir. Öte yandan ilk derece mahkemesinin ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararı yerinde bulunmazsa istinaf başvurusu kabul edilir³³. Başvurunun kabulünden sonra, bölge adliye mahkemesinin nasıl hareket edeceği farklı ihtimallere göre değişiklik gösterir. Örneğin ilk derece mahkemesi, görevli ve yetkili olmasına rağmen, ihtiyatî tedbir talebini görevsizlik ya da kesin yetki sebebiyle reddetmişse bölge adliye mahkemesi bu kararı kaldırıp dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesine hükmeder³⁴. Benzer şekilde, ihtiyatî tedbir talebinin kabulü için aranan yaklaşık ispat ölçüsünün gerektirdiği kanaati sağlayacak miktarda delilin toplanmamış olması hâlinde de bölge adliye mahkemesi, kararı kaldırıp dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verir³⁵.

Yetkili ve görevli mahkemeden talep edilen ihtiyatî tedbire ilişkin yargılamada, gereken ispat faaliyeti gerçekleştirilmesine rağmen bu talep

³² Öztekin, **a.g.e.**, s. 142; Özkes, **Pekcantez Usûl**, s. 2489; Simil, **a.g.m.**, s. 174; Çiftçi, **a.g.e.**, s. 83; Zeki Gözütok, **Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulama Rehberi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 227; Tülin Kurtoğlu, **Özel Hukukta İstinaf Denetimi ve Yargılaması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017, s. 203; Güneş, **a.g.t.**, s. 173; Ayer, **a.g.t.**, s. 142.

³³ Simil, **a.g.m.**, s. 174.

³⁴ Simil, **a.g.m.**, s. 175. (Yazar bazı durumlarda, HMK m. 390 hükmü çerçevesinde, dosyanın esas hakkında görevli ve yetkili olan başka bir mahkemeye gönderilmesine hükmedilebileceğini de eklemiştir.)

Aksi yöndeki görüş için bkz. Çiftçi, **a.g.e.**, s. 82: Yazar görevsizlik ve yetkisizlik sebebiyle ilk derece mahkemesinin ihtiyatî tedbir talebini reddetmesi durumunda, bölge adliye mahkemesinin ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararını kaldırarak bizzat ihtiyatî tedbir kararı vermesi gerektiği kanısındadır. Bu görüş görev ve yetkiye yönelik hususların, normal bir yargılamanın aksine, ihtiyatî tedbir yargılaması bakımından işin esasına ilişkin olduğu ileri sürülerek gerekçelendirilmiştir.

³⁵ Simil, **a.g.m.**, s. 175-177. (Yazar, eksik delillerin bölge adliye mahkemesi tarafından daha hızlı ve kolay şekilde toplanmasının mümkün olduğu hâllerde, dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmeyip bu eksikliğin belirtilen mahkemece giderilmesinin isabetli olacağını savunmuştur. Ayrıca yazar, delillerin toplanmasında eksiklik olmamasına rağmen önemli ölçüde değerlendirilmediği durumlarda da bölge adliye mahkemesinin dosyayı ilk derece mahkemesine göndermemesi gerektiğini eklemiştir. İhtiyatî tedbirin amacına hizmet edebilmesi için bunun hızlı bir şekilde karara bağlanma mecburiyetini ve belirtilen kararların geçici etki gösterip ayrıca denetime tâbi olmasını da gerekçe olarak göstermiştir.)

Bu yöndeki yargı kararı için bkz. İstanbul BAM 16. HD., E. 2021/584 K. 2021/1100 T. 28.5.2021, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 06.08.2021: “Eldeki dava özelinde ;davacının sunduğu deliller olan, ihtarname, TPE kayıtları, itiraz ilişkili belge ve bilgiler kapsamında bilirkişiden konuyla ilgili bir rapor da alınmak sureti ile ihtiyatî tedbir talebinin değerlendirilmesi gerekirken yaklaşık ispatın olmadığı yönünde varılan sonuç doğru görülmediğinden davacı yanın istinaf başvurusunun kabulüne ve delillerin toplanması ve buna göre talebin değerlendirilmesi için dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar vermek gerekmiştir.”

reddedilmişse bölge adliye mahkemesi, ret kararını kaldırıp bizzat ihtiyatî tedbir kararı verir^{36 37}. Böyle bir durumda ihtiyatî tedbir kararı bölge adliye mahkemesince

³⁶ Simil, **a.g.m.**, s. 177: Yazar HMK m. 353/1-b, 2 hükmünü temel alarak, bölge adliye mahkemelerinin bu kararı verebileceğini ifade etmiştir. Benzer bir değerlendirme için bkz. Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 371: Yazarlar, HMK m. 391/3 veya m. 394/5 hükümleri kapsamında gerçekleşen istinaf incelemesi sırasında, bölge adliye mahkemesince ihtiyatî tedbir kararı verilebileceğine işaret etmiştir.

Bu yöndeki yargı kararı için bkz. Bursa BAM 4. HD., E. 2020/1103 K. 2020/1008 T. 28.9.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 15.08.2021: “*HMK 353/1-b-2 maddesinde "Yargılamada eksiklik bulunmama ile beraber, kanunun olaya uygulanmasında hata edilip de yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde veya kararın gerekçesinde hata edilmiş ise" Bölge Adliye Mahkemesince "düzeltilerek yeniden esas hakkında" hüküm kurulacağı düzenlenmiştir.*

Yargılamadaki hukuka aykırılıkların niteliğine göre eksikliklerin dairemizce dosya üzerinden tamamlanması mümkün olup davada yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığından ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve ihtiyati tedbir talebi hakkında dairemizce hüküm kurulması gerekmiştir. / HÜKÜM: Yukarıda açıklanan nedenlerle, İstinaf başvurusunun KABULÜNE, /A. ...Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 2020/... esas sayılı dava dosyasında verilen ...2020 tarihli ara kararın HMK 353/1-b-2 maddesi uyarınca KALDIRILMASINA, ... /B. İhtiyati tedbir talebinin KABULÜNE, /Davacının ...2020 tarihli kira sözleşmesi ile kiracısı olduğu kiralananın aylık kirasının taleple bağlı kalınarak ...2020 tarihinden itibaren işleyen henüz ödenmemiş kiralardan ve bu karar tarihinden itibaren işleyecek kiralardan aylık 11.500,00 TL olarak ödenmesi hususunda İHTİYATİ TEDBİR KONULMASINA, /İhtiyati tedbirin mahkemece HMK'nun 396/1 maddesi uyarınca 6 aylık süreler içerisinde ve toplanan delil durumuna, alınan tedbirler ve tedbirlerin davacı üzerindeki etkilerine göre YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİNE ... karar verildi.”

³⁷ İlk derece mahkemelerince tesis edilen ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararının kaldırılmasına ve bölge adliye mahkemelerince ihtiyatî tedbir kararı verilmesine ilişkin yargı kararları için bkz. Ankara BAM 22. HD., E. 2018/2557 K. 2019/9 T. 3.1.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 06.08.2021: “*Somut olayda, mahkemece, talep edenin iddiasını yaklaşık olarak ispat edemediği ve tedbir koşullarının oluşmadığı gerekçesi ile talebin reddine karar vermiş ise de, davacı vekili, finansal kiralama sözleşmesi, proforma fatura, geri ödeme planı, hesap kat ihtarnamesi ile kiracının malın teslimi ve kiracının temerrüde düştüğünü dair delillerini ibraz etmesi nedeniyle sözleşmeye konu menkul malın teslimi için ihtiyati tedbir kararı verilmesi ve Finansal Kiralama Kanunu 31/3.maddesi gereğince malda tasarruf etmelerine izin verilmesini istemiş olması nedeniyle de sözleşme konusu malın dava konusu olduğu anlaşılmaktadır.*

*Bu durumda; mahkemece, kiralayanın ihtiyati tedbir talebinin kabulü gerekirken yazılı gerekçe ile ihtiyati tedbir talebinin reddine karar verilmesi doğru görülmediğinden, ihtiyati tedbir isteyen tarafın HMK'nin 390/3.madde gereği davanın esası yönünden haklılığını yaklaşık olarak kanıtladığı ancak yaklaşık ispat nedeniyle talep edenin, HMK'nin 392/1.maddesi gereğince haksız çıktığı takdirde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin bu yüzden uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek zorunda olduğunun kabulüyle teminat alınmasına, karar vermek gerekmiştir.”; İstanbul BAM 7. HD., E. 2020/1060 K. 2020/990 T. 16.7.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 06.08.2021: “*Diğer taraftan, ihtiyati tedbir talebinin kabul edilebilmesi bakımından HMK'nun 390/3. maddesinde ihtiyati tedbir isteyen haklılığı konusunda tam kanaat değil, kuvvetle muhtemel yaklaşık bir kanaatin yeterli olacağı öngörülmüş olup, Yasanın hükümet gerekçesinde de belirtildiği üzere yaklaşık ispat durumunda "...hakim o iddianın ağırlıklı ihtimal olarak doğru olduğunu kabul etmekle birlikte zayıf bir ihtimalde olsa aksinin mümkün olduğu ihtimalini göz ardı edemez... bu sebeptendir ki haksız olma ihtimali de dikkate alınarak talepte bulunandan teminat alınması..." hükme bağlanmıştır. İhtiyati tedbirin uygulanması sonucu, karşı tarafın zarar görme tehlikesi bulunduğundan HMK'nin 392. maddesinde tedbire karar verilirken talepte bulunandan teminat alınması öngörülmüştür. İhtiyati tedbir kararı verilirken tedbir isteyen haksız çıktığı takdirde, ihtiyati tedbirden dolayı karşı tarafın uğrayacağı zarar için bir teminat alınmasına da karar verilir. (HMK m.391/2-ç, 392) Talep, resmi bir belgeye, başkaca bir kesin delile dayanıyor ya da durum ve koşullar gerektiriyorsa mahkeme gerekçesini açıkça belirterek teminat alınmamasına da karar verebilir. Davacı delil olarak yazılı satış vaadi sözleşmesi ve ödeme belgelerine dayanmış, bir kısım delillerini ve ödeme belgelerinin**

genel olarak karşı taraf dinlenilmeden verileceğinden, bu karara karşı itiraz imkânının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir³⁸.

Bölge adliye mahkemesinin ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararını kaldırıp karşı tarafı dinlemeden bizzat ihtiyatî tedbir kararı verdiği durumda, bu karara karşı itiraz yoluna başvurulup başvurulamayacağı öğretide tartışmalıdır. Birinci görüşe göre, kanunî bir düzenleme bulunmamasına rağmen, karşı tarafın veya duruma göre üçüncü kişinin itiraz hakkının varlığı şüphe edilmemelidir³⁹. Çünkü işaret edilen kararlar için karşı tarafa veya üçüncü kişiye itiraz hakkının tanınması, hukukî dinlenilme hakkının bir gereğidir⁴⁰. Ayrıca bölge adliye mahkemesince bu kapsamda verilen ihtiyatî tedbir kararına karşı temyiz kanun yoluna müracaat edilemeyeceği düşünüldüğünde, karşı tarafın veya üçüncü kişinin kendisiyle ilgili savunma nedenlerini ileri sürebilmesi ancak itiraz hakkının varlığıyla sağlanabilir⁴¹. İkinci görüşe göre, ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararına ilişkin istinaf denetimi sonucunda tesis edilen karar kesin olduğundan (HMK m. 391/3), bu karara itiraz edilmesi mümkün değildir⁴².

Bölge adliye mahkemelerinin ihtiyatî tedbir talebinin reddine ilişkin kararı kaldırıp karşı tarafı dinlemeden bizzat ihtiyatî tedbir kararı verdiği durumda, bu karara karşı itiraz edilebileceği savunulursa, itirazın hangi yargı organına yöneltileceğinin saptanması gerekir. Öğretide, işaret edilen durumda itiraz hakkında karar verme yetkisine sahip olan mahkemenin HMK m. 394/2 hükmüne göre

örneklerini de sunmuş olmakla yaklaşık ispat durumu gerçekleşmiştir. Bunun dışındaki hususlar doğal olarak yargılama sonucu belirlenecektir. Sunulan sözleşmenin noterde düzenlenen resmi belge niteliğinde olması nedeni ile yukarıda açıklanan madde içeriği doğrultusunda teminatsız tedbir verilebileceği değerlendirilmiştir. Bu halde ihtiyatî tedbir talebinin reddedilmesi hatalı olmuştur. Açıklanan nedenlerle davacı vekilinin istinaf itirazının kabulüne İDM 24/02/2020 tarihli ihtiyatî tedbirin reddine ilişkin ara kararının kaldırılmasına, davacının tedbir isteminin yazılı sözleşme ve ödeme belgesine dayanmış olmakla durumun özelliği gereği teminat alınmaksızın dava konusu taşınmaz üzerine ihtiyatî tedbir talebinin kabulüne, kesin olarak karar verilmesi gerektiği kanısına varılarak ... hüküm kurulmuştur.”

³⁸ **Simil, a.g.m.**, s. 178. (Ayrıca yazar, istinaf aşamasında karşı taraf dinlenilerek verilen ihtiyatî tedbir kararları için itiraz yoluna başvurulamayacağını; bölge adliye mahkemelerinin bu hususta tesis ettiği kararların kesin olduğunu eklemiştir.)

³⁹ **Simil, a.g.m.**, s. 178-179.

⁴⁰ **Simil, a.g.m.**, s. 179.

⁴¹ **Simil, a.g.m.**, s. 179.

⁴² **Öztek, a.g.e.**, s. 141; **Çiftçi, a.g.e.**, s. 89; **Kurtoğlu, a.g.e.**, s. 204.

belirleneceği ifade edilmiştir⁴³. Şöyle ki esas hakkındaki dava açılmamışsa itiraz başvurusu bölge adliye mahkemesine; aksi durumda (*esas hakkındaki davanın ilk derece mahkemesinde açılmış olması*) ise bu başvuru ilk derece mahkemesine yöneltilir⁴⁴.

Bölge adliye mahkemelerinin ihtiyatî tedbir talebinin reddine ilişkin kararı kaldırıp karşı tarafı dinlemeden bizzat ihtiyatî tedbir kararı verdiği durumda, bu karara karşı itiraz edilebileceği kabul edilirse, itiraz üzerine verilen kararlar için kanun yolu denetiminin mümkün olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Öğretide, ilk derece mahkemesinin işaret edilen durumda itiraz üzerine verdiği karara karşı, HMK m. 394/5 hükmü uyarınca istinaf kanun yoluna müracaat edilebileceği ileri sürülmüştür⁴⁵. Ancak bu görüşün savunulması hâlinde, kanun yolu denetiminde tekrara düşülmesi söz konusu olur. Şöyle ki başlangıçta ilk derece mahkemesinin ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararına karşı yapılan istinaf başvurusu üzerine gerçekleşen yargılamada kanun yolu denetimi gerçekleşmiştir. Sonrasında itiraza ilişkin ilk derece veya bölge adliye mahkemesince verilen kararlara karşı kanun yoluna müracaat edildiğinde, ayrı bir kanun yolu incelemesi daha başlatılmış olur. Başka bir ifadeyle tek bir taleple başlayan ve birbirini takip eden iki ayrı istinaf denetimi söz konusu olur. Bu durum, ihtiyatî tedbirin amacı, kanun koyucunun belirtilen kararlar bakımından kanun yolu denetimini öngörme sebebi ve hukukî güvenlik ilkesi ile bağdaşmaz.

b. İhtiyatî Tedbir Kararı

İlk derece mahkemesi, ihtiyatî tedbir talebi bakımından kanunda aranan koşulların gerçekleşmesi durumunda ihtiyatî tedbir kararı verir⁴⁶. İhtiyatî tedbir kararına karşı gidilebilecek başvuru yolları bakımından, karşı tarafın dinlenip

⁴³ Simil, **a.g.m.**, s. 179.

⁴⁴ Simil, **a.g.m.**, s. 180.

⁴⁵ Simil, **a.g.m.**, s. 180.

⁴⁶ Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4330; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1276; Özkök, **a.g.e.**, s. 49; Özkes, **İhtiyatî Tedbir**, s. 124; Ercan, **a.g.t.**, s. 88; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 94; Sarısözen, **a.g.m.**, s. 1324; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 23; Mistaçoğlu, **a.g.e.**, s. 68; Ayer, **a.g.t.**, s. 70.

İhtiyatî tedbir talebi bakımından kanunda aranan koşulların gerçekleşmesi durumunda, ihtiyatî tedbir talebinin kabulüne karar verileceğine ilişkin bkz. Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 212; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 513; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 161; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 249; Çiftçi, **a.g.e.**, s. 90.

dinlenilmemesi temel alınarak, farklı değerlendirmeler yapılır. Şöyle ki ihtiyatî tedbir kararı, karşı taraf dinlenerek verilmişse bu karara karşı itiraz yoluna müracaat edilemez⁴⁷. Belirtilen durumda, aleyhine ihtiyatî tedbir kararı verilen kişi, HMK m. 391/3 hükmü uyarınca doğrudan kanun yoluna başvurabilir. Ancak ihtiyatî tedbir kararı karşı taraf dinlenilmeden verildiyse itiraz yoluna müracaat edilmesi söz konusu olduğundan, kanun yolu başvurusuna ilişkin hususlar ayrı olarak değerlendirilmelidir.

Karşı taraf, kendisi dinlenilmeden tesis edilen ihtiyatî tedbir kararına karşı, HMK m. 394/1 hükmü uyarınca itiraz edebilir⁴⁸. İtiraz üzerine yapılan yargılamada mahkeme tarafından, itirazın reddine veya kabulüne ilişkin karar tesis edilir⁴⁹. İtiraz başvurusu mahkemece yerinde görülürse itirazın kabulüne ve ihtiyatî tedbirin değiştirilmesine ya da kaldırılmasına karar verilir⁵⁰. Aksi hâlde, itirazın reddine hükmedilir. İşte, itiraz üzerine verilen bu kararlara karşı HMK m. 394/5 hükmü

⁴⁷ İhtiyatî tedbir kararının tesis edildiği yargılamada dinlenen tarafın bu karara karşı itiraz yoluna başvuramayacağına ilişkin bkz. Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4349; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1290; Umar, **a.g.e.**, s. 1154-1155; Ayrıca yazar, usûlüne uygun olarak davet edilmesine rağmen ihtiyatî tedbir yargılamasına katılmayan kişinin itiraz hakkına sahip olduğunu savunmuştur.; Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 410; Yazarlar, ihtiyatî tedbir yargılamasına usûlüne uygun olarak davet edilmesine rağmen katılmayan kişinin de itiraz hakkının bulunmadığını eklemiştir.; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 731; Arslan, **a.g.m.**, s. 19; Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 969-970; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5310; Öztekin, **a.g.e.**, s. 143; Öztekin, **a.g.m.**, s. 445-447; Yazar, ihtiyatî tedbir yargılaması sırasında gerçekleşen duruşmaya ilişkin davet yazısının kişiye gönderilip gönderilmemesinin itiraz hakkının varlığı bakımından fark yaratmadığını da ilave etmiştir.; Özkök, **a.g.e.**, s. 79; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 369-370; Özekes, **Pekcantez Usûl**, s. 2531; Muhammet Özekes, **7251 sayılı Kanunla Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler**, 2. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2021, s. 54, 69-70 (*Anılış: 7251 sayılı Kanun*); Karlı, **a.g.e.**, s. 770; Ulukapı, **a.g.e.**, s. 517; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 712; Atalı, Ermenek, **a.g.e.**, s. 378; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 109; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 167; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 246; Ek olarak yazar, ihtiyatî tedbir yargılamasına usûlüne uygun olarak davet edilmesine rağmen katılmayan kişinin itiraz hakkına sahip olduğu görüşündedir.; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 95; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 27; Kaplan, **a.g.e.**, s. 155; Adem Albayrak, **Hukukta İstinaf Uygulaması**, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 80 (*Anılış: İstinaf*); Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 53, 206; Mistaçoğlu, **a.g.e.**, s. 68; Mistaçoğlu, **a.g.m.**, s. 37; Güneş, **a.g.t.**, s. 175; Ayer, **a.g.t.**, s. 77.

Karşı taraf dinlenilerek tesis edilen ihtiyatî tedbir kararına karşı, hasmın itiraz edebilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Aras, **a.g.m.**, s. 75.

Konuyu olması gereken hukuk bakımından değerlendiren ve ihtiyatî tedbir talebini tam olarak karşılamayan bir tedbir kararı verilmesi durumunda ya da teminatla ilgili hususlar bakımından, yapılacak kanunî düzenlemeyle, lehine karar verilen kişiye de itiraz hakkının tanınması gerektiğine ilişkin bkz. Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5311. Bu görüşün eleştirisi için bkz. Öztekin, **a.g.m.**, s. 446.

⁴⁸ HMK m. 394/3 hükmü uyarınca, menfaati açıkça ihlâl edilen üçüncü kişilerin de ihtiyatî tedbir kararına itiraz etmesi mümkündür.

⁴⁹ Özekes, **Pekcantez Usûl**, s. 2535; Ayer, **a.g.t.**, s. 112.

⁵⁰ İtirazın kabulü kararının içeriğine ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Ayer, **a.g.t.**, s. 113.

uyarınca kanun yoluna müracaat edilebilir⁵¹ ⁵². Yine bu düzenlemeye göre, bölge adliye mahkemelerinin belirtilen kararlara ilişkin kanun yolu başvurusu çerçevesinde yapacağı inceleme sonucunda tesis edeceği karar kesindir ve temyiz edilemez.

7251 sayılı Kanun⁵³ ile yapılan değişiklikten önce öğretide, HMK m. 394 hükmünün lafzı sebebiyle, karşı taraf dinlenilerek verilen ihtiyatî tedbir kararının kanun yolu denetimine tâbi olamayacağı ileri sürülmüştür⁵⁴. Buna karşılık itiraz hakkı bulunan kişiye kanun yoluna başvuru imkânı tanınırken bu hakkı bulunmayan kimseye kanun yoluna müracaat fırsatının da sağlanmaması öğretide, yargılamada tarafların eşitliği ilkesi gerekçe gösterilerek eleştirilmiştir⁵⁵. 7251 sayılı Kanun ile HMK m. 391/3 hükmünde yapılan değişiklikle yüzüne karşı⁵⁶ aleyhine ihtiyatî tedbir

⁵¹ İhtiyatî tedbir kararına itiraz üzerine verilen kararların içeriğine bağlı olarak kimlerin kanun yoluna başvurabileceğine ilişkin bkz. Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 97; Ayer, **a.g.t.**, s. 114.

⁵² HMK m. 394/5 hükmünde kastedilen kanun yolunun istinaf olduğuna ilişkin bkz. Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 220; Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2535; Kaplan, **a.g.e.**, s. 158; Ayer, **a.g.t.**, s. 114.

Farklı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Öztekin, **a.g.e.**, s. 147; Kurt Konca, Damar, **a.g.m.**, s. 206.

HMK m. 394/5 düzenlemesinde yer alan ‘kanun yolu’ ifadesiyle neyin kastedildiğine ilişkin değerlendirmeler için, tekrara düşmemek adına, HMK m. 391/3 hükmü açısından yapılan açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz. Bkz. İkinci Bölüm, I, B, 1, a.

⁵³ 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG. T. 28.07.2020, S. 31199.

⁵⁴ Umar, **a.g.e.**, s. 981, 1156: Yazar, ihtiyatî tedbir kararlarına karşı doğrudan kanun yolu denetimine gidilemeyeceğini; itiraz üzerine tesis edilen kararlar bakımından kanun yolu başvurusunun mümkün olduğunu savunmuştur. Ayrıca konuyu hem ihtiyatî tedbir hem de ihtiyatî haciz kararları bakımından değerlendirirken itiraz imkânının tanınmadığı durumlarda, istinaf kanun yoluna başvuru olanağının sağlanmasını “açık bir çelişki” olarak nitelendirmiştir.; Arslan, **a.g.m.**, s. 16; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 111: Arslan ve Tunç Yücel karşı taraf dinlenilmeden verilen ihtiyatî tedbir kararına itiraz imkânı bulunmadığından, bunlar için kanun yolu denetiminin de mümkün olmadığını ileri sürmüştür.; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 97: Yazar, ilgili kanunî düzenlemeye değinmeden, ihtiyatî tedbir talebinin kabul edilmesi durumunda sadece itiraz üzerine tesis edilen kararlar bakımından kanun yoluna müracaat edilebileceğine işaret etmiştir.

⁵⁵ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2500; Sarısözen, **a.g.m.**, s. 1325; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 70; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 38. Benzer değerlendirmeler için bkz. Öztekin, **a.g.e.**, s. 134, 143: Yazar, bu durumun hak arama özgürlüğü ve hukuk mantığı ile bağdaşmadığını ifade etmiştir.; Selçuk Öztekin, Sema Taşpınar Ayvaz, Serdar Kale, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 20 Mart 2020 Tarihli Kanun Teklifi’ne İlişkin Bazı Açıklamalar ve Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi”, **TBB Dergisi**, 2020, S. 149, s. 140-141: Yazarlar belirtilen durumun hak arama özgürlüğünün gereksiz yere sınırlandırılması sonucunu doğurduğuna işaret edip, karşı tarafın duruşma esnasında itiraz etme imkânının bulunmasının istinafa başvurusunun engellemesi bakımından haklı bir sebep olmadığını da eklemiştir.; Ali Cem Budak, Varol Karaaslan, “7251 Sayılı Kanunla Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler”, **İBD**, C. 94, 2020, S. 5, s. 45: Yazarlar yüzüne karşı aleyhine ihtiyatî tedbir kararı verilen kişinin itiraz ve kanun yoluna müracaat hakkının bulunmamasını, adil yargılanma hakkıyla bağdaşmayan bir durum olarak nitelendirmiştir.

⁵⁶ “yüzüne karşı” ifadesinin “karşı taraf dinlenmişse” ya da “karşı tarafa tebligat yapılmışsa” şeklinde yorumlanmasının daha doğru olacağına ilişkin bkz. Özkes, **7251 sayılı Kanun**, s. 55, 69.

kararı verilen kişinin bu karara karşı kanun yoluna başvurabileceği açıkça düzenlenmiştir⁵⁷.

Karşı taraf dinlenilmeden verilen ihtiyatî tedbir kararına karşı, öncelikle itiraz yoluna müracaat edilmesi gerektiğinden, doğrudan kanun yoluna başvurulamaz⁵⁸. Çünkü HMK m. 394/5 hükmünde, görevli ve yetkili mahkemeye yapılan itiraz başvurusu üzerine tesis edilen kararların kanun yoluna götürülebileceği düzenlenmiştir. Ayrıca, itiraz yoluna başvurup sonuç alma imkânı varken doğrudan kanun yoluna gidilmesinde korunmaya değer bir hukukî yarar bulunmaz⁵⁹. Bu hükme rağmen itiraz yolu tüketilmeden doğrudan istinaf kanun yoluna müracaat edilirse bölge adliye mahkemesi, usûlden ret kararı vermelidir⁶⁰.

Karşı taraf dinlenilmeden verilen ihtiyatî tedbir kararına süresi içinde itiraz edilmemişse sonrasında bu karar için kanun yoluna müracaat edilip edilemeyeceğinin ayrı olarak değerlendirilmesi gerekir. Süresi içinde itiraz etmeyen kişinin kanun yoluna başvurusunun mümkün olmadığı kabul edilmesi durumunda, kanun yoluna başvuru hakkının mevcudiyetinin itiraz hakkının kullanılmasına bağlandığı

⁵⁷ 7251 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce de karşı taraf dinlenilerek verilen ihtiyatî tedbir kararlarına karşı doğrudan istinaf kanun yoluna başvurulabileceği/ başvurulması gerektiği görüşünde olan yazarlar için bkz. Pekcanitez, **Değerlendirme**, s. 468-469: Yazar, tebliğin sunulduğu dönemde bölge adliye mahkemeleri henüz kurulmadığından, temyiz kanun yoluna başvurulabileceğini ifade etmiştir.; Süha Tanrıver, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Revizyonu Üzerine Bazı Düşünceler”, **TBB Dergisi**, 2012, S. 99, s. 33: Yazar, ihtiyatî tedbir kararlarının yüze karşı verilip verilmemesine ilişkin bir ayırım yapmadan, bu kararlara karşı doğrudan kanun yolu denetimine başvurma imkânının kanunî bir düzenlemeyle sağlanması gerektiğini savunmuştur.; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 110; Sarısözen, **a.g.m.**, s. 1325: Yazar hem itiraz hakkı olan hem de itiraz hakkı bulunmayan kişinin kanun yoluna müracaat edebileceğine işaret etmiştir.; Erişir, **a.g.e.**, s. 171: Yazar, eserin yayımlandığı dönemde bölge adliye mahkemeleri henüz kurulmadığından, temyiz kanun yoluna başvurulabileceğini ifade etmiştir.; Özbudak, **a.g.m.**, s. 95: Yazar, karşı taraf dinlenilerek veya dinlenilmeden verilen ihtiyatî tedbir kararları bakımından, makalenin yayımlandığı dönemde bölge adliye mahkemeleri henüz kurulmadığından, temyiz kanun yoluna müracaatın mümkün olduğunu ileri sürmüştür.; Albayrak A., **İstinaf**, s. 80-81; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 53, 206-208; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 70; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 38.

⁵⁸ Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1275, dn. 32; Öztekin, **a.g.e.**, s. 143; Albayrak A., **İstinaf**, s. 79; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 206; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 69; Derya Ece Katayıfçı, **Yargı Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda İstinaf**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 81. Benzer değerlendirmeler için bkz. Budak, Karaaslan, **a.g.m.**, s. 46; Özekes, **7251 sayılı Kanun**, s. 54; Karşlı, **a.g.e.**, s. 770.

⁵⁹ İhtiyatî haciz kararları bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 981.

⁶⁰ Albayrak A., **İstinaf**, s. 79; Ayer, **a.g.t.**, s. 146; Özdemir, **a.g.e.**, s. 239. Benzer bir değerlendirme için bkz. Gözütok, **a.g.e.**, s. 228: Yazar ilk derece mahkemesince verilen ihtiyatî tedbir kararlarının, karşı tarafın dinlenip dinlenilmemesi bakımından bir ayırım yapmadan, itiraza tâbi olduğunu ifade edip itiraz başvurusu yapılmadan doğrudan istinafa müracaat edilmesi hâlinde, bölge adliye mahkemesinin dosyanın görev sebebiyle reddedilmesine ve itiraz şeklinde incelenmek üzere geri çevrilmesine karar vereceğini ileri sürmüştür.

sonucu ortaya çıkar. Birinci olarak, itiraz ve kanun yolu hakkı birbirinin alternatifi olan başvuru yolları olmayıp farklı amaçlara hizmet eder. Dolayısıyla kanun yoluna başvuru hakkının varlığını, itiraz hakkının kullanılıp kullanılmamasına göre belirlemek isabetli değildir. İkinci olarak, itiraz hakkının kullanılmaması sebebiyle kanun yoluna müracaatın engellenmesi, kişinin bir hakkını kullanmaması sebebiyle cezalandırılması şeklindeki bir sonucu doğurur. Böyle bir durumda, itiraz hakkından değil itiraz yükümlülüğünden söz edilebilir. Ancak itiraz bir hak olduğundan ve bunun kullanılması zorunluluğundan bahsedilemeyeceğinden, bu hakkın kullanılmamasının bir yaptırıma bağlanması mümkün değildir. Üçüncü olarak karşı taraf dinlenilerek verilen ihtiyatî tedbir kararı için kişinin kanun yoluna başvurması mümkünken, kendisi dinlenilmeden karar verilen kişiyi sadece itiraz yoluna müracaat etmediği için bu imkândan mahrum bırakmak yargılamada eşitlik ilkesine aykırılık teşkil eder. Öte yandan, süresi içinde itiraz etmeyen kişinin bu davranışının kanun yolundan feragat iradesi şeklinde yorumlanabileceği düşünülse bile bu irade hukuken geçerli olmaz. Çünkü kanun yolundan feragat, açık bir irade beyanıyla bu hak doğduktan sonra yapıldığı takdirde geçerlidir. Süresi içinde itiraz yoluna başvurulmaması ancak örtülü bir kanun yolundan feragat iradesi olarak değerlendirilebilir ve açık olmadığından geçerli değildir.

İhtiyatî tedbir kararlarının teminat karşılığı veya durum ile koşulların farklılaşması nedenine dayanılarak değiştirilmesi ya da kaldırılması mümkündür. HMK m. 395/3 ve m. 396/2 hükümleriyle HMK m. 394/3-4 düzenlemelerine yapılan atıf incelendiğinde, ihtiyatî tedbir kararlarının değiştirilmesinin ya da kaldırılmasının itiraz yolu ile sağlanacağı görülür. İşte, ifade edilen hükümler kapsamındaki itiraz başvurusu üzerine gerçekleştirilen yargılamada tesis edilen kararlar bakımından kanun yoluna müracaat edilmesi mümkün değildir⁶¹. Çünkü HMK m. 395/3 ve m.

⁶¹ Aksi yöndeki görüş için bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 171.

Durum ve koşulların değişmesi sebebine dayanan itirazın reddedilmesi hâlinde, bu karara karşı tek başına kanun yoluna gidilemeyeceğine yönelik yargı kararları için bkz. Yarg. 11. HD., E. 2018/2004 K. 2018/3548 T. 14.5.2018, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 15.08.2021: “*Gereğede de belirtildiği gibi ihtiyati tedbir kararı verildikten sonra, mevcut olan durum ve koşulların dava sırasında birden fazla değişmesi mümkün olabilir ve her seferinde itiraz edilebilir, her itiraz üzerine verilen karara karşı kanun yoluna başvurulması, ihtiyati tedbir kararlarına karşı başvurulması öngörülen isitnaf yolundan beklenen amacın tam tersine bir sonuç doğuracaktır. Durum ve koşulların değişmesi sebebiyle yapılan itiraz üzerine verilen kararlara karşı ancak esas hükümle birlikte kanun yoluna başvurulabilecektir.*”

396/2 hükümlerinde yer alan atfin kapsamına, ihtiyatî tedbir kararlarına itirazı konu alan düzenlemenin kanun yolu denetimine ilişkin fıkrası (HMK m. 394/5) bilinçli olarak dahil edilmemiştir.

HMK m. 395 ya da HMK m. 396 hükümleri ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kanun koyucunun bu konudaki tercihinin isabetli olduğu görülür. Şöyle ki HMK m. 395 hükmü bağlamında ve teminat konusunda tesis edilen kararlar ihtiyatî tedbirin esasını ilgilendirmediğinden, bu kararlar için kanun yolu denetiminin varlığına ihtiyaç yoktur⁶². HMK m. 396 düzenlemesi açısından ise durum ile koşulların değişmesi sebebiyle yapılan itiraz üzerine verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulması, işin niteliğiyle bağdaşmaz⁶³. Zira durum ile koşulların değişmesi, hukukî bir değerlendirmeden ziyade maddî şartları yakından ilgilendiren ve hâkimin takdirine bağlı olan bir konudur⁶⁴. Oysaki ihtiyatî tedbirler hakkındaki kararlara karşı kanun yolu, genel olarak bunların hukukî denetiminin sağlanması için öngörülmüştür⁶⁵. Özetle durum ile koşulların değiştiği her hâlde önce itiraz imkânına

*Sonuç olarak, 6100 sayılı HMK'nın 396. maddesinin ikinci fıkrasında, 394. maddenin beşinci fıkrasına atıf yapılmadığından durum ve koşulların değişmesi sebebiyle ihtiyati tedbir kararının değiştirilmesi talebinin reddi hakkında verilen karar istinaf edilemez. Yukarıda da belirtildiği üzere, ihtiyati tedbir isteyen (davacı) vekilinin ihtiyati tedbirin genişletilmesi yönündeki talebinin reddine dair mahkemece verilen ara kararın istinafi mümkün değildir.”; İstanbul BAM 16. HD., E. 2021/559 K. 2021/868 T. 21.4.2021, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 08.10.2021.*

Teminat karşılığı ihtiyatî tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılmasına ilişkin itirazın reddedilmesi hâlinde, bu karara karşı tek başına kanun yoluna gidilemeyeceğine yönelik yargı kararları için bkz. İzmir BAM 1. HD. E. 2019/3051 K. 2020/21 T. 7.1.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 08.10.2021: “*Teminat karşılığı tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılmasını düzenleyen HMK 395.maddenin 3.fıkrası ile tedbire itirazı düzenleyen HMK'nın 394. maddesinin 3.ve 4.fıkralarına atıf yapıldığı halde istinaf yoluna başvuruyu düzenleyen 394/5.maddeye herhangi bir atıf yapılmadığından tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması talebi sonucu verilen kararlar istinafa tabi kararlardan değildir....Dava, gayrimenkulün aynına yönelik davalardan olup, ilk derece mahkemesince, uyumsuzluk konusu taşınmazdaki bağımsız bölümler üzerine ihtiyati tedbir konulmasına ve teminat alınmasına dair verilen karara karşı yapılan itirazın reddine dair ara kararın, gerekçesi, sözleşme içerikleri ve hakimin takdirine göre ara karar HMK'nın 389 vd maddelerindeki düzenlemelere uygun olduğundan davalı tarafın tedbirin kaldırılması ve teminatın arttırılması yönündeki istinaf taleplerinin esastan reddine, taşınmaz üzerine konulan tedbirin gösterilecek teminat karşılığı değiştirilmesi yönündeki talebin reddi kararı istinafa tabi kararlardan olmadığından bu konudaki istinaf başvurusunun da reddine karar verilmiş aşağıdaki hüküm kurulmuştur.”; İstanbul BAM 1. HD., E. 2020/509 K. 2020/443 T. 16.4.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 08.10.2021.*

⁶² Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 733; Arslan, **a.g.m.**, s. 21; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5317; Özekes, **Pekcantez Usûl**, s. 2540; Karşlı, **a.g.e.**, s. 741; Simil, **a.g.m.**, s. 190; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 267; Aras, **a.g.m.**, s. 76; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 96; Ayer, **a.g.t.**, s. 123; **Gerekeç**, s. 116.

⁶³ Özekes, **Pekcantez Usûl**, s. 2536-2537.

⁶⁴ Arslan, **a.g.m.**, s. 21; Karşlı, **a.g.e.**, s. 742-743; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 717; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 265-266; Aras, **a.g.m.**, s. 77; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 98; Ayer, **a.g.t.**, s. 123; **Gerekeç**, s. 117.

⁶⁵ Özekes, **Pekcantez Usûl**, s. 2537.

ardından kanun yoluna başvurulması, bu ihtimalin aynı yargılama içerisinde birçok kez gerçekleşmesi mümkün olduğundan ve ihtiyatî tedbirlere ilişkin kanun yolu incelemesi bunlar hakkındaki her türlü başvuru bakımından denetimin sağlanması için düzenlenmediğinden, ihtiyatî tedbirler açısından kanun yolu denetiminin öngörülmesindeki amaçla bağdaşmaz⁶⁶.

2. İhtiyatî Hacizler

4949 sayılı Kanun⁶⁷ ile yapılan değişiklikten önce İİK m. 265 hükmünde, ihtiyatî haciz kararları bakımından temyiz kanun yoluna başvurulamayacağı açıkça ifade edilmişti. Bu sebeple öğretide de ihtiyatî haciz talebine ilişkin kararlar açısından kanun yoluna müracaat edilemeyeceği kabul edilmekteydi⁶⁸. Belirtilen durum uygulamada hem ihtiyatî haciz talep eden hem de ihtiyatî haciz talebine muhatap olan kişiler bakımından olumsuzluklara yol açtığından eleştirilmiştir⁶⁹. Kanun koyucu bu eleştirileri gözeterek 4949 sayılı Kanun, 5311 sayılı Kanun⁷⁰ ve 7251 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler çerçevesinde, ihtiyatî haciz talebine ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetimini 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda aşamalı bir şekilde düzenlemiştir⁷¹. Böylece uygulamadaki içtihat

Benzer değerlendirmeler için bkz. Arslan, **a.g.m.**, s. 21; Karşlı, **a.g.e.**, s. 743; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 265; Aras, **a.g.m.**, s. 77; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 98; Ayer, **a.g.t.**, s. 123; **Gerekçe**, s. 117.

⁶⁶ Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2536-2537; Karşlı, **a.g.e.**, s. 743; Aras, **a.g.m.**, s. 77; Ayer, **a.g.t.**, s. 123; **Gerekçe**, s. 117.

⁶⁷ 4949 sayılı İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. T. 30.07.2003, S. 25184.

⁶⁸ Berkin **İhtiyatî Haciz**, s. 47; Yılmaz E., **Tedbir Cilt II**, s. 1113, 1211: Yazar, eserinin yayımlandığı dönemde bu hususu olması gereken hukuk bağlamında değerlendirip, adaletin tesisini sağlamak adına ihtiyatî haciz talebine ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetiminin açıkça düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.; Özkes, **İhtiyatî Haciz**, s. 307, 337: Yazar eserinde ihtiyatî haciz kararları bakımından bir denetimin varlığının gerekliliğine dikkat çekip, bu denetimin "*istinaf mahkemeleri*" aracılığıyla gerçekleştirilmesinin isabetli olacağını savunmuştur.

⁶⁹ Yılmaz E., **Tedbir Cilt II**, s. 1113. İhtiyatî hacizler bakımından kanun yolu denetiminin öngörülme sebeplerine ilişkin bkz. Gençcan, **a.g.e.**, s. 122.

⁷⁰ 5311 sayılı İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. T. 18.03.2005, S. 25759.

⁷¹ 4949 sayılı Kanun ile İİK m. 258 hükmüne eklenen son fıkra şöyledir: "*İhtiyatî haciz talebinin reddi hâlinde alacaklı kanun yoluna başvurabilir.*" İşaret edilen hükmün 5311 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonraki hâli ise şudur: "*İhtiyatî haciz talebinin reddi halinde alacaklı istinaf yoluna başvurabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir.*" Görüleceği üzere, "*kanun yolu*" ifadesi "*istinaf*" olarak değiştirilmiştir. Son olarak, 7251 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle ilgili düzenleme şu şekli almıştır: "*İhtiyatî haciz talebinin reddi kararı gerekçeli olarak verilir ve bu karara karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Yüzüne karşı aleyhinde ihtiyatî haciz kararı verilen taraf da istinaf yoluna başvurabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir.*"

birliğinin sağlanması, hak arayan kimseler bakımından eğitliğin temini ve hukukun yeknesak bir dzen içerisinde uygulanması mümkün olacaktır⁷².

İhtiyatı haciz talebi hakkındaki kararlar bakımından kanun yolu denetimini dzenleyen hükümler incelendiğinde (HMK m. 341/1-b, İİK m. 258/3, m. 265/5), tesis edilen kararların türüne göre bir ayırım yapıldığı grlr⁷³. Dolayısıyla bu çalışmada, kanunlarla aşamalı bir şekilde gerçekleştirilen değişiklikler de gözetilerek, dar ve teknik anlamda kanun yollarına başvuruya ilişkin hususlar işaret edilen ayırım kapsamında açıklanmıştır.

a. İhtiyatı Haciz Talebinin Reddi Kararı

İlk derece mahkemesi, ihtiyatı haciz talebi bakımından kanunda aranan koşulların gerçekleşmemesi durumunda ihtiyatı haciz talebinin reddine karar verir⁷⁴. İlk derece mahkemesince verilen ihtiyatı haciz talebinin reddi kararına karşı, İİK m. 258/3 hükmü uyarınca istinaf kanun yoluna müracaat edilebilir. Yine bu dzenlemeye göre, bölge adliye mahkemesinin işaret edilen kararlar için yapacağı kanun yolu incelemesi sonucunda tesis edeceği karar kesindir ve temyiz edilemez.

4949 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce İİK m. 265/1 hükmü şu şekildeydi: “İhtiyatı haciz kararı temyiz edilemez. Ancak, borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyatı haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuriyle yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi hâlde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir.” İşaret edilen hükmün 4949 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonraki hâli ise şudur: “Borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyatı haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuriyle yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi hâlde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir.” Yine bu Kanun ile ilgili maddeye eklenen son fıkra şoyledir: “İtiraz zerine verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Yargıtay bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir. Temyiz, ihtiyatı haciz kararının uygulanmasını durdurmaz.” Son olarak, bu dzenleme 5311 sayılı Kanun ile şu şekli almıştır: “İtiraz zerine verilen karara karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir. İstinaf yoluna başvuru, ihtiyatı haciz kararının icrasını durdurmaz.”

⁷² Akkaya, **a.g.e.**, s. 348. 4949 sayılı Kanun ile ihtiyatı haciz talebinin reddi kararları bakımından kanun yolu denetimi konusunda yapılan değişikliğin benzer amaçları taşıdığına ilişkin bkz. zekes, **Değişiklikler**, s. 446-447.

⁷³ İhtiyatı hacizlere ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetimi kapsamında bu bölümde yapılan açıklamalar, diğer kanunlardaki ihtiyatı hacizler açısından da ilgili kanunlarda aksine bir dzenleme bulunmadığı sürece geçerlidir. Dolayısıyla diğer kanunlardaki ihtiyatı hacizler hakkındaki hükümlerde, kanun yolu denetimine ilişkin ayrı bir dzenleme yoksa ve kanun yolu başvurusu açıkça yasaklanmamışsa 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun ilgili hükümlerine dayanılarak kanun yoluna müracaat edilebilir.

⁷⁴ Kuru, **İcra El Kitabı**, s. 1080; Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 332; zekes, **İhtiyatı Haciz**, s. 250.

İlk derece mahkemesi tarafından verilen ihtiyatî haciz talebinin reddi kararı, bölge adliye mahkemesince yerinde bulunursa istinaf başvurusu reddedilir⁷⁵. Aksi hâlde, bölge adliye mahkemesinin bu kararı kaldırarak bizzat ihtiyatî haciz kararı vermesi⁷⁶ veya dosyayı ilk derece mahkemesine göndermesi⁷⁷ mümkündür.

⁷⁵ Öztekin, a.g.e., s. 148; **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, Ankara, Adalet Bakanlığı Yayını, 2007, s. 71; Gözütok, a.g.e., s. 231.

⁷⁶ Öztekin, a.g.e., s. 148, 151; **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, s. 71; Akkaya, a.g.e., s. 349. Benzer bir değerlendirme için bkz. Özdemir, a.g.e., s. 381-382.

Bu yöndeki yargı kararları için bkz. İstanbul BAM 43. HD., E. 2021/638 K. 2021/554 T. 29.4.2021, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 07.09.2021: “Somut olayda, ihtiyati haciz talebinin bonoya dayandığı, ihtiyati haciz isteminin yapıldığı tarihte bonoda yazılı borcun muaccel olduğu ve ihtiyati haciz koşullarının oluştuğu anlaşılmıştır. Açıklanan nedenlerle ihtiyati haciz isteyen alacaklı vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile, 30/12/2020 tarihli ara kararın kaldırılmasına ve 1.400.000-TL üzerinden teminat karşılığında ihtiyati haciz kararı verilmesine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.”; İstanbul BAM 17. HD., E. 2021/634 K. 2021/640 T. 27.5.2021, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 07.09.2021: “Somut talepte, yukarıda ifade edildiği üzere, geçiş listesi, araç plakaları ve tüm dosya değerlendirildiğinde, İİK 258. maddede yer verilen, kanaat getiren delillerin gösterilmiş olduğunun kabulü ile ihtiyati haciz kararı verilmesi gerekirken, talebin yasada yer almayan gerekçe ile reddedilmiş olması isabetli görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle, davacı tarafın, davalıdan alacağına dair yasada ifade edilen kanaat getiren delilleri dosyaya sunduğu kabul edilerek davacının istinaf başvurusunun kabulüne, ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına, davacının talebin kabulü ile davacının alacağını karşılayacak miktarda ihtiyati haciz kararı verilmesine dair aşağıdaki hüküm kurulmuştur.”

⁷⁷ Bu yöndeki yargı kararları için bkz. İstanbul BAM 14. HD., E. 2019/1063 K. 2019/817 T. 30.5.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 07.09.2021: “Davacı vekilince TTK'nın 1362. maddesi gereğince ihtiyati hacze konu alacağın aynı yasanın 1352. maddesinde sayılan deniz alacaklarından olduğu ileri sürülerek talepte bulunulmuş, mahkemece TTK'nın 1355. maddesi uyarınca mahkemenin yetkisizliği nedeniyle ihtiyati haciz isteminin reddine karar verilmiştir. 6102 sayılı TTK'nın 1357/1. maddesindeki düzenleme uyarınca, alacağın esas hakkında dava açılmış olmakla, ihtiyati haciz kararının yetkisizlik nedeniyle reddi doğru olmamıştır. Esas hakkında dava açılmış olmakla ilk derece mahkemesince dosyadaki deliller değerlendirilerek ihtiyati haciz talebi hakkında bir karar verilmesi gerekir. Mahkemece talebin esas yönünden dosyadaki deliller değerlendirilmeden karar verildiğinden, HMK'nın 353/1.a.6. maddesi uyarınca istinafa konu karar kaldırılarak, talebin değerlendirilmesi için dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine dair aşağıdaki karar verilmiştir.”; İstanbul BAM 8. HD., E. 2019/1921 K. 2019/1272 T. 20.6.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 07.09.2021: “...davacıların ihtiyati hacizle ilgili talepleri konusunda olumlu veya olumsuz ve ancak gerekçeli bir biçimde hüküm tesis edilmesi gerekirken, "ihtiyati haciz talebi, yargılamayı gerektirdiğinden, bu aşamada talebin reddine" şeklindeki açıklamayla talebin reddine karar verilmesi, HMK.m.353/1-a/6 hükmü uyarınca "gösterilen delillerin hiç değerlendirilmemiş olması" kapsamında görüldüğünden; davacıların istinaf itirazlarının kabulü ile yeniden bir değerlendirme yapılarak karar verilmesi için dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesi gerektiği sonucuna varılarak aşağıdaki biçimde hüküm tesis edilmiştir.”; İstanbul BAM 18. HD., E. 2021/948 K. 2021/949 T. 20.5.2021, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 07.09.2021: “Dosya kapsamında tensip ara kararı ile verilen ihtiyati haciz re kararının mahkemece gerekçesinin yazılmaması nedeniyle istinaf talebinin incelemesi mümkün değildir. Bu durumda, ilk derece mahkemesince HMK'nın 391/2, 297/1. maddeleri ve 1982 Anayasası'nın 141. maddesine uygun olarak yazılmaması olan "ihtiyati haciz talebinin reddine dair tensip ara kararının" HMK'nın 391/2, 297/1. maddeleri ve 1982 Anayasası'nın 141. maddesine uygun olarak gerekçeli karar yazılması gerekmektedir. Bu nedenle, HMK m. 389 ve devamı gereğince verilen ihtiyati haciz talebinin reddine ilişkin kararın, HMK m. 391'deki usul ve esaslara uygun gerekçeli olarak yazılıp (adil yargılanma ilkesi gereğince kanun yollarına başvuru hakkı kısıtlanmadan) taraflara usulüne uygun olarak tebliği ile yasal süreleri geçtikten sonra istinaf

b. İhtiyatî Haciz Kararı

İlk derece mahkemesi, ihtiyatî haciz talebi bakımından kanunda aranan koşulların gerçekleşmesi durumunda ihtiyatî haciz kararı verir⁷⁸. İhtiyatî haciz kararına karşı gidilebilecek başvuru yolları bakımından, karşı tarafın dinlenip dinlenilmemesi temel alınarak, farklı değerlendirmeler yapılır. Şöyle ki ihtiyatî haciz kararı, karşı taraf dinlenerek verilmişse bu karara karşı itiraz edilmesi mümkün değildir⁷⁹; doğrudan istinaf kanun yoluna gidilebilir⁸⁰.

İhtiyatî haciz kararı, karşı taraf dinlenilmeden tesis edilmişse bu karara karşı İİK m. 265/1 hükmü uyarınca itiraz edilebilir. İhtiyatî haciz kararına karşı yapılan itiraz haklı ise bu karar değiştirilir veya kaldırılır. Aksi hâlde, itiraz başvurusu reddedilir. İşte, İİK m. 265/5 hükmü uyarınca, itiraz üzerine verilen kararlar için istinaf kanun yoluna müracaat edilebilir. Yine bu düzenlemeye göre, bölge adliye mahkemesinin belirtilen kararlar için yapacağı kanun yolu incelemesi sonucunda tesis edeceği karar kesindir ve temyiz edilemez.

Karşı taraf dinlenilmeden verilen ihtiyatî haciz kararına karşı, öncelikle itiraz yoluna müracaat edilmesi gerektiğinden, doğrudan kanun yoluna başvurulamaz⁸¹. Çünkü İİK m. 265/5 hükmünde, görevli ve yetkili mahkemeye yapılan itiraz

incelemesi için Dairemize gönderilmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesine karar vermek gerektiği sonuç ve kanaatine varılarak aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

⁷⁸ Bu durumda ihtiyatî haciz talebinin kabulüne karar verileceğine ilişkin bkz. Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 332.

⁷⁹ Karşı taraf dinlenilerek verilen ihtiyatî haciz kararına karşı itiraz edilemeyeceğine ilişkin bkz. Berkin, **İhtiyatî Haciz**, s. 65; Yılmaz E., **Tedbir Cilt II**, s. 1226; Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 335; **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, s. 71; Özkes, **İhtiyatî Haciz**, s. 341; Özkes, **Karar**, s. 482; Karşlı, **a.g.e.**, s. 770; Akkaya, **a.g.e.**, s. 346; Katayıfçı, **a.g.e.**, s. 81.

⁸⁰ Arslan v.d., **İcra**, s. 451, dn. 8; Özkes, **7251 sayılı Kanun**, s. 54-55; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 53, 216. 7251 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce, karşı taraf dinlenilerek verilen ihtiyatî haciz kararlarına karşı kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı hususu tartışmalıydı. İşaret edilen düzenlemeden önce bu kararlar için doğrudan istinaf kanun yoluna müracaat edilebileceğini savunan yazarlar için bkz. Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 336-337; **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, s. 71; Özkes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 109; Özkes, **Karar**, s. 482-483; Eserin yayımlandığı dönemde bölge adliye mahkemeleri fiilen kurulmadığından yazar, 'istinaf' yerine 'temyiz' terimini kullanmıştır.; Akkaya, **a.g.e.**, s. 346. Aksi yöndeki görüşler için bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 981: Yazar, yüze karşı verilmiş ihtiyatî haciz kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulamayacağını savunmuştur.; Deren-Yıldırım, **İhtiyatî Haciz**, s. 442: Yazar, duruşma yapılarak tesis edilen ihtiyatî haciz kararları için, 'istinaf' veya 'temyiz' terimlerini kullanmadan, olağan kanun yoluna müracaat edilemeyeceğini ifade etmiştir.

⁸¹ Atalı, Ermemek, Erdoğan, **İcra**, s. 489; Akkaya, **a.g.e.**, s. 247; Katayıfçı, **a.g.e.**, s. 81; Özdemir, **a.g.e.**, s. 446. Benzer değerlendirmeler için bkz. Özkes, **7251 sayılı Kanun**, s. 54; Karşlı, **a.g.e.**, s. 770.

başvurusu üzerine tesis edilen kararların kanun yoluna götürülebileceği düzenlenmiştir. Öte yandan, itiraz yoluna başvurup sonuç alma imkânı varken doğrudan kanun yoluna gidilmesinde korunmaya değer bir hukukî yarar bulunmaz⁸². Bu hükme rağmen itiraz yolu tüketilmeden doğrudan istinaf kanun yoluna müracaat edilirse bölge adliye mahkemesince usûlden ret kararı verilmelidir⁸³.

Son olarak, talep edilmesi hâlinde İİK m. 266 hükmü uyarınca teminat karşılığında ihtiyatî haciz kararının kaldırılması mümkündür⁸⁴. Bu talebe ilişkin verilen kararlar bakımından kanun yoluna müracaat edilemez⁸⁵ ⁸⁶. Ayrıca durum ile koşulların değişmesi hâlinde, talep edilmesi şartıyla, ihtiyatî haciz kararının değiştirilmesi ya da kaldırılması söz konusu olabilir⁸⁷. Bu kapsamda tesis edilen kararlara karşı da kanun yoluna başvurulamaz⁸⁸.

⁸² Umar, **a.g.e.**, s. 981.

⁸³ Akkaya, **a.g.e.**, s. 247.

⁸⁴ Bu durumda ihtiyatî haciz kararının gerçek anlamda kaldırılmadığına; belirtilen kararın gösterilen teminat üzerinden devam etmesi sebebiyle aslında ihtiyatî haciz kararının değiştirildiğine ilişkin bkz. Özkes, **İhtiyatî Haciz**, s. 356-357.

⁸⁵ Özkes, **İhtiyatî Haciz**, s. 357: Yazar, eserin yayımlandığı dönemdeki kanunî düzenlemeler kapsamında, teminat karşılığı ihtiyatî haczin kaldırılması hususunda tesis edilen kararlar için temyiz kanun yoluna müracaat edilemeyeceğini ileri sürmüştür. Aksi yöndeki görüş için bkz. Yılmaz E., **Tedbir Cilt II**, s. 1239: Yazar eserinin yayımlandığı dönemdeki kanunî düzenlemeler çerçevesinde, ihtiyatî haciz kararının teminat karşılığında kaldırılmasına ilişkin kararlar için temyiz kanun yoluna başvurulabileceğini savunmuştur.

⁸⁶ Bu yöndeki yargı kararları için bkz. İstanbul BAM 40. HD., E. 2019/5116 K. 2020/314 T. 17.2.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 02.09.2021: "... davalı F1... A.Ş. vekilinin talebinin İİK 266 maddesi uyarınca teminat sunulması halinde değerlendirilmesine" şeklindeki ara kararı HMK'nın 341/1 maddesi kapsamında istinafa tâbi kararlardan olmayıp istinafi mümkün olmayan ara kararı niteliğindedir."; Antalya BAM 7. HD., E. 2020/510 K. 2020/645 T. 16.9.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 07.09.2021: "...İİK'nun 266. maddesi uyarınca verilen karar, ara karar niteliğinde olup, istinafi mümkün olmadığından, davalı/ birleşen dosya davacı vekilinin istinaf dilekçesinin HMK'nun 352. maddesi uyarınca reddine karar vermek gerekmiştir."

⁸⁷ Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 334: Yazarlar HMK m. 396 hükmünün benzerinin 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda yer almadığına değindikten sonra, geçici hukukî koruma tedbirlerinin hedefini ve niteliğini temel alarak, ihtiyatî haciz kararlarına esas olan durum ile koşullarda değişiklik söz konusu ise talep üzerine mahkemece bu kararların kaldırılabilmesini ya da değiştirilebilmesini ileri sürmüştür. Benzer bir değerlendirme için bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 236: Yazar, ihtiyatî haciz kararına esas olan tehlikenin sona ermesi hâlinde bu kararın sürdürülmemesi gerektiğini; 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun bu konuda hüküm içermemesinin bilinçli susma olarak değerlendirilemeyeceğini; HMK m. 396 hükmünün kıyasen ihtiyatî hacizler bakımından uygulanabileceğini savunmuştur.

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde HUMK m. 111 hükmünün niteliğine uygun düşüğü ölçüde ihtiyatî hacizler bakımından uygulanabileceğini savunan yazar için bkz. Özkes, **İhtiyatî Haciz**, s. 330-331.

⁸⁸ Durum ile koşulların değişmesi nedeniyle ihtiyatî tedbir kararlarının değiştirilmesi ya da kaldırılması bağlamında tesis edilen kararlara karşı kanun yoluna müracaat edilmemesinin sebepleri için bkz. İkinci Bölüm, I, B, 1, b.

C. Kendisine Karşı Kanun Yolu Denetimi Yasaklanan Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri

1. Delil Tespiti

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun delil tespiti hakkındaki hükümleri (HMK m. 400-405) incelendiğinde, delil tespiti yargılaması sonucunda tesis edilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağına ilişkin bir düzenlemenin bulunmadığı görülür. Ayrıca istinaf denetimine tâbi kararların yer aldığı HMK m. 341/1-b hükmünde ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz taleplerine ilişkin kararlar bakımından hangi hâllerde kanun yolu denetiminin mümkün olduğu düzenlenmesine rağmen delil tespiti talepleri açısından bir değerlendirme yapılmamıştır. Bu durumun bilinçli bir tercih olduğu, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na ilişkin hükümet gerekçesinde şu şekilde ifade edilmiştir: *“...ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz bakımından istinaf denetimi kabul edilmiş, bunların dışında kalan delil tespiti, defter tutulması ve mühürleme işlemi yapılması gibi geçici hukukî korumalar için bu imkân tanınmamıştır.”*⁸⁹

Kanun koyucunun delil tespiti talebine ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetimi öngörmemesinin isabetli bir tercih olduğu görüşündeyiz. Öncelikle delil tespiti talebi hakkındaki kararlar bakımından kanun yolu denetiminin söz konusu olması, bu kurumun amacıyla bağdaşmaz. Çünkü delillerin kaybolmasının ya da zarar görmesinin söz konusu olduğu bir durumda, sağlıklı bir ispat faaliyeti için bunların tespitine ilişkin taleplerin bir an önce karara bağlanması ve bu kararın gereğinin yapılması gerekir. Öte yandan, daha önce de ifade edildiği üzere⁹⁰, delil tespiti yargılaması sonucu tesis edilen kararlar ara karar niteliğindedir. Ara kararlar da kanunda aksine bir düzenleme bulunmadıkça yalnızca esasa ilişkin kararlarla kanun yolu denetimine tâbi olduğundan, delil tespiti talebine yönelik kararlar için bağımsız olarak kanun yoluna başvurulamaması gerekir.

⁸⁹ Gerekçe, s. 101.

⁹⁰ Delil tespiti talebi hakkında tesis edilen kararların hukukî niteliğine ilişkin değerlendirmeler için bkz. Birinci Bölüm, III.

Kanun koyucunun bu tercihinin yerindeligi, konu delil tespiti kararları özelinde değerlendirildiğinde daha net anlaşılır. Şöyle ki HMK m. 405 hükmü uyarınca delil tespiti dosyası asıl dava dosyasının eki sayıldığından, tespit işlemiyle ulaşılan delillerin esasa ilişkin olarak ileride açılacak davada tartışılma imkânı vardır⁹¹. Dolayısıyla delil tespiti kararları için asıl davadan bağımsız olarak kanun yoluna başvurulmasında, korunmaya değer bir menfaatin bulunmadığı söylenebilir. Nitekim öğretide⁹² ve yargı kararlarında⁹³ da delil tespiti talebine ilişkin yargılama

⁹¹ Umar, **a.g.e.**, s. 1174.

⁹² Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1303; Umar, **a.g.e.**, s. 1173; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 742; Arslan v.d., **Usul**, s. 618; Arslan, **a.g.m.**, s. 27; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 4894; Öztekin, **a.g.e.**, s. 152; Öztekin, **a.g.m.**, s. 458; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 229; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2569; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 111; Karslı, **a.g.e.**, s. 770: Yazar, delil tespitine ilişkin karar türleri bakımından bir ayırım yapmadan delil tespiti için kanun yolunun öngörülmediğini ifade etmiştir.; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 726; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 116; Akil, **a.g.m.**, s. 32; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 91: Yazar, eserin yayımlandığı dönemde bölge adliye mahkemeleri fiilen göreve başlamadığından, delil tespiti talebi hakkında tesis edilen kararların tek başına temyiz edilemeyeceğini ileri sürmüştür.; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 203-204: Yazar, delil tespiti talebine ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetiminin mümkün olup olmamasına ilişkin değerlendirmelerinde bu talebin ileri sürüldüğü zamanın dikkate alınması gerektiğini savunmuştur. Şöyle ki derdest bir dava esnasında delil tespiti talep edilirse bu talebe yönelik olarak tesis edilen kararların ancak esasa ilişkin kararlar kanun yolu denetimine götürülebileceğini ifade etmiştir. Ancak ileride açılması planlanan bir davaya ilişkin delil tespiti talep edilmişse bu bağlamda verilen kararlara karşı kanun yoluna müracaat edilmesinin mümkün olmadığını ileri sürmüştür.; E. Gökçe Karabel, "Bölge Adliye Mahkemesi'nin Temyize Tabi Kararları", **LHD**, C. 16, 2018, S. 190, s. 4661-4662; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 36: Yazar, eserin yayımlandığı dönemde bölge adliye mahkemeleri fiilen göreve başlamadığından, delil tespiti talebine ilişkin kararların temyiz edilemeyeceğini ifade etmiştir.; Çiftçi, **a.g.e.**, s. 72: Yazar, delil tespitine ilişkin kararlar için tek başına istinaf kanun yoluna müracaat edilemeyeceği kanaatinde; Gözütok, **a.g.e.**, s. 249: Yazar, delil tespiti kararlarına karşı istinaf kanun yolunun kapalı olduğu görüşündedir.; Gençcan, **a.g.e.**, s. 127: Yazar, ilk derece mahkemelerince delil tespitine yönelik tesis edilen kararlar ile bunlara itiraz edilmesi üzerine verilen kararlar için istinafa başvurulamayacağına işaret etmiştir.; Güneş, **a.g.t.**, s. 169; Turan, **a.g.e.**, s. 63-64: Yazar, delil tespiti talebine ilişkin kararların tek başına kanun yolu denetimine tâbi olamayacağı kanısındadır.; Özdemir, **a.g.e.**, s. 477: Yazar, delil tespiti talebine ilişkin tesis edilen kararlara itiraz edilmesi üzerine verilen kararlar ile delil tespiti talebinin reddi kararları için, HMK m. 341 ve m. 362 hükümleri sebebiyle, istinaf ya da temyiz kanun yoluna müracaat edilemeyeceğini ifade etmiştir.

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde de delil tespiti talebine ilişkin kararların (delil tespiti ve delil tespiti talebinin reddi kararı) temyiz edilemeyeceğini savunan yazarlar için bkz. Berkin, **Usul**, s. 123; Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4445-4446; Önen, **a.g.e.**, s. 211; Kurt, **a.g.m.**, s. 90, 93; Yılmaz E., **Tedbir Cilt II**, s. 1365; Özkan, **a.g.e.**, s. 826; Yavaş, **a.g.t.**, s. 5, 130. (Berkin ve Kurt, delil tespiti talebinin reddi kararları hakkında bir değerlendirme yapmamış olup, delil tespiti kararlarının temyiz edilemeyeceğini savunmuştur.)

⁹³ Delil tespiti talebinin reddi kararlarının istinaf kanun yoluna tâbi olamayacağına ilişkin bkz. İstanbul BAM. 9. HD., E. 2019/159 K. 2019/36 T. 17.1.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 04.08.2021: "HMK'nın Delil Tespiti ve Diğer Geçici Hukuki Korumalar Başlıklı Onuncu Kısım İkinci Bölümünde yukarıda yazılı maddede düzenlenen "yokluğunda tespit yapılan tarafın itiraz hakkı" dışında başkaca yasa yolu düzenlenmemiştir. Bu itirazın da delil tespiti isteminde bulunulan mahkeme tarafından değerlendirileceği hususunda tereddüt yoktur. Öte yandan HMK'nın 341. maddesi içeriğinde de istinaf yasa yoluna başvurulabilen kararlar arasında "delil tespitinin kabul veya reddine ilişkin kararlar" sayılmamıştır. Açıklanan nedenlerle delil tespiti talebinin reddi kararına karşı HMK'da istinaf kanun yolu öngörülmediğinden tespit isteyen vekilinin istinaf başvurusunun HMK'nın 352.

sonucunda tesis edilen kararlara karşı kanun yoluna müracaat edilemeyeceği vurgulanmıştır.

HMK m. 400-405 hükümlerinde, delil tespiti kararı ve bu karar bağlamında yapılan tespit işlemi temel alınarak başvuru imkânları düzenlenmiştir⁹⁴. Ayrıca öğretide delil tespiti talebine ilişkin yargılamada söz konusu olabilecek kararların türü temel alınarak, gerçekleşen veya gerçekleşmesi gereken denetim yolu bakımından farklı görüşler ileri sürülmüştür. Dolayısıyla bu çalışmada, delil tespiti talebine ilişkin yargılamanın sonunda verilen kararlara ve delil tespiti işlemine karşı başvuru yolları, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ve öğretide yapılan ayrımlar dikkate alınarak açıklanmıştır.

maddesi uyarınca reddine karar verilmiştir.”; İstanbul BAM. 13. HD., E. 2021/686 K. 2021/719 T. 18.5.2021, (Çevrimiçi), Lexpera, E.T. 04.08.2021: “HMK 341.madde de istinaf kanun yoluna başvurulabilen kararlar açık bir şekilde belirtilmiş olup, bunların arasında delil tespitine ilişkin talepler hakkında verilen kararlar yer almamaktadır. HMK 400 ile 406. Maddelerinde de delil tespitine ilişkin kararlara karşı herhangi bir kanun yolu öngörülmemiştir. Sadece karşı tarafa tebligat yapılmaksızın yapılan delil tespitinde karşı tarafın delil tespiti kararına itiraz edebileceği düzenlenmiştir. İtiraz üzerine verilecek karara karşı ve delil tesbiti talebinin mahkemece reddine karar verilmesi halinde başvurabilecek bir kanun yolu açıkca düzenlenmediği, yorumla da kanun yolu ihdas edilemeyeceğinden; kararın istinafa tabi olmayan kesin olarak verilmiş bir karar olduğunun kabulü gerekmektedir.”; Ankara BAM. 23. HD., E. 2021/323 K. 2021/327 T. 3.3.2021, (Çevrimiçi), Lexpera, E.T. 09.09.2021: “...yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre ve öğretide delil tespiti talebinin kabulü veya reddi yönündeki kararlara karşı kanun yoluna başvurulamayacağı da kabul edilmiştir. Gerçekten, delil tespitine ilişkin talep bir dava olmadığı gibi, talebin incelenmesi sonucunda verilen ret ve kabul kararları da nihai karar olmayıp ara kararı niteliğindedir.

Tüm bu açıklamalar karşısında somut olaya gelindiğinde, talep delil tespiti niteliğinde olduğuna, HMK'nun 341/(1). maddesi gereği delil tespitine ilişkin kararlara karşı itiraz yolu açık olup istinaf kanun yoluna başvurulamayacağına göre istinaf başvurusunun usul yönünden reddi gerektiği kanaatine varılmış...”

Delil tespiti kararlarının kanun yolu denetimine tâbi olamayacağına ilişkin bkz. Yarg. 14. HD., E. 2014/8451 K. 2014/13987 T. 8.12.2014, (Çevrimiçi), Lexpera, E.T. 04.08.2021: “6100 sayılı HMK'nın Geçici 3. maddesi gereğince, bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı HUMK'nun 427 ila 454. madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunacaktır. Aynı yasanın 427. maddesinde de temyizi kabil kararlar sayılmış; nihai kararların temyiz edilebileceği belirtilmiştir. Delil tespiti kararı nihai kararlardan olmadığından temyizi mümkün değildir.”; Yarg. 4. HD., E. 2015/16710 K. 2016/2564 T. 29.2.2016, (Çevrimiçi), Lexpera, E.T. 04.08.2021: “Delil tespiti kararına delil tespiti şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle itiraz mümkün ise de, nihai bir karar olmadığından temyiz edilemez.”; Gaziantep BAM. 11. HD., E. 2020/80 K. 2020/32 T. 9.1.2020, (Çevrimiçi), Lexpera, E.T. 04.08.2021: “...delil tespiti kararına karşı yokluğunda delil tespiti yapılan tarafa bir hafta içinde aynı mahkemeye itiraz hakkı düzenlenmiş, bunun dışında delil tespiti talebinin reddi veya kabulüne dair verilen kararlara karşı İstinaf veya Yargıtay kanun yolu açık tutulmamıştır.”

⁹⁴ Delil tespitine ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetimi kapsamında bu bölümde yapılan açıklamalar, diğer kanunlardaki delil tespiti niteliğindeki geçici hukukî koruma tedbirleri açısından da ilgili kanunlarda aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece geçerlidir. Dolayısıyla diğer kanunlardaki delil tespitleri hakkındaki hükümlerde, kanun yolu denetimine izin veren açık bir düzenleme bulunmuyorsa bunlar hakkındaki kararlar bakımından da kanun yolu denetimine başvurulamaz.

a. Delil Tespiti Kararı

İlk derece mahkemesi, delil tespiti talebinin kanunda aranan koşulları taşınması hâlinde delil tespiti kararı verir⁹⁵. HMK m. 402/3 hükmü uyarınca, haklı bulunan tespit talebine ilişkin karar, dilekçeyle karşı tarafa tebliğ edilir. Delil tespiti kararında delil tespiti işleminin nasıl ve ne zaman yapılacağı, bu işleminin icrası sırasında karşı tarafın hazır bulunabileceği, varsa itiraz ile ilave soruların bir haftalık süre içerisinde bildirilmesi gerektiği yer alır. İşaret edilen hükmün ilgili fıkrasında yer alan ‘karar’ ifadesiyle kastedilen, delil tespiti kararıdır⁹⁶. Delil tespiti kararı için kanun yoluna başvurulamamasına rağmen⁹⁷, söz konusu hüküm temel alınarak, bu karara karşı itiraz edilebilmesi mümkündür.

Delil tespiti kararına itiraz edilmesi hâlinde, yapılacak inceleme ve uygulanacak usûle ilişkin açık bir kanunî düzenleme yoktur⁹⁸. Ancak delil tespiti kurumu nitelik bakımından ihtiyatî tedbirlere benzediğinden, ihtiyatî tedbirler hakkındaki bazı düzenlemelerin, delil tespiti müessesesinin amaç ile işlevine uygun olduğu ölçüde, delil tespiti açısından kıyasen uygulanması mümkündür⁹⁹.

⁹⁵ Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4442; Arslan v.d., **Usul**, s. 618; Yavaş, **a.g.t.**, s. 102; Akil, **a.g.m.**, s. 30. Bu durumda delil tespiti talebinin kabulüne karar verileceğine ilişkin bkz. Ulukapı, **a.g.e.**, s. 525-526; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 91; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 194; Turan, **a.g.e.**, s. 61.

⁹⁶ Umar, **a.g.e.**, s. 1173-1174: Yazar, HMK m. 402/3 hükmündeki karar ifadesiyle delil tespiti kararının kastedildiğini açıkça ifade etmemiştir. Ancak delil tespiti talebinin reddi kararına karşı itiraz yoluna başvurulamayacağına ve HMK m. 402/3 düzenlemesindeki itirazın delil tespiti talebinin kabul edilmesine ilişkin olduğuna işaret etmiştir. Özetle yazarın, bu hükümdeki ‘karar’ ifadesiyle delil tespiti kararının kastedildiği görüşünde olduğu sonucuna ulaşılır.; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 196: Yazar, ‘karar’ ifadesinin delil tespitinin kabulüne yönelik karar olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmüştür.

⁹⁷ Umar, **a.g.e.**, s. 1173; Arslan, **a.g.m.**, s. 26; Öztekin, **a.g.m.**, s. 458; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 116; Turan, **a.g.e.**, s. 63.

⁹⁸ HMK m. 402/3 hükmünde yalnızca itirazın hangi süre içinde yapılması gerektiği düzenlemiştir.

⁹⁹ Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 201.

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde, ihtiyatî tedbir kararına itiraza ilişkin bu Kanun’da yer alan düzenlemelerin delil tespiti kararı bakımından uygulama alanı bulabileceğini savunan yazarlar için bkz. Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4445: Yazar, ihtiyatî tedbir kararına itirazı düzenleyen HUMK m. 107 ve m. 108 hükümlerinin delil tespiti kararına itiraz bakımından kıyasen uygulanabileceğini ifade etmiştir.; Yavaş, **a.g.t.**, s. 120-121: Yazar, ihtiyatî tedbir kararlarına itiraza ilişkin usûlün düzenlendiği hükümlerin delil tespiti kararlarına itiraz açısından, niteliğine uygun olduğu ölçüde, uygulanabileceğini savunmuştur.; Akil, **a.g.m.**, s. 33: Yazar delil tespiti kararlarına itiraz edilmesi durumunda, HUMK m. 107 ve m. 108 düzenlemelerinin kıyasen uygulanacağı görüşündedir.

Delil tespiti kararına itiraz¹⁰⁰ üzerine gerçekleşen yargılamada tesis edilen kararlar bakımından kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağına ilişkin kanunî bir düzenleme yoktur. Ancak delil tespiti kurumunun niteliği ile amacı temel alındığında, itiraz üzerine kanun yolu denetiminin gerçekleştirilmesinin bu müesseseyle bağdaşmadığı görülür¹⁰¹. Dolayısıyla delil tespiti kararına itiraz üzerine verilen kararlar için, esas dava sonucunda verilen karardan bağımsız olarak, kanun yoluna müracaat edilemez¹⁰².

b. Delil Tespiti Talebinin Reddi Kararı

İlk derece mahkemesi delil tespiti talebine ilişkin kanunda aranan koşulların gerçekleşmediği durumlarda, delil tespiti talebinin reddine karar verir¹⁰³. Delil tespiti talebinin reddi kararına ilişkin bir düzenleme, delil tespiti kararından veya işleminden farklı olarak, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun delil tespitiyle ilgili hükümleri arasında yer almaz¹⁰⁴. Dolayısıyla delil tespiti talebinin reddi kararı için itiraz veya kanun yolu imkânının söz konusu olup olmadığına ilişkin ayrı bir değerlendirme yapılması gerekir.

Delil tespiti talebinin reddi kararına karşı itiraz yoluna başvurulamaz¹⁰⁵. Çünkü HMK m. 402/3 hükmünde yalnızca haklı bulunan tespit talebine ilişkin karardan (*delil tespiti kararı*) bahsedilir. Benzer şekilde HMK m. 403 hükmünde ise delil tespiti işlemine itiraz edilebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla kanun

¹⁰⁰ Delil tespiti kararı verilirken tarafların ikisi de hazır bulunursa bu karara karşı itiraz edilemeyeceğine ilişkin bkz. Yavaş, **a.g.t.**, s. 121; Akil, **a.g.m.**, s. 33; Turan, **a.g.e.**, s. 64. Yüzüne karşı aleyhine delil tespiti kararı verilen kişinin itiraz yoluna başvuramayacağına ilişkin bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 1173.

¹⁰¹ Yavaş, **a.g.t.**, s. 122. (Yazar, kanun yolu yerine "müracaat imkânı" ifadesini kullanmıştır.)

¹⁰² Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1305: Yazarlar, delil tespiti kararına itiraz üzerine verilen kararların nihai karar niteliğinde olmamasını temel alarak, bunların istinaf edilemeyeceğini savunmuştur.; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 205.

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde de delil tespiti kararına itiraz üzerine tesis edilen kararlara karşı temyize başvurulamayacağını savunan yazarlar için bkz. Erkuyumcu, **a.g.m.**, s. 133; Doğanay, **a.g.m.**, s. 899; Yavaş, **a.g.t.**, s. 123, 130. (Yazarlar delil tespitine itiraz üzerine verilen kararların nihai nitelikte olmadığını savunduğundan, bunların temyiz edilemeyeceğini ileri sürmüştür.)

¹⁰³ Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4445; Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1303; Arslan v.d., **Usul**, s. 618; Arslan, **a.g.m.**, s. 26; Yavaş, **a.g.t.**, s. 102; Akil, **a.g.m.**, s. 31; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 92; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 195; Turan, **a.g.e.**, s. 59.

¹⁰⁴ Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 197.

¹⁰⁵ Umar, **a.g.e.**, s. 1173; Öztekin, **a.g.m.**, s. 458; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 94.

koyucunun delil tespiti talebinin reddi kararı için itiraz yolunu düzenlememesi, bilinçli bir tercih olarak değerlendirilebilir¹⁰⁶.

Mevcut düzenlemeler kapsamında delil tespiti talebinin reddi kararlarına karşı kanun yolu¹⁰⁷ veya itiraz imkânının bulunmaması, uygulamada bazı sakıncalara yol açmaktadır. Şöyle ki delil tespiti kararı verilebilmesi için kanunda aranan şartlar sağlanmasına rağmen, bunlara ilişkin taleplerin mahkemelerce iş yükünün fazlalığı gerekçesiyle reddedildiği görülmektedir¹⁰⁸. İşaret edilen durum, taraflar arasındaki çekişmeli vakıaların ispatına yarayan delillerin vaktinde incelenememesi nedeniyle yok olmasına ya da delil değerini kaybetmesine sebebiyet verebilir¹⁰⁹. Dolayısıyla tarafların ispat hakkını gereği gibi kullanamaması söz konusu olur¹¹⁰. Tüm bu değerlendirmeler bağlamında, öğretide, delil tespiti talebinin reddi kararları bakımından bir denetimin öngörülmesi gerektiği ifade edilmiştir¹¹¹. Çünkü haklı bir sebep olmaksızın reddedilen delil tespiti taleplerinin incelenmesi ve denetime tâbi olması, hak arama hürriyetinin bir gereğidir¹¹².

Delil tespiti talebinin reddi kararları bakımından öngörülmesi gereken denetime yönelik olarak öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, delil tespiti talebinin reddi kararları bakımından, yapılacak kanunî düzenlemeyle, kanun yolu denetimi sağlanmalıdır¹¹³. Diğer bir görüşe göre, bu kararlar bakımından acele itiraz yoluna başvuru imkânı tanınmalıdır¹¹⁴.

¹⁰⁶ Bir an için ihtiyatî tedbirlere yönelik itiraz yolunu düzenleyen hükümlerin kıyasen delil tespiti talebinin reddi kararları bakımından uygulanabileceği düşünülebilir. Ancak 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararına karşı itiraz yolu öngörülmediğinden, delil tespiti talebinin reddi kararına da itiraz edilmesinin mümkün olmadığı kabulü gerekir.

¹⁰⁷ Umar, **a.g.e.**, s. 1173; Arslan, **a.g.m.**, s. 26; Öztekin, **a.g.m.**, s. 458; Tunç Yücel, **a.g.e.**, s. 116; Güneş, **a.g.t.**, s. 169; Turan, **a.g.e.**, s. 64.

¹⁰⁸ Özkan, **a.g.e.**, s. 826; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 94; Turan, **a.g.e.**, s. 64.

Uygulamada mahkemelerce yetkisizlik, görevsizlik gibi sebeplerle haksız olarak delil tespiti taleplerinin reddedildiğine ilişkin bkz. Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 202.

¹⁰⁹ Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 94; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 202.

¹¹⁰ Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 94. Delil tespiti talebinin haklı bir neden olmaksızın reddedilmesinin ispat hakkının ihlâlüne sebep olabileceğine ilişkin bkz. Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 742.

¹¹¹ Ansay, **a.g.e.**, s. 317; Özkan, **a.g.e.**, s. 826; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 94; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 202; Turan, **a.g.e.**, s. 64.

¹¹² Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 94; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 202.

¹¹³ Umar, **a.g.e.**, s. 1174: Yazar, delil tespiti talebinin reddi kararları bakımından kanun yolu denetimi öngörülmesine ilişkin kanunî bir düzenlemenin yapılması gerektiğinden bahsetmemiştir. Ancak kanun koyucunun bu husustaki tercihini şu şekilde eleştirmiştir: "...tespit talebinin reddi kararına karşı

c. Delil Tespiti İşlemi

Delil tespiti işlemi ile delil tespiti kararı birbirinden farklı kavramlardır¹¹⁵. Şöyle ki delil tespiti talebinin mahkemece haklı bulunması hâlinde, delil tespiti kararı verilir ve bu kararda belirtilen şekilde delil tespiti işlemi gerçekleştirilir. Benzer bir deyişle delil tespiti kararı verildiğinde, bu kararın gereği henüz yerine getirilmemiştir. Delil tespiti işleminde ise önceden verilmiş bir delil tespiti kararı çerçevesinde bu işlemin gerçekleştirilmesi söz konusudur.

HMK m. 403 hükmünde, acele durumlarda karşı tarafa tebligat yapılmadan delil tespiti işlemi yapılabileceği ve karşı tarafın tespit işlemine ilişkin belgelerin kendisine tebliğinden itibaren bir hafta içinde delil tespiti kararına itiraz edebileceği düzenlenmiştir. Belirtilen hükümde “*delil tespiti kararına itiraz*” ifadesi kullanılmasına rağmen, aslında kastedilenin delil tespiti işlemi olduğunun kabulü gerekir¹¹⁶. Çünkü karşı taraf dinlenilmeden tesis edilen delil tespiti kararına itiraz HMK m. 402/3 hükmünde düzenlenmişken, aynı hususun HMK m. 403 hükmünde tekrarlandığının savunulması, kanun yapma tekniği bakımından, isabetli bir yorum değildir. Ayrıca delil tespiti işleminin içeriğine, mantıkî olarak, delil tespiti kararı da dahildir¹¹⁷. Dolayısıyla HMK m. 403 hükmünde öngörülen şartlar sağlandığında hem

kanun yolu açmak daha doğru olurdu...”; Özkan, **a.g.e.**, s. 826: Yazar, yapılacak kanunî düzenlemeyle delil tespiti talebinin reddi kararlarına karşı öncelikle itiraz imkânının sağlanması ve bu itiraz üzerine verilen kararlar için de temyiz denetiminin öngörülmesi gerektiğini savunmuştur.; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 94; Turan, **a.g.e.**, s. 64.

¹¹⁴ Akil, **a.g.m.**, s. 35. (Yazar, delil tespiti talebinin reddi kararına karşı bu kararın sulh hukuk mahkemesince tesis edilmesi hâlinde en yakın asliye hukuk mahkemesine; asliye hukuk mahkemesi tarafından verilmesi durumunda ise bölge adliye mahkemesine acele itiraz yoluyla müracaat etme imkânının tanınması gerektiği görüşündedir.)

Başka bir değerlendirme için bkz. Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 202-203, 205: Yazar, delil tespiti talebinin reddi kararı bakımından ne tür bir denetim öngörülmesi gerektiğini açıkça ifade etmemiştir. Ancak bu karara itiraz edilemeyeceğini kabul eden görüşün isabetli olmayabileceği kanaatindedir. Ayrıca ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararı için söz konusu olan kanun yolu denetiminin delil tespiti talebinin reddi kararı açısından da uygulanmasının delil tespiti müessesesinin amacıyla tam olarak bağdaşmayacağını ileri sürmüştür. Sonuç olarak yazarın delil tespiti talebinin reddi kararları için itiraz imkânının sağlanması gerektiğini savunduğu söylenebilir.

¹¹⁵ Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 93; Turan, **a.g.e.**, s. 62.

¹¹⁶ Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 219.

¹¹⁷ Benzer bir değerlendirme için bkz. Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 128: Yazar, delil tespiti işlemine yönelik itirazın mantıkî olarak delil tespiti kararına itirazı da içerdiğini ifade etmiştir.

delil tespiti işlemine hem de bu işlemin dayanağı olan delil tespiti kararına itiraz edilebilir¹¹⁸.

Delil tespiti kararında olduğu gibi delil tespiti işlemine itiraz edilmesi hâlinde de yapılacak inceleme ve uygulanacak usûle ilişkin açık bir kanunî düzenleme yoktur¹¹⁹. Bu kapsamda, delil tespiti ve ihtiyatî tedbir kurumlarının benzerliği temel alınarak, delil tespiti kararlarına itiraz açısından benimsenen görüşün¹²⁰ delil tespiti işlemine itiraz bakımından da kabul edilmesi mümkündür¹²¹.

Delil tespiti işlemine itiraz¹²² üzerine verilen kararlar bakımından kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağına ilişkin 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda açık bir düzenleme yoktur¹²³. Ancak bu kararların hukukî niteliğinden hareketle bir sonucu varılabilir. Şöyle ki delil tespiti işlemine itiraz üzerine verilen kararlar ara karar niteliğinde olduğundan, bunlar için asıl uyuşmazlık hakkındaki karardan bağımsız olarak kanun yoluna müracaat edilememesi gerekir¹²⁴.

¹¹⁸ Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 219.

¹¹⁹ HMK m. 403 hükmünde yalnızca yapılacak itirazın süresi düzenlenmiştir.

¹²⁰ Bkz. İkinci Bölüm, I, C, 1, a.

¹²¹ 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde, ihtiyatî tedbir kararına itiraza ilişkin bu Kanun'da yer alan düzenlemelerin delil tespiti işlemine itiraz bakımından uygulama alanı bulabileceğini savunan yazarlar için bkz. Kuru, **Usul Cilt IV**, s. 4453; Akil, **a.g.m.**, s. 46; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 131.

¹²² Delil tespiti işlemi sırasında hazır bulunmayan karşı tarafın HMK m. 403 hükmü uyarınca itiraz edebileceğine ilişkin bkz. Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2572. Benzer bir değerlendirme için bkz. Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 220.

HMK m. 403 hükmü kapsamında yalnızca karşı tarafa tebligat yapılmadan verilen delil tespiti kararları için itiraz yoluna müracaat edilebileceğine ilişkin bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 1176.

¹²³ Konuyu olması gereken hukuk bakımından değerlendiren yazar için bkz. Erkuyumcu, **a.g.m.**, s. 133: Yazar, makalenin yayımlandığı dönemde yürürlükte olan 1086 Sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nun işaret edilen hususta değişikliğe ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda, delil tespitine itiraz üzerine verilecek kararların bir üst veya en yakın mahkemede tekrar incelenmesi imkânının tanınmasının isabetli olacağını savunmuştur. Yazarın bir başka önerisi de delil tespitine itirazın reddine ilişkin karar için başka bir mahkemeye itiraz etme imkânının sağlanmasıdır. İleri sürülen bu görüşlerin eleştirisi için bkz. Yavaş, **a.g.t.**, s. 123; Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 141-142.

¹²⁴ Akyol Aslan, **a.g.e.**, s. 141; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 227: Yazar, görülmekte olan bir davada gerçekleşen delil tespiti işlemine itiraz edilmesi üzerine verilen kararların ara karar olmasından hareketle bunların tek başlarına kanun yolu denetimine tâbi olamayacağını ifade etmiştir. Ayrıca ileride açılması planlanan bir davaya ilişkin delil tespiti işlemine itiraz edilmesi üzerine verilen kararlar için kanun yolu denetiminin mümkün olmadığını eklemiştir.; Çiftçi, **a.g.e.**, s. 73: Yazar, delil tespiti kararı veya işlemi ayırımı yapmadan, delil tespitine itiraz edilmesi üzerine bu bağlamda verilen kararların istinaf kanun yoluna götürülemeyeceğini savunmuştur.; Güneş, **a.g.t.**, s. 169: Yazar itiraz üzerine tesis edilen kararların nihai nitelikte olmamasını gerekçe göstererek, bunlara karşı istinaf kanun yoluna gidilemeyeceğini ileri sürmüştür.

1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu döneminde de delil tespiti işlemine itiraz üzerine verilen kararlara karşı temyize başvurulamayacağını savunan yazarlar için bkz. Kuru, **Usul Cilt IV**, s.

2. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamındaki Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri

6284 sayılı Kanun'un¹²⁵ ikinci bölümünde, koruyucu (m. 3-4) ve önleyici tedbirlere (m. 5) ilişkin hükümler yer alır. Bu Kanun bağlamında tesis edilen tedbir kararlarının hukukî niteliği öğretide tartışmalıdır¹²⁶. Bizim de katıldığımız görüşe göre, koruyucu ve önleyici önlemler geçici hukukî koruma tedbiri niteliğindedir¹²⁷. Çünkü koruyucu ve önleyici tedbirler ile şiddet mağdurunun şiddet fiili veya ihtimali

4453; Akil, **a.g.m.**, s. 47-48: Yazar, delil tespiti işlemine itiraz üzerine verilen kararlar bakımından doğrudan temyize gidilemeyeceğine ilişkin açık bir ifade kullanmamıştır. Ancak delil tespiti işlemine itiraz üzerine verilen kararların ara karar niteliğine dikkat çekmiştir ve delil tespiti işlemine yönelik itirazın davaya bakan mahkemece incelenmesinin yeterli olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla yazarın delil tespiti işlemine itiraz üzerine verilen kararlar için kanun yoluna başvurulamayacağı kanaatinde olduğu söylenebilir.

¹²⁵ 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, RG. T. 20.3.2012, S. 28239.

¹²⁶ 6284 sayılı Kanun çerçevesinde tesis edilen tedbir kararlarının hukukî niteliğine ilişkin değerlendirmeler için bkz. Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1314-1316: Yazarlar, koruyucu ve önleyici tedbirlerin ihtiyatî tedbir niteliğinde olduğu görüşündedir.; Tanrıver, **Usûl C. I**, s. 185-186; Erişir, **a.g.e.**, s. 264; Orhan, **a.g.t.**, s. 94; Recep Kahraman, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da Öngörülen Tedbirler ve Bu Tedbirlere İlişkin Usul”, Ankara, **Ankara Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 47-48, 195: Tanrıver, Erişir, Orhan ve Kahraman, koruyucu ve önleyici tedbirlerin çekişmesiz yargı işi niteliğinde olduğu kanaatindedir.; Çiftçi, **a.g.e.**, s. 70: Yazar, bu Kanun kapsamında tesis edilen kararların geçici tedbir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.; Özdemir, **a.g.e.**, s. 95: Yazar 6284 sayılı Kanun’un m. 4-5 hükümlerindeki tedbirlerin “*özel nitelikli ihtiyatî tedbirler*” olduğu kanısındadır.

¹²⁷ Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 366: Yazarlar, 6284 sayılı Kanun’un m. 4 hükmünde yer alan tedbirlerin geçici hukukî koruma tedbiri olduğu görüşündedir.; Ebru Ceylan, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’a Göre Kanun Kapsamına Girenlerin Korunmasıyla İlgili Değerlendirmeler”, **İBD**, C. 91, 2017, S. 1, s. 21; Yazar, koruyucu ve önleyici tedbirlerin 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu’ndaki tedbirlerden farklı özelliklere sahip geçici hukukî koruma tedbirleri olduğu kanaatindedir.; Nalan Kahveci, “6284 Sayılı Kanun Kapsamında Tedbir Kararları”, **Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi (4-5-6 Nisan 2013)**, Ed.: Sema Güleç Uçakhan, y.y., y.y., 2013, s. 460: Yazar, 6284 sayılı Kanun’a göre tesis edilen tedbir kararlarının “*ihtiyatî tedbire benzeyen geçici hukukî koruma niteliğinde*” olduğunu ileri sürmüştür.; Mehmet Günay, “6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, **TAAD (Yargıtay Onursal Başkanı A. Kazım Kaynak’a Armağan)**, y.y., y.y., C. 1, 2012, S. 10, s. 650-651 (*Anılış: Koruyucu ve Önleyici Tedbirler*): Yazar koruyucu ve önleyici tedbirlerin geçici hukukî koruma tedbiri niteliğinde olduğunu savunup, bunların 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu’ndaki tedbirlerden farklı olduğu hususlara dikkat çekmiştir.; Günay İnan, **a.g.e.**, s. 39-40, 165: Yazar 6284 sayılı Kanun kapsamındaki tedbirlerin “*çekişmesiz yargı alanında verilen geçici hukukî koruma tedbirleri*” olarak nitelendirilmesi gerektiği kanısındadır.; Şeyda Tekelioğlu, “Aile Mahkemelerinin Görev Alanına Giren Geçici Hukukî Korumalar”, Konya, **KTO Karatay Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 32-33, 117: Yazar, 6284 sayılı Kanun bağlamında hâkim tarafından alınan tedbirlerin çekişmesiz yargı işi şeklinde öngörülmüş geçici hukukî korumalar olduğunu ifade etmiştir.

sebebiyle tehlike altında olan ve hukukî korumanın gecikmesi durumunda zarar görebilecek mal ve şahıs varlığı hakları hızlı bir biçimde himaye edilir¹²⁸. Öte yandan, koruyucu ve önleyici tedbir kararları geçici özellikte olup hızlı ve basit bir yargılama sonucunda tesis edilir¹²⁹. Ayrıca bu kararlar, zorlayıcı ve bağlayıcı niteliktedir¹³⁰.

6284 sayılı Kanun çerçevesinde verilen tedbir kararlarına karşı, yine bu Kanun'un m. 9/1 hükmü uyarınca tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içerisinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir¹³¹. İşte, itiraz üzerine verilen kararlar kesindir (6284 sayılı Kanun m. 9/3) ve bunlar için kanun yoluna müracaat edilmesi mümkün değildir¹³².

6284 sayılı Kanun'un m. 5/3 hükmünde, *"Bu Kanunda belirtilen tedbirlerle birlikte hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir."* ifadesi yer alır. Bu düzenleme, kanun yolu denetimi bağlamında çelişkili uygulamalara sebep olabileceği gerekçesiyle öğretide eleştirilmiştir¹³³. Şöyle ki hâkim tarafından 6284 sayılı Kanun'da yer alan tedbirlerden biri ile velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması konularında 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu çerçevesinde bir geçici hukukî koruma tedbiri kararı verilirse bu kararlara karşı

¹²⁸ Kahraman, **a.g.t.**, s. 43.

¹²⁹ Günay M., **Koruyucu ve Önleyici Tedbirler**, s. 651. Bkz. (6284 sayılı Kanun m. 8)

¹³⁰ Günay M., **Koruyucu ve Önleyici Tedbirler**, s. 651. Bkz. (6284 sayılı Kanun m. 13)

¹³¹ Koruyucu ve önleyici tedbirler için öngörülen itiraz imkânını, kanun yolu olarak nitelendiren yazar için bkz. Günay M., **Koruyucu ve Önleyici Tedbirler**, s. 651, 676.

¹³² Bu yöndeki yargı kararı için bkz. Yarg. 2. HD., E. 2014/17763 K. 2015/3728 T. 5.3.2015, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 08.08.2021: *"Dosya kapsamına göre, 6284 sayılı Kanunun 9. maddesinde, "(1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir. (2) Hakim tarafından verilen tedbir kararlarına itiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması halinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması halinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hakimi ile asliye hukuk mahkemesi hakiminin aynı hakim olması halinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir. (3.) İtiraz mercii kararını bir hafta içinde verir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir"* ve 5725 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 4. maddesindeki *"Mahkumiyet hükümleri kesinleşmedikçe infaz olunamaz"* şeklindeki hükümleri karşısında, Mersin 2. Aile Mahkemesi tarafından verilen zorlama hapsi kararının itiraza tabi olduğu, kesinleşme işleminin bu aşamadan sonra yapılması gerektiği, bu nedenle itirazın bu yönden kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir."

¹³³ Günay İnan, **a.g.e.**, s. 172.

istinafa başvurulamaz¹³⁴. Çünkü işaret edilen konularda tesis edilen geçici hukukî koruma tedbiri kararlarının hukukî dayanağı, 6284 sayılı Kanun'dur ve belirtilen Kanun'un hükümleri öncelikle uygulama alanı bulur. Buna karşılık 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu kapsamında, 6284 sayılı Kanun'dan bağımsız olarak, velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması konularında verilen geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar içinse istinaf denetimi mümkündür¹³⁵. Söz konusu durumun aynı geçici hukukî koruma tedbirine yönelik kararların kanun yolu denetimi bakımından iki farklı uygulamaya sebep olduğu açıktır.

3. Vesayet Hukukuna Özgü Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri

TMK m. 420 hükmü, "*Geçici önlemler*" başlığını taşır. Bu düzenlemede, vasinin atanmasından önce vesayet işlerinin zorunlu kılması durumunda gerekli önlemlerin vesayet makamınca re'sen alınabileceği ifade edilmiştir. Vasinin atanmasına kadar geçen sürede ilgilinin mal ve şahıs varlığı haklarının korunması için gerekli olan işlemlerin gerçekleştirilmesi, bu çerçevede tesis edilen kararlar aracılığıyla sağlanır¹³⁶. Dolayısıyla TMK m. 420 hükmündeki geçici önlemler, vesayet hukukuna özgü geçici hukukî koruma tedbirleri olarak nitelendirilir¹³⁷.

TMK m. 461/2 hükmüne göre, vesayet makamınca tesis edilen kararlara karşı bu kararların tebliğinden itibaren on gün içerisinde denetim makamına itiraz edilebilir. Uygulamada, vesayet makamının TMK m. 420 hükmü çerçevesinde tesis ettiği kararlar da bu düzenlemenin kapsamı içerisinde değerlendirilir¹³⁸. Öyle ki

¹³⁴ Günay İnan, **a.g.e.**, s. 172.

¹³⁵ Diğer kanunlarda yer alan ve kanun yolu denetimine ilişkin herhangi bir hüküm içermeyen özel geçici hukukî koruma tedbirlerine yönelik talepler hakkında verilen kararlar bakımından kanun yoluna başvurulabilmesinin hukukî dayanakları için bkz. İkinci Bölüm, I, D.

¹³⁶ Nejat Aday, "Vesayet Hukukunda Geçici Hukuki Korumalar ve Vesayet Tedbir Şerhi Uygulaması", **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 77, 2019, S. 2, s. 817, 829.

¹³⁷ TMK m. 420 hükmünde ifade edilen geçici önlemlerin hukukî niteliğine ilişkin değerlendirmeler için bkz. Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1857; Yazarlar TMK m. 420 hükmünü, "*ihtiyati tedbir niteliğinde geçici hukukî koruma niteliğinde olan çekişmesiz yargı işleri*"ne örnek olarak göstermiştir.; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2454; Yazar, çekişmesiz yargı işlerinde de geçici hukukî korumanın söz konusu olabileceğini ifade edip, TMK m. 420 düzenlemesini bu kapsamda değerlendirmiştir.; Aday, **a.g.m.**, s. 820, 831; Yazar, geçici önlemlerin çekişmesiz yargı işinde verilen ihtiyatî tedbirler olduğu görüşündedir.; Erişir, **a.g.e.**, s. 265, 333-334; Yazar bu önlemlerin ihtiyatî tedbir niteliği taşımadığına işaret edip, bunları çekişmesiz yargı işindeki geçici hukukî korumalar olarak nitelendirmiştir.

¹³⁸ Aday, **a.g.m.**, s. 830.

geçici önlemler hakkında verilen kararlara karşı yalnızca denetim makamına itiraz edilebileceği ve bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulamayacağı kabul edilmektedir^{139 140}.

Son olarak, vasinin görevden alınmasına yönelik yargılamada vesayet makamınca TMK m. 486-487 hükümlerine göre geçici veya diğer önlemlere ilişkin kararlar verilebilir. Bu kapsamda tesis edilen kararlara karşı kanun yoluna gidilemez. Çünkü TMK m. 488 hükmünde, ilgililerin vesayet makamının kararlarına karşı bunların tebliğ tarihinden itibaren on gün içerisinde denetim makamına itiraz edebileceği ve belirtilen makamın bu itirazları kesin olarak karara bağlayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla TMK m. 486-487 düzenlemeleri çerçevesinde verilen kararlara karşı yalnızca itiraz edilmesi mümkündür; bunlar için kanun yoluna başvurulamaz.

¹³⁹ Bu yöndeki yargı kararları için bkz. İstanbul BAM. 36. HD., E. 2016/47 K. 2016/38 T. 5.12.2016, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.10.2021: “*Vesayet makamının vesayet altına alınması istenen kişiye ait taşınmazların tapu kayıtlarına vesayet şerhi konulmasına veya kaldırılmasına ilişkin kararları ihtiyati tedbir niteliğinde değildir. Bu kararlara karşı T.M.K' nun 461/2.maddesi gereğince, kararın tebliğ gününden başlayarak 10 gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir. Vesayet makamının T.M.K' nun 462. maddesi gereğince verdiği kararlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz. İstinaf başvurusuna konu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması mümkün olmadığından H.M.K.352.maddesi gereğince istinaf başvurusunun usulden reddine karar vermek gerekmiştir.*”; Antalya BAM. 6. HD., E. 2020/188 K. 2020/137 T. 7.2.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.10.2021: “*Bu durumda vesayet tedbir önlemleri tam olarak ihtiyati tedbir değildir. Nitekim mahkeme vesayet tedbir şerhi koyduğu malvarlığı değerleri üzerinde, kısıtlanması istenenin tasarruf haklarını elinden almamakta, kısıtlanması istenen mallarını dilediğince kullanmaya devam etmektedir. Vesayet tedbir kararı yalnızca mallar üzerinde temlik tasarruf yapılması durumunda bu tasarrufların mahkemenin gözetiminde yapılmasını, kısıtlanması istenenin açık bir şekilde aleyhine olan işlemlerin engellenmesini ve böylelikle sonuçta kısıtlanması istenenin korunmasını sağlamaktadır. Davanın niteliğine göre tedbir talebinin incelenmesinde uygulanacak usul kurallarının TMK'nun 420. ve devamı maddelerindeki usul kuralları olduğu, HMK'nun 389. ve devamı maddelerinin olaya uygulanamayacağı, tedbir talebi üzerine verilecek kabul veya red kararının istinafa tabi olmadığı, itiraz kanun yoluna tabi olduğu, ...*”

¹⁴⁰ Uygulamadaki bu durumun eleştirisi için bkz. Aday, **a.g.m.**, s. 831: Yazar, geçici önlemleri çekişmesiz yargı işinde verilen ihtiyatî tedbirler olarak nitelendirdiğinden, HMK m. 389/2 hükmünü temel alarak ihtiyatî tedbirler bakımından kanun yolu denetimini düzenleyen hükümlerin bunlar açısından da uygulanabileceğini ileri sürmüştür. Böylece, yanlış uygulamaların ortadan kaldırılmasının, somut olay adaletinin temininin ve uygulama bakımından yeknesaklığın sağlanmasının da mümkün olacağını eklemiştir.

4. İcra ve İflâs Hukukuna Özgü Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri

a. İcranın Geri Bırakılması (İcranın Durdurulması) Hakkındaki Kararlar

İcranın durdurulması kurumu¹⁴¹, takibin ilerlemesi ile sonuçlanmasına engel olmak amacıyla öngörölmüş icra ve iflâs hukukuna özgü bir geçici hukukî koruma tedbiridir¹⁴². Böylece, kesinleşmeden icra edilmesi mümkün olan yargı kararlarının borçlu bakımından doğurabileceği zararların engellenmesi ya da durdurulması sağlanır¹⁴³. İcranın durdurulmasına ilişkin kararlar, icra mahkemesi ile yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulmuşsa bu davaya bakan mahkeme yanında (HMK m. 381)¹⁴⁴ kanun yolu mahkemelerince verilebilir¹⁴⁵.

¹⁴¹ “İcranın geri bırakılması” ifadesi, İİK m. 33 ve İİK m. 36 hükümlerinin başlığında “*icranın geri bırakılması*” ve “*icranın geri bırakılması için verilecek süre*” şeklinde yer alır. Ancak bu hükümlerde düzenlenen kurumlar birbirinden farklı olduğundan, anlam karışıklığını önlemek adına, İİK m. 36 hükmü için “*icranın durdurulması*” ifadesi kullanılmıştır.

¹⁴² İcranın durdurulması kurumunun hukukî niteliğine ilişkin değerlendirmeler için bkz. Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1314: Yazarlar, diğer kanunlarda yer alan ihtiyatî tedbir niteliğindeki geçici hukukî korumalara İİK m. 36 hükmünü örnek olarak göstermiştir.; Yılmaz E., **Tedbir Cilt I**, s. 802: Yazar icranın durdurulması müessesesinin geçici hukukî koruma tedbiri olduğunu ifade edip, bunu “*özel yasalarda düzenlenen bazı ihtiyatî tedbirler*” başlığı altında incelemiştir.; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 411: Yazarlar, icranın durdurulmasını geçici hukukî koruma önlemi olarak nitelendirmiştir.; Özekes, **Pekcantez Usûl**, s. 2454: Yazar İİK m. 36 hükmü uyarınca icranın durdurulmasını temin eden kararların ihtiyatî tedbir niteliği taşımadığını vurgulayıp, bunların icra ve iflâs hukukuna özgü geçici hukukî korumalar olduğunu savunmuştur.; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **İcra**, s. 432: Yazarlar, icranın durdurulması kararının hukukî niteliğinin geçici hukukî koruma tedbiri olduğu kanısındadır.; Albayrak H., **Yaklaşık İspat**, s. 255; Erişir, **a.g.e.**, s. 291: Albayrak H. ve Erişir, bu kurumu icra ve iflâs hukukuna özgü bir geçici hukukî koruma olarak değerlendirmiştir.; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 94: Yazar, icranın durdurulması kararının icra iflâs hukukuna özgü bir geçici hukukî koruma niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.; Mehmet Köle, **İlâmlı İcra Takibinde İcra Mahkemesi Tarafından İcranın Geri Bırakılması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 26: Yazar, bu kurumun icra ve iflâs hukukuna özgü bir geçici hukukî koruma tedbiri olduğu görüşündedir.; Katayıfçı, **a.g.e.**, s. 245: Yazar, bu müessesenin geçici nitelikli bir hukukî tedbir olduğuna işaret etmiştir.; Mavzer, **a.g.e.**, s. 52, 58 vd.: Yazar, bu kurumun icra hukukuna özgü bir geçici hukukî koruma tedbiri olduğu kanaatinde; Özdemir, **a.g.e.**, s. 92, 225: Yazar, İİK m. 36 hükmü kapsamında bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtayın tesis ettiği kararların icranın geri bırakılmasına ilişkin ihtiyatî tedbir olduğunu ileri sürmüştür.

¹⁴³ Erişir, **a.g.e.**, s. 291, dn. 410.

¹⁴⁴ Yargılamanın yenilenmesi aşamasındaki icranın durdurulması müessesesinin hukukî niteliği öğretide tartışmalıdır. Bu tartışmaya ilişkin değerlendirmeler için bkz. Arslan, **Yargılamanın Yenilenmesi**, s. 160; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 172: Arslan ve Tanrıver, yargılamanın yenilenmesi süreci içinde verilen icranın ertelenmesi kararının hükmün özelliğine göre ihtiyatî tedbir niteliğinde olabileceğini ifade etmiştir.; Namlı, **a.g.e.**, s. 446: Yazar, yargılamanın yenilenmesi aşamasında verilen icranın durdurulması kararının ihtiyatî tedbir niteliğinde olduğunu doğrudan ifade etmemiştir. Ancak bu süreç boyunca, hâkimin icranın durdurulması dışında başka ihtiyatî tedbirlere de karar verebileceğine işaret etmiştir. Dolayısıyla yazarın ifadelerinden, bu aşamadaki icranın durdurulması

Kural olarak, icra mahkemelerinin hukuka ilişkin tüm kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilir¹⁴⁶. Ancak İİK m. 363/1 hükmünde icra mahkemesinin bazı kararları, kanun yolu denetiminin kapsamı dışında tutulmuştur ve bu mahkemece verilen icranın durdurulmasına ilişkin kararlar da bunlardan biridir. Sonuç olarak, kanunun açık hükmü sebebiyle bu kararlar bakımından istinaf kanun yolu kapalıdır.

b. Konkordato Mühleti Hakkındaki Kararlar

Vadesi gelmiş borçlarını ödeyemeyen ya da ödeyememe riskini taşıyan borçlunun, kanunda düzenlenmiş koşullar çerçevesinde ve mahkemenin kontrol ile gözetimi altında, alacaklılarıyla anlaşıp borçlarını tasfiye etmesini sağlayan kuruma konkordato denir¹⁴⁷. Konkordato talebiyle başlayan süreçte uygulama alanı bulan geçici ve kesin mühlet kurumları, konkordato hukukuna özgü geçici hukukî koruma tedbirleridir¹⁴⁸. Zira geçici ve kesin mühlet, kesin bir koruma sağlamaz ve nihai bir etki meydana getirmez¹⁴⁹. Şöyle ki kural olarak konkordatonun bağlayıcı olması, İİK m. 308/c-1 hükmü uyarınca bunun tasdikine yönelik kararlar sağlanır ve kesin hukukî

kararını ihtiyatî tedbir olarak nitelendirdiği sonucuna ulaşılır.; Erişir, **a.g.e.**, s. 287-289, 295: Yazar, yargılamanın yenilenmesi aşamasında icranın durdurulmasını, icra ve iflâs hukukuna özgü bir geçici hukukî koruma tedbiri olarak nitelendirmiştir.; Köle, **a.g.e.**, s. 28: Yazar, HMK m. 381 hükmü uyarınca icranın durdurulmasının geçici hukukî koruma olduğu kanısındadır.; Mavzer, **a.g.e.**, s. 53: Yazar, bu aşamadaki icranın durdurulması kararının yargılamanın yenilenmesi müessesesi bakımından öngörölmüş cebri icraya yönelik bir geçici hukukî koruma tedbiri olduğu görüşündedir.

¹⁴⁵ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **İcra**, s. 430; Mavzer, **a.g.e.**, s. 52, 62.

¹⁴⁶ Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 52; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **İcra**, s. 46.

¹⁴⁷ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **İcra**, s. 639. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. ve karşı. Arslan v.d., **İcra**, s. 571; Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 477.

¹⁴⁸ Muhammet Özkes, “Konkordatoya Başvuru ve Geçici Mühlet Kararı”, **7101 Sayılı Kanunla Konkordato ve Elektronik Tebligat Konularında Getirilen Yenilikler**, Ed. Muhammet Özkes, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 69, 70 (*Anlış: Geçici Mühlet*); Barış Toraman, “Konkordato Müessesesi Hakkında 7101 Sayılı Kanunla Getirilen Yeniliklerin Kanun Yollarına İlişkin Hükümleri Bakımından Değerlendirilmesi”, **MİHBİR Türk Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Birliği 16. Toplantı: 7101 Sayılı Kanun Çerçevesinde Konkordato (5-6 Ekim 2018/ Antalya)**, Ankara, Dumat Ofset Matbaacılık, 2019, s. 211; Murat Besen, Orkun Tat, “Konkordato Sürecinde Mühlet”, **ASBUHFD**, C. 1, 2019, S. 2, s. 365, 365, dn. 31.

Benzer bir değerlendirme için bkz. Arslan v.d., **İcra**, s. 577, 579: Yazarlar, geçici mühlet kurumuyla ödeme güçlüğü içindeki borçluya hızlı bir şekilde geçici hukukî korumanın sağlanmasının hedeflendiğini ifade edip, geçici mühlet kararının tesis edilmesinin daha çok geçici hukukî koruma niteliğini olduğunu ileri sürmüştür.

Farklı bir değerlendirme için bkz. Atalı, Ermenek, Erdoğan, **İcra**, s. 651: Yazarlar, geçici mühlet kararlarının tedbir niteliğinde olduğu görüşündedir.

¹⁴⁹ Özkes, **Geçici Mühlet**, s. 69. Geçici mühlet kararları bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Besen, Tat, **a.g.m.**, s. 365.

koruma da işaret edilen kararlarla temin edilir¹⁵⁰. Öte yandan mühletin etkisi kural olarak konkordatonun tasdiki kararına kadar devam ettiğinden, mühlet kararlarının her iki türü de geçici niteliktedir¹⁵¹. Ayrıca geçici ile kesin mühlet alacaklının/alacaklıların ve borçlunun menfaatlerinin güvence altına alınmasında, konkordato sürecinin sağlıklı olarak ilerlemesinde ve konkordatonun tasdik edildiği durumlarda bunun başarılı bir şekilde uygulanmasının temin edilmesinde rol oynar¹⁵². Benzer bir deyişle geçici ve kesin mühlet ile genel olarak muhtemel konkordatonun sonuçlarının korunması amaçlanmıştır¹⁵³.

Konkordato talebiyle başlayan süreçte söz konusu olan geçici ve kesin mühlet talebi hakkında karar verilmesi ve bu kararlara karşı başvuru yolları 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda farklı hükümlerde düzenlendiğinden, işaret edilen kararların kanun yolu denetimine ilişkin hususlar ayrı başlıklarda değerlendirilmiştir.

(1) Geçici Mühlet Talebi Hakkında Verilen Kararlar

İİK m. 285 hükmü uyarınca kanuna uygun bir şekilde yapılan konkordato talebi üzerine asliye ticaret mahkemesi, İİK m. 286 düzenlemesinde yer alan belgelerin de eksiksiz olduğuna kanaat getirirse geçici mühlet kararı verir. Geçici mühlet kararı verilmesi durumunda, bunun süresi İİK m. 287/4 hükmü uyarınca üç aydır. Ancak borçlunun ya da geçici komiserin geçici mühlet içerisinde ileri süreceği talebe dayanılarak bu süre en fazla iki ay daha uzatılabilir. İşte, geçici mühlet kararları ile bu sürenin uzatılması kararları¹⁵⁴ için İİK m. 287/6 hükmünün açık

¹⁵⁰ Özkes, **Geçici Mühlet**, s. 69. Benzer değerlendirmeler için bkz. Toraman, **a.g.m.**, s. 210; Besen, Tat, **a.g.m.**, s. 365.

¹⁵¹ Özkes, **Geçici Mühlet**, s. 69.

¹⁵² Özkes, **Geçici Mühlet**, s. 69.

¹⁵³ Özkes, **Geçici Mühlet**, s. 70, 82: Yazar, geçici mühlet kararlarının kesin mühletin sonuçlarını öne almasından hareketle (İİK m. 288/1) belirtilen kararların kesin mühletin ve konkordatonun etkisiz kalmasını engellediğini ifade edip, bunların âdeta bir ön geçici hukukî koruma niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür. Konkordato sürecinde gerçek anlamda etki doğurup muhtemel konkordatonun sonuçlarını koruyan geçici hukukî korumanın ise kesin mühlet olduğunu eklemiştir.; Toraman, **a.g.m.**, s. 210.

¹⁵⁴ Geçici mühletin uzatılması talebinin reddi kararları bakımından istinaf kanun yoluna müracaat edilebileceğine ilişkin bkz. Hakan Pekantez, Güray Erdönmez, **7101 Sayılı Kanun Çerçevesinde Konkordato**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 29; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **İcra**, s. 695; Cemil Simil, **Konkordatoda Mühletin Borçlu Bakımından Sonuçları**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 81-82; Besen, Tat, **a.g.m.**, s. 367; Özdemir, **a.g.e.**, s. 359.

ifadesi sebebiyle kanun yoluna müracaat edilemez¹⁵⁵. Öte yandan, geçici mühlet talebinin reddi kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilir¹⁵⁶. Çünkü İİK m. 287/6 hükmünde geçici mühlet talebinin reddi kararları yer almaz ve açıkça yasaklanmadıkça kanun yoluna müracaat hakkının varlığı asıldır¹⁵⁷. Ayrıca kanun koyucunun geçici mühlet kararları bakımından kanun yolu denetimini açıkça yasaklamasına rağmen geçici mühlet talebinin reddi kararları açısından sessiz kalması, bu imkânın varlığının kabulünü gerektirir¹⁵⁸. Son olarak, geçici mühlet talebinin reddi kararları geçici mühlet kararlarına göre daha kalıcı etkiler doğurduğundan, bu kararlar bakımından kanun yolu denetimi mümkün olmalıdır¹⁵⁹.

İİK m. 287/1 hükmüne göre asliye ticaret mahkemesi, geçici mühlet kararının yanında borçlunun mal varlığının korunması için gereken tüm tedbirleri alır. Bu kapsamdaki tedbirler, ihtiyatî tedbir niteliğinde olmayıp konkordato hukukuna özgü geçici hukukî koruma tedbirleridir¹⁶⁰. Söz konusu geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar bakımından da İİK m. 287/6 hükmünün¹⁶¹ açık ifadesi sebebiyle kanun yoluna başvurulamaz^{162 163}.

¹⁵⁵ Konuyu olması gereken hukuk bakımından değerlendirip, geçici mühlet talebinin kabulü ile reddine ilişkin kararlar bakımından kısa bir sürede müracaat edilen ve hızlıca sonuç alınabilen bir kanun yolunun düzenlenmesi gerektiğini savunan yazar için bkz. Özekes, **Geçici Mühlet**, s. 74.

¹⁵⁶ Pekcanitez, Erdönmez, **a.g.e.**, s. 29; Özekes, **Geçici Mühlet**, s. 75; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **İcra**, s. 651, 695; Serhat Sarısözen, **Konkordato**, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 233, 234; Toraman, **a.g.m.**, s. 218; Besen, Tat, **a.g.m.**, s. 367; Ayer, **a.g.t.**, s. 153; Özdemir, **a.g.e.**, s. 359.

¹⁵⁷ Pekcanitez, Erdönmez, **a.g.e.**, s. 29; Özekes, **Geçici Mühlet**, s. 74.

¹⁵⁸ Özekes, **Geçici Mühlet**, s. 74.

¹⁵⁹ Özekes, **Geçici Mühlet**, s. 75.

¹⁶⁰ Özekes, **Geçici Mühlet**, s. 79; Ayer, **a.g.t.**, s. 151. Benzer bir değerlendirme için bkz. Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 487: Yazarlar, bu hüküm kapsamında verilen tedbirlerin "*takip hukukuna özgü geçici koruma tedbiri*" niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.

İİK m. 287/1 hükmü bağlamında borçlunun mal varlığının korunması için alınacak tedbirlerin ihtiyatî tedbir niteliğinde olduğuna ilişkin bkz. Özdemir, **a.g.e.**, s. 323.

¹⁶¹ Öğretide Simil, İİK m. 287/6 hükmünde yer alan "*tedbire ilişkin kararlar*" ifadesini değerlendirirken söz konusu tedbirlere ilişkin talebin reddi veya kabulü bakımından bir ayırım yapmıştır. Yazara göre, belirtilen hüküm kapsamında borçlunun mal varlığının korunması için tesis edilen tedbir kararlarına karşı istinaf kanun yoluna müracaat edilemezken, bu tedbirlere ilişkin talebin reddi kararlarına karşı istinaf yolu açıktır. Bkz. Simil, **a.g.e.**, s. 82-83.

¹⁶² Aksi yöndeki görüş için bkz. Özdemir, **a.g.e.**, s. 360, 362: Yazar, İİK m. 287/6 hükmünde yer alan "*tedbirlere ilişkin kararlar*" ifadesiyle ihtiyatî tedbirlerin kastedildiğini savunduğundan, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ihtiyatî tedbirler bakımından kanun yolu denetimini düzenleyen hükümlerinin, konkordatoya müracaat edilmesi durumunda bu süreçte ihtiyatî tedbirlere ilişkin olarak tesis edilen kararlar açısından da uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür. Ancak ilk derece mahkemelerinin muhafaza önlemi niteliğinde olan kararlarına karşı kanun yoluna müracaatın mümkün olmadığını da eklemiştir.

(2) Kesin Mühlet Talebi Hakkında Verilen Kararlar

Asliye ticaret mahkemesi, geçici mühlet içerisinde borçluya kesin mühlet verilip verilmeyeceğine ilişkin kararını tesis eder (İİK m. 289/1). Şöyle ki konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğunun tespiti hâlinde, kesin mühlet kararı verilir; aksi hâlde kesin mühlet talebi reddedilir. Kesin mühlet kararı verilmesi durumunda, bunun süresi İİK m. 289/3 hükmü uyarınca bir yıldır. Ancak güçlüğ gösteren özel hâllerde, İİK m. 289/5 hükmünde ifade edilen diğer koşulların da sağlanması şartıyla, kesin mühlet altı aya kadar uzatılabilir.

İİK m. 287/1 hükmü kapsamında tesis edilen tedbir taleplerinin reddi kararlarına/ tedbir kararlarına karşı kanun yoluna müracaat edilemeyeceğine ilişkin yargı kararları için bkz. Adana BAM. 9. HD., E. 2018/1246 K. 2018/969 T. 19.11.2018, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 10.10.2021: “...belirtilen İİK'nun 287/son maddesi uyarınca, geçici mühletin uzatılması ve mahkemece bu kapsamda verilen tüm tedbirlere ilişkin kararlara karşı kanun yoluna başvurulamayacağından kararların niteliği dikkate alınarak kesin olarak verildiğinden ...”; İstanbul BAM. 17. HD., E. 2019/436 K. 2019/675 T. 11.4.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 10.10.2021: “Mahkemece davacılar hakkında geçici mühlet kararından sonra 05/01/2018 tarihli ara kararla kesin mühlet ile birlikte anılan tedbirlere hükmedildiği, müdahil banka tarafından yapılan itirazların reddedildiği anlaşılmaktadır. Yukarıda açıklanan İİK'nun 287/son hükmü gereğince tedbir taleplerinin kabulüne ilişkin kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamayacağından, istinaf başvurusunun, istinaf sebepleri incelenmeksizin usulden reddine dair aşağıdaki karar verilmiştir.”; Kayseri BAM. 6. HD., E. 2020/132 K. 2020/95 T. 28.1.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 10.10.2021: “...İİK'nun 287/son maddesinde tedbirlerin niteliği (Kabulü ya da reddi kararları yönünden) ile ilgili herhangi bir ayırım da yapılmamıştır. Konkordato istemlerinin süratle sonuçlandırılması gereği nazara alındığında, İlk Derece Mahkemesince konkordato istemi sırasındaki geçici hukuki korumalara yani ihtiyati tedbirlere ve kesin mühlet kararı verilmesine ilişkin verilen ara kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmasının yasal olarak mümkün olmadığı yani bu vasıftaki ara kararların niteliği itibariyle KESİN olduğu kabul edilmiştir.

Davacı vekilinin istinaf talebine konu ara kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulmaması yani kesin nitelikte olması nedeniyle mahkemece HMK nun 346. Maddesi de gözetilmelidir.”

¹⁶³ İİK m. 287/3 hükmü uyarınca konkordato sürecinde geçici komiser atanmasının hukukî niteliğine ilişkin öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür ve bunlardan biri de bu atamanın geçici hukukî koruma tedbiri olduğu yönündedir. Bu görüşteki yazarlar için bkz. Ayer, **a.g.t.**, s. 153; Yazar, geçici konkordato komiseri atama kararını, ön geçici hukukî koruma kararı olarak nitelendirmiştir.; Özdemir, **a.g.e.**, s. 313, 317; Yazar, konkordato sürecinde uygulama alanı bulan bazı tedbirlerin ihtiyatî tedbir niteliği taşımadığını; bunların geçici hukukî koruma tedbirleri niteliğindeki muhafaza tedbirleri olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca eserinin 317. sayfasında geçici konkordato komiseri atanmasının muhafaza tedbiri olduğuna ve ihtiyatî tedbir niteliği taşımadığına işaret etmiştir.

Eğer bu görüş savunulursa geçici konkordato komiserinin atanmasına ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetiminin mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu kararlara karşı kanun yolu denetiminin kapalı olduğuna ilişkin bkz. Arslan v.d., **İcra**, s. 578; Pekcanitez, Erdönmez, **a.g.e.**, s. 38; Özekes, **Geçici Mühlet**, s. 74; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **İcra**, s. 651, 695; Sarısözen, **a.g.e.**, s. 204; Simil, **a.g.e.**, s. 81; Ayer, **a.g.t.**, s. 153; Özdemir, **a.g.e.**, s. 361.

Kesin mühlet kararlarına karşı, İİK m. 293/1 hükmündeki açık ifade sebebiyle kanun yoluna müracaat edilemez¹⁶⁴. Öte yandan, kesin mühlet talebinin reddi kararlarının kanun yoluna tâbi olup olmadığına ilişkin 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda bir hüküm yoktur. Ancak kanun yolu imkânının varlığı asıl olduğundan ve kesin mühlet talebinin reddi kararları bakımından kanun yolu denetimini açıkça yasaklayan bir hüküm bulunmadığından, bu kararlara karşı kanun yoluna gidilebileceği kabul edilmelidir¹⁶⁵ ¹⁶⁶. Ayrıca HMK m. 382/2-f, 6 hükmü uyarınca kesin mühlet talebi, bir çekişmesiz yargı işidir. Dolayısıyla kesin mühlet talebinin reddi kararının, kanunda da aksine bir düzenleme bulunmaması sebebiyle, HMK m. 387 hükmü uyarınca istinaf kanun yoluna tâbi olması gerekir.

Kesin mühletin uzatılması kararına karşı kanun yoluna müracaat edilip edilemeyeceğine ilişkin kanunî bir düzenleme mevcut değildir. Ancak kesin mühletin etkilerinden, mühlet hakkındaki kararlara ilişkin kanun yolu denetiminin Kanun'da düzenleniş şeklinden ve mühlet talebinin hukukî niteliğinden hareketle bir sonuca varılması mümkündür. Şöyle ki konkordato sürecinde mühlete ilişkin verilen kararlar (*geçici mühlet, geçici mühletin uzatılması, kesin mühlet kararı*) çerçevesinde, on yedi

¹⁶⁴ Konuyu olması gereken hukuk bakımından değerlendiren ve kesin mühlet verilmesine ilişkin kararların kanun yolu denetimine tâbi olması gerektiğini savunan yazar için bkz. Sarısözen, **a.g.e.**, s. 298.

¹⁶⁵ Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 491; Pekcanitez, Erdönmez, **a.g.e.**, s. 55. Kesin mühlet talebinin reddi kararlarına karşı istinaf kanun yoluna müracaat edilebileceğine ilişkin bkz. Ali Cem Budak, Müjgan Tunç Yücel, **Yeni Konkordato Hukuku: 7101 ve 7155 sayılı Kanunlarla Değişik İcra ve İflas Kanunu m. 285-309 Şerhi**, İkinci Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, m. 293, No. 6 (*Anılış: Konkordato Şerhi*); Murat Atalı, "Konkordatoda Kesin Mühlet ve Sonuçları", **7101 Sayılı Kanunla Konkordato ve Elektronik Tebligat Konularında Getirilen Yenilikler**, Ed. Muhammet Özkes, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 86-87, 92: Yazar, İİK m. 285 hükmü kapsamında başlayan konkordato sürecinde şartları mevcutsa bir talebe ihtiyaç olmadan kesin mühlet kararı verildiği kanısında olduğundan, 'kesin mühlet talebinin reddi kararı' yerine 'kesin mühletin verilmemesi' ifadesini tercih etmiştir.; Sarısözen, **a.g.e.**, s. 302; Simil, **a.g.e.**, s. 34, 83: Yazar, konkordato sürecinde konkordato talebi dışında geçici veya kesin mühlet talebinde bulunulmadığından hareketle 'kesin mühlet talebinin reddi kararı' yerine 'kesin mühletin verilmemesi' tabirini kullanmıştır.; Besen, Tat, **a.g.m.**, s. 378.

¹⁶⁶ Bu yöndeki yargı kararı için bkz. Yarg. 23. HD., E. 2019/1337 K. 2019/1902 T. 9.5.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 10.10.2021: "*İİK'nın 293/2, 3. maddesindeki açık yasal düzenleme ve yasal düzenlemenin gerekçesi birlikte değerlendirildiğinde; konkordato mühleti aşamasında verilen tüm kararlar bakımından kanun yolunun aynı olmadığı, bazı kararların kesin olmasına karşılık bazı kararlara karşı sadece istinaf kanun yolunun öngörüldüğü, bazı kararlara ise hem istinaf hem de temyiz kanun yolunun öngörüldüğü anlaşılmaktadır.*

Bu kapsamda İİK'nın 293/2. maddesinde konkordato mühlet talebinin reddiyle birlikte iflas kararı verilmediği sürece, sadece istinaf kanun yolunun açık olduğu kabul edilmiş, ..."

aylık bir süre boyunca mühletin etkilerinin sürmesi söz konusudur¹⁶⁷. Mühletin alacaklılar bakımından sonuçları düşünüldüğünde (İİK m. 294-295), bu sonuçların altı ay daha devam etmesinin hukukî dayanağı olabilecek kesin mühletin uzatılması kararına karşı kanun yoluna başvurulamaması durumunda, borçlu ile alacaklılar arasındaki menfaat dengesinin borçlunun lehine bozulacağı açıktır¹⁶⁸. Mühlete ilişkin işaret edilen diğer kararlara karşı kanun yolu başvurusu açıkça yasaklandığından, en azından kesin mühletin uzatılmasına yönelik kararlar bakımından kanun yoluna müracaat edilebileceğini kabul etmek gerekir¹⁶⁹. Öte yandan, İİK m. 287/6 hükmünde geçici mühletin uzatılması kararına karşı kanun yolu başvurusu açıkça yasaklanmışken kesin mühletin uzatılması kararı açısından benzer düzenlemenin öngörülmemesi, bilinçli susma olarak değerlendirilebilir¹⁷⁰. Sonuç olarak kesin mühletin uzatılması talebi çekişmesiz yargı işi niteliğinde olduğundan¹⁷¹ ve mevzuatta kesin mühletin uzatılması kararları bakımından kanun yoluna başvuruyu yasaklayan bir hüküm bulunmadığından, bu kararlar için istinaf kanun yoluna müracaat edilebilir¹⁷².

D. Kanun Yolu Denetimi Bakımından Herhangi Bir Düzenleme İçermeyen Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri

Mevcut kanunî düzenlemeler incelendiğinde, geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında verilen kararlar bakımından kanun yolu denetimini yasaklayan genel ve yeknesak bir düzenlemenin bulunmadığı görülür¹⁷³. Buna rağmen öğretilerde¹⁷⁴ ve

¹⁶⁷ Simil, **a.g.e.**, s. 87-88.

¹⁶⁸ Kesin mühlet kararının kanun yolu denetimine tâbi olmamasının borçlu ile alacaklılar arasındaki menfaat dengesini (borçlu lehine) bozduğuna ilişkin bkz. Pekcanitez, Erdönmez, **a.g.e.**, s. 58.

¹⁶⁹ Simil, **a.g.e.**, 88.

¹⁷⁰ Rukiye Duran, “Konkordato Mühletinin Uzatılması”, **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, C. 10, 2019, S. 1, s. 69.

¹⁷¹ Simil, **a.g.e.**, s. 88.

¹⁷² Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 492; Pekcanitez, Erdönmez, **a.g.e.**, s. 63; Duran, **a.g.m.**, s. 69; Besen, Tat, **a.g.m.**, s. 378. Benzer bir değerlendirme için bkz. Sarısözen, **a.g.e.**, s. 306.

¹⁷³ Özekes, Erişir, **a.g.m.**, s. 1263-1264.

HMK m. 362/1-f hükmü ve bu düzenlemenin kapsamı üçüncü bölümde açıklanmıştır. Ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Üçüncü Bölüm, II, A.

¹⁷⁴ Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 4894: Yazar, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz dışındaki diğer geçici hukukî korumalar açısından (delil tespiti, mühürleme işlemi veya defter tutulması gibi) istinaf denetiminin mümkün olmadığı kanaatindedir.; Karılı, **a.g.e.**, s. 770: Yazar, HMK m. 391/3, 394/5 ve İİK m. 258/3, 265/5 hükümlerinde belirtilenlerin dışında kalan delil tespiti, defter tutulması, mühürleme işlemi yapılmasına ilişkin geçici hukukî korumalar bakımından istinafa müracaat

uygulamada¹⁷⁵ yalnızca HMK m. 341/1-b hükmünde yer alan kararlar açısından istinaf kanun yoluna müracaat edilebileceği ileri sürülmüştür. Ancak belirtilen görüşün hem mevcut kanunî düzenlemeler hem de olması gereken hukuk bakımından isabetli olmadığı kanısındayız. Bu bağlamda öncelikle geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından kanun yolu denetiminin neden gerekli olduğu açıklanmıştır. Ardından, işaret edilen kararlar açısından kanun yolu denetiminin varlığının hukukî dayanaklarına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

edilemeyeceği görüşündedir.; Özbay, **a.g.m.**, s. 431: Yazar, HMK m. 341 hükmünü temel alarak sadece ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz talebinin reddi kararları ve ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz kararına itiraz üzerine tesis edilen kararlara karşı istinafa gidilebileceğini savunmuştur.; Karabel, **a.g.m.**, s. 4661-4662: Yazar delil tespiti, defter tutulması veya muhafaza tedbirleri gibi diğer geçici hukukî korumalar açısından, ihtiyatî tedbir ya da ihtiyatî hacizden farklı olarak, istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurunun mümkün olmadığı kanısındadır.; Meraklı Yayla, **a.g.e.**, s. 22: Yazar, mevcut kanunî düzenlemeler çerçevesinde tüm geçici hukukî korumalar bakımından değil yalnızca ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz açısından istinaf yolunun açık olduğuna; delil tespiti, defter tutulması, mühürleme işlemi yapılması gibi diğer geçici hukukî korumalar bakımından istinafa başvurulamayacağına işaret etmiştir.; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 59, 199, dn. 206 : Yazar, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz dışındaki diğer geçici hukukî koruma kararlarına karşı istinaf kanun yoluna müracaat edilemeyeceğini ifade edip, delil tespiti kararı ile delil tespitine itiraz edilmesi üzerine verilen kararları örnek göstermiştir.; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 40: Yazar, HMK m. 341 hükmünün lafzını temel alarak, diğer geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar bakımından istinaf kanun yoluna müracaat edilemeyeceğini savunmuştur.; Tekelioğlu, **a.g.t.**, s. 128: Yazar, HMK m. 341 hükmünün lafzını gerekçe göstererek sadece ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz niteliğindeki geçici hukukî koruma tedbirleri bakımından istinaf denetiminin söz konusu olabileceğine işaret etmiştir.

¹⁷⁵ Bu yöndeki yargı kararları için bkz. İstanbul BAM. 11. HD., E. 2018/2688 K. 2019/390 T. 8.3.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 11.10.2021: “Boşanma veya ayrılık davası açılınca hakim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK m. 186/1), geçimine (TMK m. 185/3), malların yönetimine (TMK m. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK m. 185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (re’sen) almak zorundadır (TMK m. 169). Bu kapsamda verilen kararlar Aile Hukukuna ilişkin geçici hukukî koruma kararları niteliğinde olup HMK.nun 389 ve devamı maddelerinde düzenlenen ve Aynı Yasa’nın 341/1 maddesi uyarınca istinaf kanun yoluna başvurulabilecek nitelikte “ihtiyatî tedbir” kararı niteliğinde değildir. TMK.nun 169. maddesi kapsamında alınan tedbirler ve bu tedbirlere itiraz üzerine verilen kararlara karşı ancak esas hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulması mümkün olup esas hükümden ayrı ve bağımsız olarak istinaf yoluna başvurulamaz. Bu bakımdan davacı-davalının istinaf başvurusunun usulden reddine karar verilmesi gerekmiştir.”; İstanbul BAM. 10. HD., E. 2019/271 K. 2019/519 T. 4.4.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 11.10.2021; Yarg. 4. HD., E. 2020/289 K. 2020/1134 T. 5.3.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 09.09.2021: “ Bölge adliye mahkemesince 05/11/2019 tarihinde ilk derece mahkemesinin geçici ödemeye yönelik kararlarının ara karar niteliğinde olup, ancak nihai kararla birlikte istinaf edilebileceği, diğer bir deyişle geçici ödeme talebinin reddine yönelik yerel mahkeme ara kararının, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 341/1. ve 352. maddeleri düzenlemesine göre istinafî kabil kararlardan olmadığı gerekçesiyle davacı vekilinin istinaf talebinin kesin olarak reddine karar verilmiş, davacı vekili tarafından kesin olarak verilen iş bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunulması üzerine bölge adliye mahkemesi 05/12/2019 tarihli ek karar vererek Hukuk Muhakemeleri Kanununun 341/1 ve 366/1. maddeleri gereğince davacı vekilinin temyiz dilekçesininin HMK’nın 366. ve 346/1. maddeleri gereğince reddine karar vermiştir./ Bölge adliye mahkemesince yukarıda açıklandığı şekilde bu yön belirlenmek suretiyle verilen davacı vekilinin temyiz isteminin reddine ilişkin ek kararda bir isabetsizlik bulunmamaktadır.”; Ankara BAM. 30. HD., E. 2020/1347 K. 2020/538 T. 17.11.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 09.09.2021; İstanbul BAM. 45. HD., E. 2021/35 K. 2021/220 T. 3.3.2021, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 09.09.2021.

Birinci olarak geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin yargılamanın gösterdiği özellikler (*yaklaşık ispat ölçüsü, hukukî dinlenme hakkının ertelenebilmesi, basit yargılama usûlünün uygulanması*), bu yargılamada tesis edilen kararların yanlış veya eksik olmasına sebebiyet verebileceğinden, belirtilen kararlara muhatap olan kişiler bakımından olumsuz sonuçlar doğabilir¹⁷⁶. Bu kapsamda, hakkın etkin bir şekilde korunması ile yanlış karar verilmesi arasındaki dengenin sağlanabilmesi için kanun yolu denetiminin varlığı şarttır¹⁷⁷. İkinci olarak, kanun yoluna müracaat edilmesi hak arama hürriyetinin devamı ve uzantısı şeklinde değerlendirilirse¹⁷⁸ geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar bakımından da kanun yolu denetiminin mevcudiyetinin kabul edilmesi gerekir¹⁷⁹. Son olarak, uygulamadaki içtihat birliğinin sağlanması, hakkını arayan kişiler açısından eşitliğin temini ve hukukun yeknesak bir şekilde uygulanmasının mümkün kılınması için tüm geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından kanun yolu imkânının varlığı gerekir¹⁸⁰.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından kanun yolu denetiminin varlığı temellendirilirken, bu kararların hukukî niteliğinden hareket edilebilir. Şöyle ki geçici hukukî koruma tedbirine ilişkin yargılamada tesis edilen kararlar kural olarak geçici nitelikli nihai karar olduğundan¹⁸¹, kanun yolu başvurusunu açıkça yasaklayan bir düzenleme bulunmadıkça, bu kararlar için kanun yoluna müracaat edilebilmelidir. Bu görüş kabul edilmese bile, HMK m. 389-405'teki hükümler diğer kanunlardaki özel geçici hukukî koruma tedbirlerine

¹⁷⁶ Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 74.

¹⁷⁷ Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 74-75.

¹⁷⁸ Bu husustaki diğer değerlendirmeler için bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 42-43, 170: Yazar, ihtiyatî tedbir yargılamasında temel hak ihlallerinin söz konusu olabileceğinden hareketle muhtemel ihlaller bakımından kanun yoluna başvuru imkânının sağlanması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca, bu görüşün aksinin kabul edilmesi hâlinde, Anayasa m. 36 ve m. 40 hükümleriyle bağdaşmayan bir sonucun ortaya çıkabileceğine işaret etmiştir.; Özdemir, **a.g.e.**, s. 48: Yazar, adil yargılanma ve hukukî dinlenme hakkının bir gereği olarak, geçici hukukî koruma kararlarına karşı kanun yolu denetiminin bulunması gerektiğini ileri sürmüştür.

¹⁷⁹ İhtiyatî tedbirler açısından benzer bir değerlendirme için bkz. Özekes, **Karar**, s. 478, dn. 15.

¹⁸⁰ Akkaya, **a.g.e.**, s. 348.

¹⁸¹ Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların hukukî niteliğine ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Birinci Bölüm, III.

niteliğine ve bünyesine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanacağından¹⁸², kanun yoluna ilişkin bir düzenleme bulunmadığında işaret edilen hükümlere dayanılarak kanun yolu başvurusu yapılabilir¹⁸³.

Tüm bu değerlendirmelerden hareketle diğer kanunlarda yer alan özel geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar için kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı belirlenirken takip edilmesi gereken aşamalar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Birinci olarak bu koruma tedbirlerinin yer aldığı kanunlardaki düzenlemelere bakılır. Çünkü HMK m. 406/2 hükmü uyarınca, diğer kanunlardaki geçici hukukî koruma tedbirlerine öncelikle kendi özel kanunlarındaki hükümler uygulanır. Söz konusu olan geçici hukukî koruma tedbiri bakımından kanun yolu denetimine ilişkin bir düzenleme bulunmuyorsa ikinci olarak yapılması gereken bu koruma tedbirinin türünün belirlenmesidir. Şöyle ki söz konusu olan geçici hukukî koruma tedbiri ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz niteliğindeyse bu koruma talebine ilişkin kararları konu alan kanun yolu denetiminde, ihtiyatî tedbire veya ihtiyatî hacze yönelik kanun yolu düzenlemeleri uygulanır¹⁸⁴. Belirtilen geçici hukukî koruma tedbirinin türü delil tespiti ise kanun yoluna müracaat edilemez¹⁸⁵. Son olarak, özel kanunlarda yer alan ve ihtiyatî tedbir, ihtiyatî haciz ya da delil tespiti niteliği taşımayan geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından, yukarıda işaret edilen gerekçeler temel alınarak, kanun yolu başvurusu yapılabilir.

Bu çalışma kapsamında genel olarak, dar ve teknik anlamda kanun yolu olan istinaf ve temyiz incelenmiştir. Ancak 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kanun yolları başlığını taşıyan sekizinci kısmının üçüncü bölümünde, yargılamanın

¹⁸² HMK m. 389-405'teki hükümlerin diğer kanunlardaki özel geçici hukukî koruma tedbirlerine, niteliğine ve bünyesine uygun düştüğü ölçüde, kıyasen uygulanmasının hukukî dayanakları için bkz. Birinci Bölüm, II, C.

¹⁸³ Benzer bir değerlendirme için bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 1181-1182: Yazar diğer kanunlarda yer alan geçici hukukî koruma tedbiri taleplerine ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetimine müracaat edilememesinin çok ağır sakıncalara yol açabileceğini gerekçe göstererek, en azından geçici hukukî koruma tedbiri talebinin reddi kararları bakımından, HMK m. 391/3 hükmünün kıyasen uygulanması yoluyla istinaf başvurusunun yapılabileceği görüşündedir.

¹⁸⁴ Karşılı, **a.g.e.**, s. 770; **Gerekçe**, s. 101.

Bkz. İkinci Bölüm, I, B, 1, dn. 21; İkinci Bölüm, I, B, 2, dn. 73.

¹⁸⁵ Bkz. İkinci Bölüm, I, C, 1, dn. 94.

yenilenmesi kurumuna¹⁸⁶ da yer verilmiştir. Dolayısıyla genel olarak geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulup başvurulamayacağını belirlenmesi gerekir.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından yargılamanın yenilenmesi yoluna müracaat edilip edilemeyeceğine ilişkin ne mülga 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda ne de 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda bir düzenleme mevcuttur¹⁸⁷. Kural olarak yargılamanın yenilenmesi yoluna maddî anlamda kesin hükümler için başvurulabildiğinden, geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararların bu niteliği haiz olup olmadığının incelenmesiyle bir sonuca ulaşılması mümkündür¹⁸⁸. Konuyu ihtiyatî tedbir kararları bakımından değerlendiren bir görüşe göre, bu kararlar maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmez¹⁸⁹. Öyle ki ihtiyatî tedbir kararları, esas hak bağlamında kesin bir

¹⁸⁶ Bu kurumun dar ve teknik anlamda kanun yolu olmadığına ilişkin bkz. Arslan, **Yargılamanın Yenilenmesi**, s. 41-46; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 135; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 35; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 663; Akkaya, **a.g.e.**, s. 94.

Yargılamanın yenilenmesinin teknik anlamda kanun yolu olmadığına ilişkin bkz. Alangoya, Yıldırım, Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 445; Akil, **a.g.e.**, s. 36; Namlı, **a.g.e.**, s. 76; Yazar, bu kurumun kanun yolu olarak nitelendirilemeyeceği görüşündedir.

¹⁸⁷ Namlı, **a.g.e.**, s. 125.

¹⁸⁸ Namlı, **a.g.e.**, s. 125.

¹⁸⁹ İhtiyatî tedbir kararlarının maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmediğine ilişkin bkz. Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1497: Yazarlar ihtiyatî tedbir, ihtiyatî haciz ile delil tespiti gibi geçici hukukî koruma kararlarının maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceği kanısındadır.; Gürdoğan, **a.g.e.**, s. 25, 35: Yazar ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz gibi geçici kararların şekli anlamda kesinleşmesinin mümkün olmadığından hareketle bu kararların maddî anlamda da kesinleşmeyeceğini savunmuştur.; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 112: Yazar ihtiyatî tedbir, ihtiyatî haciz, delil tespiti gibi mahkeme tarafından tesis edilen geçici hukukî korumalara yönelik kararların maddî anlamda kesin hüküm etkisine sahip olmadığına işaret etmiştir.; Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 125: Yazar, ihtiyatî tedbir kararının ihtilafın esasına yönelik olan dava bakımından maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceğini ileri sürmüştür.; Ercan, **a.g.t.**, s. 92: Yazar, bu kararların geçici nitelikte olmasını gerekçe göstererek hem şekli hem de maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceğini ifade etmiştir.; Nedim Meriç, "Türk Hukukunda Maddî Anlamda Kesin Hükümün Objektif Sınırları", **MİHDER**, C. 3, 2007/2, S. 7, s. 383: Yazar, ihtiyatî tedbire ve ihtiyatî hacze yönelik kararların esasen maddî anlamda kesin hükme uygun olmadığı kanaatinde; Erişir, **a.g.e.**, s. 158: Yazar, ihtiyatî tedbir kararlarının maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmemesinin asıl dava ve bu davaya konu olan talep açısından söz konusu olduğu görüşündedir.; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 251; İyilikli, **a.g.e.**, s. 113-114: Yazar, ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz kararlarının maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceğini ifade etmiştir.; Kırtıloğlu, **a.g.m.**, s. 1316; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 85: Yazar, ihtiyatî tedbir kararlarının tam olarak maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceğine ve bu kararlar bakımından şekli anlamda kesin hüküm etkisinin söz konusu olabileceğine işaret etmiştir.; Kaplan, **a.g.e.**, s. 149: Yazar ihtiyatî tedbir kararlarının niteliğini ve geçici olmasını temel alarak, bunların asıl dava bakımından maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceğini ileri sürmüştür.; Ayer, **a.g.t.**, s. 74.

İhtiyatî tedbir kararlarının kesin hüküm teşkil etmediğine ilişkin bkz. Onar, Belgesay, **a.g.e.**, s. 129: Yazarlar, maddî anlamda yargısal nitelik taşımayan mahkeme kararlarının kesin hüküm teşkil etmediğini ifade edip, bu kapsamda ihtiyatî tedbirleri örnek olarak göstermiştir.; Bilge, Önen, **a.g.e.**, s.

kanaate erişilmeden ve tam ispat faaliyeti gerçekleştirilmeden tesis edildiği için esas hakkın mevcudiyeti açısından kesin hüküm etkisi göstermez¹⁹⁰. Ayrıca işaret edilen kararlar geçici niteliktedir ve bunların duruma göre değiştirilip kaldırılabilmesi mümkündür¹⁹¹.

İhtiyatî tedbir kararları çerçevesinde konuyu değerlendiren diğer bir görüşe göre, davalardaki kesin hüküm etkisi gibi olmasa da bu kararlar sınırlı bir kesin etki meydana getirir¹⁹². Şöyle ki ihtiyatî tedbire ilişkin talebin dayanağını oluşturan vakıalar ve bu vakıaları ispata yarayan deliller değiştirilmeden aynı taraflar arasında bu talebin yenilenmesi durumunda, ilk talep bakımından köklü bir değişiklik olmadığından, kesinlik temel alınarak ikinci talebin reddedilmesi mümkündür¹⁹³.

368; Postacıoğlu, **Usul**, s. 488; Berkin, **Usul**, s. 117; Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 87-88; Çetinkaya, **a.g.m.**, s. 785; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 723; Yazarlar, ihtiyatî tedbir yargılaması sonunda tesis edilen kararların kesin hüküm teşkil etmeyeceği kanısındadır.; Özkök, **a.g.e.**, s. 50; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2485; Yazar, ihtiyatî tedbirin kabulü kararlarının gerçek anlamda kesin hüküm etkisine sahip olamayacağını; bu kararların yalnızca şekli anlamda kesin hüküm teşkil edebileceğini ileri sürmüştür.; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 707; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 95; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 161; Arslandoğan, **a.g.e.**, s. 205, dn. 264; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 23; Yazar, ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararının da kesin hüküm niteliğine sahip olmadığını eklemiştir.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında tesis edilen kararların kesin hüküm etkisi göstermediğine ilişkin bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 1055; Yazar, söz konusu kararların maddî veya şekli anlamda kesin hüküm etkisine sahip olmadığı kanaatindedir.; Özekes, **Geçici Hukukî Korumalar**, s. 68; Yazar, geçici hukukî koruma kararlarının asıl uyumsuzluk açısından kesin hüküm teşkil etmediği görüşündedir.; Orhan, **a.g.t.**, s. 39; Yazar, geçici hukukî korumaların maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmediği kanısındadır.

¹⁹⁰ Postacıoğlu, **Usul**, s. 488; Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 87-88; Özkök, **a.g.e.**, s. 52; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 98; Konuralp C. S., **a.g.e.**, s. 161; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 251.

¹⁹¹ Bilge, Önen, **a.g.e.**, s. 368; Postacıoğlu, **Usul**, s. 488; Berkin, **Usul**, s. 117; Yılmaz O., **a.g.e.**, s. 87.

¹⁹² Özekes, **İhtiyatî Tedbir**, s. 123; Deren-Yıldırım, **Evrenselleşme**, s. 314; Yazar, ihtiyatî tedbir kararlarının kesinliğinin asıl davadaki hakka ilişkin talebi etkilemediğini; bu kararların sınırlı bir kesinlik etkisine sahip olduğunu ileri sürmüştür.; Erişir, **a.g.e.**, s. 159; Kaplan, **a.g.e.**, s. 149.

İhtiyatî hacizler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Pekcanitez v.d., **a.g.e.**, s. 332; Yazarlar ihtiyatî haciz talebinin reddi kararları bakımından, teknik anlamda kesin hüküm etkisi niteliğinde olmayan bir kesinliğin söz konusu olabileceği görüşündedir.; Deren-Yıldırım, **İhtiyatî Haciz**, s. 442-443; Yazar, ihtiyatî haciz kararlarının asıl dava bakımından maddî anlamda kesin hüküm etkisine sahip olmadığını ifade etmiştir. Ancak ihtiyatî haciz kararı ile karşı taraf dinlenilerek verilen ihtiyatî haciz talebinin reddi kararının yenilenen ihtiyatî haciz talepleri bakımından sınırlı maddî anlamda kesin hüküm etkisine sahip olabileceğini ileri sürmüştür.; Özekes, **İhtiyatî Haciz**, s. 271; Yazar, ihtiyatî haciz talebinin yenilenmesi durumunda, davadaki kesin hüküm etkisinden farklı sınırlı bir kesin etkinin söz konusu olabileceğine işaret etmiştir.

Geçici hukukî koruma tedbirleri bakımından benzer değerlendirme için bkz. Özekes, **Karar**, s. 479-480.

¹⁹³ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2485; Özekes, **İhtiyatî Tedbir**, s. 123; Erişir, **a.g.e.**, s. 158-159; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 252; Yılmaz Z. S., **a.g.e.**, s. 23; Ayer, **a.g.t.**, s. 74.

İkinci taleple yeni delillerin sunulması durumunda, bu talebin kabul edilebileceğine ilişkin bkz. Özkök, **a.g.e.**, s. 52; Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 124; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2486; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 98; Erişir, **a.g.e.**, s. 159-160; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 252; Kaplan, **a.g.e.**, s. 149; Ayer, **a.g.t.**, s. 75.

Böyle bir durumda ikinci talebin reddedilmesi, mahkeme kararlarına karşı güvenin sağlanması ve çelişkili kararların verilmemesi için de bir gerekliliktir¹⁹⁴.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulup başvurulamayacağına ilişkin öğretide iki farklı görüş ileri sürülmüştür. Birinci görüşe göre, ifa ve düzenleme amaçlı geçici hukukî koruma kararları sınırlı bir şekilde maddî anlamda kesin hüküm etkisi meydana getirebildiğinden, bunlar için yargılamanın yenilenmesi yoluna müracaat edilebilir¹⁹⁵. Diğer görüşe göre ise geçici hukukî koruma kararları maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmediği için bunların yargılamanın yenilenmesi davasına konu olması mümkün değildir¹⁹⁶. Biz de geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların teknik anlamda kesin hüküm niteliği taşımayan sınırlı bir kesin etki meydana getirdiği görüşünde olduğumuzdan, bu kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulamayacağını savunmaktayız.

II. Bölge Adliye Mahkemeleri ile Yargıtayın İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Yargılama Yaptığı Durumlarda Geçici Hukukî Koruma Talepleri Hakkında Verilen Kararların Kanun Yolu Denetimi

A. Bölge Adliye Mahkemelerinin İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Yargılama Yaptığı Durumlarda

Bölge adliye mahkemeleri, bazı uyuşmazlıklar bakımından ilk derece mahkemesi sıfatıyla yargılama yapar¹⁹⁷. Belirtilen uyuşmazlıklar açısından, dava

İkinci taleple yeni vakıaların sunulması durumunda, bu talebin kabul edilebileceğine ilişkin bkz. Özkök, **a.g.e.**, s. 52; Deren-Yıldırım, **a.g.e.**, s. 124; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 98; Kaplan, **a.g.e.**, s. 149. İhtiyatî tedbir kararının akabinde süresi içinde davanın açılmaması sebebiyle kararın kendiliğinden kalkması durumunda, ikinci bir ihtiyatî tedbir talep edilirse bunun kabul edilebileceğine ilişkin bkz. Üstündağ, **İhtiyatî Tedbir**, s. 55; Özkök, **a.g.e.**, s. 52; Taş Korkmaz, **a.g.t.**, s. 99; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 252; Ayer, **a.g.t.**, s. 75.

¹⁹⁴ Özkes, **İhtiyatî Tedbir**, s. 123-124. Benzer bir değerlendirme için bkz. Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2486.

¹⁹⁵ Namlı, **a.g.e.**, s. 129.

¹⁹⁶ Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 112, 139; İyilikli, **a.g.e.**, s. 103; Ozan Akkuş, “Üçüncü Kişilerin Hükümün İptalini Talep Etmesi Üzerine Bir İnceleme (HMK m. 376)”, **SDÜHFD**, C. 10, 2020, S. 1, s. 255, 268.

¹⁹⁷ HMK m. 439 hükmü uyarınca hakem kararlarının iptaline ilişkin açılan dava ile gerçeğe aykırı bilirkişi raporunun ilk derece mahkemesince hükme esas alınması durumunda HMK m. 285-286 düzenlemeleri çerçevesinde devlet aleyhine açılan tazminat davası örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca

açılmadan önce veya dava sırasında geçici hukukî koruma ihtiyacı ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda, geçici hukukî koruma tedbirlerinin hangi yargı organından talep edileceğinin ve talep üzerine verilen kararların kanun yolu denetiminin ne şekilde gerçekleşeceğinin belirlenmesi gerekir¹⁹⁸.

Örneğin bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü/göreceği bir dava bakımından ihtiyatî tedbir gereksinimi doğarsa buna ilişkin talebin yöneltileceği merci, HMK m. 390/1 hükmüne göre belirlenir¹⁹⁹. Söz konusu hükümde, ihtiyatî tedbirin dava açılmadan önce esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ihtiyatî tedbirin yalnızca asıl davanın görüldüğü mahkemeden istenebileceği düzenlenmiştir. Bu çerçevede bölge adliye mahkemelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakacağı uyuşmazlıklara ilişkin ihtiyatî tedbir taleplerinin, görevli ve yetkili bölge adliye mahkemesine yöneltilmesi gerekir²⁰⁰.

Bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla incelediği uyuşmazlıklarda ihtiyatî tedbirlere ilişkin tesis ettiği kararların kanun yolu denetimi, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ihtiyatî tedbirler hakkındaki hükümleri uyarınca gerçekleştirilir²⁰¹. Şöyle ki bu tür davalarda tesis edilen karara göre, HMK m. 391/3 veya HMK m. 394/5 hükümleri temel alınarak, Yargıtaya başvurulur. Çünkü belirtilen davalarda ihtiyatî tedbir talebi hakkında karar veren yargı organı, uyuşmazlığı ilk derece mahkemesi sıfatıyla incelese de, bölge adliye mahkemesidir. Öte yandan, kanun yolu denetiminin aktarıcı etkisinin sağlanabilmesi için söz konusu kararlar hakkındaki kanun yolu incelemesinin Yargıtay tarafından

bölge adliye mahkemesinde görülen tazminat davasının akabinde devletin sorumlu bilirkişiye karşı açacağı rücu davası da HMK m. 286/2 hükmü sebebiyle bölge adliye mahkemesince ilk derece mahkemesi sıfatıyla karara bağlanır.

¹⁹⁸ Söz konusu soruların cevapları aşağıda, ihtiyatî tedbirler özelinde örneklendirilerek açıklanmıştır. Ancak daha önce de ifade edildiği üzere, HMK m. 389-405 hükümleri diğer kanunlarda yer alan özel geçici hukukî koruma tedbirlerine niteliğine ve bünyesine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanır. Dolayısıyla işaret edilen şartların sağlanması durumunda bu başlıkta ihtiyatî tedbirler bakımından yapılan açıklamalar, diğer kanunlardaki özel geçici hukukî koruma tedbirleri açısından da geçerlidir.

¹⁹⁹ Bu hâlde HMK m. 389-399 hükümlerinin uygulanabileceğine ilişkin bkz. Simil, **a.g.m.**, s. 174.

²⁰⁰ Simil, **a.g.m.**, s. 174, 183, 185. Benzer bir değerlendirme için bkz. Gözütok, **a.g.e.**, s. 231: Yazar, HMK m. 285-286 hükümleri kapsamındaki davalara ilişkin ihtiyatî haciz taleplerinin görevli ve yetkili bölge adliye mahkemesine yöneltileceğini ifade etmiştir.

²⁰¹ Simil, **a.g.m.**, s. 174. Aksi yöndeki görüş için bkz. Gözütok, **a.g.e.**, s. 227, 231: Yazar, HMK m. 362/1-f hükmünü temel alarak, bölge adliye mahkemeleri dairelerinin ihtiyatî tedbirlere veya hacizlere ilişkin bu kapsamda verdiği kararlara karşı temyize müracaat edilemeyeceğini savunmuştur.

yapılması gerekir. Sonuç olarak, bu tür davalar açısından HMK m. 391/3 ve m. 394/5 düzenlemelerinde yer alan ‘kanun yolu’ ifadesi Yargıtaya yapılan kanun yolu başvurusu şeklinde anlaşılmalıdır.

Bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü davalarda ihtiyatî tedbir talepleri hakkında tesis ettiği kararların kanun yolu denetimi için Yargıtaya başvurulduğunda, bu mahkemece istinaf incelemesi yapılmalıdır²⁰². Çünkü temyiz denetimi kural olarak istinaf incelemesinden geçmiş bölge adliye mahkemesi kararları için söz konusudur²⁰³. Öte yandan temyiz denetimi kapsamında yalnızca onama, bozma veya düzelterek onama kararı verilebileceğinden, ihtiyatî tedbir kararlarının değiştirilmesi, kaldırılması veya bu kararların bizzat verilmesi ancak Yargıtay tarafından istinaf incelemesi yapılması ihtimalinde mümkündür. Ayrıca temyiz incelemesi yapılacağı kabul edilirse bu kapsamda verilen karar üzerine dosyanın bölge adliye mahkemesine gönderilmesi gerekebileceğinden, ihtiyatî tedbir hakkındaki karara ilişkin yargılama süresi uzar ve ihtiyaç duyulan hukukî korumanın temininde ihtiyatî tedbirin amacına ters düşen bir gecikme söz konusu olur. Son olarak ilk derece mahkemesince ihtiyatî tedbirlere ilişkin verilen kararlar bakımından istinaf incelemesi yapılırken, bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü davalarda ihtiyatî tedbirler hakkında tesis ettiği kararlar için temyiz denetimi yapılması, aynı tedbir türüne yönelik kararlar açısından kanun yolu denetimi konusunda farklı uygulamalara sebep olur. Temyiz ve istinaf kanun yollarındaki denetimin şartlarının ve kapsamının da farklı olduğu düşünüldüğünde, bu durumda eşitlik ilkesine aykırı sonuçların ortaya çıkabileceği açıktır.

²⁰² Aksi yöndeki görüşler için bkz. Atalı, Ermenek, **a.g.e.**, s. 382: Yazarlar, bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla incelediği davalarda tesis ettiği ihtiyatî tedbir kararlarına karşı temyize başvurulabileceği görüşündedir.; Simil, **a.g.m.**, s. 189: Yazar, bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla incelediği davalarda ihtiyatî tedbir talepleri hakkında tesis ettiği kararlara karşı temyiz kanun yoluna müracaat edilebileceği kanaatindedir.

²⁰³ Kanunda açıkça düzenlenmesi şartıyla ilk derece yargılamasında verilen nihai kararlar için doğrudan temyiz kanun yoluna başvurulabilir. Bu kapsamda HMK m. 47, HMK m. 439/6 ve HMK m. 373/4 hükümleri örnek olarak gösterilebilir.

B. Yargıtayın İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Yargılama Yaptığı Durumlarda

Yargıtay, bazı uyuşmazlıklar bakımından ilk derece mahkemesi sıfatıyla yargılama yapar²⁰⁴. Belirtilen uyuşmazlıklar açısından da dava açılmadan önce veya dava sırasında geçici hukukî koruma ihtiyacı ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda, geçici hukukî koruma tedbirlerinin hangi yargı organından talep edileceğinin ve talep üzerine verilen kararların kanun yolu denetiminin ne şekilde gerçekleşeceğini belirlenmesi gerekir.

Örneğin Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü/ göreceği bir dava bakımından ihtiyatî tedbir gereksinimi doğarsa buna ilişkin talebin yöneltileceği merci, HMK m. 390/1 hükmüne göre belirlenir. Bu kapsamda görevli ve yetkili mahkeme Yargıtay olduğundan, ihtiyatî tedbir taleplerinin dava açılmadan önce veya dava esnasında Yargıtayın ilgili dairesine yöneltilmesi gerekir.

Yargıtayın bu tür davalarda ihtiyatî tedbirlere ilişkin verdiği kararların kanun yolu denetimi konusunda, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ihtiyatî tedbirler hakkındaki hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda şüphe edilebilir. Çünkü Yargıtay dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararların kanun yolu denetimini gerçekleştirecek merci ve bu denetimin kapsamı, Yargıtay Kanunu'nda²⁰⁵ açıkça düzenlenmiştir. Ancak HMK m. 391/3 ve 394/5 hükümleri, Yarg. Kanunu m. 15/1, 3²⁰⁶ düzenlemesine göre özel hüküm niteliğinde olduğundan, öncelikle uygulama alanı bulur. Başka bir deyişle bu tür davalarda ihtiyatî tedbirlere ilişkin verilen kararların kanun yolu denetimi bakımından 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun hüküm içermediği durumlarda, Yarg. Kanunu m. 15/1, 3 düzenlemesi uygulanır.

²⁰⁴ HMK m. 46-47 hükmü uyarınca hâkimlerin hukukî sorumluluğu kapsamında devlet aleyhine açılan tazminat davası ile gerçeğe aykırı bilirkişi raporunun bölge adliye mahkemesince hükme esas alınması durumunda HMK m. 285-286 düzenlemeleri çerçevesinde devlet aleyhine açılan tazminat davası örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca bilirkişinin hukukî sorumluluğu bağlamında açılan tazminat davası, Yargıtayın ilgili hukuk dairesince incelenmişse devletin sorumlu bilirkişiye karşı açacağı rücu davası da HMK m. 286/2 hükmü sebebiyle bu dairece karara bağlanır.

²⁰⁵ Yargıtay Kanunu, RG. T. 8.2.1983, S. 17953.

²⁰⁶ Bu hükümde, Yargıtay dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararların temyiz denetiminin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından yapılacağı düzenlenmiştir.

HMK m. 391/3 ve HMK m. 394/5 hükümlerinde yer alan ‘kanun yolu başvurusu’ ile ihtiyatî tedbir talebine ilişkin kararı veren mahkemeye göre bir üst mahkeme olan yargı organına müracaat edilmesi kastedilmiştir²⁰⁷. Bu tür davalarda ihtiyatî tedbir talepleri hakkında karar veren yargı organı Yargıtay olduğundan ve medenî yargıda bu mahkemeden üst derecede olan başka bir yargı organı bulunmadığından, işaret edilen kararların kanun yolu başvurusunun yapılacağı mercie ilişkin HMK m. 391/3 ve HMK m. 394/5 hükümlerinde bir kanun boşluğu mevcuttur. Söz konusu kanun boşluğu, genel hüküm niteliğindeki Yarg. Kanunu m. 15/1, 3 hükmünün uygulanması yoluyla giderilmelidir. Dolayısıyla kanun yolu başvurusunun Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından incelenmesi gerekir. Böylece aktarıcı etki²⁰⁸, gerçek ve teknik anlamda olmasa da, belirli bir ölçüde sağlanmış olur.

Bu tür davalarda ihtiyatî tedbirler hakkında verilen kararlara ilişkin kanun yolu denetimi, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından istinaf incelemesi olarak yapılmalıdır²⁰⁹. Zira HMK m. 341/1-b hükmü, Yarg. Kanunu m. 15/1, 3 düzenlemesine göre konu bakımından özel hüküm niteliğindedir ve öncelikle uygulanır. Şöyle ki HMK m. 341/1-b hükmünde ilk derece mahkemelerince ihtiyatî tedbirler hakkında verilen kararlara karşı kanun yolu; Yarg. Kanunu m. 15/1, 3 hükmünde ise genel olarak Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla incelediği davalarda tesis ettiği kararlar için kanun yolu düzenlenmiştir. Yargıtay bu tür davaları ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğünden, ihtiyatî tedbirlere ilişkin verilen kararlar ilk derece mahkemesi kararı olarak HMK m. 341/1-b kapsamında değerlendirilmelidir.

²⁰⁷ Bu husus daha önce ifade edilmiştir. Bkz. İkinci Bölüm, I, B, 1, a.

²⁰⁸ Kanun yolunun aktarıcı etkisinin tanımı için bkz. İkinci Bölüm, I, A.

²⁰⁹ Bölge adliye mahkemelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü davalarda ihtiyatî tedbirlere ilişkin verdiği kararların kanun yolu denetiminin istinaf incelemesi şeklinde gerçekleştirilmesinin hukukî dayanakları daha önce ifade edilmiştir. Aynı gerekçeler Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü davalarda ihtiyatî tedbirlere ilişkin verdiği kararların kanun yolu denetimi bakımından da geçerli olduğundan, tekrara düşmemek adına ilgili başlığa atf yapmakla yetiniyoruz. Bkz. İkinci Bölüm, II, A.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KANUN YOLU AŞAMASINDA GEÇİCİ HUKUKÎ

KORUMALARA İLİŞKİN KARAR VERİLMESİ VE BU

KARARLARIN KANUN YOLU DENETİMİ

I. Bölge Adliye Mahkemelerinden veya Yargıtaydan Kanun Yolu Denetimi Kapsamında Yürüttüğü Yargılamalarda Geçici Hukukî Koruma Talebinde Bulunulup Bulunulamayacağı Sorunu

A. Bölge Adliye Mahkemeleri Bakımından

Geçici hukukî koruma ihtiyacı, ilk derece yargılaması sırasında ortaya çıkabileceği gibi kanun yolu aşamasında da söz konusu olabilir. İşaret edilen ihtiyacın ilk kez istinaf aşamasında ortaya çıkması hâlinde, bu gereksinim hakkında karar verilebileceğine ilişkin 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda açık bir hüküm olmadığı gibi belirtilen hususta karar tesis edilmesini yasaklayan bir düzenleme de yoktur¹. Bu konuda herhangi bir kanunî düzenlemenin bulunmaması sebebiyle öğretilerde iki farklı görüş ileri sürülmüştür. Bizim de katıldığımız birinci görüşe göre, istinaf aşamasında geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar verilebilir². Çünkü istinaf aşamasında yapılamayacak işlemlere ilişkin kanunî düzenlemede (HMK m. 357) geçici hukukî koruma tedbirlerinin talep edilmesi yer

¹ Bölge adliye mahkemeleri, İİK m. 36/1 hükmü uyarınca icranın durdurulmasına ilişkin karar verebilir. İşaret edilen düzenleme, bölge adliye mahkemelerinin geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar tesis edebilme yetkisinin açıkça ifade edildiği yegâne hükümdür.

² İstinaf aşamasında ihtiyatî tedbire, ihtiyatî hacze veya delil tespitine yönelik taleplerin ileri sürülebileceğine ya da bu hususlarda karar verilebileceğine ilişkin bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 1048, 1138; Görgün, Börü, Kodakoğlu, **a.g.e.**, s. 723; Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5281; Öztekin, **a.g.e.**, s. 145, 151; Tanrıver, **Usûl C. II**, s. 209; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 420; Karlı, **a.g.e.**, s. 735; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 705; Atalı, Ermenek, **a.g.e.**, s. 382; Akkaya, **a.g.e.**, s. 114; Simil, **a.g.m.**, s. 184-185; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 238; Aras, **a.g.m.**, s. 70; Günay İnan, **a.g.e.**, s. 52; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 76; Ayer, **a.g.t.**, s. 95, 160; **Gerekçe**, s. 112. (Yazarların çoğu geçici hukukî koruma tedbirlerinin tümünü içeren bir değerlendirme yapmamış olup, belirli tür ya da türler bakımından görüşlerini açıklamıştır.)

almaz³. Öte yandan HMK m. 360 hükmüne göre ilk derece yargılamasında uygulanan usûl kural olarak istinaf aşamasında da uygulanacağından⁴, bu aşamada geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar verilebileceği kabul edilmelidir⁵. Son olarak bölge adliye mahkemesi hem denetim hem de hüküm mahkemesi olduğundan, istinaf aşamasında da geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararların tesis edilebilmesi gerekir⁶.

Konuyu ihtiyatî tedbirler ve ihtiyatî hacizler bakımından değerlendiren diğer görüşe göre, istinaf aşamasında bölge adliye mahkemelerinden doğrudan ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz talep edilebilmesi veya söz konusu mahkemelerin bu hususta

³ Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1336: Yazarlar, ‘geçici hukukî koruma tedbiri’ terimini kullanmadan ihtiyatî tedbire, ihtiyatî hacze ve delil tespitine ilişkin hususların HMK m. 357 hükmünde yer almadığını ifade etmiştir. Benzer değerlendirmeler için bkz. Öztekin, **a.g.e.**, s. 152; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2262; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 107; Muhammet Özekes, “İstinaf İncelemesi Sonunda Verilecek Kararlar”, **MİHBİR Türk Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Birliği 15. Toplantı: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde İstinaf (6-7 Ekim 2017/ Antalya)**, Ankara, y.y., 2018, s. 107 (*Anılış: İstinaf*); **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, s. 70; Akkaya, **a.g.e.**, s. 343; Albayrak A., **İstinaf**, s. 82-83; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 211; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 76; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 40-41; Mavzer, **a.g.e.**, s. 191.

⁴ Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 86: Yazar HMK m. 360 hükmünü temel alarak, özel hüküm bulunmayan durumlarda ve istinaf kurumunun niteliğine uygun olduğu ölçüde, ilk derece yargılamasının konusunu oluşturan dava veya işe uygulanan yargılama prosedürünün istinaf incelemesinde de geçerli olacağını ifade etmiştir.

⁵ Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1367-1368, 1368, dn. 163; Öztekin, **a.g.e.**, s. 152; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2261; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 107; Özekes, **İstinaf**, s. 107; **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, s. 70; Akkaya, **a.g.e.**, s. 343; Albayrak A., **İstinaf**, s. 82; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 41; Mavzer, **a.g.e.**, s. 191.

⁶ Kuru, Aydın, **Usul El Kitabı C. II**, s. 1336: Yazarlar, ‘geçici hukukî koruma tedbiri’ terimini kullanmadan, bölge adliye mahkemesinden ihtiyatî tedbir, ihtiyatî haciz ya da delil tespiti istenebileceğini ve bu mahkemece, söz konusu geçici hukukî korumalara hükmedilebileceğini ifade etmiştir. Benzer değerlendirmeler için bkz. Öztekin, **a.g.e.**, s. 152; Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2261-2263; Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 107-108; Özekes, **İstinaf**, s. 107: Her üç eserinde de Özekes, istinaf aşamasında HMK m. 357/1 hükmü uyarınca yeni delil gösterilmesi veya HMK m. 400 düzenlemesi uyarınca kaybolacak ya da ileri sürülmesi zorlaşacak bir delilin varlığı kural olarak mümkün olmadığından, delil tespiti bakımından istinafın özelliklerinin dikkate alınması gerektiğini; bu çerçevede titiz bir değerlendirme yapılmasının isabetli olacağını da eklemiştir.; **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, s. 70; Akkaya, **a.g.e.**, s. 343; Albayrak A., **İstinaf**, s. 83; Gençcan, **a.g.e.**, s. 168; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 41.

Bu yöndeki yargı kararı için bkz. Adana BAM 2. HD., E. 2020/320 K. 2020/384 T. 27.2.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.09.2021: “...davacı tarafın mahkemece verilen davanın esası hakkındaki kararı istinaf ettiği ayrıca satışın tedbirene durdurulması talebinde bulunduğu, aksine hüküm bulunmayan hallerde ilk derece mahkemesinde uygulanan yargılama usulü Bölge Adliye Mahkemesinde de HMK.'nun 360.maddesi gereğince uygulanacağından dairemizce geçici hukukî koruma talebi hakkında bir karar verilmesi gerektiğinden HMK.'nun 389.maddesi de dikkate alınarak davacı tarafın ihtiyatî tedbir talebinin kabulü ile, dava konusu olan taşınmazla ilgili olarak Mersin 1.İcra Müdürlüğünün 2018/8893 Esas sayılı dosyasında başlatılan ipoteğın paraya çevrilmesi yoluyla takipte satışın karar kesinleşinceye kadar taktiren teminatsız olarak durdurulmasına karar verilmesi gerekmiş aşağıdaki hüküm kurulmuştur.”

karar tesis etmesi mümkün değildir⁷. Zira HMK m. 341/1-b, m. 391/3, m. 394/5 ile İİK m. 258/3 ve m. 265/5 hükümlerinde ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz hakkındaki bazı kararlar için istinaf denetimi öngörülmesine rağmen, istinaf aşamasında doğrudan ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz kararı tesis edilebileceği düzenlenmemiştir⁸. Kanun koyucunun istinaf aşamasında doğrudan ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz kararı verilebilmesine yönelik bir iradesi bulunsaydı bu kararların kesin olup olmadığını veya belirtilen kararlara karşı başvuru yollarını da kanunla düzenlemesi gerekirdi⁹.

⁷ Gözütok, **a.g.e.**, s. 225, 230. Benzer değerlendirmeler için bkz. Çiftçi, **a.g.e.**, s. 76; Yazar, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı'nda yer alan ve kanun yolu incelemesini yapan mahkemelerden ihtiyatî tedbir talep edilmesine izin veren düzenlemenin kanunlaşma aşamasında çıkarılmış olmasını gerekçe göstererek, bu mahkemelerden ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz istenemeyeceğini savunmuştur.; Özdemir, **a.g.e.**, s. 111-112; Yazar, Türk hukukunda dar anlamda istinaf sisteminin kabul edildiğine işaret edip, kural olarak ilk derece yargılamasında karara bağlanmayan bir konuda bölge adliye mahkemelerinin karar vermesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Bu çerçevede, doğrudan bölge adliye mahkemesinden ihtiyatî tedbir ya da ihtiyatî haciz talep edilmesinin bölge adliye mahkemelerinin kuruluş amacıyla bağdaşmayacağını ileri sürmüştür.

Bu yöndeki yargı kararları için bkz. Antalya BAM 11. HD., E. 2016/94 K. 2017/15 T. 12.1.2017, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.09.2021; İstanbul BAM 15. HD., E. 2017/98 K. 2017/89 T. 28.2.2017, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.09.2021; Samsun BAM 1. HD., E. 2017/415 K. 2017/427 T. 12.5.2017, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.09.2021; İstanbul BAM 34. HD., E. 2018/2956 K. 2019/2056 T. 7.11.2019, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.09.2021; İstanbul BAM 17. HD., E. 2020/443 K. 2020/724 T. 12.3.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.09.2021; Gaziantep BAM 13. HD., E. 2019/3652 K. 2020/549 T. 20.3.2020, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.09.2021: "*İHTİYATİ TEDBİRE İLİŞKİN MUHALEFET ŞERHİ ...6100 sayılı HMK'da istinaf kanun yoluna ilişkin düzenlemeler incelendiğinde 341. maddede istinaf yoluna başvurulabilecek kararlar düzenlenmiş olup 1. fıkrası "İlk derece mahkemelerinden verilen nihai kararlar ile ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz taleplerinin reddi ve bu taleplerin kabulü halinde, itiraz üzerine verilecek kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabilir" hükmünü içermektedir.*

Bunun yanında 362. maddede temyiz edilemeyen kararlar başlığı altında geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararlara karşı temyiz kanun yoluna gidilemeyeceği de düzenlenmiştir.

Yapılan açıklamalar kapsamında değerlendirmek gerekirse ihtiyati tedbir talebinin ilk derece mahkemesinden talep edilebileceği ve talebin reddi ya da kabulü kararına karşı yapılan itiraz üzerine verilen karara karşı kanun yolu olarak istinafa başvurulabileceği istinaf incelemesi neticesinde verilecek kararın da kesin olduğu, temyiz kanun yoluna başvurulamayacağı yönündeki tüm düzenlemelerden geçici hukuki korumalar, bu arada ihtiyati tedbir talebinin doğrudan Bölge Adliye Mahkemesinde ileri sürülmeyeceğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

HMK'nın 357. maddesinde yapılamayacak işlemler arasında gösterilmemiş olması da tedbir talebinin doğrudan Bölge Adliye Mahkemesinde ileri sürülebileceğinin kabulü sonucunu doğurmayacaktır. Zira maddede yapılamayacak işlemlerin yanında istisnai olarak yapılabilecek haller de gösterilmiş, ancak geçici hukuki koruma türlerinden söz edilmemiştir. Ayrıca ihtiyati tedbire ilişkin düzenlemeler ve istinaf kanun yoluna ilişkin düzenlemeler birlikte incelendiğinde aksi yönde bir sonuca varılamamaktadır. HMK'nın 360. maddesinde ise yalnızca yargılama usulüne atıf yapılmış olup, geçici hukuki korumalar yine düzenleme dışında tutulmuştur.

*Netice olarak ihtiyati tedbir talebi hususunda ilk derece mahkemesince karar verilebileceği, bu yöndeki bir talebin doğrudan Bölge Adliye Mahkemesinde ileri sürülemeyeceği, ancak ihtiyati tedbir kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması halinde karar verilebileceği anlaşılmalı, ..."; İstanbul BAM 17. HD., E. 2021/111 K. 2021/165 T. 4.2.2021, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 16.09.2021.*

⁸ Gözütok, **a.g.e.**, s. 224, 228-229.

⁹ Gözütok, **a.g.e.**, s. 224, 229.

Ancak mevcut kanunî düzenlemelerde işaret edilen hususlar yer almamaktadır¹⁰. Ayrıca bölge adliye mahkemelerince yapılabilecek işlemler bakımından ilk derece mahkemelerindeki yargılama usûlünün uygulanmasına ilişkin hüküm (HMK m. 360), bu mahkemelere görev verilmeyen hususlarda tatbik edilemez¹¹. Dolayısıyla doğrudan bölge adliye mahkemelerine yöneltilen ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz taleplerinin 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'na göre incelenmesi mümkün değildir¹².

İstinaf aşamasında doğan geçici hukukî koruma ihtiyacının görevli ve yetkili mahkemece giderileceği kabul edildiğine göre, bu gereksinime ilişkin talebin hangi yargı organına yöneltileceği sorusunun cevaplanması gerekir. Bu konuda herhangi bir kanunî düzenleme bulunmadığından, öğretide iki farklı görüş ileri sürülmüştür. Bizim de katıldığımız birinci görüşe göre geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararların tesis edilmesi, uygulanması veya bu kararlara itiraz edilmesi süreçlerinin bölge adliye mahkemelerince yürütülmesi gerekir¹³. Çünkü ilk derece mahkemeleri nihai kararlarını vererek dosyadan elini çeker; artık davaya bakan mahkeme sıfatını haiz değildir¹⁴. Bundan sonra, ilk derece mahkemesinin nihai kararına karşı başvurulabilecek imkân kural olarak istinaf olduğundan, uyuşmazlığı incelemeye

¹⁰ Gözütok, **a.g.e.**, s. 224, 229.

¹¹ Gözütok, **a.g.e.**, s. 224, 229.

¹² Gözütok, **a.g.e.**, s. 224, 229.

¹³ Umar, **a.g.e.**, s. 1048, 1137-1138. Benzer değerlendirmeler için bkz. **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, s. 70: İstinaf aşamasında geçici hukukî koruma ihtiyacı doğduğunda, buna ilişkin taleplerin bölge adliye mahkemelerine yöneltileceği ifade edilmiştir.; Kırtıloğlu, **a.g.m.**, s. 1325-1326: Yazar, konuyu Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı kapsamında değerlendirmiştir. Kanun yolu aşamasında ihtiyatî tedbir ihtiyacının doğması hâlinde, Tasarı'da yer alan m. 394/2 düzenlemesini temel alarak, buna ilişkin kararların kanun yolu incelemesini gerçekleştiren mahkemelerce tesis edilebileceğini ileri sürmüştür. Ancak kanun yolu mahkemelerinin iş yükü sebebiyle zamansal gecikmelerin söz konusu olabileceğini ve ihtiyatî tedbirlerin amacıyla bağdaşmayan sonuçların ortaya çıkarabileceğini de eklemiştir.; Tuncer Kazancı, **a.g.m.**, s. 94, dn. 67: Yazar, kanun yolu aşamasında ihtiyatî tedbirlerin bölge adliye mahkemelerinden istenebileceği görüşündedir.; Günay İnan, **a.g.e.**, s. 51: Yazar ilk derece yargılamasının tesis edilen hüküm ile sonlandırılması üzerine, belirtilen mahkeme dosyadan elini çekmiş olacağından, bu aşamada doğan geçici hukukî koruma ihtiyacına ilişkin taleplerin bölge adliye mahkemelerine yöneltilebileceğini savunmuştur.; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 216: Yazar, istinaf aşamasında doğan ihtiyatî haciz gereksinimine ilişkin talepler hakkında karar verme yetkisinin denetim ve yargılama işlevlerini yerine getiren bölge adliye mahkemelerine ait olduğunu ifade etmiştir.; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 76-77: Yazar, istinaf aşamasında ihtiyatî tedbir gereksiniminin doğması durumunda, buna ilişkin talepler hakkında karar tesis etme yetkisinin bölge adliye mahkemelerine ait olduğu kanısındadır.

¹⁴ Umar, **a.g.e.**, s. 1138; Akkaya, **a.g.e.**, s. 344; Simil, **a.g.m.**, s. 186; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 41.

devam edebilecek yegâne yargı organı da bölge adliye mahkemesidir¹⁵. İşte, nihai kararın tesisinden sonra esas hakkında bölge adliye mahkemeleri görevli ve yetkili olduğundan geçici hukukî koruma tedbiri taleplerinin de bu mahkemelere yöneltmesi gerekir¹⁶.

Konuyu ihtiyatî tedbirler bakımından değerlendiren diğer görüşe göre, kanun yolu aşamasında ihtiyatî tedbirleri konu alan kararların hangi yargı organından istenebileceğine ilişkin kanun boşluğunun TMK m. 1 hükmü gözetilerek doldurulması gerekir¹⁷. Bu çerçevede ihtiyatî tedbire ilişkin istemlerin yöneltileceği yargı organı, uyumsuzluğa en kapsamlı şekilde hâkim olacağından, yaptığı yargılama bağlamında nihai kararı tesis eden mahkemedir^{18 19}.

¹⁵ Simil, **a.g.m.**, s. 186.

¹⁶ Öztek, **a.g.e.**, s. 152: Yazar, ilk derece mahkemelerinin kararlarını vermesinden sonra ortaya çıkan geçici hukukî koruma ihtiyacına ilişkin talepler bakımından bölge adliye mahkemelerinin görevli ve yetkili olduğu kanısındadır. Ayrıca yazar belirtilen mahkemelerin bu husustaki yetkisinin ilk derece mahkemelerinin nihai kararlarını vermesiyle (istinafa müracaat edilmesinden önce) başladığını eklemiştir.; Akkaya, **a.g.e.**, s. 344; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 41: Akkaya ve Mıstaçoğlu, geçici hukukî koruma tedbirlerinin dava açılmadan evvel ya da dava esnasında ilk derece mahkemelerinden; hükümden sonra (istinafa müracaat edilmesinden önce veya müracaat edildiği dönemde) yetkili ve görevli bölge adliye mahkemelerinden istenebileceği kanaatindedir.

İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Umar, **a.g.e.**, s. 1138; Simil, **a.g.m.**, s. 186; Konuralp C. S., **a.g.m.**, s. 238; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 213; Ayer, **a.g.t.**, s. 95. (Yazarlar, nihai kararın tebliğ edilmesinden itibaren, istinaf dilekçesinin henüz verilmediği dönem de dahil olmak üzere, ihtiyatî tedbir taleplerinin bölge adliye mahkemelerine yöneltmesi gerektiği görüşündedir.)

Aksi yöndeki görüşler için bkz. Özkes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2470: Yazar, istinaf başvurusunun yapılmasından önceki dönem için aksi görüşte olduğunu ifade etmiştir. Şöyle ki ilk derece yargılamasında nihai kararın verilmesinden sonra ve henüz istinafa müracaat edilmediği dönemde ihtiyatî tedbirler bakımından görevli mahkemenin ilk derece mahkemesi olduğu kanısındadır. İstinaf yoluna müracaat edilmediği ve hatta dosya bölge adliye mahkemesine ulaşmadığı sürece, bölge adliye mahkemesinin görevli hâle gelmeyeceğini savunmuştur.; Gözütok, **a.g.e.**, s. 224: Yazar HMK m. 390/1 hükmünü gerekçe göstererek, ihtiyatî tedbir istemlerinin asıl davanın görüldüğü mahkemeye yöneltilebileceğini; istinafa başvuru sebepleriyle sınırlı olarak davayı inceleyen bölge adliye mahkemesinin asıl davaya bakan mahkeme olmayacağını ileri sürmüştür.; Özdemir, **a.g.e.**, s. 116: Yazar HMK m. 390/1 hükmünü temel alarak, bölge adliye mahkemesinin âdeta bir ilk derece mahkemesi gibi esas bakımından görevli ve yetkili merci olamayacağına; istinaf aşamasında davanın bölge adliye mahkemesince incelenmesinin bu mahkemeye asıl davanın görüldüğü mahkeme sıfatını kazandırmayacağına işaret etmiştir.

¹⁷ Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5281; Ejder Yılmaz, “Dosyadan El Çeken Mahkemenin Kanunyolu Aşamasında Bulunan Davada İhtiyatî Tedbir Kararı Verme Yetkisi”, **MİHDER**, C. 5, 2009/2, S. 13, s. 217-218, 220 (*Anılış: İhtiyatî Tedbir*).

¹⁸ Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 5281: Yazar görüşünün, nihai kararı veren mahkemenin dosyadan el çekmiş olacağına ilişkin usûl kuralı sebebiyle eleştirilebileceğine işaret etmiştir. Bu çerçevede, kanun boşluğunun hukuk devleti bağlamında giderilebilmesi için belirtilen usûl kuralına bir istisna getirilmesinin zorunlu olduğunu savunmuştur.; Yılmaz E., **İhtiyatî Tedbir**, s. 220.

¹⁹ İstinaf aşamasında ileri sürülen ihtiyatî tedbir talebinin ilk derece mahkemesince değerlendirileceğine ilişkin yargı kararı için bkz. İstanbul BAM 15. HD., E. 2021/1508 K. 2021/1200 T. 16.6.2021, (Çevrimiçi), **Lexpera**, E.T. 13.10.2021: “Her ne kadar davacı vekilince istinaf

B. Yargıtay Bakımından

Temyiz aşamasında doğan geçici hukukî koruma ihtiyacını konu alan talepler hakkında Yargıtay tarafından karar verilip verilemeyeceği hususunda genel bir kanunî düzenleme mevcut değildir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin 1993 yılında yürürlüğün durdurulması hakkında tesis ettiği karardaki²⁰ gerekçeler temel alınarak, yargılama yetkisini haiz olan Yargıtayın evleviyetle geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar verebileceği ileri sürülebilir. Ancak Yargıtay tarafından gerçekleştirilen yargılama faaliyeti kural olarak hukukîlik denetimiyle sınırlı olduğundan, açıkça kanunla düzenlenmediği sürece, bu mahkemenin geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar vermesi mümkün değildir²¹.

Temyiz kanun yoluna başvurulmasının akabinde geçici hukukî koruma ihtiyacı doğarsa buna ilişkin taleplerin nihai kararı veren ilk derece ya da duruma göre bölge adliye mahkemelerine yöneltilmesi gerekir²². Bu çerçevede geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından kanun yolu denetimi, işaret edilen kararlar ilk derece mahkemesince verilmişse bölge adliye mahkemesine; bölge adliye mahkemesince tesis edilmişse Yargıtaya başvurulmasıyla sağlanır.

Yargıtayın geçici hukukî koruma tedbirlerine yönelik karar verememesinin istisnası, İİK m. 36/1 hükmünde yer alır. Söz konusu düzenlemeye göre, diğer geçici hukukî koruma tedbirlerinden farklı olarak, icranın durdurulmasına ilişkin kararlar

aşamasında sunulan dilekçeyle, davaya konu 328 ada 13 parselde bulunan taşınmazın tapu kaydı üzerine ihtiyati tedbir konulması talep edilmiş ise de, HMK'nın 341/1 maddesinde sadece ilk derece mahkemesince verilecek ihtiyati tedbir kabul ve ret kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabileceği belirtildiğinden Bölge Adliye Mahkemelerinin doğrudan ihtiyati tedbir verebileceğine dair açık bir kanun düzenlemesi bulunmadığından bu talebin ilk derece mahkemesince değerlendirilmesi gerekmektedir."

²⁰ AYM, E. 1993/33 K. 1993/40-2 T. 21.10.1993, (RG. T. 06.11.1993, S. 21750): "b. İster özel hukuk, ister kamu hukuku uyumsuzluklarında olsun, yasalarda açıkça bulunmasa bile "önlem (tedbir)" yetkisinin varsayılması bir zorunluluktur. Gerçekten her iki hukuk alanında da, yargılamanın amacına ulaşabilmesi için farklı adlar altında çeşitli koruma önlemleri getirilmiştir. "İhtiyati tedbir" (HUMY/m.101 vd.), "İhtiyati haciz" (İİY/m.257 vd.), "yürütmeyi durdurma" (İYUY/m.27) bu önlemlere örnek gösterilebilir. /c. ... Bir yasanın Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptal edilmesi gibi çok geniş bir yetkiyi Anayasa Mahkemesi'ne tanıyan Anayasa ve Yasakoyucunun, daha hafif sonuçlar doğuracak olan uygulamayı durdurma yetkisini öncelikle tanımış olduğunun kabulü gerekir. Çoğun içinde tersine bir hüküm ve neden olmadıkça, az her zaman vardır."

²¹ İhtiyatî tedbirler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Karafakih, **a.g.e.**, s. 268: Yazar, Yargıtaydan ihtiyatî tedbir talep edilemeyeceği görüşündedir.; Ayer, **a.g.t.**, s. 95: Yazar, Yargıtayın ihtiyatî tedbir kararı tesis etmeye yetkili olmadığı kanısındadır.

²² İhtiyatî tedbirler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Özeker, **Pekcanitez Usûl**, s. 2470.

Yargıtay tarafından tesis edilir. İİK m. 36 hükmü kapsamında Yargıtayca verilen kararların kanun yolu denetimine tâbi olup olmadığına yönelik kanunî bir düzenleme mevcut değildir. Ancak 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ihtiyatî tedbirler bakımından kanun yolu denetimini düzenleyen hükümlerinin kıyasen uygulanması yoluyla bu kararlar açısından kanun yolu denetimi sağlanabilir. Öte yandan, kanun yoluna başvuru hakkının varlığının asıl olması ve geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların hukukî niteliği temel alınarak, Yargıtayın bu hususta verdiği kararlara karşı kanun yolu denetimine müracaat edilebileceği savunulabilir²³. Son olarak icranın durdurulmasına ilişkin yalnızca icra mahkemesince verilen kararlar bakımından kanun yolu denetimi açıkça yasaklandığından, Yargıtay tarafından İİK m. 36 bağlamında tesis edilen kararlar için kanun yoluna başvurulabileceği ileri sürülebilir²⁴.

Yargıtay dairelerinin icranın durdurulmasına ilişkin kararları açısından kanun yoluna başvurulabileceği kabul edilirse bu kararların kanun yolu denetiminin hangi merci tarafından gerçekleştirileceğinin belirlenmesi gerekir. Söz konusu kararlar Yargıtay tarafından tesis edileceğinden ve medenî yargıda Yargıtayın üzerinde olan bir mahkeme bulunmadığından, bu durumda kanun yolu denetiminin aktarıcı etkiye sahip olması mümkün değildir. Ancak yapılan değerlendirmenin, bir ölçüde de olsa, denetim niteliğinde olabilmesi için icranın durdurulması talebi hakkında karar veren Yargıtay dairesi dışındaki başka bir dairece kanun yolu incelemesinin gerçekleştirilmesi isabetli olur.

²³ Aksi yöndeki görüşler için bkz. Katayıfçı, **a.g.e.**, s. 212: Yazar, icranın durdurulmasına ilişkin kararları tesis eden yargı organı bakımından bir ayırım yapmadan İİK m. 363/1 hükmü sebebiyle bu kararlara karşı istinaf kanun yoluna müracaat edilemeyeceğini ileri sürmüştür.; Mavzer, **a.g.e.**, s. 62, 72: Yazar, icranın durdurulması kararları için müracaat edilebilecek bir hukukî çarenin bulunmadığını ifade edip, icra mahkemesince icranın durdurulmasına ilişkin verilen kararlar bakımından istinaf yolunun İİK m. 363/1 hükmüyle kapatıldığına işaret etmiştir.

²⁴ İİK m. 36 kapsamında bölge adliye mahkemelerince icranın durdurulmasına ilişkin verilen kararların da kanun yolu denetimine tâbi olup olmadığına yönelik kanunî bir düzenleme yoktur. Bu bağlamda, Yargıtay tarafından İİK m. 36 çerçevesinde tesis edilen kararların kanun yolu denetiminin varlığının hukukî dayanaklarına ilişkin değerlendirmeler bölge adliye mahkemelerinin icranın durdurulması talebi hakkındaki kararları açısından da geçerlidir. Ayrıca bu durumda söz konusu bölge adliye mahkemesi kararı olduğundan, kanun yolu denetiminin Yargıtayca gerçekleştirilmesi gerekir.

II. Kanun Yolu Aşamasında Bölge Adliye Mahkemelerince Geçici Hukukî Koruma Talepleri Hakkında Verilen Kararların Kanun Yolu Denetimi

A. Kanun Yolu Denetimini Yapacak Olan Mahkeme

İstinaf aşamasında doğan geçici hukukî koruma ihtiyacı hakkındaki talebin bölge adliye mahkemesine yöneltilmesinin akabinde, bu talebe ilişkin olarak verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı öğretide tartışmalıdır. Konuyu ihtiyatî tedbirler açısından değerlendiren bir görüşe göre, istinaf aşamasında doğan ihtiyatî tedbir gereksinimi kapsamında tesis edilen kararlar için temyiz kanun yoluna müracaat edilemez²⁵. Çünkü HMK m. 362/1-f hükmünde geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar bakımından, bir ayırım yapılmadan, temyiz

²⁵ Yılmaz E., **Şerh 4. Cilt**, s. 4894: Yazar, bölge adliye mahkemelerinin tesis ettiği ihtiyatî tedbir kararlarına karşı temyiz yolunun kapalı olduğu kanısındadır.; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 420: Yazarlar, bölge adliye mahkemelerince bizzat tesis edilen ihtiyatî tedbir kararları ile bu kararlara itiraz edilmesi üzerine verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulamayacağı görüşündedir.; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 641: Yazarlar, ilk defa bölge adliye mahkemesince verilen ihtiyatî tedbir kararlarına karşı, HMK m. 362/1-f hükmünü temel alarak, temyize müracaat edilemeyeceğini savunmuştur.; Karabel, **a.g.m.**, s. 4660, 4672: Yazar, bölge adliye mahkemesinin doğrudan ihtiyatî tedbir kararı tesis edebilmesinin kabul görmesi hâlinde, bu kararın HMK m. 362/1-f hükmü nedeniyle temyiz edilemeyeceğini ileri sürmüştür.; Albayrak A., **İstinaf**, s. 83-84, 271; Gözütok, **a.g.e.**, s. 248: Yazar, bölge adliye mahkemesinin istinaf başvurusu dışında doğrudan ihtiyatî tedbir kararı verebileceğinin kabul edilmesi durumunda, bu karara karşı HMK m. 362/1-f hükmü sebebiyle temyize başvurulamayacağı kanısındadır.; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 213; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 77: Yazar, ilk olarak bölge adliye mahkemesince tesis edilen ihtiyatî tedbir kararına karşı temyize müracaat edilemeyeceğine işaret etmiştir.; Özdemir, **a.g.e.**, s. 113: Yazar bölge adliye mahkemesince ilk kez ihtiyatî tedbir kararı tesis edilebileceğinin kabul edilmesi hâlinde, bu kararlar için kanun yoluna müracaat edilemeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca belirtilen durumun Anayasa ve uluslararası aktitlerle güvence altına alınan hak arama özgürlüğünü sınırladığını eklemiştir.

İhtiyatî hacizler bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 420; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **Usûl**, s. 641; Karabel, **a.g.m.**, s. 4661; Gözütok, **a.g.e.**, s. 249; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 217.

Delil tespiti bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Öztekin, **a.g.e.**, s. 152, dn. 91.

Geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. Özekes, **İstinaf**, s. 107: Yazar, ilk derece yargılamasında geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin tesis edilen kararlar açısından istinafa müracaatın mümkün olduğunu; istinaf incelemesi esnasında verilen söz konusu kararların ise HMK m. 362/1-f hükmü sebebiyle bu aşamada kesinleştiğini ve temyiz edilemeyeceğini ifade etmiştir.; Günay İnan, **a.g.e.**, s. 53: Yazar, ihtiyatî tedbir dışındaki geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında tesis edilen kararlar için HMK m. 362/1-f hükmü gereğince temyiz denetiminin mümkün olmadığı kanaatindedir.; Mıstaçoğlu, **a.g.m.**, s. 40: Yazar hem ilk derece hem de bölge adliye mahkemelerince tesis edilen geçici hukukî koruma kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulamayacağı görüşündedir.

kanun yoluna başvurulamayacağı düzenlenmiştir²⁶. Öte yandan HMK m. 391/3 ve m. 394/5 düzenlemeleri uyarınca gerçekleşen kanun yolu denetiminde, yapılan inceleme çerçevesinde başvurunun kesin olarak karara bağlanacağı ifade edilmiştir²⁷. Bu sebeple Yargıtayın bölge adliye mahkemelerinin yerine geçip geçici hukukî koruma tedbirine ilişkin bir karar tesis etmesi mümkün değildir²⁸. Özetle kanun koyucu, geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların hızlı ve öncelikle tesis edilme gerekliliğini dikkate alarak, bunların istinaf aşamasından öteye taşınmamasını ve bu hususta işin özelliğine uygun bir kararla yargılamanın sona erdirilmesini HMK m. 362 hükmü ile düzenlemiştir²⁹.

Konuyu ihtiyatî tedbirler bakımından değerlendiren diğer görüşe göre, HMK m. 362/1-f hükmünün kapsamına yalnızca ilk derece yargılamasında ileri sürülen ihtiyatî tedbir taleplerine yönelik tesis edilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusu hakkında, bölge adliye mahkemesinin denetim fonksiyonu bağlamında verdiği kararlar dahildir³⁰. Bir başka deyişle ihtiyatî tedbir ihtiyacının ilk kez istinaf aşamasında ortaya çıkması hâlinde, bu gereksinim çerçevesinde bölge adliye mahkemesinin tesis ettiği kararlar HMK m. 362/1-f hükmünün kapsamı içerisinde değildir³¹. Nitekim söz konusu maddeye ilişkin 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun hükümet gerekçesi incelendiğinde, kanun koyucunun da iradesinin bu yönde olduğu görülür³². Ayrıca HMK m. 391/3 ve m. 394/5³³ hükümlerinde yer alan

²⁶ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2263; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 213. Benzer değerlendirmeler için bkz. Karabel, **a.g.m.**, s. 4660, 4672; Albayrak A., **İstinaf**, s. 83-84, 271; Özdemir, **a.g.e.**, s. 113.

²⁷ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2263; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 213: Yazar, ilgili kanunî düzenlemelerden açıkça bahsetmeden, ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararlarına ve ihtiyatî tedbir kararına itiraz üzerine tesis edilen kararlara karşı istinafa başvurulması hâlinde, bölge adliye mahkemesinin bu hususta kesin olarak karar vereceğini ifade etmiştir.; Mıstaçoğlu, **a.g.e.**, s. 77.

²⁸ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2263.

²⁹ Özekes, **Pekcanitez Usûl**, s. 2263. İhtiyatî tedbirler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 214.

³⁰ Özbek, **a.g.e.**, s. 147; Simil, **a.g.m.**, s. 190. Benzer değerlendirmeler için bkz. Atalı, Ermenek, **a.g.e.**, s. 381-382: Yazarlar, HMK m. 362/1-f hükmünün kapsamının bölge adliye mahkemelerince istinaf denetimi bağlamında tesis edilen geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlara sınırlı olduğu görüşündedir.; Sarısözen, **a.g.m.**, s. 1346: Yazar, HMK m. 362/1-f hükmüyle konunun istinaf denetiminden sonra temyize götürülemeyeceğinin benzer bir ifadeyle istinaftan sonra temyizim mümkün olmayacağını kastedildiği kanısındadır.

³¹ Özbek, **a.g.e.**, s. 147.

Geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Atalı, Ermenek, **a.g.e.**, s. 382.

³² Bkz. **Gerekeç**, s. 106: "*Maddede dava konusu olayın iki dereceli yargılamadan geçmiş bulunduğu göz önüne alınarak, bölge adliye mahkemesinin bazı kararlarına karşı temyiz yoluna gidilemeyeceği öngörülmüş ve böylece Yargıtayın iş yükünün hafifletilmesi amaçlanmıştır. ... geçici hukuki*

“kanun yolu” ifadesi Yargıtaya yapılan başvuruyu da kapsayacak nitelikte olduğundan, söz konusu kararların kanun yolu denetimi için bu mahkemeye müracaat edilebilmelidir³⁴. Son olarak, bölge adliye mahkemelerinin sayısındaki artış da dikkate alınırca çelişkili içtihatların engellenmesi ve yeknesaklığın sağlanması bakımından ilk kez istinaf aşamasında ileri sürülen ihtiyatî tedbir taleplerine ilişkin kararlar için kanun yolu denetiminin varlığı şarttır³⁵. Böylece, ilk derece yargılaması bakımından da yeknesaklık dolaylı olarak temin edilebilir³⁶.

Biz de ilk kez istinaf aşamasında doğan geçici hukukî koruma ihtiyacı hakkında bölge adliye mahkemelerinin tesis ettiği kararlara karşı kanun yolu denetiminin Yargıtaya müracaat edilerek sağlanacağı görüşündeyiz. Bu çerçevede öncelikle işaret edilen kararlar bakımından kanun yolu denetiminin varlığının hukukî dayanakları; ardından söz konusu denetimin Yargıtaya yapılan başvuruyla temin edilmesinin nedenleri açıklanmıştır.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararların hukukî niteliği, bunları tesis eden mahkemelerin türüne veya sıfatına bağlı olmaksızın, geçici nitelikli nihai karardır ve nihai kararlar bakımından kanun yolu açıkça yasaklanmadıkça bu imkânın varlığı asıldır. Kanun koyucunun geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar açısından kanun yolu denetiminin sağlanmasına yönelik genel yaklaşımı da

korumalar hakkında verilen kararlar bakımından da, iki dereceli yargılamanın yeterli güvence teşkil ettiği mülahazasıyla, bu işlerde verilen kararlara karşı temyiz yolu kapatılmıştır.”

³³ İstinaf aşamasında doğan geçici hukukî koruma ihtiyacına ilişkin talebin bölge adliye mahkemesine yöneltilmesinin akabinde, talebin duruşmasız bir şekilde incelenip kararı bağlanması durumunda bu kararlara karşı itiraz edilip edilemeyeceği sorusu akla gelebilir. Bu konuya ilişkin değerlendirmeler için bkz. Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 420: Yazarlar, ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz kararlarının bizzat ve ilk kez bölge adliye mahkemesince tesis edilmesi durumunda, bunlara karşı itiraz edilebileceğini ifade etmiştir.; Simil, **a.g.m.**, s. 187: Yazar, bölge adliye mahkemesince ilk defa ve karşı taraf dinlenilmeden verilen ihtiyatî tedbir kararları için bu mahkemeye itiraz edilebileceği kanısındadır.; Çiftçi, **a.g.e.**, s. 89: Yazar, istinaf denetimi esnasında bölge adliye mahkemesinden ihtiyatî tedbir talep edilemeyeceği görüşündedir. Ancak belirtilen imkânın varsayımsal olarak mevcudiyeti hâlinde, nasıl hareket edilebileceği bakımından da değerlendirmelerde bulunmuştur. Böyle bir durumda ihtiyatî tedbir prosedürünün uygulama alanı bulacağına işaret edip, bölge adliye mahkemesince verilen ihtiyatî tedbir kararlarına karşı yine bu mahkemeye itiraz edilebileceğini ileri sürmüştür.

³⁴ Öztekin, **a.g.e.**, s. 147: Yazar, sadece HMK m. 394/5 hükmü bağlamında değerlendirme yapmıştır.; Akkaya, **a.g.e.**, s. 114.

³⁵ Öztekin, **a.g.e.**, s. 147-148: Yazar, bu kabulün Yargıtayın iş yükünü arttırması sebebiyle pek de benimsenmeyebileceğini ifade etmiştir. Ancak bölge adliye mahkemelerinin göreve başlamasıyla Yargıtayın iş yükü azaldığından, bu gerekçenin eskisi kadar geçerli olmadığını eklemiştir.

³⁶ Öztekin, **a.g.e.**, s. 148.

bunu destekler niteliktedir³⁷. Öte yandan, ilk derece yargılamasında geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında verilen kararlar için kanun yoluna başvuru mümkünken, istinaf aşamasında ilk kez tesis edilen bu kararlar bakımından kanun yolu denetiminin bulunmaması aynı türdeki kararlar açısından farklı uygulamalara sebep olup bir çelişki yaratır³⁸. Ayrıca bölge adliye mahkemelerinin hem toplu mahkeme hem de üst derece mahkemesi olması bu yargı organlarının verdiği kararlarda maddî veya usûlî hataların bulunmayacağı anlamına gelmeyeceğinden, belirtilen kararlar bakımından da denetimin sağlanması gerektiği açıktır³⁹. Böylece, keyfi ve hukuka aykırı kararların tesis edilmesi engellenir ve etkin hukukî korumanın sağlanması kolaylaşır⁴⁰.

İşaret edilen kararlar bakımından kanun yolu denetiminin varlığı kabul edildiğine göre, bu çerçevede hangi yargı organına başvurulacağı belirlenmesi gerekir. Söz konusu bölge adliye mahkemesi kararları olduğundan, bunlar bakımından kanun yolu denetiminin mümkün olması ve aktarıcı etkinin de temini ancak Yargıtaya müracaat edilmesiyle sağlanır⁴¹. HMK m. 362/1-f hükmü de buna engel değildir. Çünkü belirtilen hükümle yalnızca istinaf incelemesinden geçmiş geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlara ilişkin temyiz denetiminin gerçekleştirilmesi yasaklanmıştır. Ayrıca 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan ve ihtiyatî tedbirler hakkındaki kararlar bakımından kanun yolu denetimini düzenleyen hükümler de kanun yolu denetimi için Yargıtaya başvurulmasına imkân verir niteliktedir. HMK m. 389-405 hükümleri, aksine bir düzenleme olmadıkça, diğer kanunlarda yer alan özel geçici hukukî koruma tedbirlerine niteliğine ve bünyesine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanacağından, ilk kez istinaf aşamasında geçici hukukî koruma ihtiyacının

³⁷ İhtiyatî tedbirler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Simil, **a.g.m.**, s. 187-188.

³⁸ Bu durumun düzenlemenin amacına uygun olmadığına ilişkin bkz. Özekes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 110.

³⁹ Benzer bir değerlendirme için bkz. Simil, **a.g.m.**, s. 188: Yazar, asliye ticaret mahkemelerince bazı uyuşmazlıkların heyet olarak incelendiğine ve bu çerçevede ihtiyatî tedbir talebine ilişkin heyet tarafından verilen kararlara karşı kanun yoluna müracaat edilebildiğine işaret edip heyetçe tesis edilen bir kararın da denetime tâbi olabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca yazar, Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla yargılama yaptığı davalarda tesis ettiği kararlara karşı temyize başvurulabileceğinden bahsedip, kararların üst mahkemece verilmesinin bunların denetimini engellemeyeceğine dikkat çekmiştir.

⁴⁰ İhtiyatî tedbirler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Simil, **a.g.m.**, s. 191.

⁴¹ İhtiyatî tedbirler bakımından benzer bir değerlendirme için bkz. Simil, **a.g.m.**, s. 187.

doğması hâlinde bu gereksinim çerçevesinde bölge adliye mahkemesinin tesis ettiği kararlara karşı, bu hükümlere dayanılarak Yargıtaya müracaat edilebilir.

İstinaf aşamasında doğan ihtiyatî haciz gereksinimini konu alan talebin bölge adliye mahkemesine yöneltilmesinin akabinde, bu talebe ilişkin olarak verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı hususunda ayrı bir değerlendirmenin yapılması gerekir. Çünkü ihtiyatî hacze yönelik hükümler bazı noktalarda ihtiyatî tedbirlere ilişkin düzenlemelerden farklılık gösterir. Şöyle ki ihtiyatî tedbirler hakkındaki kararlar bakımından kanun yolunu düzenleyen hükümlerde (HMK m. 391/3, m. 394/5) ‘kanun yolu’ terimi yer alırken, ihtiyatî hacizler açısından (İİK m. 258/3, m. 265/5) ‘istinaf’ terimi kullanılmıştır. İşaret edilen terim farklılığı sebebiyle istinaf aşamasında doğan ihtiyatî haciz ihtiyacı hakkında verilen kararlar için Yargıtaya başvurulup başvurulamayacağı konusunda şüphe edilebilir⁴². Bu kapsamda öğretilde, ihtiyatî tedbirler hakkındaki kanun yolu hükümlerine benzer şekilde İİK m. 258/3 ve m. 265/5 düzenlemelerinin değiştirilmesi ve iki kurum arasında uyumun temin edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁴³. Biz, söz konusu değişiklik yapılmasa bile mevcut kanunî düzenlemeler çerçevesinde bu kararlara karşı, Yargıtaya müracaat edilebileceği görüşündeyiz. Birinci olarak, ihtiyatî tedbirlere ilişkin hükümler kıyasen ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde diğer geçici hukukî koruma tedbirlerine, özelde ihtiyatî hacze uygulanabilir⁴⁴. Gerçekten, ihtiyatî tedbirler ve ihtiyatî hacizler hakkındaki kararlara yönelik kanun yolu denetimine ilişkin hükümlerin ilgili kanunlarda birbirine paralel şekilde düzenlenmesi de bu görüşü destekler niteliktedir. İkinci olarak, ihtiyatî haciz talebinin reddi kararı bakımından kanun yolu denetiminin düzenlendiği hükümde, 5311 sayılı Kanun ile yapılan değişikliğe kadar ‘kanun yolu’ terimi yer almıştır. İstinaf sisteminin getirilmesiyle bu sisteme uyumun sağlanması amacıyla ‘kanun yolu’ ifadesi 5311 sayılı Kanun ile ‘istinaf’ olarak değiştirilmiştir. Anlaşılacağı üzere, bu değişikliğin sebebi ilk kez bölge adliye mahkemelerine yöneltilen ihtiyatî haciz talebinin reddi kararları bakımından kanun yolu denetimini yasaklamak

⁴² İhtiyatî haciz hakkındaki kararların ilk olarak bölge adliye mahkemesi tarafından tesis edilmesi durumunda, bunlar için temyize müracaat edilebileceğine ilişkin bkz. Öztekin, **a.g.e.**, s. 152.

⁴³ Akkaya, **a.g.e.**, s. 114.

⁴⁴ İhtiyatî tedbirlere ilişkin hükümlerin ihtiyatî hacizlere uygulanabileceğine ilişkin bkz. Erişir, **a.g.e.**, s. 236 vd.

değildir. Son olarak, HMK m. 362/1-f⁴⁵ ile İİK m. 258/3, m. 265/5 hükümleri arasındaki önceki-sonraki kanun ilişkisi temel alınırsa söz konusu kararlar bakımından da Yargıtaya müracaat edilebileceği sonucuna ulaşılır.

B. Kanun Yolu Denetiminin Kapsamı

İlk derece yargılamasının sona ermesinin akabinde doğan geçici hukukî koruma ihtiyacına ilişkin talebin bölge adliye mahkemesine yöneltilmesi üzerine, belirtilen mahkemece tesis edilen kararlara karşı Yargıtaya başvurulabilir. Bu müracaat üzerine Yargıtayın yapacağı incelemenin kapsamı hakkında özel kanunî bir düzenleme olmadığından, söz konusu değerlendirmenin içeriğine yönelik öğretilerde iki farklı görüş ileri sürülmüştür. Konuyu ihtiyatî tedbirler bağlamında değerlendiren birinci görüşe göre, Yargıtay ihtiyatî tedbir taleplerine ilişkin kararlar açısından yalnızca temyiz denetimi yapar⁴⁶. Bu sebeple de Yargıtayın bölge adliye mahkemelerinin yerine geçip karar tesis etmesi mümkün değildir⁴⁷. Konuyu genel olarak geçici hukukî koruma tedbirleri bakımından değerlendiren diğer görüşe göre, Yargıtay âdeta bir istinaf denetimi yapar gibi bunlara yönelik kararları incelemelidir⁴⁸.

İstinaf ile temyiz kanun yollarındaki denetimin şartlarına ve içeriğine ilişkin farklılıklar temel alınırsa Yargıtayın bu kararlar bakımından istinaf incelemesi yapmasının daha isabetli olacağı görülür. Şöyle ki temyiz incelemesi kapsamında yalnızca hukukîlik denetimi yapılırken, istinaf denetimi bağlamında hem vakıa hem

⁴⁵ HMK m. 362/1-f hükmüyle yalnızca istinaf incelemesinden geçmiş geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar için Yargıtay tarafından temyiz denetimi yapılması yasaklanmıştır. Bir başka deyişle ilk kez bölge adliye mahkemelerince geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında verilen kararlar için Yargıtaya başvurulması yasaklanmamıştır. Dolayısıyla istinaf kanun yolu aşamasında doğan ihtiyatî haciz ihtiyacına ilişkin verilen kararlar, belirtilen hükmün kapsamında olmadığından, bunların kanun yolu denetimi için Yargıtaya başvurulabilir.

⁴⁶ Umar, **a.g.e.**, s. 1149: Yazar, HMK m. 391/3 hükmü uyarınca bölge adliye mahkemesinin ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararı vermesi durumunda, bu karara karşı kanun yolu müracaatının temyiz başvurusu olarak Yargıtaya yapılacağı görüşündedir. Ayrıca yazar, belirtilen başvuru bakımından da temyiz kanun yolunun kurallarının uygulanacağını eklemiştir.; Öztekin, **a.g.e.**, s. 148: Yazar, ihtiyatî tedbir kararı ile ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararının ilk kez bölge adliye mahkemesince verilmesi hâlinde, bu kararların Yargıtay tarafından temyiz denetimi kapsamında incelenebileceği kanısındadır.; Akkaya, **a.g.e.**, s. 114; Kurt Konca, Damar, **a.g.m.**, s. 206: Yazarlar, ihtiyatî tedbir kararının bölge adliye mahkemesince verilmesi durumunda, bu karara ilişkin kanun yolu denetiminin temyiz incelemesi şeklinde yapılacağı kanaatindedir.; Simil, **a.g.m.**, s. 189-190.

⁴⁷ Simil, **a.g.m.**, s. 189.

⁴⁸ Özkes, **İstinaf ve Temyiz**, s. 110.

de hukukîlik denetimi yapılır⁴⁹. Konunun ihtiyatî tedbirler bakımından değerlendirilmesi hâlinde, bu tercihin neden daha isabetli olduğunun anlaşılması kolaylaşır. Birinci olarak ilk kez bölge adliye mahkemesine yöneltilen ihtiyatî tedbir talebinin reddedilmesi üzerine bu karara karşı temyize başvurulursa ve ret kararının isabetsiz olduğu ortaya çıkarsa Yargıtay, hukukîlik denetimi yaptığından, ret kararını bozup bizzat ihtiyatî tedbir kararı veremeyecektir. Bu durumda tarafın ihtiyaç duyduğu hukukî korumada, ihtiyatî tedbirin amacına ters düşecek şekilde bir gecikme söz konusu olabilir. İkinci olarak, ilk derece ve bölge adliye mahkemesi tarafından ihtiyatî tedbir talebine ilişkin verilen kararlar hakkında gerçekleştirilecek kanun yolu denetimlerinin birbirinden farklı olması, eşitlik ilkesine aykırılık doğurabilir. Öyle ki kişinin ilk derece yargılamasında değil de istinaf aşamasında ilk kez ihtiyatî tedbir talebinde bulunması, onun talebine yönelik karar bakımından daha sınırlı bir kanun yolu denetimi yapılarak cezalandırılması gibi bir sonucu doğurabilir. Üçüncü olarak, kanun yollarına başvuru için öngörülen parasal sınırların ihtiyatî tedbir taleplerine ilişkin kararlar bakımından da uygulanacağı kabul edilirse, kişinin ihtiyatî tedbir talebini yalnızca yargılamanın daha geç bir aşamasında ileri sürmesi nedeniyle kanun yolu denetiminden mahrum kalması söz konusu olabilir⁵⁰. Oysaki

⁴⁹ Yılmaz E., **Yasa Yolları**, s. 134; Yıldırım, **İstinaf**, s. 3, 10; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 394; Özekes, **Kanun Yolu**, s. 3109; Özbay, **a.g.m.**, s. 414; Katayıfçı, **a.g.e.**, s. 45.

⁵⁰ Genel olarak istinaf başvuruları bakımından dikkate alınan miktar veya değere yönelik parasal sınırın geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar açısından da gözetilip gözetilmeyeceği öğretide tartışmalıdır. Bu sınırın ihtiyatî tedbirler bakımından uygulanmaması gerektiğine ilişkin bkz. Çiftçi, **a.g.e.**, s. 78-79, 100-101: Yazar, ihtiyatî tedbirin esasa ilişkin ihtilafı çözmediğini ifade edip, bu kurumun amacı sebebiyle konusunun parayla ölçülemeyeceğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla da ihtiyatî tedbir kararına itiraz üzerine tesis edilen kararlar ile ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararları için istinafa müracaat edildiğinde, parasal sınırın dikkate alınmaması gerektiğine işaret etmiştir.; Katayıfçı, **a.g.e.**, s. 78: Yazar ihtiyatî tedbirlerin amacını temel alarak, bunların konusunun para ile ölçülemeyeceğini savunmuştur.; Ayer, **a.g.t.**, s. 160: Yazar, HMK m. 341/2 hükmündeki parasal sınırın mal varlığına ilişkin talepler söz konusu olduğunda, ihtiyatî tedbirlerin özelliği gereği uygulanmaması gerektiği kanısındadır.

Aksi yöndeki görüşler için bkz. Öztekin, **a.g.e.**, s. 142-143: Yazar, ihtiyatî tedbir talebinin açılmış veya açılacak davanın konusundan ayrılamayacağı; ihtilafı esas bakımından sonuçlandırılan nihai karar için öngörülme bir imkânının sadece geçici etki sağlayan ihtiyatî tedbir açısından kabul edilemeyeceği kanaatindedir. Belirtilen nedenlerle ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararının istinaf edilmesi durumunda, HMK m. 341/2 hükmündeki parasal sınırın dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür.; Budak, Karaaslan, **a.g.e.**, s. 404-405: Yazarlar, geçici hukukî koruma kararlarının ihtiyaç duyduğu hızı ve bunların geçicilik niteliğini temel alarak, parasal sınırın ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz kararlarının istinafi esnasında da gözetilmesi gerektiğini savunmuştur.; Kurt Konca, Damar, **a.g.m.**, s. 206-207: Yazarlar, dava konusunun mal varlığı haklarına ilişkin olması durumunda, parasal sınırın uygulanacağı görüşündedir. Bu kapsamda yazarlar, HMK m. 341/2 hükmünde yer alan parasal sınırın altındaki nihai kararlar için istinafa müracaatta hukukî yarar bulunmadığından, mal varlığı haklarıyla ilgili hususlarda tesis edilen ve belirtilen sınırın altındaki geçici hukukî koruma kararları açısından da

ihtiyatî tedbire yönelik talep ilk derece yargılamasında ileri sürülse, istinaf başvurusunun kabulü için temyize göre daha düşük bir parasal sınır arandığından, bu talebe ilişkin karar bakımından kanun yolu denetiminin gerçekleşme ihtimali daha yüksek olacaktır. Özetle ihtiyatî tedbir talebinin yalnızca yargılamanın daha sonraki bir aşamasında ileri sürülmesi, kişinin kanun yoluna başvuru hakkı üzerinde örtülü bir şekilde sınırlama etkisi doğurabilir. Bu durum, kanun yoluna başvuru hakkının sınırlandırılması ancak kanunla ve Anayasa m. 13 hükmü çerçevesinde yapılabileceğinden⁵¹, Anayasa'ya aykırılık teşkil eder.

evleviyetle istinafa gidilmesinde hukukî yararın bulunmadığını ifade etmiştir. Ancak şahıs varlığı haklarını konu alan ihtiyatî tedbirler bakımından istinafa müracaat edildiğinde, ihtilafın konusu para olmadığından veya parayla ölçülemediğinden, HMK m. 341/2 hükmündeki parasal sınırın dikkate alınmayacağını da eklemiştir.; Kurtoğlu, **a.g.e.**, s. 200-201: Yazar, konusu parayla ölçülebilen ihtiyatî tedbir istemlerinin reddedilmesi üzerine istinafa başvurulduğunda, HMK m. 341/2 hükmündeki parasal sınırın uygulanması gerektiği; konusu parayla ölçülemeyen ihtiyatî tedbir talebinin reddi kararlarının tümü bakımından ise bu düzenlemenin dikkate alınmayacağı kanısındadır.

⁵¹ Kanun yoluna başvuru hakkının anayasal bir hak olduğuna ilişkin bkz. İkinci Bölüm, I, A.

SONUÇ

Çağdaş hukuk düzenlerinde devletin dava, takip veya başka yollarla kendisine yöneltilen hukukî korunma taleplerini, kural olarak mahkemeler aracılığıyla yargılama yaparak karara bağlaması ve bu kararların icrasını da hukuk devleti çerçevesinde gerçekleştirmesi asıldır. İşaret edilen talepler hakkında devletin sağladığı hukukî korumanın şeklen ve görünürde mevcudiyeti yeterli değildir; bunun kapsamlı, gerçek ve etkin olması gerekir. İşte, geçici hukukî koruma tedbirleri, hukukî korumanın ifade edilen nitelikleri haiz olabilmesi için öngörölmüş usûlî araçlardır.

Geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar, kişilerin maddî ve hukukî durumunu etkileyen sonuçlar ortaya çıkarabilir veya bu kararların tesis edilme sürecinde bireylerin temel haklarına müdahale edilebilir. Dolayısıyla işaret edilen kararların yargısal bir faaliyet sonucunda verilmesi şarttır. Bu çerçevede, geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki talepler kural olarak mahkemelere yöneltilir ve belirtilen talepler mahkemelerce karara bağlanır.

Geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar, doğası gereği geçicidir ve kural olarak bu kararların etkisi, asıl talebi konu alan yargılamanın sonuçlanmasına kadar sürer. Öyle ki dava veya takip sonunda ulaşılan kesin hukukî korumanın durumuna göre, geçici hukukî koruma tedbirleri ya tamamen ortadan kalkar ya da kesin hukukî korumaya dönüşür. Ayrıca geçici hukukî koruma tedbirlerine yönelik kararların, bazı koşulların sağlanması hâlinde, değiştirilip kaldırılabilmesi de geçicilik özelliğinin bir göstergesidir.

Geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılama, kesin hukukî korumanın temin edildiği yargılamadan bazı noktalarda farklılık gösterir. Çünkü geçici hukukî koruma tedbirlerinin öngörölme amacına hizmet edebilmesi için hızlı ve basit bir yargılama sürecinin varlığı şarttır. İşte, geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin yargılamalarda yaklaşık ispat ölçüsünün aranması, basit yargılama usûlünün uygulanması ve hukukî dinlenilme hakkının bazı durumlarda ötelenebilmesi ile ihtiyaç duyulan hız ve basitlik temin edilir. Geçici hukukî koruma tedbirlerine yönelik yargılama, kesin hukukî korumanın temin edildiği yargılamadan bazı

noktalarda farklılık göstermesine rağmen, her ikisinde de yargısal bir faaliyet söz konusudur. Bu sebeple geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki yargılamada tesis edilen kararlar da taraflar ve duruma göre üçüncü kişiler için bağlayıcıdır.

Geçici hukukî koruma tedbirleri öğretide, farklı kıstaslar çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Bu çalışmada da tercih edilen genel-özel geçici hukukî koruma tedbirleri ayırımına göre ihtiyatî tedbir, ihtiyatî haciz ve delil tespiti genel geçici hukukî koruma tedbirleridir. Zaman içerisinde farklı hukukî sorunlarla karşılaşılması ve ihtiyaç duyulan korumanın çeşitlenmesi, diğer kanunlarda da geçici hukukî koruma tedbirlerinin öngörülmesinde etkili olmuştur. Bunlar ise özel geçici hukukî koruma tedbirleri olarak nitelendirilir. Söz konusu geçici hukukî koruma tedbirleri bakımından ise çoğunlukla ayrıntılı hükümler mevcut olmadığından, bazı hâllerde nasıl hareket edileceğinin belirlenmesine yönelik hukukî sorunlarla karşılaşılır. Böyle bir durumda, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ayrıntılı şekilde düzenlenmiş olan ihtiyatî tedbir kurumuna ilişkin hükümler (HMK m. 389-405), diğer kanunlarda yer alan özel geçici hukukî koruma tedbirlerine niteliğine ve bünyesine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanır.

Geçici hukukî koruma tedbiri talepleri hakkında tesis edilen kararlar, kural olarak, geçici nitelikli nihai karardır. Öyle ki bu kararların verilmesiyle mahkemede dosyadan el çeker; herhangi bir başvuru (*itiraz veya kanun yolu*) olmadan bunların yeniden incelenmesi mümkün değildir. Ayrıca belirtilen kararlar asıl uyuşmazlık konusundan belirli noktalarda bağımsız olup, konu aldığı taleple ilgili sınırlı bir etki meydana getirir.

İlk derece mahkemelerince geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında tesis edilen kararların kanun yolu denetimi bağlamında, kanun yolu açıkça öngörülenler ile öngörülmeyenler ve bu hususta herhangi bir düzenleme içermeyenler açısından ayırım yapılması isabetli olur. İhtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz kurumları bakımından hangi hâllerde kanun yoluna müracaat edilebileceği ilgili kanunlarda düzenlenmiştir. Buna göre, ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz talebinin reddi kararları ile karşı taraf dinlenilerek verilen ihtiyatî tedbir/ ihtiyatî haciz kararları açısından doğrudan kanun yoluna başvurulabilir. Ancak karşı taraf dinlenilmeden tesis edilen ihtiyatî tedbir/

ihtiyatî haciz kararlarına karşı öncelikle itiraz yoluna müracaat edilmesi gerektiğinden, doğrudan kanun yoluna gidilemez. Bu kararlar için itiraz yolu tüketilmeden kanun yoluna başvurulması durumunda, bölge adliye mahkemelerince usûlden ret kararı verilmelidir. Öte yandan, delil tespitine yönelik kararlar bakımından ise kanun yoluna müracaat edilmesi mümkün değildir. Delil tespiti dışında, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda da kanun yolu denetimi açıkça yasaklanan geçici hukukî koruma tedbirleri vardır.

Mevcut kanunî düzenlemelerde, geçici hukukî koruma tedbirlerine yönelik kararlar bakımından kanun yolu denetimini açıkça yasaklayan genel bir hüküm yoktur. Buna rağmen öğretide ve uygulamada, diğer kanunlarda yer alan ve kanun yolu denetimi konusunda hüküm içermeyen özel geçici hukukî koruma tedbirleri açısından kanun yoluna başvurulamayacağı kabul edilmektedir. Bu yanlış uygulamanın bertaraf edilmesi için genel olarak geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetimini düzenleyen bir hükmün kanun koyucu tarafından öngörülmesi isabetli olur. Ancak önerilen bu değişiklik, bir zorunluluk arz etmez. Çünkü geçici hukukî koruma tedbirleri hakkındaki kararlar, kural olarak geçici nitelikli nihai karardır ve aksine bir hüküm bulunmadığı sürece nihai kararlar için kanun yoluna başvurulabilmesi asıldır. Öte yandan HMK m. 389-405 hükümlerinin diğer kanunlardaki özel geçici hukukî koruma tedbirlerine niteliğine uygun düştüğü ölçüde ve kıyasen tatbik edilmesi yoluyla da bunlar için kanun yolu denetiminin sağlanması mümkün hâle gelir.

Bölge adliye mahkemelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalardaki geçici hukukî koruma ihtiyacına ilişkin taleplerin görevli ve yetkili bölge adliye mahkemesine yöneltilmesi gerekir. Bu bağlamda tesis edilen kararların kanun yolu denetimi için Yargıtaya başvurulur ve bu mahkemece istinaf incelemesi yapılır. Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalarda ise geçici hukukî koruma tedbiri Yargıtayın ilgili dairesinden talep edilir. Bu kapsamda verilen kararların kanun yolu denetimi Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından istinaf incelemesi şeklinde yapılır.

İlk derece yargılamasının nihai kararlarla sonlandırılmasının akabinde ortaya çıkan geçici hukukî koruma ihtiyacına ilişkin talepler, henüz istinaf kanun yoluna müracaat edilmemiş olsa bile, bölge adliye mahkemelerine yöneltilir. Çünkü ilk derece mahkemesi, nihai kararını vermekle dosyadan el çekmiştir. Bundan sonra esas bakımından yetkili ve görevli mahkeme, bölge adliye mahkemesidir. Belirtilen merci tarafından bu hususta verilen kararların kanun yolu denetimi için Yargıtaya başvurulur. Ancak istinaf ile temyiz kanun yollarındaki denetimin şartlarına ve içeriğine ilişkin farklılıklar sebebiyle Yargıtayın söz konusu kararlar açısından istinaf incelemesi yapması daha isabetli olur. Böylece ilk derece yargılamasında ve kanun yolu aşamasında geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında verilen kararlara yönelik kanun yolu denetimi bakımından yeknesaklık sağlanmış olur.

Temyiz aşamasında geçici hukukî koruma ihtiyacı doğarsa buna ilişkin talepler Yargıtaya yöneltilemez. Çünkü Yargıtay hüküm değil denetim mahkemesidir. Öte yandan, İİK m. 36 hükmü dışında, Yargıtayın geçici hukukî koruma tedbirleri hakkında karar tesis edebileceğine yönelik kanunî bir düzenleme mevcut değildir. Böyle bir durumda geçici hukukî koruma tedbiri, nihai kararı veren ilk derece ya da duruma göre bölge adliye mahkemesinden istenir. Bu çerçevede geçici hukukî koruma tedbirlerine ilişkin kararlar bakımından kanun yolu denetimi, belirtilen kararlar ilk derece mahkemesince verilmişse bölge adliye mahkemesine; bölge adliye mahkemesince tesis edilmişse Yargıtaya başvurulmasıyla sağlanır.

KAYNAKÇA

- : **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, Ankara, Adalet Bakanlığı Yayını, 2007.
- Aday, Nejat: “Vesayet Hukukunda Geçici Hukuki Korumalar ve Vesayet Tedbir Şerhi Uygulaması”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 77, 2019, S. 2, s. 813-846.
- Akıncı, Ziya: “Hakemlerin İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz Kararı Verme Yetkisi”, **Prof. Şükrü Postacıoğlu’na Armağan**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1997, s. 209-224.
- Akil, Cenk: “Medeni yargılama Hukukunda Mahkemelerce Yapılan Delil Tespiti”, **AÜHFD**, C. 58, 2009, S. 1, s. 1-62.
- İstinaf Kavramı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010.
- Akkan, Mine: “Medenî Usûl Hukukunda Etkin Hukukî Koruma”, **MİHDER**, C. 3, 2007/I, S. 6, s. 29-68.
- Akkaya, Tolga: **Medenî Usûl Hukukunda İstinaf**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.
- Akkuş, Ozan: “Üçüncü Kişilerin Hükmün İptalini Talep Etmesi Üzerine Bir İnceleme (HMK m. 376)”, **SDÜHFD**, C. 10, 2020, S. 1, s. 243-272.
- Akyazan, Sıtkı: **İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri**, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1958.

Akyol Aslan, Leyla: **Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti (Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre)**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011.

Alangoya, H. Yavuz/

Yıldırım, M. Kâmil/

Deren-Yıldırım, Nevhis: **Medenî Usul Hukuku Esasları**, Tıpkı 8. Baskı, İstanbul, Beta Basım, 2011.

Alangoya, Yavuz:

“Davanın Esasını Çözümleyecek veya Böyle Bir Sonuç Doğuracak Biçimde İhtiyati Tedbir Karar’ları Hakkında”, **Yavuz Alangoya Makaleler**, Seçen ve Derleyen: Mert Namlı, İstanbul, Beta Basım, 2012, s. 357-382 (*Anılış: İhtiyati Tedbir Kararları*).

“Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m. 427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkânı”, **75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı**, yay. haz. Hakan Pekcanitez, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004, s. 17-48 (*Anılış: Kanun Yolu*).

Albayrak, Adem:

Hukukta İstinaf Uygulaması, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017 (*Anılış: İstinaf*).

Albayrak, Hakan:

Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013 (*Anılış: Yaklaşık İspat*).

Ansay, Sabri Şakir:

Hukuk Yargılama Usulleri, Yedinci Baskı, Ankara, Güzel Sanatlar Matbaası, 1960.

Aras, Bahattin: “İhtiyati Tedbir ve Delil Tespiti Kararlarına İtiraz ve Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısının Bu Konuda Getirdiği Yenilikler”, **Terazi Hukuk Dergisi**, 2008, S. 20, s. 67-80.

Arslan, Ramazan/

Yılmaz, Ejder/

Taşpınar Ayvaz, Sema/

Hanağası, Emel:

Medenî Usul Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021 (*Anılış: Usul*).

İcra ve İflâs Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021 (*Anılış: İcra*).

Arslan, Ramazan:

“Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler”, **Bankacılar Dergisi**, 2013, Özel Sayı, s. 7-27.

Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi (İade-i Muhakeme), Ankara, Turhan Kitabevi, 1977 (*Anılış: Yargılamanın Yenilenmesi*).

Arslandoğan, Birce:

Medenî Yargılama Hukukunda Delil Tespiti, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.

Atalay, Esra:

“Yargısal Temel Haklar”, **Prof. Dr. Şükrü Postacıoğlu’na Armağan**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1997, s. 437-454.

Atalay, Oğuz:

Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2001 (*Anılış: Menfi Vakıalar*).

Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017 (*Anılış: Pekcanıtez Usûl*).

Atalı, Murat/

Ermemek, İbrahim/

Erdoğan, Ersin:

İcra ve İflâs Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021 (*Anılış: İcra*).

Medenî Usûl Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021 (*Anılış: Usûl*).

Atalı, Murat/

Ermemek, İbrahim:

Medenî Usûl Hukuku, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.

Atalı, Murat:

“Konkordatoda Kesin Mühlet ve Sonuçları”, **7101 Sayılı Kanunla Konkordato ve Elektronik Tebligat Konularında Getirilen Yenilikler**, Ed. Muhammet Özeker, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 85-109.

Ayer, Burak:

“İhtiyati Tedbir Kararına Karşı Başvuru Yolları”, İstanbul, **Marmara Üniversitesi SBE**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Bahadır, Zeynep:

Medenî Usûl Hukukunda Kısmî Karar, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.

Başözen, Ahmet: “Güncel Yargıtay Kararları Işığında İhtiyati Tedbirlerde ‘Yaklaşık İspat’ ve ‘İhtimal’ Kavramı”, **Prof. Dr. Pekcanitez’e Armağan I**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014 (Basım Yılı: 2015), Özel Sayı, s. 653-694 (*Anılış: Yaklaşık İspat ve İhtimal*).

“Güncel Yargıtay Kararları ve Yargıtay İBK Işığında İhtiyati Tedbir Kararlarının Temyizi Sorunu”, **Prof. Dr. Ejder Yılmaz’a Armağan**, Cilt 1, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 463-521 (*Anılış: İhtiyati Tedbir*).

Berkin, Necmeddin M.: **İhtiyati Haciz**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Hamle Matbaası, 1962 (*Anılış: İhtiyati Haciz*).

Medenî Usul Hukuku Esasları, İstanbul, Hamle Matbaası, 1969 (*Anılış: Usul*).

Besen, Murat/

Tat, Orkun: “Konkordato Sürecinde Mühlet”, **ASBUHFD**, C. 1, 2019, S. 2, s. 357-390.

Bilge, Necip/

Önen, Ergun: **Medenî Yargılama Hukuku Dersleri**, 1711 sayılı Kanuna Göre Yeniden Yazılmış Üçüncü Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1978.

Bilge, Necip:

Medenî Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973.

- Boran Güneysu, Nilüfer: **Medenî Usûl Hukukunda Karar**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
- Budak, Ali Cem/
Karaaslan, Varol: “7251 Sayılı Kanunla Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler”, **İBD**, C. 94, 2020, S. 5, s. 15-50.
- Budak, Ali Cem/
Karaaslan, Varol: **Medenî Usul Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2021.
- Budak, Ali Cem/
Tunç Yücel, Müjgan: **Yeni Konkordato Hukuku: 7101 ve 7155 sayılı Kanunlarla Değişik İcra ve İflas Kanunu m. 285-309 Şerhi**, İkinci Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019 (*Anılış: Öztekin-Konkordato Şerhi*).
- Budak, Ali Cem: **Medeni Usul Hukukunda Üçüncü Kişilerin Haklarının Korunması**, İstanbul, Beta Basım, 2000.
- Ceylan, Ebru: “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’a Göre Kanun Kapsamına Girenlerin Korunmasıyla İlgili Değerlendirmeler”, **İBD**, C. 91, 2017, S. 1, s. 15-29.
- Cura, Aykut: “Karşılaştırmalı Olarak İht. Tedbir ve İht. Haciz”, **BBD**, 1983, S. 10, s. 1-3.
- Çetinkaya, Mehmet: “İhtiyati Tedbirler”, **Adalet Dergisi**, 1972, S. 11, s. 773-788.

Çiftçi, Murat Özgür: **Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf**, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.

Deren Yıldırım, Nevhis: “Kanun Yollarına Dair Bazı Düşünceler”, **Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-VI: Medenî Usûl Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı (19-20 Ekim 2007/ İzmir)**, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2008, s. 3-17 (*Anılış: Kanun Yolları*).

Deren-Yıldırım, Nevhis: “4949 Sayılı ve 17.7.2003 Tarihli Kanun ile Yapılan Değişiklik Çerçevesinde İhtiyati Haciz Kararlarının Hukuki Niteliği ve Kontrolü”, **YÜHFD**, C. 1, 2004, S. 2, s. 431-443 (*Anılış: İhtiyati Haciz*).

“Medeni Usul Hukuku’nun Evrenselleşmesi Yolunda İhtiyati Tedbir Alanında Yabancı Hukukun Etkileri”, Çev. Hamide Özden Özkaya, **Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan**, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2003, s. 305-317 (*Anılış: Evrenselleşme*).

Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku’nda İhtiyati Tedbirler, 2. Baskı, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2002.

Doğanay, İsmail: “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Tespiti Delâile Dair Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme”, **Adalet Dergisi**, 1954, S. 7, s. 888-899.

Duran, Rukiye: “Konkordato Mühletinin Uzatılması”, **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, C. 10, 2019, S. 1, s. 57-71.

Ercan, İbrahim: “Medenî Usul Hukukunda İhtiyati Tedbir”, Konya, **Selçuk Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1992.

Erdoğan, Ersin: “6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Çerçevesinde Patent Hakları Açısından Öngörülen İhtiyati Tedbirlere İlişkin Bazı Düşünceler”, **TFM**, Cilt 3, 2017, S. 1, s. 47-65.

Erişir, Evrim: “Para Alacaklarında İhtiyati Tedbirler-11.10.2006 Tarihli Frankfurt Eyalet Yüksek Mahkemesi Kararının Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Borçlar Kanunu Tasarısı Bakımından Düşündürdükleri”, **Halûk Konuralp Anısına Armağan**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 241-253.

Geçici Hukukî Korumanın Temelleri ve İhtiyatî Tedbir Türleri, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013.

Erkuyumcu, Müfik: “Delil Tesbitine Müteallik Hükümler Üzerinde Bir İnceleme”, **Adalet Dergisi**, 1946, S. 2, s. 126-136.

Ermenek, İbrahim: **Medenî Usul Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

Gençcan, Ömer Uğur: **696 Sayılı KHK Dahil Son Mevzuata Göre Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulaması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.

Göksu, Mustafa: “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu”, **Prof. Dr. Pekcanitez’e Armağan II**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014 (Basım Yılı: 2015), Özel Sayı, s. 1253-1273.

Görgün, L. Şanal/

Börü, Levent/

Kodakoğlu, Mehmet:

Medenî Usûl Hukuku, Tamamen Değiştirilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021.

Gözütok, Zeki:

Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Uygulama Rehberi, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017.

Günay İnan, Esra:

Aile Hukukunda Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.

Günay, Erhan:

“Usul Hukukunda ‘İhtiyati Tedbir’”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 13, 2018, S. 148, s. 109-115 (*Anılış: İhtiyati Tedbir*).

Günay, Mehmet:

“6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, **TAAD (Yargıtay Onursal Başkanı A. Nazım Kaynak’a Armağan)**, y.y.y., y.y., C. 1, 2012, S. 10, s. 647-686 (*Anılış: Koruyucu ve Önleyici Tedbirler*).

- Güneş, Şule: “Medeni Usul Hukukunda İstinaf İncelemesi Sonunda Verilebilecek Kararlar ve Sonuçları”, Ankara, **Ankara Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Gürdoğan, Burhan: **Medenî Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı**, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1960.
- İyilikli, Ahmet Cahit: **Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm**, 2. Baskı Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.
- Kahraman, Recep: “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da Öngörülen Tedbirler ve Bu Tedbirlere İlişkin Usul”, Ankara, **Ankara Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kahveci, Nalan: “6284 Sayılı Kanun Kapsamında Tedbir Kararları”, **Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi (4-5-6 Nisan 2013)**, Ed.: Sema Güleç Uçakhan, y.y.y., y.y., 2013, s. 451-466.
- Kaplan, Mikail Bora: **Sınai Mülkiyet Kanunu’nda İhtiyatî Tedbirler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Karabel, E. Gökçe: “Bölge Adliye Mahkemesi’nin Temyize Tabi Kararları”, **LHD**, C. 16, 2018, S. 190, s. 4613-4678.
- Karademir, Dilek: “İhtiyati Tedbir Hakkındaki Kararların Temyizi ve 2013/1 E. 2014/1 K. Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı”, **TAAD**, 2016, S. 26, s. 429-460.

Karafakih, İsmail Hakkı: **Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1952.

Karslı, Abdurrahim: **Medeni Muhakeme Hukuku**, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020.

Katayıfçı, Derya Ece: **Yargı Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda İstinaf**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020.

Kırtıloğlu, S. Serhat: “İhtiyati Tedbirde Görevli ve Yetkili Mahkeme”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, I. Cilt, Ankara, Turhan Kitabevi, 2010, s. 1305-1328.

Konuralp, Cengiz Serhat: “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre İhtiyati Tedbirler”, **İÜHFİM**, C. LXXI, 2013, S. 2, s. 225-274.

İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Tedbirler, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013.

Konuralp, Halûk/
Hanağası, Emel: “Fransız Hukuku’nda İptal Amaçlı İstinaf Yolu”, **LHD**, C. 5, 2007, S. 54, s. 1795-1818.

Konuralp, Halûk: “Fransız Hukukunda Kanun Yolları Arasında İstinafın Yeri (Hukuk Davaları Açısından)”, **AÜHFD**, C. 50, 2001, S. 1, s. 25-39.

Medenî Usul Hukukunda İspat Kurallarının Zorlanan Sınırları, Tıpkıbasım, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.

- Korkmaz, Ramazan: **Haksız İhtiyatî Tedbir ve İhtiyatî Hacizden Kaynaklanan Tazminat Davası**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Köle, Mehmet: **İlâmlı İcra Takibinde İcra Mahkemesi Tarafından İcranın Geri Bırakılması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Kurt Konca, Nesibe/
Damar, Ceren: “İş Yargısında İstinaf Kanun Yolu”, **TBB Dergisi**, 2016, S. 125, s. 187-230.
- Kurt, Şahin: “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Delillerin Tespitine Dair Hükümleri Üzerine Bir İnceleme”, **Adalet Dergisi**, 1983, S. 1, s. 88-95.
- Kurtoğlu, Tülin: **Özel Hukukta İstinaf Denetimi ve Yargılaması**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017.
- Kuru, Baki/
Aydın, Burak: **Medenî Usul Hukuku El Kitabı**, Cilt I, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021 (*Anılış: Usul El Kitabı C. I*).
- Medenî Usul Hukuku El Kitabı**, Cilt II, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021 (*Anılış: Usul El Kitabı C. II*).
- Kuru, Baki: **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt I, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001 (*Anılış: Usul Cilt I*).

Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt II, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001 (*Anılış: Usul Cilt II*).

Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt III, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001 (*Anılış: Usul Cilt III*).

Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt IV, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001 (*Anılış: Usul Cilt IV*).

Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt V, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayıncılık, 2001 (*Anılış: Usul Cilt V*).

İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013 (*Anılış: İcra El Kitabı*).

Mavzer, Tahsin:

İlâmlı İcrada İcranın Durdurulması (İcranın Geri Bırakılması- İİK m. 36), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.

Meraklı Yayla, Deniz:

Medenî Usûl Hukuku'nda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

Meriç, Nedim:

“Türk Hukukunda Maddî Anlamda Kesin Hükümün Objektif Sınırları”, **MİHDER**, C. 3, 2007/2, S. 7, s. 377-434.

Mıstaçoğlu, Yasemin: “Bölge Adliye Mahkemeleri ve İhtiyati Tedbir Kararları”, **İBD**, C. 90, 2016, S. 6, s. 36-44.

Medeni Usul Hukukunda İhtiyati Tedbir Yargılaması, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.

Muşul, Timuçin: “Medeni Usul Hukukunda Ara Kararları”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, 1988, S. 4, s. 217-262.

Namlı, Mert/
Korkut, Makbule Serra: “Türk Borçlar Kanunu’nda Yer Alan Geçici Ödemelerin Hukuki Niteliği”, **Sorumluluk Hukuku Seminerler-Makaleler 2017**, Ed. Başak Baysal, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 311-355.

Namlı, Mert: **Türk ve Fransız Medenî Usûl Hukuku’nda Yargılamanın Yenilenmesi**, İstanbul, Beta Basım, 2014.

Onar, Sıddık Sami/
Belgesay, Mustafa Reşit: **Adliye Hukukunun Umumî Esasları**, İstanbul, Nümune Matbaası, 1944.

Orhan, Şafak: “Boşanma Davasında Geçici Hukukî Koruma Tedbirleri”, Ankara, **Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi SBE**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Önen, Ergun: **Medeni Yargılama Hukuku**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, 1979.

Özby, İbrahim: “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İstinaftan Sonraki Temyiz Sistemimizde Temyiz Edilebilen ve Edilemeyen Kararlar”, **İÜHFM**, C. LXIX, 2011, S. 1-2, s. 411-438.

Özbudak, Coşkun: “İhtiyati Tedbire İlişkin Kararlar Tek Başına Temyiz Edilebilir mi?”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 9, 2014, S. 92, s. 90-95.

Özdemir, Mehmet: **Yargıtay ve İstinaf Uygulamasında Geçici Hukuki Korumalar: İhtiyati Tedbir, İhtiyati Haciz, Delil Tespiti**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021.

Özekes, Muhammet/
Erişir, Evrim: “Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukuki Korumaların Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi”, **MİHDER**, C. 2, 2006/3, S. 5, s. 1239.

Özekes, Muhammet: “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, 2002, S. 2, s. 89-137 (*Anılış: İhtiyati Tedbir*).

“Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Kanun Yolu İncelemesi - Özellikle İstinaf-”, **LHD**, C. 2, 2004, S. 23, s. 3103-3116 (*Anılış: Kanun Yolu*).

“İcra ve İflas Kanunu’nda İhtiyati Hacze İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **YÜHFD**, C. 1, 2004, S. 2, s. 445-457 (*Anılış: Değişiklikler*).

“İhtiyati Haciz Kararlarının Gerekçeli Olması ve Kanun Yoluna Başvuru -Bir Karar Üzerine Değerlendirme-, **Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan**, İstanbul, Alkim Yayınevi, 2007, s. 469-484 (*Anılış: Karar*).

“İstinaf İncelemesi Sonunda Verilecek Kararlar”, **MİHBİR Türk Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Birliği 15. Toplantı: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde İstinaf (6-7 Ekim 2017/ Antalya)**, Ankara, y.y., 2018, s. 85-112 (*Anılış: İstinaf*).

“Konkordatoya Başvuru ve Geçici Mühlet Kararı”, **7101 Sayılı Kanunla Konkordato ve Elektronik Tebligat Konularında Getirilen Yenilikler**, Ed. Muhammet Özekes, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 43-83 (*Anılış: Geçici Mühlet*).

“Medeni Usul Hukukunda Yok Hüküm ve Etkisiz Hüküm”, **Yargıtay Dergisi**, C. 26, 2000, S. 4, s. 661-699 (*Anılış: Hüküm*).

“Medenî Yargılama Hukukunda Geçici Hukukî Korumalar (Kıta Avrupası Sistemine Bakış)”, **XVth International Association of Procedural Law World Congress**, Ed.: Hakan Pekcanitez, Nur Bolayır, Cemil Simil, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 57-75 (*Anılış: Geçici Hukukî Korumalar*).

100 Soruda Medenî Usûl Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016 (*Anılış: İstinaf ve Temyiz*).

7251 sayılı Kanunla Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler, 2. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2021. (*Anılış: 7251 sayılı Kanun*)

İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999 (*Anılış: İhtiyati Haciz*).

Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003 (*Anılış: Hukuki Dinlenilme*).

Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017 (*Anılış: Pekcanitez Usûl*).

Özkan, Hasan:

(Açıklamalı- İçtihatlı) İhtiyati Tedbir, Delil Tespiti, İhtiyati Haciz ve Kamu Alacağı'nın Tahsilinde İhtiyati Haciz, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2006.

Özkök, Süleyman:

İhtiyati Tedbirler (HUMK 101-113/A), Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2002.

Öztek, Selçuk/

Taşpınar Ayvaz, Sema/

Kale, Serdar:

“Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 20 Mart 2020 Tarihli Kanun Teklifi’ne İlişkin Bazı Açıklamalar ve Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi”, **TBB Dergisi**, 2020, S. 149, s. 77-152.

Öztek, Selçuk:

“Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki Geçici Hukuki Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-X: Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Değerlendirilmesi (1-2 Ekim 2012/ İzmir)**, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, t.y., s. 428-461.

Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 373 Şerhi), Ankara, Yetkin Yayınları, 2021.

Pekcanitez, Hakan/

Atalay, Oğuz/

Sungurtekin Özkan, Meral/

Özekes, Muhammet:

İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 8. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021.

Pekcanitez, Hakan/

Erdönmez, Güray:

7101 Sayılı Kanun Çerçevesinde Konkordato, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.

Pekcanitez, Hakan/

Simil, Cemil:

İcra ve İflâs Hukukunda Şikâyet, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017.

Pekcanitez, Hakan:

“HMK Hakkında Genel Değerlendirme”, **Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-X: Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Değerlendirilmesi (1-2 Ekim 2012/ İzmir)**, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, t.y., s. 464-476 (*Anılış: Değerlendirme*).

“Hukuki Dinlenme Hakkı”, **Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2000, s. 753-791 (*Anılış: Hukuki Dinlenme*).

“Milletlerarası Tahkimde Geçici Hukuki Koruma Önlemleri”, **Makaleler**, Cilt I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 781-822 (*Anılış: Geçici Hukuki Koruma*).

Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017 (*Anılış: Pekcanitez Usûl*).

Postacıoğlu, İlhan E.:

İcra Hukuku Esasları, 538 Sayılı Kanun Göz Önünde Tutularak Yazılan Dördüncü Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982 (*Anılış: İcra*).

Medeni Usul Hukuku Dersleri, 1711 Sayılı Kanuna Göre Yazılmış Altıncı Bası, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1975 (*Anılış: Usul*).

Sarısözen, Serhat:

“İhtiyati Tedbir Kararlarına Karşı Başvuru Yolu ve İçtihadı Birleştirme Kararı”, **Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan II**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014 (Basım Yılı: 2015), Özel Sayı, s. 1321-1350.

Konkordato, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021.

Simil, Cemil:

“Bölge Adliye Mahkemelerinin İhtiyatî Tedbir Kararı Verebilmesi ve Kararın Denetimi”, **SDÜHFD**, C. 10, 2020, S. 2, s. 171-194.

Konkordatoda Mühletin Borçlu Bakımından Sonuçları, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.

Tanrıver, Süha:

“6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Revizyonu Üzerine Bazı Düşünceler”, **TBB Dergisi**, 2012, S. 99, s. 15-34.

“Hukuk Yargılamasında Etkinliğin Sağlanması İçin Alınması Gereken Önlemler Üzerine”, **AÜHFD**, C. 49, 2000, S. 1, s. 67-83.

“Hukuk Yargısı (Medenî Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı”, **TBB Dergisi**, 2004, S. 53, s. 191-215 (*Anılış: Adil Yargılanma*).

“Noterlerin Tespit İşleri”, **MİHDER**, C. 2, 2006/III, S. 3, s. 593-605 (*Anılış: Tespit İşleri*).

Medenî Usûl Hukuku, Cilt I, Tümüyle Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021 (*Anılış: Usûl C. I*).

Medenî Usûl Hukuku, Cilt II, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021 (*Anılış: Usûl C. II*).

Taş Korkmaz, Hülya: “Türk Hukuku’nda İhtiyati Tedbirler”, Diyarbakır, **Dicle Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1995.

Taşpolat Tuğsavul, Melis: “4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakemlerin ve Mahkemelerin Geçici Hukuki Koruma Kararı Verme Yetkisi”, **Prof. Dr. Pekcanitez’e Armağan II**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014 (Basım Yılı: 2015), Özel Sayı, s. 2063-2113.

Tekelioğlu, Şeyda: “Aile Mahkemelerinin Görev Alanına Giren Geçici Hukuki Korumalar”, Konya, **KTO Karatay Üniversitesi SBE**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Toraman, Barış: “Konkordato Müessesesi Hakkında 7101 Sayılı Kanunla Getirilen Yeniliklerin Kanun Yollarına İlişkin Hükümleri Bakımından Değerlendirilmesi”, **MİHBİR Türk Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Birliği 16. Toplantı: 7101 Sayılı Kanun Çerçevesinde Konkordato (5-6 Ekim 2018/ Antalya)**, Ankara, Dumat Ofset Matbaacılık, 2019, s. 207-227.

Tuncer Kazancı, İdil: “Yargı Kararları ve 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde İhtiyati Tedbirlere İlişkin Bazı Sorunlar”, **MİHDER**, C. 8, 2012/3, S. 23, s. 75-126.

Tunç Yücel, Müjgan: “Haksız Rekabet Hukukunda Teminat Amaçlı İhtiyati Tedbirler”, **Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan**, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2003, s. 417-429.

HMK Uyarınca Tahkimde İhtiyati Tedbir ve Delil Tespiti, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013.

Turan, Sinem: **Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti Kurumunun Fonksiyonları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020.

Ulukapı, Ömer: **Medenî Usûl Hukuku**, 3. Baskı, Konya, Mimoza Yayınları, 2015.

Umar, Bilge/
Yılmaz, Ejder: **İsbat Yükü**, Yeniden Yazılmış-Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1980.

Umar, Bilge: **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

Üstündağ, Saim: **İhtiyati Tedbirler [Geçici Hukukî Himaye (koruma) Önlemleri]**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1981
(Anılış: *İhtiyati Tedbirler*).

Medeni Yargılama Hukuku, 7. Bası, İstanbul, Nesil Matbaacılık, 2000 (Anılış: *Yargılama*).

Yavaş, Murat: “Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti”, İstanbul, **Marmara Üniversitesi SBE**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1999.

Medeni Usul Hukukunda Temyiz, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015.

Yıldırım, Mehmet Kamil: **Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1990 (Anılış: *Delillerin Değerlendirilmesi*).

Yıldırım, M. Kamil:

Hukuk Devletinin Gereği: İstinaf, İstanbul, Nesil Matbaacılık, 2000 (*Anılış: İstinaf*).

Yılmaz, Ejder:

“Dosyadan El Çeken Mahkemenin Kanunyolu Aşamasında Bulunan Davada İhtiyatî Tedbir Kararı Verme Yetkisi”, **MİHDER**, C. 5, 2009/2, S. 13, s. 213-220 (*Anılış: İhtiyatî Tedbir*).

“Hukuk Davalarında Yasayollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeliği Sorunu”, **TBB Dergisi**, 1988, S. 1, s. 131-155 (*Anılış: Yasa Yolları*).

Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, Cilt I, Ankara, Yetkin Yayınları, 2001 (*Anılış: Tedbir Cilt I*).

Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, Cilt II, Ankara, Yetkin Yayınları, 2001 (*Anılış: Tedbir Cilt II*).

Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 4. Cilt, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021 (*Anılış: Şerh 4. Cilt*).

İstinaf, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005 (*Anılış: İstinaf*).

Olağanüstü Temyiz: Kanun Yararına Bozma, Yazılı Emirle Bozma, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003 (*Anılış: Olağanüstü Temyiz*).

Yılmaz, Orhan:

“İhtiyati Tedbirlerde Görev ve Yetki”, **Yargıtay Dergisi**, C. 3, 1977, S. 3-4, s. 267-278.

İhtiyati Tedbirler, Konya, İvriz Matbaası, 1963.

Yılmaz, Z. Sanem:

Sermaye Şirketlerinde (Anonim ve Limited Şirketlerde) Geçici Hukuki Korumalar (İhtiyati Tedbirler), Ankara, Adalet Yayınevi, 2010.

Elektronik Kaynaklar:

www.lexpera.com (Anılış: *Lexpera*)

<https://kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamaları/Kanunlasan/2011Yili/Kanunlasanlar.html> (Anılış: *Gerekçe*)

